

קובץ גליונות

פרשת וישלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מגבית מיוחדת לקראת ימי החנוכה

קורא, מעיין, לומד, נהנה, בא והיה שותף אמיתי בהוצאות הרבות שבהוצאת הקובץ גליונות מדי שבוע, מחירי הדפוס מאמירים באחוזים גדולים וההוצאות רבות מאד. בכדי למנוע את עלית מחיר הקובץ היה שותף במגבית חשובה זו.

כל השותפים בסך 100 ₪ יקבלו בקבוק שמן זית מהודר משיירי מצוה שהיה תלוי כנוי סוכה בסוכת מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

ויזכו השותפים למבואר בספרים הקד' ומהגר"ח פלאג'י שהוא סגולה לאריכות ימים, וכן יזכו ליטול חלק מזיכוי הרבים הגדול מדי שבוע.

לתרומה ושותפות: 053-3145900

ניתן להעביר גם במכשירי האשראי שבבתי הכנסת ע"ש "קובץ גליונות"



מוקד 'משבית ארץ'
1800-300-544

שמיטה
תשפ"ב
קרן השביעית



קרן הקדש של גולי ישראל פליס"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל

זכות הלימוד בקובץ

לע"נ

הר"ר משה אבא

בן דוד יואל ז"ל עצמון

נלב"ע י"ח כסלו תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה



זמני השבת

בחסות:



גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארקו

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:02	5:16	5:54
בני ברק	4:17	5:17	5:50
קרית ספר	4:11	5:16	5:53
בית שמש	4:02	5:17	5:54
אופקים	4:12	5:19	5:53
חיפה	4:08	5:15	5:50
ליקוואוד	4:19	5:48	6:01

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

מחזיקים

את בית המדרש הגדול בעולם
"ישיבה על קברו"

מקיימים

את בקשתו היחידה של
מֶן ראש הישיבה זצוק"ל מאתנו

זאת בתורה וגם



6-2607



ההגרלה בכפוף לתקנון g.il

חבילות של זכויות

משתתפים

בהגרלת הענק על פרס כספי
של מאה אלף דולר

פרס גדול

1

36 ש"ח
x12

כרטיס
השתתפות



3

72 ש"ח
x12

כרטיסים



5

91 ש"ח
x12

מתנה
מיוחדת
ספר 'המלאך'
כרטיסים



15

180 ש"ח
x12

מתנות מיוחדות
ספר 'המלאך'
+ שטר שותפות
במיליוני
שעות
לימוד
התורה
כרטיסים



40

360 ש"ח
x12

מתנות מיוחדות
ספר 'המלאך'
+ מתנה אישית שנשלחה
ע"י מרן ראש הישיבה
הגדול
שטיינמן
שליט"א
כרטיסים



100

700 ש"ח
x12

מתנות מיוחדות
ספר 'המלאך'
+ שטר שמירה ושותפות זהב
חתום ע"י
גדולי
הדור
שליט"א
כרטיסים




הגרלת הקיום של בית המדרש הגדול בעולם

לזכיות, לזכיות!

מצוה
לתרום
מכספי
מעשרות

03-30

www.yak.or

לעילוי נשמת



הבחור החשוב **צבי** בן הרב יהודה **גרינברג** ע"ה
שנפטר לפני חמישים שנה בי"ב כסלו תשל"ב
בעת מסע בחורים בפעילות להצלת ילדים, ונהרגו כל הארבעה בתאונת דרכים
תנצב"ה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- | | | |
|--------------------|-------------------|--------------------|
| • כג כסלו וישב | • ט אדר ב' ויקרא | • כו סיון קרח |
| • ל' כסלו מקץ | • טז אדר ב' צו | • ג תמוז חקת |
| • ז טבת ויגש | • כג אדר ב' שמיני | • י תמוז בלק |
| • יד טבת ויחי | • א ניסן תזריע | • יז תמוז פינחס |
| • כא טבת שמות | • ח ניסן מצורע | • כד תמוז מטות |
| • כח טבת וארא | • טו ניסן חג הפסח | • ב אב מסעי |
| • ו שבט בא | • כב ניסן אחרי | • ט אב דברים |
| • יג שבט בשלח | • כט ניסן קדושים | • ז אלול שופטים |
| • כ שבט יתרו | • ו אייר אמור | • יד אלול כי תצא |
| • כז שבט משפטים | • יג אייר בהר | • כא אלול כי תבא |
| • ד אדר א' תרומה | • כ אייר בחקותי | • כח אלול נצבים |
| • יא אדר א' תצוה | • כז אייר במדבר | • ר"ה |
| • יח אדר א' כי תשא | • ה סיון נשא | • ו תשרי וילך יו"כ |
| • כה אדר א' ויקהל | • יב סיון בהעלתך | • חג הסוכות |
| • ב אדר ב' פקודי | • יט סיון שלח | |

מבצע מיוחד

זה קורה מדי שבוע
מגעים למוקד ההכנה ובדיקת הכיס/הארנק ריח
או שיש ריח כסף גדול ואין צורך,
ולפעמים מכשירי האשראי לא פועלים...

מהיום חוסכים את כל הבלגן!

משלמים מראש סך 200 ש"ח בלבד
(ניתן לחלק לכמה תשלומים)

וע"י כך הנך זכאי לקבלת קובץ אחד מדי
שבוע, מאחד המוקדים ברחבי הארץ.

אלא צורך בחיפוש אחר התשלום
ולא צורך לקחת בהתקפה ואחר זה לשכוח לשלם
ואל להסתפק כמה חייבים וכו'...

הזכות לקבלת קובץ היא מיום התשלום
עד לחג הסוכות תשפ"ג

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

דברי מספד והתעוררות עובדות
והנהגות על מרן הגר"נ קרליץ זיע"א

אוצר הספרים
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

ספר
וימת עבד ה'

במלאת שנתיים להסתלקותו

וימת עבד ה'

דברי מספד והתעוררות עובדות והנהגות
שנאמרו במקהלות ישראל בכל אתר
בהסתלקות רבן של ישראל
מרן פוסק הדור רבינו הקדוש
רבי ניסים קרליץ
זצוקלה"ה



במלאת שנתיים להסתלקותו של מרן פוסק הדור
רבי נסים קרליץ זצוק"ל יצא לאור עולם
ספר 'וימת עבד ה'

והוא דברי זכרון עובדות והנהגות ממרן פוסק
הדור זצוק"ל הספר מכיל למעלה מאלף עמודים
ובהם מאות הספדים ומאמרים שנאמרו
במקהלות ישראל בכל אתר ואתר על ידי מרנן
ורבנן

לרגל ההוצאה במחיר מסובסד ב25 ש"ח בלבד
ניתן להשיג בהיכלי התורה המרכזיים ובנקודות
ההפצה של י. בלוי, הפצה ראשית יפה נוף.

לפרטים נוספים 052-7183835



להשיג בהיכלי התורה המרכזיים, ובנקודות ההפצה י. בלוי
הפצה ראשית יפה נוף. לפרטים 052-718-38-35

דבר בעיתו מה טוב

ספרי מכון 'שיח אמונה' במהדורות מיוחדות
עם תחילת שנת השמיטה

דרך אמונה החדש

מהדורה מנוקדת ומאירת עיניים
בתוספת ביאורים,
תשובות והוראות מספרי רשכבה"ג
מון שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
בדברים הנידונים בדרך אמונה,
וכן דברים המעשיים
שהתחדשו בכל עניי השמיטה,



שיח אמונה

על רמב"ם הלכות שמיטה ויבל
עם ביאורו של הגאון הגדול ר' יצחק
שאל קניבסקי שליט"א
מלוקט מספר דרך אמונה



קיצור דיני שביעית "בני הישיבות"

מהדורה מיוחדת לבני הישיבות הכוללת
1. מדור ההלכות כנ"ל
2. מפתח ערכים מפורט



ספר קיצור דיני שביעית

1. הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה. בשפה ברורה ובהירה
2. הוראות והנהגות מרן החזו"א בעניי שביעית שנכתבו
ע"י רשכבה"ג מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
3. מכתבים מרשכבה"ג מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי
שליט"א בעניי שנת השמיטה
4. מכתבים מגדו"י בעניי השמיטה
5. מפתח ערכים מפורט



קיצור דיני שביעית לתלמידים

מהדורה מיוחדת לתלמידי התני"ס כיתות גבוהות
כולל את מדור הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה
ערוך בשפה וצורה מיוחדת בעבור לימוד התלמידים



להזמנות: 03-307-7700 03-3077700@gmail.com
ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות



סכון להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי שליט"א

לפתיחת מוקד שיח אמונה בביתכם/בבית"כ האזורי נא לפנות לטל' המכון 03-307-777-00

הטלמסר של שיח אמונה לשנת השמיטה: 03-308-5000

שיעורים של הגאון הגדול ר' יצחק שאל קניבסקי שליט"א, הזמנת ספרים, ותוכניות הלימוד: נשיח בחוקר, בני ישראל, וישיבה על קבר

גיליון מס' 449 פרשת וישלח
תשפ"ב שנה עשירית

גיליון זה יוצא לע"נ
ר' משה יהודה בהרה"צ ר' יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
וז' מרת אסתר בת הרה"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשס"א
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין ביניש נ"י
נלב"ע ז' כסלו תשמ"ח

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (לב, ג)

פעם ראה רבינו את אחד הנכדים הקטנים יושב על ברכי אביו, חיך ואמר לאביו דרך צחות: יש שרצו לומר שאם אסור להנות מגיד הנשה, יהיה אסור גם להושיב ילד על ברכי אביו, כי נמצא נהנה מהגיד, וסיים באמרו: אבל אין זה להלכה והוא יכול להמשיך לשבת עליך.

וכוונתו שליט"א שבשולחן ערוך (יו"ד סי' ס"ה ס"י) נפסק שגיד הנשה מותר בהנאה, אבל ר"ש סובר (פסחים כ"ב א') שיש בגיד הנשה איסור הנאה וכך פוסק תוס' (חולין צ"ט ב' ד"ה והלכתא).

ולדעת רבי שמעון יהיה אסור להושיב ילד על ברכיו, כי נהנה מהגיד שיושב עליו, וכעין זה העיר הגאון רע"א (דרוש וחי' פסחים כ"ב:) שאם נסבור אבר מן החי אסור בהנאה, הרי יש מאן דאמר שכבר בחייה הבהמה אסורה מדין אבר מן החי (חולין ק"ג בהמה בחייה לאיברים עומדת), ואם כן למה צריך לאו שאסור לחרוש בשור וחמור יחדיו, תיפוק ליה שאסור האבר מן החי בהנאה. ועיין שם מה ששיב.

(שבענו מטוביך)

ראה זה חדש! לא בא כבושם הזה!

בעז"ה בשבועות הקרובים, יופיע בגיליון 'דברי שי"ח' (אחת לשבועיים), מדור הסטורי ובו עובדות ונהגות, מעשי רב והליכות חיים, מרבינו שליט"א, המסודרים לפי ערך גדולי הדורות.

נשמח לקבל מקוראנו הנאמנים שיחיו' מסמכים ותמונות הקשורים לזה.

- בגיליון פרשת וישלח - מאמר פתיחה והדרכה לאלפי הקוראים שיחיו'
- בגיליון שב"ק פרשת מקץ - יופיע על הקשר האדוק של רבינו עם להבחל"ח גיסו הגאון רבי שלמה ברמן זללה"ה, מראשי ישיבת פונביל' (יו"ד א' טבת)
- בגיליון פרשת ויחי - על הערכתו הרבה של רבינו להגאון רבי שלמה סובול זצ"ל בעל 'שלמת חיים' (יו"ד י"ג טבת)
- בגיליון פרשת וארא - על הקשר של רבינו עם המגיד מישירים הגאון רבי שלמה ברעוודא זצ"ל (יו"ד כ"ו טבת)

וציותי את ברכתי

הלכות שביעית ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

סחיטת פירות ח"ב

ריסוק ירקות

א. מותר לרסק פירות וירקות שכן הדרך תמיד, כגון עגבניות ותפוחי אדמה וחצילים, אך לא יפריד את הנוזל מן הרסק.

סחיטת תמרים ושכר

- אסור לסחוט תמרים של שביעית ולעשות מהם דבש, אבל לאסוף יחד ולרסק תמרים ולאוכלם מותר. ואסור לעשות שכר (בירה) משעורים שיש בהם קדושת שביעית.
- מותר לסחוט ענבים כדי לעשות מהם צימוקים.

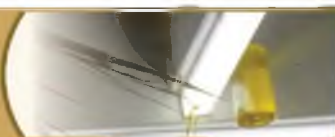
מתוך ספר שיח השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי

לקבלת השמן:

053-3145900

שמן זית מהודר משיידי מצוה שהיה תלוי כנוי סוכה

בסוכת מדרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א



להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שנים קדמוניות על גדולי הדורות

בפתח הקדמון

'אני זוכר שכך נהגו בשנים קדמוניות' - משפט זה היה נשמע לעיתים לא רחוקות, מפיו הקדוש של רבינו שליט"א. כי חשיבות רבה רואה רבינו, בהנהגת האדם ובאורחות חייו, ללכת על פי המסורה לנו מדור דור, כשנים קדמוניות. רבינו עצמו שיאריך ימים ושנים בבריות גופא עד ביאת גואל צדק, הינו כמין בבואה המשקפת הצצה לדורות קדומים, שראה אצל רבו הגדול מרן החזון איש זי"ע, אביו הקדוש מרן הסטייפלר זי"ע, ויתירה מכך - מאשר למד והחכמים מעצמו אצל מוריו ורבותיו, וחבריו ללימוד הלא הם אלפי אלפים של ספרי הלימוד מהם יונק את גדולתו בתורה.

מה היה באותם שנים קדמוניות, אליהם אנו כה מיחלים? רבינו שליט"א (למכסה עתיק מלאכי ג' ד') מביא כי בתורת כהנים (שמיני מכילתא דמילואים סימן ל"א) מובא כי הכוונה לתקופת שנות חייו של הבל, שאז לא היו עובדי עבודה זרה. ולזה אנו מקוים ולוואי ותערב לה' תפילתנו ותהיה זכה ומקובלת כמו בתקופה ההיא. אף אנו נענה ונאמר: ולוואי ונזכה להעביר את ניחוח הקדומים, מעולמות תמירים בהם, עולמות של שלווה וישוב הדעת, של יראת שמים טהורה, ללא טומאת העבודה זרה שנתנסינו בה בדור זה, טומאת הטכנולוגיה, הנוטלת מאיתנו את מעט השלוה שעוד נותרה.



בני ברק השלמה
והרצל. ברק, משה ישיבת
'סלבודקה', החולק
ונבנה באותם ימים

משלימים את החסר

ברוך ה' זכינו ודורנו עמוס בספרים מתורתו של רבינו שליט"א. דומה כי על כל נושא בהלכה, אגדה, פרשת השבוע, ואפילו השקפה ומוסר, ישנם ספרים מעתיקי השמועה מפי מקורבים תלמידי חכמים שליט"א. אלא שעד להיום לא נכתב באופן מסודר, שמועות רבינו ואמרות קודש, אודות גדלותם של חכמי ישראל שהתחמם רבנו לאוריו, ואודות מאורי הדור האחרון, וכן ידידי התלמידי חכמים. המטרה העיקרית היא לספק לדור האחרון למען ידעו דורותיכם,

את אורחות חייהם ושיחם ושיגם של גדולי התורה כפי ששמענו מפי רבינו ומפי כתבו.

יאמר ברורות: קטנים אנו מלקבוע בגדולתם של הרי הרים גדולי התורה שליט"א, ואין מטרת המדור לקבוע את גודלם, אלא רק להביע את הקשר והתבטאות של רבינו אודות גדולי התורה.

החשיבות

דומה כי די יהיה מיותר להאריך בחשיבות הדברים, רבינו שליט"א עצמו כבר כותב (במכתבו לספר תולדות יעקב, אורחות חייו של מרן הקהילות יעקב) אודות חשיבות כתיבת תולדותיהם של גדולי ישראל, שהדבר מביא לידי יראת שמים.

תמונה נדירה ובלתי
מוכרת של מרן
הקהילות יעקב
זי"ע, באג הסוכות
ברקע ניתן להבחין
באנשי הסכך



סדר הדברים

בסייעתא דשמיא, לאחר כעשר שנים בהם אנו זוכים להוציא את הגליון השבועי 'דברי שיח', יגענו לאסוף בסדר נכון שיובא בעז"ה, אודות אחד מגדולי ישראל. ובחרנו לפרסם במועד היא"צ, כדי שיהיה קל למצוא בתאריך המתאים.

מחמת ריבוי החומר, לא נוכל לפרסם כל שבוע את המדור 'שנים קדמוניות', אלא רק אחת לשבועים, ונקוה שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

מחובתנו להודות באופן אישי לבני וחתני רבינו מרן שליט"א, איש איש בשמו הטוב יבורך, על עזרתם בעין יפה, כמו כן נודה לשאר בני ביתו של רבינו הנוהגים בנו טובת עין, בפרט נאמנו הג"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, על שתמיד בלב שמח פותח לנו מאוצרותיו.

כמו כן, הכרת הטוב להוגה רעיון כתיבת המדור, ומי שממריץ אותנו מאחורי הפרגוד, הג"ר ישראל גולדברג שליט"א, הראשון שעשה כן בגליונו המפורסם 'כאיל תערוג' מתורת מרן רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן זצוק"ל.

כמו כן על פי עצת תלמידי חכמים שליט"א, הוחלט לשלב תמונות של גדולי ישראל המתאים לאותו ענין, כדי לקיים והיו עיניך רואות את מוריד. (מערכת וארכיון 'דברי שיח' שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

לזכות בסטלה:
053-3145900

להדליק נרות הנוכה בשמן של שיידי מצוה
"הוא מנהג יפה וסגולה שיאריך ימים" (סדרת הנחת מלאכי)



ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק
053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310



כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 22 | כסליו תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

נשאר ברכב בגלל ספק ברכה

הנה עוד סוג של לימוד-זכות או אולי הוכחה לא לחרדן דין נמחר ולעולם לחשוב מחוץ לקופסה, כמאמר החכם, שבעבור זה ברא מי שאמר והיה העולם את ה'קרומקייט'. הוא שאל: הרי כל מה שברא הקב"ה בעולמו הוא למען בני האדם, אז לשם מה ברא את ה'קרומקייט'? ועל כך השיב: כדי שנוכל תמיד למצוא סגודיה. ואם לא נמצא אז נפעיל את הקרומקייט...

יהודי לקח טרמפיסט ברכב. כשנכנס אמר לו: אבל אני מבקש 'תמורה' לטרמפ. הלה קצת נבהל: מה התמורה? קל מאוד. עלי לשים מעטפה אצל פלוני. הוא מתגורר בהמשך הדרך. רק תשים לו בתיבת הדואר. עניין של שנייה. הטרמפיסט הסכים, אם כי לא הכין את הרעיון. בדיוק כמו שהוא יכול לצאת 'לשנייה' יכול גם בעל הרכב לצאת 'לשנייה'. אחרי שהמעטפה נחה בשלום בתיבת הדואר והם כבר הפליגו לדרכם, לא התאפק הטרמפיסט ושאל: הייתה לך סיבה מיוחדת שביקשת ממני לשים את המעטפה? הנהג ענה הכי פשוט וישר: "כן. יש לי פה כוס קפה. אם הייתי יוצא מהרכב הייתי נכנס לספק ברכה, אולי לברך שוב (ואולי אפילו בטוח לברך שוב, אבל אז ביציאתו גרם לעצמו להתחייב שוב וזה ספק ברכה שאינה צריכה) ורציתי להימנע מלהיכנס לספק (או לגרום לברך שוב). נכון, קשה

לחשוב על זה לברך, אבל חייבים לחשוב על זה לברך. וגם אם לא נגיע להסבר שמסביר את הצעד התמוה חייבים להבין שכנראה יש הסבר כלשהו.

הסיפור הזה התרחש השנה בבית הכנסת פרשבורג שבגבעת שאול בירושלים כליל שמחת-תורה. הרב מנחם גלב אחד האברכים החשובים עמד ולא רקד. אני לתומי חשתי שהוא צריך דרכון וזירה. הרי תמיד יש את הצנועים והביישנים שאם רק מדרבנים אותם הם מצטרפים למעגלים. הוא תלמיד חכם מהאצילים של השכונה. אמריקאי במקור. אימא שלו כמדומני מתגוררת בלייקווד. הוא ענה לי: "אני בתוך השנה". הייתי נבוך. לא ידעתי שישב 'שבעה'. אחרי כמה דקות ראיתי רוקד לכבוד התורה ולומדיה ככל עוז. כמוכן שעלה בי הרהור פגום. רבי מנחם, אמרתי לו, אתה כבר לא 'בתוך השנה'? הוא לחש לאחזני (בגלל השירה הרמה): מרגע שהפצרת כי לעיני כולם, הכנסת אותי לגדר של 'אבלות בפרהסיא' אם אני נשאר בצד. גם 'המרא דאתרא' פסק לו שאכן כעת הוא 'מחויב' לרקוד. אכן – לא חשבתי על כך! לא נורא, תלמדו גם אתם עלי זכות...

אם הכלה הייתה משותקת

קל ללמד זכות על זולת: תחשוב שזה בן שלך או אחיך או אבא. "על כל פשעים תכסה אהבה". כשיש אהבה, וממילא רצון עז לסגור, הפשע מתכסה ואינו

נראה. מספיק להיכנס לנעלי הלה: אדם על עצמו ימצא מה לסגור. פעם הוספתי ואמרתי שאותה אהבה לא רק גורמת לנו לסגור על פשע אלא אנחנו לא רואים בכלל שיש כאן פשע. למשל – אם אנחנו נמצאים בבית כנסת ושומעים ילד קצת מרעיש, זה ממש מפריע לנו. יהיו כאלו שיעירו לילד או לאבא שלו, יהיו כאלו שישתקו, אבל זה בכל מקרה מפריע. לא כשזה הבן שלי. אז זה ממש לא מפריע. בכלל לא שומעים את הרעש שעושה הילד כשהוא שלי. זהו 'על כל פשעים תכסה אהבה'... שמה זהו שאנו אומרים "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". כלומר, הקנס עצמו תחתיו ובמקומו ואז תדון.

זה מזכיר כמוכן את הסיפור עם רבי שלום שכרדון. יום אחד מצא רבי שלום במאה-שערים פעוט שנפל ונחבל חב דם והוא כמוכן מסויט וממרר בבכי. רבי שלום מיהר להרים אותו ולהרגיע אותו וחפש מקום לשטוף לו את הפנים או אולי לסור לסניף של קופת חולים. ראתה אותו אחת מישישות מאה שערים ומיהרה להרגיע אותו שלא ידאג: רבי שלום, זה נראה שום דבר... רק ישטפו לו את הפנים... הנכד שלך יהיה בסדר... רבי שלום אמר לה: אני לא דואג, אבל רוצה לעזור לילד, זה בכלל לא הנכד שלי... הישישה ניגשה לזאטוט ולפתע הבחינה שזה הנכד שלה (!). את זעקות השבר שמעו עד בני ברק. רבי שלום מיהר להרגיע אותה: זה נראה שום

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דבר... רק ישטפו לו את הפנים... הנכד שלך יהיה בסדר...

להלן צורר סיפורים בקצרה על לימוד זכות: לפעמים אין לכאורה צד זכות, אבל רק לכאורה. במחשבה יצירתית צולחים גם את מה שנראה רע. ראיתי צעיר שמישהו צרח עליו שלא נכנס לברכת-כוהנים. מסתבר שהיה זה כהן שהיה חייב לצאת.

+ סיפר לי מישהו: "הייתי בבית הכנסת 'חניכי הישיבות'. אברך אחד עבר על פני כמה מתפללים שעמדו שמו"ע ונעמד צמוד לקיר והתפלל. חשבתי לעצמי: הוא חושב שהוא צדיק? באמת הוא שוטה. הוא עבר על האיסור לעבור לפני המתפלל. כשהגיעו לברכת-כוהנים האברך הרים את טליתו והסתובב לכרך את הציבור. מסתבר שנהג בדיוק כהלכה".

+ ועוד סיפור ששמעתי: "דיברתי עם מתפלל קבוע בבית-הכנסת שגולד לו בן, שיתרום לכולל שלי "מקדשי שביעי". ביקשתי 300 שקל והוא אמר שישתדל. אחר מעט זמן ראיתי במכשיר

'נדרים' שהלה תרם 20 שקלים. הייתה לי תרעומת גדולה. אחרי חודש גיליתי שזו הוראת קבע של 20 שקל כפול 18".

+ ועוד: "בחדר-תה בבית-כנסת שלנו יש מודעה המבקשת לא לקחת את הכוסות מקרטון היקרים (המיועדים לקפה ותה) לשתיית מים קרים. בוקר אחד ראיתי אברך שותה מים קרים עם כוס של שתיה חמה. ברור מה חשבתי עליו. הוא סיים לשותות את המים והכין לעצמו באותו כוס – קפה".

+ "אברך אירס את בתו עם אחיין של ראש הכולל. הוא ניגש לראש הכולל ובצהלה אמר לו: 'מזל טוב, הרב בוודאי יודע שבתי התארסה עם האחיין שלכם!'. ראש הכולל פלט 'מזל טוב' בשפה רפה. האברך אבי הבת נחרד. הוא גם נפגע מעט וגם חשש מעט שמא מדובר במקח טעות. שנתיים אחד כך נפטרה אשת ראש הכולל. ב'שבועה' הוא התנצל: זה היה בדיוק כיום בו קיבלנו את הכשרה הנוראה!".

+ "הייתי 'עד' בחתונה בה מסדר הקידושין היה ראש ישיבת חברון.

הוא נתן כנהוג את הכוס לחתן לשותות ומהחתן בא לתת לאם הכלה שתגיש לכלה. לקחתי אני את הכוס ונתתי לכלה לשותות. ראש הישיבה היה כהלם. בזמן הריקודים הסברתי לו: 'יד ימין של האימא משותקת. וכיד שמאל היא החזיקה את הנר'. הוא אמר לי: ממש תמהתי עליך. אבל מסתבר שהצלחת אותי מלהלכין את פני האימא!".

ולסיום הסיפורים הקצרים: "הנכדה הגדולה שלנו שכחה אצלנו את הפלאפון. הודענו לה שהטלפון אצלנו ונכוא אליהם לבקר ולהשיב את האבדה. אחרי יומיים הטלפון נעלם. בערב נדהמנו לשמוע שהטלפון אצלה. ההסבר היחיד הוא שהיא נכנסה לבית כשלא היינו (יש לצאצאים מפתח לשעת חירום). ניסיתי ללמד זכות שאולי רצתה לחסוך מאתנו מאמץ, בכל זאת... טלפנתי אליה בתמימות: הפלאפון אכן אצלך? היא נדהמה: סבא? אתה לא זוכר שבאתי ונתת לי את זה? מסתבר שהגיעה אחרי שלקחתי כדור-שינה שגורם לטשטוש. ממש לא זכרתי".

לבקשת רבים נביא כאן מדי שבוע שאלה לדיון (מתוך החוברת ווי העמודים) בענין כף זכות,

וע"י כך נרבה מחשבות טובות לדון לכף זכות,

שיהיה לזכות ולע"נ 45 הרוגי מירון שגליון זה יוצא לזכותם,

ואי"ה בשבוע הבא נביא כאן את התשובה לשאלה.

שאלה לדיון בשולחן שבת

למה המלמד הכה את הילד עם נעלו על הכתף?

סיפר הרב חיים שלמה דינר שליט"א, ביום חמישי כ"ח תמוז תשפ"א נכנסתי לתלמוד תורה, כשהגעתי לאחד הפרוידורים, הפרוידור היה ריק. לפתע נפתחה הדלת של אחת הכיתות, ילד ברח מהכיתה, לא עברו שניות בודדות, והמלמד רודף אחרי הילד, זה כבר היה מחזה מוזר מאד.

לפתע המלמד מוריד את הנעל מרגלו, ומתחיל להכות את הילד בגבו, זה היה מחזה למעלה מבינתי, הייתי המום, מה קורה פה, מלמד רודף אחר ילד, ומכה אותו עם הנעל, שום סיטואציה לא יכולה להצדיק מעשה זה.

כבר חשבתי לעצמי, שאני מכאן הולך מיד למנהל, ומספר לו על המחזה הנורא, איך שמלמד רודף אחר ילד, ומכה אותו עם הנעל.

ואז נגש אלי המלמד, שרואה שאני עומד ובוהה במחזה, וכולי מלא תמיהה ומסביר לי:

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

וכמוכן העבודה לפני מלך שאין כמוהו תלויה בכוונת הלב, ואי אפשר לרמות את מלך מלכי המלכים, כי אם התפילה היא בלא כוונה הרי המלך יודע ורואה זאת, ולכן זה תלוי בכוונה, עד כמה הכוונה אמיתית, ועד כמה האמונה היא בשלמות, ובאיזו דרגה האמונה. ועל כל פנים כל משהו עבודת עם משהו אמונה זה כבר גם כן דבר גדול מאד, ויש במה לשמוח, כי מלך מלכי המלכים מרוצה מזה, כל אחד לפי כוחו.

עבודת השם על כל צעד ושעל

ובאמת כבר דיברנו כי עבודת השם היא על כל צעד ושעל בחיי האדם, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) על מה שאמרו באבות פרק שני וכל מעשיך יהיו לשם שמים, שגם בשעה שאדם ישן, אם הוא ישן עם חשבונות לשם שמים, ועושה חשבון כי הוא ישן מפני שמחר יש עוד יום והוא רוצה שיהיה לו כוח לתרי"ג מצוות, אזי הוא עובד השם עם השינה שלו, והשינה היא עבודתו להקב"ה.

וזהו אפילו בשינה שהיא בשב ואל תעשה, וכל שכן שאר צרכי הגוף שיש בהם מעשה, כגון אכילה ושתיה, וכן מנוחה וכל מה שהגוף צריך לקיומו, הרי זה לצורך העבודות, ואם זה לשם שמים הרי האדם עובד את השם בזה, וממילא צריכה להיות שמחה שזוכים לעבוד את השם, כי אוכלים מפני שזהו רצון השם ושותים מפני שכך רצון השם ונחים מפני שחייבים לנוח לצורך העבודות, והרי זה גופא עבודתו.

וכבר הזכרנו בעבר מדברי ספר החינוך (מצוה תפח) שיש ארבעה דברים שהגוף מוכרח וזקוק להם, והם: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה, ומה היא השמחה? כיצד שמחים ובמה לשמוח? הנה לפי מה שדיברנו הרי השמחה היא גם בזה גופא, כי מאחר שכל צרכי הגוף הם לצורך קיום תרי"ג מצוות, ממילא שמחים בזה, כי זה הכשר מצוה, וגם המנוחה היא הכשר מצוה, כי היא לשם שמים, וכמו שכתב הרמב"ם לגבי שינה כך גם המנוחה, וכן האכילה והשתיה וכל הפעולות הנצרכות, הם עבודת השם, והם סיבה להיות בשמחה.

וכן כשאדם קם בבוקר ונוטל ידיים, מה שנוטל כדי להעביר את הרוח הרעה, הרי זה גם כן לצורך תרי"ג מצוות, שלא תשרה עליו רוח רעה ויכול לקיים את המצוות, וכן נטילת ידיים לסעודה היא מצוה, והברכה על הנטילה עוד מצוה, וכל הדברים האלו הם עבודות, וממילא צריך להיות "לבך שמח עלך" שזוכה לעבוד לפני מלך מלכי המלכים.

וכך גם עסק התורה, הרי זה גם כן עבודתו, ועסק התורה זה גם מאד נעים ומעניין, כמו שנאמר על דברי תורה (תהלים יט, ט-יא) פיקודי השם ישרים משמחי לב וגו' הנחמדים וגו' ומתוקים מדבש ונופת צופים, אך בנוסף זה גם חיוב שהוא עבודתו, וזהו עבודתו מתוך שמחה, שהיא עבודתו וחיוב, אבל גם יש בזה שמחה חוץ מהעבודות.

מדרגה באמונה – לברך על הרעה בשמחה

זכורני שראיתי פעם בעיני מעשה שהיה ברב מבוגר, שאשתו הרבנית נפטרה בצורה פתאומית, והיה חייב לברך 'ברוך דיין האמת', אך הוא התחיל לחשוב שהרי אמרו במשנה (ברכות נד, א) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ו"כשם" פירושו שצריך לברך בשמחה, כמו שאמרו בגמרא שם (ס, ב) לא נצרכה אלא לקבולתיה בשמחה, וחשב כיצד יוכל לברך בשמחה על מה שנפטרה אשתו, הרי הוא אינו שמח בזה, ולכן חיכה וחיכה עד שנתיישב בדעתו והרגיש שהוא כבר שמח ויכול לברך בשמחה, ואז ברך דיין האמת, כי כך הורונו חז"ל, שצריך לברך על הרעה בשמחה, כשם שמברך על הטובה.

וכיצד באמת שייך שמחה? הענין הוא מפני שהכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן כל מה שנעשה עם האדם הרי זה מן השמים ולטובתו, וגם מה שנפטרה אשתו זה לטובתו, והוא אמנם אינו יודע ואינו מבין מדוע, אבל זה לטובתו, והוא מאמין בזה, ויודע שהכל לטובתו, כי כן אמרו בגמרא – כל דעביד רחמנא לטב עביד, וכיון שזה

שמחה להתפלל למלך שאין כמוהו

יש דבר חשוב מאד, שמחה של מצוה, לשמוח במצוה, ולעשות את המצוה עם שמחה, שבנוסף למצוה תהיה גם שמחה.

ובמסילת ישרים פרק י"ט הביא מאמר חז"ל כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עלך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, והיינו גם כן, שהרי התפילה היא מצוה, כמו שאמרו חז"ל (תענית ב, א) ולעבדו בכל לבבכם איזוהי עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה, והתפילה היא עבודתו, ומקיימים בה את מצות העבודה שבלב, ולכן צריכים לעשותה עם שמחה, ולהתפלל בשמחה.

ומה היא השמחה? שזוכים לדבר ולעבוד לפני מלך שאין כמוהו, מלך מלכי המלכים, שאין כמוהו! שאין עוד מציאות כזו כלל, ואין מלכות כמלכותו, שהיא למעלה מהשגתנו, מלך העולם, שמולך ושוטל על כל העולם, ועל כל צבא השמים, השמש והירח והכוכבים, כל הכוכבים שיש, אלפי כוכבים, ואפילו מיליוני כוכבים.

וידוע באסטרונומיה שיש כוכבים שרק לאחרונה נודע על קיומם, כי הם רחוקים מרחק גדול מאד, ומרוב המרחק לא הגיע אורם לארץ עד השנים האחרונות, וכמו בחוש השמיעה, שיש ברק ויש רעם, ואנו קודם רואים את הברק, ורק אחר כך שומעים את הרעם, למרות ששניהם באותו הזמן, כי מהירות האור גדולה ממהירות הקול.

וכמדומה אומרים שהאור של השמש לוקח שמונה דקות עד שמגיע אלינו, וכשהשמש יוצאת עדיין לא רואים אותה, ורק אחרי שמונה דקות מגיע האור של השמש, שרחוקה מאיתנו כמאה וחמישים מיליון קילומטר, וכך גם הכוכבים, יש כוכבים שרחוקים מאיתנו מרחקים עצומים מאד, ואחד מהם נתגלה רק לאחרונה, כי הוא רחוק כל כך שרק עכשיו הגיע אורו לארץ, אחרי שהעולם כבר קיים יותר מחמשת אלפים שנה, והכוכב כבר נברא בבריאת העולם, כל הזמן הזה לא הגיע אלינו האור עד עכשיו, מרוב המרחק. ומי עושה את זה ושוטל על כל זה? מלך מלכי המלכים הקב"ה!

ומלך העולם פירושו שליטה והנהגה ומלכות על כל מה שנעשה בעולם, כגון מה שאמרו (בראשית רבה י, ו) שכל עשב יש לו מלאך שמכה אותו ואומר לו גדל, ומלאך: פירושו שליח, ומי המשלח? יש משלח: מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל מה שקורה בעולם הוא עושה את זה, והכל בכוחו ומרצונו, וכי אפשר להבין דבר כזה? הרי זה למעלה מהשגתנו.

המלך הקב"ה מתאוה שנעבוד אותו

ולכן כשעומדים בתפילה יש לשמוח, שזוכים להתפלל ולדבר אל מלך כזה שאין כמוהו, ויכולים לדבר עם המלך מה שרוצים, לשבח ולהודות לפניו, ולבקש מה שרוצים, והמלך מוכן לשמוע.

ומצינו מאמר חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט, מדרש תהלים פ"ד) שמלך בשר ודם אם אדם מבקש ממנו פעם אחת והמלך לא עושה את בקשתו, אם יבקשו ממנו עוד פעם הוא יכעס, כי הרי רואים שאינו רוצה, אבל הקב"ה מלך מלכי המלכים אינו כן, אלא אדרבה, רצונו יתברך שהאדם יבקש עוד פעם, כמו שכתוב אצל יצחק אבינו (בראשית כח, כא) ויעתר יצחק להשם לנוכח אשתו, ופירש רש"י ויעתר – הִקְבָּה והפציר בתפילה, ואמרו חז"ל (יבמות סד, א) שהקב"ה מתאוה לתפילתו של צדיקים, כביכול הקב"ה רוצה ומתאוה לזה, ומבקש מאיתנו: תבקשו ותבקשו, וזה רצוני שתבקשו, וככל שהאדם יותר מבקש הוא יותר אהוב ויותר חשוב למעלה, ורבינו התפילה הוא זכות בשבילו.

ולכן שמחה גדולה היא שיכולים לדבר לפני מלך כזה, שהתפילה היא עבודתו, שעובדים בזה את המלך, והמלך רוצה ומוכן לזה, שאדרבה: תעבדו אותי, ויש לפניו שמחה כביכול במה שהאדם עובד אותו, ומחכה שיעבוד יותר, ואינו עבודה? עבודה שבלב, עם יותר לב ויותר לב, ובזה המלך כביכול יותר שמח ויותר מרוצה מהאדם.

לטובתו אם כן למה שלא ישמח, ומדוע שלא יהיה בשמחה, הרי זה לטובתו, וזהו ה"כשם", לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטובה, על ידי יישוב הדעת והתבוננות בזה. וזהו מדרגה.

וכן מה שהזכרנו את ספר החינוך שהגוף צריך גם שמחה, ואמרנו כי השמחה היא גם בצרכי הגוף עצמם, מפני שהם כולם הכשר מצוה לצורך עבודת השם וכמו שכתב הרמב"ם לגבי שינה, וממילא יש במה לשמוח, כי זו עבודת מלך מלכי המלכים, שהאדם זוכה בזה לעשות את רצונו, ועל ידי התבוננות שמחים בזה. וזהו גם כן מדרגה.

וכל זה תלוי באמונה, ויש הרבה דרגות באמונה, והיא מהדברים הצריכים חיזוק תמיד, כמו שאמרנו בברכות (לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק ואחד מהם זה תפילה, והיינו אמונה, שצריכים תמיד חיזוק בזה, מפני שהאמונה אינה דבר טבעי שבא ממילא אלא תלויה בהכרת השכל, כי יש יצר הרע חזק המתנגד לזה, וצריכים תמיד חיזוק והתבוננות לחזק את היצר טוב כנגד היצר הרע, והדרך לחיזוק היא כמו שכבר דיברנו הרבה פעמים, לעסוק בספרי מוסר, בספר שמעניין ומושך את הלב, וכידוע דברי מוסר שמעניינים נותנים חיזוק, וגם נותנים חיים מאושרים, אם עוסקים בזה בקביעות יום יומית.

האושר בחיים רק בהנהגה על פי תורה

והכלל שצריכים לדעת בחיים הוא, שהתנהגות על פי דיני התורה נותנת חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, כמו שאמרנו באבות פ"ו כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה.

ומפורש שם מה היא דרכה של תורה? 'פת במלח תאכל', והיינו דווקא כך, למעט בתענוגים, וכמו שאמרנו גם בארבעים ושמנה דברים שהתורה נקנית בהם, שאחד מהם הוא במיעוט תענוג, 'ומים במשורה' היינו גם כן לפי הצורך ולא למלא תאוות, 'ועל הארץ תישן' במיעוט תענוג וכפי הצורך, כל אחד לפי כוחו, 'וחיי צער תחיה', אבל 'בתורה אתה עמל', ואז 'אשריך בעולם הזה'! כך היא דרכה של תורה וכך המציאות, שעל ידי בתורה אתה עמל זוכים לאשריך בעולם הזה.

ואילו מי שיש לו הרבה כסף הוא לא מאושר! והוא רק עושה את עצמו כך, ומחייך ומתלבש יפה כאילו הוא מאושר, אבל באמת הוא לא מאושר, וזה דבר ידוע, שעשירות והרבה כסף אין זה סיבה להיות מאושר, ורק אם אחד עושה הרבה צדקות עם הכסף ונותן חומש לצדקה, אז זה חיים אחרים, מפני שהוא על פי התורה, אבל מה שאינו על פי התורה אין זה חיים מאושרים, ורק על פי התורה בדרכה של תורה אשריך בעולם הזה. וזהו המציאות.

ועל כל אחד נגזר בראש השנה וביום כיפור "מי ישלו ומי יתייסר", האם יחיה חיים רגועים או לא רגועים, והכל תלוי לפי הזכויות, כי מן השמים נותנים לאדם לפי הזכויות, ומה הן הזכויות? במיעוט תענוג! ובתורה אתה עמל!

הבחירה – עמל בתורה או עמל אחר

וכבר נאמר באיוב (ה, ז) "אדם לעמל יולד", היינו שכל אדם נולד לעבוד ולעמול, ואמרנו על זה בגמרא (סנהדרין צט, ב) כולוהו גופי דרופתקי ניהו, טובי לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא, והיינו שכל אדם

נולד להיות סבל וכך נגזר עליו שצריך לעבוד ולהתאמץ, אך במה להתאמץ? זה תלוי בבחירתו, ויש לו בחירה, שיבחר לעצמו מה הוא רוצה, האם טורח ומאמץ של עמל התורה, בתורה אתה עמל, ואם לא אזי יצטרך לעמול ולטרוח על דברים אחרים שהם שטויות, כגון כסף וכבוד, ובזה הוא יהיה עסוק, כי אדם לעמל יולד.

וכל אחד צריך להתאמץ ולהיות 'סבל', אך מה הוא צריך לסחוב? תורה! ואז הוא יהיה מאושר, כמו שאמרנו (ברכות יז, א) אשרי מי שעמלו בתורה, אבל אם לא תורה אלא דברים אחרים, אזי הוא לא מאושר, וכך המציאות כידוע, שהעשירים אינם מאושרים.

ואמנם תלוי כמובן כל אחד לפי כוחו, והעיקר לעסוק בתורה בכל הזמן שהוא יכול ללמוד, וכבר הזכרנו בזה מדברי הרא"ש (בי"ב פ"א סימן כו) שכל אחד לפי כוחו וכפי האפשרויות שלו, יכול להיות שהוא לומד מעט, אבל הוא נקרא רבן, כי הוא עוסק בתורה בכל כוחו, לפי המצב והאפשרויות שלו, ולעומתו יתכן אדם אחר שלומד יותר, אך אינו נקרא רבן, כי יש עוד זמן שהוא יכול ללמוד ואינו לומד.

וזו הלכה פסוקה בשולחן ערוך (יו"ד רמג) לגבי תשלום מס לשמירת העיר, שרבנן פטורים מזה, כי הם מגינים בתורתם על העיר, ומי שעוסק בתורה כפי כוחו ואינו מחפש עשירות, אפילו אם הוא עוסק גם בפרנסה קצת, לצורך משפחתו, אם הוא רק כדי חייו ולא להתעשר ובכל הזמן שיכול ללמוד הוא לומד, הוא גם כן נקרא רבן ופטור מלשלם מס, אבל אם יכול ללמוד יותר ואינו לומד, גם אם לומד הרבה, מכל מקום כיון שיש משחו בטלה כבר אינו נקרא רבן וצריך לשלם מס.

וכשיש רק מעט זמן פנוי, מה כדאי ללמוד בו, ידוע ששאלו פעם את רבי ישראל סלנטר על אדם שהוא עסוק ויש לו רק חצי שעה פנויה ביום, מה ילמד בו, האם מוסר או גמרא? ואמר רבי ישראל שילמד מוסר, כי אז יגלה ויראה שיש לו עוד חצי שעה, ורק נראה בעיניו שיש לו רק חצי שעה, אבל כשילמד מוסר יראה שיש עוד זמן שהוא יכול ללמוד ואינו לומד, זו המציאות. ולימוד המוסר נותן חיים מאושרים.

להתפלל על הכלל שיזכו לאושר התורה

ועוד יש לדעת שאשרינו מה טוב חלקנו, שאנו יהודים בני אברהם יצחק ויעקב, וכל יהודי עם נשמה יהודית הוא אופי מיוחד, ואינו כמו אומות העולם, ומי שאינו יהודי אין לו האופי הזה! כידוע שיהודים זה אופי אחר עם מידות טובות מיוחדות, ואשרינו שזכינו לכך.

אך לדאבוננו יש יהודים שלא יודעים את החיים המאושרים של חי תורה, ועל זה אנו מבקשים 'השיבנו לתורתך' בלשון רבים, על כל כלל ישראל, שהם יהודים, עם אופי של יהודי, עם מידות טובות, כמו שאמרנו (יבמות עט, א) שיש שלושה סימנים בכלל ישראל: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, וכך הטבע של כל אדם מישראל, אפילו שאינו שומר תורה ומצוות, יהודי זה אופי אחר, אך אנו מבקשים רחמים שיחזרו בתשובה ויזכו לחיים המאושרים של תורה ומצוות.

וכאמור עסק המוסר זה הדבר שנותן חיים הכי מאושרים, ובעזרת השם נזכה כולנו לחיות חיים מאושרים על פי התורה.

דברי רבינו יבלחט"א בהלוויית הגאון רבי נח חפץ זצ"ל, י"א חשון תשפ"ב

הנפטר החשוב רבי נח עליו השלום היה מבקש אמת, עם אהבת האמת, מידת האמת. אהבת האמת היא זכות גדולה מאד, חותמו של הקב"ה אמת, והוא היה מבקש ואוהב אמת, רוצה ומחפש את האמת. ידוע הגמרא שהיה מקום ששמו קושטא שהיו מדברים רק אמת ובזכות זה היו חיים מאושרים והאריכו ימים. ושנינו בפרקי אבות שבשעת פטירתו של אדם אין מלווים אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, רק תורה ומעשים טובים, התורה, תורת אמת, ומעשים טובים, אהבת האמת, אהבת הגדול שמלווה את האדם וזה הזכויות שלו. כל הזכויות מלווים אותו לעולם האמת, והוא יהיה מליץ יושר על כל המשפחה ועל כל הידידים ועל כל כלל ישראל שזקוקים לזכויות, ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים.

מוקדש לעילוי נשמת הגאון רבי נח ב"ר ישראל חפץ זצ"ל, לקראת מלאות השלושים לפטירתו
לעילוי נשמת זוגתו הצדקנית מרת שרה דינה ע"ה ב"ר רבי אליהו מאיר קובנר זצ"ל נלב"ע ה' כסלו תשס"ג

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת **מלכה בולק** ע"ה
בת ר' **אברהם דויטש** זצ"ל
נלב"ע ח' חשון תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' **יעקב נוימאן** ז"ל
בן ר' **יחיאל** ז"ל
נלב"ע ט' כסלו תשס"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' **צבי זוסמן** ז"ל
בן ר' **יצחק הלוי** ז"ל
נלב"ע י"א כסלו תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג

רבי **נחמיה ציטרון** זצ"ל
ב"ר **דוד צבי** זצ"ל
נלב"ע ט' כסלו תשע"ו - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' שרים מזמחי לב' –
אימתי הן שרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בלקוט תהלים)

פרשת וישלח שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 84 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעיין חביבין

קביעות שנת מעשר עני
לפי מניין השמיטה

בשבוע העל"ט הבאנו מחלוקת הראשונים בטעם פטור פירות שביעית מתרו"מ, והנה כתבו התוס' בחגיגה וכן מפורש במשנה בידים (פ"ד מ"ג) דלפי סדר השנים נוהג מע"ש בשביעית ולא מעשר עני, ובפשוטו משום שמ"ע אינו נוהג אלא שנה אחת אחר ב' שנים של מע"ש, כמו בשלישית ושישית, דהנה הא דשלישית נוהג בה מע"ע מקורו בר"ה יב,ב מקרא ד'בשנה השלישית שנת המעשר' ע"ש, אבל דין שישית במ"ע לא נתפרש בקרא, וצ"ל דמדגלי קרא דשנה השלישית שנת המעשר, היינו מעשר עני, א"כ חזינן דאחר ב' שנים של מע"ש בא מע"ע, וכיון דברביעית וחמישית נוהג מע"ש ממילא שוב שישית נוהג בה מע"ע, דגם זה חשיב 'שנה השלישית', שהרי היא שלישית לב' שנות מע"ש שלפניה.

אך לפ"ז צ"ע, דא"כ היה צריך להיות שבשנה ה', היינו השניה לשמיטה, נמי יהיה נוהג דין מע"ע, שהרי כבר נהגו ב' שנות מע"ש, השביעית והשמינית, ונמצא דהשנה התשיעית הרי היא שלישית למעשרות כמו שלישית ושישית, ומדוע לא ינהוג בה מע"ע.

ובאמת דלשיטת התוס' בר"ה ע"פ הירושלמי אין מעשר נוהג בפירות של שביעית כלל, ואף בפירות שאין בהן קדושת שביעית, וא"כ מצינו למימר דלא חשיבא השנה התשיעית כשלישית במנין שני מעשר, דהא לא נהג מעשר בשביעית, אכן גם לדברי התוס' אשכחנן מעשר בשביעית, כגון בפירות האילן שחנטו בשמינית עד ט"ו בשבט, דאין בהן תו דין שמיטה ומ"מ לענין מעשר חשיבי של שנה השביעית למעשר.

ובאמת היה מקום לומר שלדברי התוס' שדין מעשר של שביעית הוא מיעוט בעיקר חיוב מעשר דשנה השביעית, א"כ גם פירות אלו לא יתחייבו במעשר

'הצילני נא מיד אחי מיד עשו'

הסכנה הגדולה היא - כשעשיו הרשע מתלבש כ'אחי'

נצטט כאן מתוך דרשת אבי מרן בלחט"א, הגר"ר צבי יהודה זצ"ל אב"ד שומיאן, אשר נודע בכח דיבורו הנפלא, לעורר לב ישראל לאביהם שבשמים, כפי שרגיל מרן שליט"א לספר, וכפי שהורחב הדבר בהקדמת ספרו 'חוד צבי' ע"ש, דרשה זו שלפנינו, אותה נשא אבי מרן שליט"א בפני עדת מרעיתו, משקפות את הלך הרוח באותה תקופה, ברחוב היהודי של ברית המועצות, כאשר בשם הקומוניזם בקשו שונאי ישראל לעקור כל זיק של יהדות מזרע יעקב, ועל כך באו הדברים חוצבי הלהבות המובאים לפנינו, כפי שנדפסו בספר חוד צבי יעוין עוד שם.

יעוין כי אמרים אלו לא נס לחם, ועודם מעוררים ומלחיבים נפש ישראל גם בדורנו אנו, להתבדל מן הגוים ומן המחזיקים בדרכיהם, כפי שרגיל מרן שליט"א לעורר על כך וכדלהלן, כמו כן דברים אלו באים ומבארים לנו את המקרים המתרגשים עלינו על מנת להחזירנו למוטב, ולחזקינו בדרך אבותינו בלא לנטות על ימין או על שמאל.

והרי לפניכם דברי ה'חוד צבי' זצ"ל בלשונו הזהב, אותה חרט עלי גליון:

אמנם כן, התבלין המיוחד להשריש בנפש האדם מדות טובות, הוא רק מצוות התורה... וברעיון זה חיו עם ישראל במשך גלותם, אבל יש אשר יקרה לפעמים, שעשו מתלבש בלבוש תלמיד חכם ומתחיל לדבר רעיונות גבוהים, אשר למשמע אוזן נדמה שבאמת הוא נעשה 'תלמיד חכם' ובעל מדות טובות עד להפליא, והשעה ההיא עת צרה ליעקב, כי יעקב שוכח אז את הרעיון האמיתי הזה שרק התורה בכחה לעשות את האדם, אשר עיר פרא יולד, לבעל מדות טובות, אבל מהאור המבריק לפי שעה מסתמאין העיניים מלראות את האמת ונדמה כי גם עשו הוא בעל מידות אנושיות, שהלא רואים שאינו עושה שום חילוק בין עשו ליעקב, ושווי זכויות אחד לכלם.

ובעת הזאת שעשו נתלבש כתלמיד חכם, אז סכנה גדולה לנפש הישראלי, כי לא רבים יחכמו לראות את השקר המולט במסוה האמת, ובין כה וכה יעקב מוותר על כל קנייני הרוחניים, ומשתדל להידמות לעשו בכל יכלתו ולמצוא חן בעיני ה'תלמיד חכם' הזה, ובעת ההיא גם סכנת ההתבוללות גדולה עד מאד, אם לא שיד ה' יתערב בזה ויגלה את העיניים, לראות שעשו לא היה מעודו תלמיד חכם, ולעולם לא יהיה תלמיד חכם.

ויעקב אבינו ע"ה כשחזר מלבן הארמי ויצא עשו לקראתו, התפלל לה' "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", ופירש הבית הלוי שתפילתו היתה בין אם יבא כעשו ובין אם יבא כאח נאמן, כי אם יבא כעשו אז הגוף בסכנה, ואם יבא כאח אז הנפש בסכנה - "כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים", כי לעצמו לא חרד יעקב שמא יבא כתלמיד חכם, כי הוא לא יתפתה בשום אופן, כי הוא יודע מה הוא עשו, ובבטן עקב את אחיו זה, אבל ירא היה יעקב לנפש האם והבנים, שהמה לא ידעו עשו בקלקולו, ואם יבא כתלמיד חכם, ידמו שבאמת תלמיד חכם הוא כאחיו יעקב, ובין כה וכה ימשכו אחריו ואחרי מידותיו ואחרי דעותיו.

ועל הפסוק "ויאבק איש עמו" נחלקו רבותינו במדרש שם - ר' חוניא אמר כדמות רועה נדמה לו, לזה צאן ולזה צאן גמלים ולזה גמלים, אמר לו העבר שלך ואני מעביר שלי, רצונו כי לפעמים מתנהג עשו עם יעקב 'שלך שלך ושלי שלי', שלי רק לעצמי ארץ עשו לעשו ולא ליעקב.

ורבנן אמרי לארכילסטוס נדמה לו לזה צאן ולזה צאן, לזה גמלים ולזה גמלים אמר לו העבר את שלי ואני מעביר את שלך, עשו עושה שותפות עם יעקב ואומר - למה נהיה בדולים זה מזה, הלא אב אחד לכולנו, הבה נחיה חיי אחים, חיי ידידות, ועוד יותר מזה, 'שלי שלך ושלך שלי' - כיס אחד יהיה לכולנו, ואם לא יספיק לי כל הוצאתי תשלם אתה לי את חסרוני, ואם לא יספיק לך הוצאתך אשלים לך אני, מה טוב ומה יפה החלום הנעים הזה, עשו יחיה עם אחיו יעקב בשותפות, עשו לא יכה עוד את אחיו ולא יבז לו.

אבל המסקנא אינה כן, אלא - מיד העביר המלאך את של אבינו יעקב כהרף עין והיה אבינו יעקב

מעביר וחוזר ומשכח מעביר וחוזר ומשכח כל הלילה, תיכף התברר ששקר ידבר עשו, הוא יצא ידי חובתו ליעקב בהרף עין, ויעקב מעביר ושוכח מעביר ושוכח- בשום אופן לא יכול יעקב לצאת ידי חובתו לעשו, אבל בעת החלום הזה, יש אשר יעקב יוותר על כל יהדותו ועל כל קנייניו הרוחניים, כי נדמה לו שעשו זה איננו כבר עשו הקודם, עשו זה הוא איש פרוגרסיבי.

אבל עד מהרה בא יעקב אל האמת '**ואמר פרקסון**', פירוש שד ומכשף, כלומר היית 'שד' ועתה כעת גם כן 'שד', לא תלמיד חכם אתה, אך פשוט שד בלי תואר אדם, בלי מידות אנושיות...

והטעות הזו עושה פרעות בנפש ישראל בכל עת שנדמה לעיני בשר שהאיר לנו השמש ועשו מתלבש כתלמיד חכם, אך ההצלחה אחת היא- שעד מהרה מתגלה קלונו ויעקב רואה את האמת...

מרגלא בפומיה דמרן שליט"א, על דרך מה שחובא לפנינו, כי כל אימת שהטיבו האומות לישראל ובשל כך התקרבו ישראל לאומות, וגברה אז עזיחת הדת וההתבוללות, או אז באה מדת הדין להעמידן על טהרתן, לבל יתחשבו בגויים, וכבר הכאנו מדברי מרן בזה בעבר, ונצטט מן הדברים:

היכן שהיה שיווי זכויות ליהודים ולא סבלו גזירות מהגויים זה גרם שיתקרבו אל הגויים וילמדו ממעשיהם, ואחר כך היה שם התבוללות רח"ל. המקום הטוב ביותר ליהודים היה בגרמניה לפני מלחמת העולם, ששם קיבלו היהודים שיווי זכויות, ותפסו מקום חשוב בכל שטחי החיים, והיו בהם עשירים גדולים, ומשם יצאו המשכילים הראשונים שהשפיעו וקלקלו את עם ישראל.

הסיסמה של המשכילים היתה "היה אדם בצאתך ויהודי באוהלך", כלומר להסתיר את היהדות, שכלפי חוץ לא יכירו עליך שאתה יהודי, ורק בבית תתנהג כיהודי. לעומת זה ידוע שבגטו ורשה היו כמה רבנים, בהם הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל ועוד, שהכמרים הציעו להחביא אותם אצל הגויים, אבל הם לא רצו להסתיר את יהדותם, והעדיפו להישאר עם בני קהילתם, ונספו בשואה, הי"ד.

בכל הדורות היכן שנתנו שיווי זכויות ליהודים, שם התקלקלו, והיו צריכים חיזוק להישאר ביהדותם, כידוע בגרמניה היה הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל שקיבץ אחת עשרה משפחות בקהילה נפרדת כדי למנוע התבוללות, ובכך הציל את יהדות גרמניה.

ובכל פעם כזאת הייתה השגחה מן השמים להחזיר את כלל ישראל למוטב, וגזרו גזירות על היהודים להבדילים מן הגויים, וכמדומני שגם בספרד בתחילה נתנו יחס טוב ליהודים ומיד אחר כך באה האינקוויזיציה ועשו צרות ליהודים, וכל זה היה בהשגחה מן השמים כדי שיתחזקו באמונתם.

וכן רואים מן המציאות בכל הדורות שכל פעם שכלל ישראל היו צריכים חיזוק, אם לא הבינו מעצמם שהם טועים, מן השמים נתנו גזירות וייסורים כדי שיתחזקו באמונה ויחזרו בתשובה, ויש גם מקומות שהיו צדיקים ועסקו בתורה ואף על פי כן היו גזירות מפני שהיו צריכים קידוש השם, וכגון בגזירות ת"ח ות"ט שנהרגו אלפים ובהם מגדולי הדור, ומובא בספר דרך עץ חיים להרמח"ל שזה מפני שהיה קטרוג של הסיטרא אחרא על כלל ישראל.

ועל זה התפלל יעקב אבינו "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", היינו שביקש תחילה על הצלת הנשמה "הצילני נא מיד אחי", שזה יותר גרוע אם יבוא אליו עשו בתור אח וירצה להשלים עימו, שיש בזה סכנה לנשמה שעלול להשפיע עליו במעשיו הרעים, ורק אחר כך התפלל על הצלת הגוף "מיד עשו", היינו שאם יבוא להילחם עימו וירצה להורגו לא יעלה בידו.

וציין מרן מקור לכך מדברי הילקוט (במדבר תרפ"ד): שבשעת קבלת התורה נתקנאו אומות העולם בכלל ישראל שזכו להתקרב להקב"ה על ידי קבלת התורה, וכאשר חטאו ישראל בשיטתם ונכשלו בבנות מואב שמחו אומות העולם שכלל ישראל ירדו ממדרגתם וכבר הם שווים לאומות, ואמרו שם בילקוט כשבאו לידי נפילה זקפן המקום נגף המקום את כל מי שנתקלקל והעמידן על טהרתן וכו', והיינו שיש השגחה מן השמים על כלל ישראל להעמידם על טהרתם, ובכל פעם שמתקרבים לגויים ולומדים ממעשיהם, מיד "זקפן המקום", ומן השמים נותנים ייסורים וגזירות כדי שיחזרו למוטב.

כלל, אכן בחז"א (שביעית סי' ט' סק"ח) נקט שפירות אלו חייבין במעשר, לפ"ד הרמב"ם דר"ה של אילן לענין שמיטה הוא תשרי, ורק לענין מעשרות הן נידונין כשל שביעית (ע' גליון פ' לך לך שנחלקו בזה הראשונים), ולכן חייב' פירות אלו במע"ש כשאר שני שבוע, א"כ מצינו שנה שביעית למעשר, ושפיר היא התשיעית שנה ג' למעשרות.

ולפי דעת רש"י בר"ה דפירות שביעית פטורין מתרו"מ רק מצד הפקר, א"כ משכח"ל כמה גווי דפירות שביעית חייבין במעשר, כגון באתרוג שחנט בשיטת ונלקט בשביעית, למ"ד לענין שביעית אזלינן בתר חנטה ולמעשר בתר לקיטה, וכן משכחת לה בפירות נכרים, למ"ש החזו"א שם דאפי' נהגא שביעית בפירות נכרים מ"מ אין הפירות הפקר (וכמש"ה בגליון הקודם), ועכ"פ מצינו דשנה השביעית אף היא חשיבא לענין מנין המעשרות, ומדוע א"כ השנה התשיעית לא תחשב כשנה ג' למעשרות, להתחייב במעשר עני.

ומוכרח מזה דמנין 'השנה השלישית' אינו לשנות מעשר, אלא משום דהוא שלישיית למנין השמיטה, וילפינן מקרא דכל שלישיית למנין שמיטה היא שנת מעשר עני, והא דשישית גם היא שנת מ"ע, צ"ל דלאחר ג' שנים מתחיל מחזור חדש למ"ע אבל יסוד מנין השנים הוא למנין שנות השמיטה, ולכן כל שנה ראשונה דשמיטה היא תחילת מנין למ"ע.

ומצאתי שמפורש כן ברש"י בכתובות כה,א ז"ל- שהרי תלה המעשר במנין שנות השמיטה דכתיב בשנה השלישית שנת המעשר עכ"ל, הרי להדיא שתלה דין השנה השלישית במנין השמיטה, והא דבאמת לא פירשו 'שלישית' דקרא למנין המעשר, כך קים להו לחז"ל דשלישית לשמיטה קאמר. והנה בפ' ראה עה"פ 'עשר תעשר כו' שנה שנה, פי' הרמב"ן שכונת הכתוב שיעשר אותו שתי שנים זו אח"ז, ואח"כ פירש הכתוב כי מקצה שלש שנים תוציא מעשר תבואתך של השנה ההיא ותאכילהו לעניים, לומר כי השנה הג' של מעשר עני היא, עכ"ל, והנה אח"כ כתיב בפרשה 'מקץ שבע שנים תעשה שמיטה' ויש לפרש דמהתם ילפינן דשלישית של מ"ע למנין שנות שמיטה היא, דמסתברא ש'מקצה שלש שנים' לאותו מנין הסמוך לו קאמר, היינו מנין ד'מקץ שבע שנים' שהוא מנין דשמיטה.

(הערות וביאורים ע"ס הרמב"ם)

אני לא מונח בעניינים" ...

מעשה נורא הוד שסופר בעת מסעו של מרן ראש הישיבה הגאון ר' דוב לנדו שליט"א לארה"ב.

בעת מסעו של מרן ראש הישיבה הגאון ר' דוב לנדו שליט"א לארה"ב בחודש חשון תשפ"ב, התארח מרן שליט"א בביתו של אחד מתלמידיו לשעבר בישיבת סלבודקא. אביו של בעל הבית, ת"ח גדול שאף הוא למד בישיבת סלבודקא בשנים תשכ"ט-תשל"א, הזכיר למרן ראש הישיבה נשכחות מאותם הימים הנעימים שבהם למד והתעלה בישיבה הקדושה.

תוך כדי הדברים, פנה אותו תלמיד אל מרן ראש הישיבה שליט"א ואמר לו: אחר בקשת המחילה מראש הישיבה, אני רוצה להזכיר לראש הישיבה מעשה שאירע בעת שלמדתי בישיבה הקדושה, מעשה שהותיר בי רושם עצום, ולעולם לא אשכחנו.

מרן ראש הישיבה שליט"א הנהן בראשו, והרב התחיל בסיפורו המופלא:

באותה העת הייתה לי קביעות ללמוד בחברותא כל מוצאי שבת עם דודי, משה ברייש. שנה אחת למדנו מסכת מקוואות, ותוך כדי הלימוד הקשיתי לדודי קושיא חזקה על הסוגיא שבה עסקנו. דודי ניסה למצוא תירוץ לקושייתי, אך ללא הצלחה. לבסוף אמר לי דודי: הרי אתה לומד בישיבת סלבודקא, לך והקשה את קושייתך לפני הגאון ר' דוב שליט"א, ומסתמא הוא יוכל לתרץ לך את הקושיא.

לצערי אין אני זוכר כעת על איזה ענין במסכת מקוואות היה הקושיא, אך אני זוכר היטב את השתלשלות הדברים. באותו הזמן למדו בישיבה מסכת בבא מציעא, ואני שמעתי שיעורים מראש הישיבה. לא כל כך חפצתי לשאול את ראש הישיבה שאלה שאינה נוגעת למסכת הנלמדת בישיבה, אך חזקה עלי מצוות דודי והחלטתי שאשאל את הקושיא לאחר השיעור.

באותם הימים היו נוהגים בני הישיבה לגשת אל ראש הישיבה אחר השיעור, לשאול ולפלפל בעניינים שנתחדשו בשיעור. המתנתי עד שסיימו הבחורים לשוחח עם ראש הישיבה, ואז נתחזקתי בעצמי וניגשתי אל ראש הישיבה, ואמרתי לו: "נתעוררה אצלי קושיא על ענין אחד במסכת מקוואות. באמת אין אני יודע אם ראוי ונכון הדבר לשאול את ראש הישיבה שאלה במסכת מקוואות מיד לאחר שיעור במסכת בבא מציעא, שהרי אמרו חז"ל (שבת דף ג' ע"ב) כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי [כאשר רבי עומד במסכת זו, אל תשאלנו במסכת אחרת], אבל דודי משה ברייש אמר לי שאני יכול לשאול את הראש ישיבה".

ראש הישיבה קם ממקומו והתחיל לאסוף את הספרים שהשתמש בהם בעת מסירת השיעור על בבא מציעא, ואמר לי:

"אינני יודע אם אוכל לענות לך על שאלתך, משום שאני לא מונח עתה בעניינים של מסכת מקוואות, אבל אתה יכול לשאול".

הצגתי את הקושיא בפני ראש הישיבה, שהאזין לקושייתי. לאחר מכן יצאנו מחדר השיעורים, והתחלנו לצעוד בדרך לביתו של ראש הישיבה. כאשר היינו בדרך פנה אלי ראש הישיבה, ואמר:

"הבה ונתבונן... במשנה כתוב כך וכך"

ראש ישיבה אמר בעל פה את דברי המשנה, והמשיך:

"הר"מ מפרש את דברי המשנה באופן זה, אך הר"ש חולק ומפרש את דברי המשנה באופן אחר. הרא"ש בסוגיא זו הוא המכריע, וכותב כך וכך".

לאחר שסיים ראש הישיבה למנות את מפרשי המשנה, המשיך להזכיר את דברי הראשונים האחרים שדנו בענין זה: **"הרמב"ן מבאר כך וכך, ואילו דעת הרשב"א היא כך וכך. הריטב"א מוסיף ואומר כך וכך..."**

אינני זוכר אם ראש הישיבה הזכיר גם את דברי הר"ן.

[מרן ראש הישיבה שליט"א המאזין בקשב רב לסיפור המעשה, מעיר מיד תוך כדי דיבור: " באמת בר"ן במסכת נדרים ובמסכת שבת מוזכרים כמה פעמים עניינים הנוגעים לענייני מקוואות." הרב ממשיך בסיפור המעשה] :

לאחר מכן המשיך ראש הישיבה בדבריו, והתחיל לפרט את דברי הפוסקים הראשונים ונושאי כליהם:

הרי"ף אומר כך, ונושאי כליו אומרים כך וכך. הרא"ש פוסק כך וכך, ונושאי כליו אומרים כך. הרמב"ם לשיטתו פסק כך וכך, ונושאי כליו העירו על דבריו כך וכך.

ראש הישיבה נשתהה מעט, והמשיך:

"הסור הזכיר את דעות הראשונים וכתב כך וכך, והבית יוסף אומר כך וכך. הב"ח מקשה על הבית יוסף קושיא חזקה וזוהי קושייתו... ומחמת הקושיא מפרש את דברי המשנה באופן אחר".

המשכנו לצעוד... וראש הישיבה המשיך בדבריו והביא את הכרעת השו"ע להלכה:

"המחבר בשו"ע פסק כך, אבל דעת הש"ך היא כך וכך, אכן הס"ז סובר כך וכך".

לאחר שסיים ראש הישיבה לפרוש את כל הסוגיא לפני, מרישא עד גמירא, פנה אליי ואמר:

"ועתה, הואל נא לחזור על הקושיא שהקשית".

חזרתי שוב על הקושיא, ומיד השיב לי ראש הישיבה:

"לפי הב"ח לכאורה הקושיא לא כל כך קשה".

הדברים לא הניחו את דעתי, וחזרתי והקשית: "אמת הוא שלפי הב"ח אין קושיא, אך הלא דעת הב"ח היא דעת יחיד, והוא מפרש את הסוגיא באופן אחר ממה שפירושו כל הראשונים והאחרונים, ולפי פירושם עדיין הקושיא במקומה עומדת".

המשכתי לדון בדברי ראש הישיבה, ואז פנה אליי ראש הישיבה ואמר:

"אני שומע את דברך... אכן שאלה טובה... אך כבר אמרתי לך קודם לכן שכעת אין אני מונח בענייני מסכת מקוואות..."

כאן סיים הרב שליט"א את סיפור המעשה הנפלא. ניכר היה איך שסיפור המעשה הותיר רושם רב על כל הנאספים בחדר ששמעו מכלי ראשון עדות על גדלותו בתורה של מרן ראש הישיבה שליט"א, וענוותנותו הנפלאה, כמאמר חז"ל (פרק קנין תורה): ומלבשתו ענוה... ומרוממתו על כל המעשים.

לאחר ששמע ראש הישיבה את הדברים הפטיר **"עכשיו אני וודאי לא בעניינים".**

מעשה נפלא ומרומם שהתגלה בפנינו מלמד על ידיעת התורה של מרן ראש הישיבה שליט"א לכל אלו שלא זכו ללמוד ממנו ולהכירו כך כל הימים.

אבל נוסיף כאן מה אומר מרן ראש הישיבה שליט"א איך מגיעים לזוהי ידיעת התורה.

וכה היו דבריו לאחד ששאל על זכרון הלימוד. יש דבר אחד שמביא לידיעת התורה, והוא שמה שמעניין זוכרים אם קצת או הרבה אבל דבר מעניין זוכרים, גם אם חלק הוא שוכח אבל תמיד יהי' קשר עם הדברים עם הגמרא שלמד בהתענינות.

עוד הוסיף ואמר שהעצה היא לחזור ולסכם בכל דף שלמדו את עיקרי הדברים בקצרה ממש את הדברים שנצרכים לזכור ולא את כל הפרטים, כגון כמה תירוצים יש ומה נדחה לבסוף וכו'.

מערכי תורה

וישלה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה'

הנה הציווי על איסור אכילת גיד הנשה נאמר (ל"ב, ל"ג) 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו'. ויש לדקדק בלשון המקרא שהציווי נאמר בדרך סיפור דברים, ולא נאמר בדרך של ציווי של איסור ואזהרה, וצריך ביאור מפני מה נאמר האיסור באופן של סיפור דברים, ולא בדרך ציווי ואיסור.

ונראה לומר בזה דהנה במשנה בחולין דף ק' איתא מחלוקת, דדעת רבנן דאיסור גיד הנשה נוהג רק בטהורה ואינו נוהג בטמאה, ודעת רבי יהודה דהאיסור נוהג אף בטמאה, ותנן שם, אמר רבי יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה, ועדיין בהמה טמאה מותרת להן, אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו.

ומבואר דאם איסור גיד הנשה נאסר לבני יעקב קודם מתן תורה, אז הוא נוהג גם בטמאה, ואם האיסור בסיני נאמר, אז האיסור אינו נוהג אלא בטהורה. והנה הרמב"ם (פ"ח ממאכ"א) פסק כדעת רבנן דהאיסור נוהג רק בטהורין ולא בטמאין. ונמצא דס"ל דלא נצטוו ישראל בגיד הנשה אלא בסיני. והקשה בלחם משנה דהרמב"ם בהלכות מלכים כתב דיעקב אבינו הוסיף על ז' מצוות בני נח את איסור גיד הנשה. ומבואר דס"ל דגיד הנשה נאסר לבני יעקב קודם מתן תורה, וזה סותר למה שמבואר מדבריו בהלכות מאכלות אסורות דפסק כרבנן דרק בסיני נצטוו על גיד הנשה. וכתב הלחם משנה לתרץ, דאמנם הציווי לא נצטוו אלא בסיני, אבל מ"מ יעקב הוסיף האיסור מדעתו. אלא דהקשה מנא ליה להרמב"ם הך מילתא, דאע"פ דלא נצטוו על זאת מ"מ יעקב הוסיף כן מדעתו.

ולפי זה יש לבאר, דלכן נקט הכתוב את האיסור באופן של סיפור דברים, ולא באופן של ציווי ואיסור, כי באמת בפועל נהגו האיסור גם קודם שנצטוו, ונמצא דאמנם לא אכלו את גיד הנשה, אבל עדיין לא נאסרו בזה בציווי, וזהו שאמר הכתוב, ולא אכלו, ולא כתב דנצטוו שלא לאכול. ואפשר דזה גופא הוא המקור לדעת הרמב"ם.

עוד יש לומר בזה, דהנה בגמ' בחולין דף צ"ב ע"ב איתא דשמנו של גיד מותר וישראל קדושין נהגו בו איסור. ומבואר שם דישראל הוסיפו על עצמם איסור על שמנו של גיד. מעתה י"ל דלכן נקט הפסוק לשון ניהוג איסור, ולא לשון ציווי, מפני שנכלל בזה ניהוג של איסור על שמנו, שעל זה באמת לא נצטוו, ורק משום קדושתן נהגו בזה איסור מעצמן.

הריגת שכם ובני עירו

כשהרגו את שכם ובני עירו כתוב (ל"ד, כ"ה כ"ו) 'ויבואו על העיר בטח ויהרגו כל זכר. ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב'. הנה חילק הכתוב הריגת שכם מהריגת כל בני העיר.

ויש לומר בזה על פי דברי הרמב"ם (פ"ט ממלכים) שכתב ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו ועברו על מצוות דינין. ומבואר דהחייב מיתה של שכם הוא משום גזל, והחייב מיתה של כל בני העיר הוא משום דינין, ונמצא דחלוק החיוב מיתה של שכם, מהחייב מיתה של כל בני העיר, על כן חילק הכתוב את הריגת שכם מהריגת כל בני העיר.

'ויבואו על העיר בטח'

כתוב (ל"ד, כ"ה) 'ויבואו על העיר בטח ויהרגו כל זכר'. הנה מה שהרגו את שכם בן חמור הוא או משום התועבה שעשה, או משום גזל שגזל את דינה, אבל כל בני העיר מה פשעו ומ"ט הרגום.

ונחלקו בזה הראשונים, דהרמב"ם (פ"ט ממלכים) כתב בטעם הדבר ז"ל וכיצד מצווין הן על הדינין, חייבין להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו ולהזהיר את העם, ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסיף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו.

אמנם הרמב"ם כאן פליג ע"ז וכתב דהטעם שהרגו שמעון ולוי את כל בני העיר, הוא משום שהיו כנענים ועבדו עבודה זרה ועשו כל התועבות שחייבים עליהם מיתה, אלא שעד עתה לא היה הדבר מסור ליעקב ובניו לעשות בהם הדין.

ונראה לומר באופן נוסף, דהריגת כל בני העיר לא היתה הריגה בעלמא, אלא היה זה מלחמה בבני שכם, והריגתם הייתה מכלל המלחמה, דהנה מבואר בכתובים דמלבד עצם הריגת כל בני שכם, היה גם שבי וביזה, דבנשים והטף היה שביה, ועל רכושם וממונם היה ביזה, וכדכתיב 'בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר וגו'. את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו ואת כל חילם ואת כל טפם נשיהם שבו ויבזו. ומבואר דהיה דין של שבי על הטף והנשים, וביזה על רכושם וממונם.

והנה שבי וביזה הם מדיני מלחמה, כדכתיב בפרשת שופטים בדיני מלחמה, 'והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבזו לך', הרי דמדיני המלחמה הוא שבי של הנשים והטף, וביזה על שלל העיר, ואם נימא דהריגת בני העיר היה רק משום שעברו על ז' מצוות בני נח, מה ענין שבי וביזה לזה.

ומבואר דלא היה זה רק הריגה בעלמא, אלא דהיה זה מלחמה בבני שכם, ומכלל דיני המלחמה, הם שבי וביזה.

והטעם שכעת אחר מעשה דינה ערכו מלחמה, יש לומר דהוא משום שעל נבלה כזאת עורכים מלחמה, וכמו שמצינו בנביא שופטים במעשה דפילגש בגבעה, שכל עם ישראל יצאו למלחמה על שבט בנימין, בגלל מעשה הנבלה. ולפי זה מדויק היטב הכתוב, 'ויבזו העיר אשר טמאו אחותם', דמה שטמאו אחותם הוא טעם למלחמה.

ובזה יבואר תשובת בני יעקב שהשיבו ליעקב אביהם, דהנה יעקב אבינו אמר להם 'עכרתם אותי להבאישני ביושב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי', והם השיבוהו, 'הכזונה יעשה את אחותינו', ולכאורה תשובתם צריכה ביאור, שהרי יעקב לא שאל אותם מה הטעם שעשו כן, אלא בא עליהם בטענת סכנת נפשות, ומה תשובה יש בדבריהם על כך.

ולפי מה שנתבאר מבואר הוא היטב, דיעקב אבינו סבר דהם הרגו את בני שכם, מחמת שעברו על ז' מצוות בני נח, ועל זה טען להם, שלא היה להם לעשות כן משום דאית ביה סכנת נפשות.

והם השיבו לו 'הכזונה יעשה את אחותינו', ור"ל בזה, שזו היא סיבה לצאת כנגדם למלחמה, וערכו עמם מלחמה, ובמלחמה ליכא כלל פטורא דפיקוח נפש, וכמש"כ המנחת חינוך לגבי מצות הריגת שבעה עממין, דהחינוך כתב דמצות הריגת אחד מז' עממין הוא רק אם אינו מסתכן בזה, אבל אם הוא פיקוח נדחית המצוה, והקשה המנחת חינוך דנהי דכל המצוות נדחים מפני הסכנה, מ"מ מצוה זו היא ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה, א"כ חזינן דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה, וא"כ דחוויה סכנה במקום הזה ומצוה להרוג אותו אף שישסתכן, וצ"ע, עכ"ד המנחת חינוך.

וכתב ע"ז אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל, דמדיני מלחמה שאין משגיחין על הסכנה, אבל מצד המצוה עצמה גם היא ככל מצוות התורה דנדחית מפני פיקוח נפש, והחינוך איירי במי שבא לידו אחד מז' עממין שלא במלחמה, דאז שפיר נדחה מפני הסכנה, עכ"ד. ומבואר דבמלחמה אין פטור דפיקוח נפש. אשר לפי"ז יש לומר, דזהו שהשיבו בני יעקב ליעקב, שאין בהריגת כל בני שכם פטורא דפיקוח נפש, משום שמלחמה היא, ומדיני המלחמה הוא שאין משגיחין בסכנה.

'קום עלה בית אל ושב שם'

כתוב (ל"ה, א') 'ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם וגו'. וכתב הרמב"ן דהציווי על הישיבה יתכן שהוא בשביל להטהר מע"ז או מן טומאת מת, ואע"פ דעדיין לא היה מי חטאת, מ"מ יטהרו ע"י הישיבה עצמה. וצריך ביאור איך יטהרו בזה, ואיזה טהרה יש בישיבה.

ונראה לבאר בזה, דהנה אאמו"ר הגאון זצ"ל חקר בהא דטמא מת טמא שבעת ימים, אם הוא משום דהרי הוא צריך הזאה שלישי ושביעי, ובלא ההזאות אינו נטהר, על כן ממילא נמצא שהוא עומד בטומאתו שבעה ימים, דכל זמן שלא הוזה עליו הרי הוא עומד בטומאתו, או דשבעת ימים הוא משך זמן הטומאה, וכמו דטבול יום טומאתו נמשכת עד הערב שמש, כן טומאת מת טומאתו נמשכת שבעת ימים, והוא דין בעצם הטומאה, דהטומאה נמשכת שבעת ימים.

ותלה זאת בפלוגת הרמב"ם והרמב"ן בדין חרב כחלל, דהנה דעת הרמב"ם (פ"ז מגזירות) דאדם הנוגע בחרב שנגע במת, שמדין חרב ה"ה כחלל הוא נטמא טומאת שבעה, דצריך גם הזאת שלישי ושביעי. אמנם דעת הרמב"ן דהנטמא בדין חרב כחלל טמא טומאת שבעה, אבל אינו צריך הזאת שלישי ושביעי, דכל הדין חרב כחלל הוא רק לטמא טומאת שבעה, אבל לא להצריכו הזאה.

וביאר אאמו"ר הגאון זצ"ל דפלוגתתם היא אם הטומאה של שבעה ימים, הוא משום דצריך הזאת שלישי ושביעי, וממילא הוא דעד הזאת שביעי הוא עומד בטומאתו, ועל כן אם נאמר בחרב כחלל דין של טומאת שבעה, בעל כרחך נאמר בזה דטעון הזאה שלישי ושביעי, דהרי רק משום שטעון הזאה, הוא דנמשכת טומאתו עד יום השביעי.

אמנם דעת הרמב"ן דטומאת שבעה ימים, הוא דין בעצם הטומאה, שזהו משך זמן הטומאה, שהטומאה נמשכת שבעה ימים, ועל כן אם נאמר דטומאת חרב כחלל, היא טומאה שבעת ימים, אין זה אלא דזהו שיעור משך זמן הטומאה, ואין זה נוגע לדין הזאה כלל.

אשר לפי זה יש לבאר, דזהו שאמר הרמב"ן דהציווי על הישיבה הוא בשביל להטהר, דהרמב"ן לשיטתו דטומאת שבעה ימים, הוא דין בעצם הטומאה שזהו משך זמן טומאתה, א"כ הישיבה היא בשביל שיעברו ימי הטומאה, ועל ידי שיעברו ימי הטומאה ויסתיים משך זמן הטומאה בזה גופא יטהר, בלא שייכות להזאה כלל, דעדיין לא נצטוו על הזאת מי חטאת.

מעמד וכינוס הזכרון בהיכל מתיבתא וכולל "ברכת שמואל"

**ביומא דהילולה דרשכבה"ג רבינו מרנא רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א
אשר נוסד ע"ש רשכבה"ג זיע"א ולע"נ נכדו ממשיך דרכו ומעתיק שמועותו
מן גאון ישראל רבי חיים שלמה ליבוביץ זצוקללה"ה**

מורינו מן רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון

אנו מתאספים כאן הערב ליום הזכרון של מרנא רבי ברוך בער, והיום אפשר לומר שר' ברוך בער הוא המורה דרך של עולם הישיבות, היסוד של עולם הישיבות היום זה תורת ר' חיים ור' ברוך בער הוא מעתיק שמועותו של ר' חיים, ר' ברוך בער עד היום שמועותיו נמצאים בכל עולם התורה לומדים את חידושי וביאוריו בכל סוגיא וסוגיא מתעמקים בדבריו והוא הרבה של כולנו, זכה הגאון ר' עזיאל להקים ישיבה על קברו להקים בית מדרש שב"ה יש בו סיעתא דשמיא מיוחדת זה נהיה בית גדול שמגדלים בו לתורה בית של עמלי תורה שעמלים מתגדלים לעומקה של תורה להיקף של התורה ולהמשיך את המורשת הזאת המורשת של עולם הישיבות בדרכם של רבותינו זיע"א, רציתי לדבר על שתי נקודות שקשורים אחד לשני, ר' ראובן בהקדמה ל"ברכת שמואל" כותב דברים לדמות דיוקנו של ר' ברוך בער וז"ל "מלבד התורה לא אהב דבר אחר בעולם ורגיל היה לומר שהתורה אוהבת רק את מי שאינו אוהב דברים אחרים רק אותה ורק לאיש כזה היא מוסרת את עצמה ומרשה לו לקנותה", ולכאורה צריך לדעת מה המקור לדבר החידוש הזה ומצאתי בדרשות נחלת דוד הוא מביא לשון של פסוק במשלי "אני אוהבי אוהב" מי זה אני אני זה התורה תורה זה לא כמו שאר החכמות שהם חכמות יבשות התורה זה מציאות חיים קודשא בריך הוא ואויריתא חד הוא, זה יחס כביכול של יחס של איש לאשתו, תורה ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורסה, אומרת התורה אני אוהבת את מי שאוהב אותי ומשחר אחרי יש פה יחס של חיבור לתורה שרק את מי שאוהב את התורה התורה מחזרת אחריו זה היחס בין לומד התורה לתורה מרשה לו לקנותה תורה דיליה נעשה לו תורתו אחד ור' ברוך בער כל מציאות חיו לא כאן המקום לדבר על גדלותו של ר' ברוך בער זה לא למושגי הדורות שלנו כלל, אבל מה שאנחנו יכולים ללמוד זה אהבת התורה שלו זה היה מציאות החיים שלו ורק לאיש כזה היא מוסרת את עצמה ומרשה לו לקנותה זה היה מציאות חיו וזה צריך להיות מציאות חיי כל בן תורה, תורה זה חיבור תורה דיליה ואהבת תורה זה שהיחס היחיד בכל החיים הוא רק לתורה ולא לשום דבר אחר, יש לשון בגמ' בסנהדרין דף צ"ט ע"ב "נואף אשה חסר לב" ללומד תורה לפרקים זה התואר של מי שלומד תורה לפרקים מה הפשט אז רש"י אומר שלומד תורה לפרקים כמי שאין לו אשה ובוועל פעמים זו ופעמים זו, ואומר המהרש"א תורה זה חיבור וכשהוא מתחבר לדברים אחרים הוא כנואף לומד תורה לפרקים התורה אינה בליבו חיבור לתורה זה חיבור שלם כשהוא בפרקים הוא מתנתק מהחיבור ואז התורה אינה בליבו אין חיבור נואף אשה מתנתק מהחיבור במצב כזה הוא חסר לב התורה אינה קבועה בלבו, ר' ברוך בער בקידושין בתשובה המפורסמת בענין ת"ת לחכמי אשכנז מביא פסק להלכה יש איסור ודברת במ ולא בדברים בטלים מה זה דברים בטלים דברי הבל ור' ברוך בער שאל מה האיסור זה לא קום ועשה אם בן אדם לא לומד הוא מבטל תורה בשב ואל תעשה ומה האיסור בקום ועשה ומיסד שם לומר נגיד שאם אדם יושן יותר ממה שצריך הוא מבטל תורה אבל כשבן אדם מתבטל אם דברים בטלים הוא מסיר את התורה מלבו נתקת את החיבור מתורה זה נהיה מצב של חסר לב ולהלכה למעשה אומר ר' ברוך בער לגבי ההיתר של פרנסה ואספת דגנך זה רק מתיר לא ללמוד אבל אם יגידו לו שהתעסק לפרנסתו בדברי בטלה לזה אין לו היתר כי זה להסיר את התורה מלבו זה לנתק את החיבור ואז מאבדים את כל המדרגה יסוד היסודות של שטיגען של בן תורה זה חיבור לתורה גם אם לומדים יותר או פחות ר' ברוך בער לימד אותנו שהעיקר זה החיבור לתורה אהבת התורה לחיות את התורה כאן שהושיבו ישיבה על קברו ר' ברוך בער יעמוד למיליץ יושב על כל עולם התורה ובפרט על מי שלומדים כאן בישיבה על קברו להמשיך את מורשתו בדרך העיון והעמקה וההבנה ולזכור את יסוד חיו שאין ערך אחר מלבד לתורה וכאן אנו ממשיכים ונמשיך את מורשתו זו עד שנזכה במהרה לתחיית המתים בביאת משיח צדקנו.

מורינו מרן רבי דוד מילר שליט"א מראשי ישיבת פוניבז'

בראשית דבריו מסר שיעור במסכת שבועות הנלמדת בתתיבתא ולאחר מכן נשא דברים לזכר מרן זיע"א. אנו עומדים כעת ביארצייט של הרבה מרן ר' ברוך בער שהוא היה רבם של בני הישיבות ועד היום הוא הרבה של עולם הישיבות שגם כל כך הרבה שנים אחרי באופן נדיר עומדים ומדקדקים בדבריו בכל מילה ומילה בדבריו ויש גם משא ומתן אם התכוון לזה או לזה וכל כך הרבה שנים אחרי הסתלקותו אפשר לומר שיעור שלם אם ר' ברוך בער התכוון לזה או לזה וזה דבר נדיר שכ"כ הרבה שנים אחרי עומלים ומדקדקים בדבריו וזה זכות גדולה ודבר נדיר אם אני לא טועה שמעתי בשם הראש ישיבה ר' גרשון שפעם כשר' ברוך בער חזר לישיבה מחו"ל הוא אמר לתלמידים תראו מה אני מקריב למענכם שעכשיו בשהותי בחו"ל הספקתי לחזור ולסיים קדשים ופה אני צריך לחזור עוד הפעם לנשים נזיקין והכל למענכם התלמידים ואמר לי ר' גרשון שגניח שר' ברוך בער לא היה ראש ישיבה והיה לומד קדשים וטהרות וכו' אז הוא היה אדם גדול שידע את כל התורה כולה אבל בהקרבה שהוא הקריב ומסר נפשו עבור התלמידים בנשים נזיקין בזכות זה ר' ברוך בער זכה שתורתו מתבדרת בכל בי מדרשא והם נכסי צאן ברזל בעולם הישיבות ואם נעשה חשבון לומדים את תורתו 24 שעות ביממה 7 ימים בשבוע אלפי אלפי תלמידים ההולכים לאור דרך לימודו וזה שכר שהוא קיבל על מסירותו לתלמידים שתפיותי דובבות בלא הפסקה אצל לומדי ומעמיקי התורה יש עוד דבר שאפשר ללמוד מר' ברוך בער יש משנה בסוטה משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה ואומר רש"י שהיה נותן לדרוש כל קוץ ותג שבתורה זהו כבודו והביאור הוא שתורה זה כמו מרגליות כל תוספת קטנה זה ערך אחר כל תג ותג זה עולם מלא זהו כבודה זה גילוי כבודה של התורה ולא ללמוד במהלך שבאופן כללי הענין מסודר זה מתאים בדברים אחרים כל משהו ומשהו זה עולם מלא זה שאלה של חיים ומוות זה נוגע לכל עיקר הענין וזה ר' ברוך בער מלבד זה שהיה רבה בדרך הלימוד הוא היה רבה לכבודה של תורה וליקרת התורה ושכל תג ותג בתורה זה עולם מלא וכן נראה לומר שאף שמבטלים לימוד תורה למקרא מגילה רק לימוד התורה זה דוחה אבל בכבוד התורה אז אין זה דוחה כי זה כל מהותו וזה כבודה של תורה זה לא ענין נוסף בתורה אלא זה דרגה אחרת בחיי התורה למסור נפש על כל תג ותג להבין כל דבר ולא לוותר וכשיושבים בחבורה לכל אחד יש תפקיד ואחריות על כבוד התורה של החבורה הבימ"ד הזה שיסד פה הגאון רבי עוזיאל ר' עוזיאל העמיד ביהמ"ד לא רק של תלמוד תורה אלא שיש בו גם כבוד התורה שב"ה מבימ"ד זה יוצא כבוד של תורה וישיבה על קברו למרן הגרב"ד זיע"א.

מורינו הגאון רבי עוזיאל ליבוביץ שליט"א

בראשית דבריו מסר שיעור כללי בדברי תורתו של מרן הגרב"ד ולאחר מכן נשא דברים לזכרו. אנו עומדים הערב ביום הזיכרון של הסבא רבן ומאורן של ישראל מרן רבי ברוך בער זכר צדיק וקדוש לברכה, שכל עולם התורה נשען על תורתו תורת חיים שהנחיל לישראל, ביום הזה שמחובותינו ללמוד מדרכיו, רציתי לתפוס נקודה חשובה מה לימד אותנו הסבא לדורות, ואפתח במעשה רב שסיפר לי אאמו"ר מרן זצוק"ל שהיה עד למעשה, והוא בשעה שהיו צריכים לברוח מקמניץ לווילנא בתחילת מלחמת העולם השנייה, ומרן רבי חיים עוזר זצוק"ל שלח שליח לסבא שידאג לברוח מה שיותר מהר לעבר וילנא גם במחיר של חילול שבת, כי הפיקו"נ נורא להישאר, וארזו במהירות את מה שהיה נחוץ לנסיעה, והעגלה כבר המתונה לבאים להחל הנסיעה, והסבא התעכב ביציאתו וניגש לארון הספרים והתחיל לנשק ספר ספר את הגמרות את ספרי הראשונים וכו' וכו' בבכיות נוראות, והתחיל לדבר ולהיפרד עימהם כמו לאנשים חיים, לאנשים שעמדו בצד היתה הרגשה שהסבא נמצא עם אנשים חיים ומדבר עימהם, והאמת שהוא משום שכך הרגיש הסבא בלימודו בדברי הראשונים שהוא לומד בספרי חיים ממש, וזה התבטא ביראת הכבוד והרוממות שהיתה בו כל פעם שלמד בספריהם של הראשונים, הוא הרגיש דער הייליגער רמב"ם עומד לפניו דער הייליגער רשב"א עומד לפניו, זהו מה שלימד אותנו הסבא לדורות כשלומדים בדברי הראשונים לא לומדים את ספר הרשב"א אלא חיים את הרשב"א, הרשב"א לפנינו ממש, ואם נרגיש כך שבתורת חיים עסקינן האם שייך להיפרד מהרמב"ם מהרשב"א,

ברוך השם הקמנו מקום תורה על שמו של הסבא הגדול, וצילו מורגש מעלינו, ובודאי בודאי נזכה שיעמוד להצלחת המקום בכלל ולהתעלות ולגדולה לכל אחד ואחד בפרט, ויהי מליץ יושר עבורינו ועכור כלל ישראל. אמן ואמן.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

פכים קטנים

כיחשו או נתפסו בגזל, וכבר למדנו: ת"ר עני ועשיר ורשע באין לדין, לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותיי אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל, וכו', עשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר (יומא לה, ב), וממה פחד א"כ שלמה המלך.

אלא, שלמה המלך התפלל שלא יגיע לידי ניסיונות כלל, אל תביאני לידי ניסיון, אמנם נכון שהקב"ה נותן כוחות לעמוד בניסיונות, אולם על האדם מוטל להתפלל שלא יבוא לידי ניסיון כלל.

היה יהודי מסכן שהיו לו הרבה ניסיונות ופעם הוא אמר רבש"ע את כל הניסיונות נתת לי, תן לי פעם את ניסיון העושר, הוא לא יודע כמה זה מסוכן לבקש ניסיונות, מה שהקב"ה נותן לאדם זה הכי טוב עבורו, העושר שמור לבעלי לדעתו.

כאן המקום להזכיר סיפור על אחד מצדיקי הדור, רבי חיים טודרוס הרשלה זצ"ל, שהיה גר בשערי חסד, הוא היה מההלומים של ירושלים ע"ה, החזון איש אמר פעם שבירושלים מסתובבים 'שמות' על הרצפה ואנשים דורכים עליהם מבלי משים, בוקר אחד הגיע רבי חיים טודרוס לבית הכנסת סהרורי כולו, וביקש שיעשו לו הטבת חלום, (אגב צריך לדעת שזה מצווה להתיר חלום לאחרים, מי שחלם ונפשו עגומה עליו מצוה להיטיב לו, ועי' במשנ"ב שכתב: מצוה להימצא עם הג' להיטיב מפני שמשיב את נפשו בזה, וכו'. ר"כ, ס"ק ג').

לאחר שהטיבו לו ניגש אליו אחד המתפללים ומתוך סקרנות ביקש לדעת מה היה החלום, ישנם כאלו שמעניין אותם מה השני חלם, וענה לו רבי חיים טודרוס שהוא חלם בלילה שהוא נהפך לעשיר גדול, והוא כ"כ נסער מהחלום ולא נרגע עד הטבת החלום מעצם זה שבחלום הוא נהיה עשיר, עדי כדי כך הוא נזהר מניסיון זה, (אולי קצת לא נעים לומר אבל אם הייתי שם הייתי אומר לו יהי רצון שיתהפכו חלומותיך עלי).

זהו מה שביקש שלמה המלך החכם מכל אדם, שלא יבוא לידי ניסיון.

מעתה ביאור דברי הגמ' היות והצדיקים נזהרים כל כך ומפחדים שלא יכשלו בממונם לכן חביב עליהם ממונם יותר מגופם כי כל מה שיש להם הם שומרים על זה במאוד.

שבוע שעבר דיברנו על המסירות נפש - פשוטו כמשמעו - של יעקב אבינו בזהירות בממון חברו, וכאמור ישנם שני חלקים בזהירות זו, האחד זהירות בממון חברו, והשני שיעשה האדם את המוטל עליו בנאמנות בין אם הוא עובד כשכיר ובין אם הוא בעה"ב, ודבר זה הוא חלק יסודי מאוד בעבודה של כל אחד ואחד, וכעת נראה להשלים ענין זה.

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב, כה). וברש"י שם הביא מדוע נותר יעקב לבדו: שכח פכים קטנים וחזר עליהם, ודברי רש"י הללו הם דברי הגמ' בחולין: ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם, וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל (צא, ע"א).

נראה איזה ביטוי אנחנו רואים בגמ', חביב עליהם ממונם יותר מגופם, והגמ' מסבירה מדוע, לפי שאין פושטין ידיהם בגזל, הלא דבר הוא, ראשית, עצם זה שממונם חביב להם יותר מגופם, ושנית שהסיבה לכך היא, שאין פושטין ידיהן בגזל, ועדיין מדוע יותר מגופם.

וודאי שאין הפשט שהצדיקים לא אכפת להם מגופם, הרי כל אשר לו ייתן בעד נפשו, וחלילה לאדם שלא נותן את רכושו בשביל להציל את בריאותו הרי לשוטה ולרשע יחשב.

ויש מבארים שכיוון שכספם של הצדיקים כשר והוא תואם לכל חלקי השולחן ערוך ללא שום פקפוק, לכן חביב עליהם ממונם, זה ווארט יפה, אבל לא הפשט הפשוט.

והנה אמר שלמה המלך במשלי: שווא דבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תיתן לי הטריפני לחם חוקי, פן אשבע וכיחשתי ואמרתי מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלקי (ל, ט - טו), שלמה המלך מבקש מהקב"ה שלא יהיה עשיר כדי שלא יכחש שם ה', ולא יהיה עני כדי שלא ישבע שבועת שווא, באם ייתפס בגניבה.

אל תביאני לידי ניסיון

וצריך להבין מה הפשט בדברי שלמה המלך, הרי היו תנאים ואמוראים רבים מהם עשירים ומהם עניים וחלילה לומר שהם

למדה תורה דרך ארץ

והנה אנחנו צריכים לזכור שלפני שנים התחייבנו בכתובה, ואנא אפלה ואוקיר ואיזון ואפרנס יתיכי ליכי וכו', ובכל מה שקשור לכלכלת הבית יש לשים את הלב כיצד לנהוג, הרי מצד אחד צריך לתת ביד רחבה, ומצד שני צריך הרבה מחשבה ושכל כדי שלא לנהוג בפזרנות, וכמובא מהגר"א בספר אבן שלמה: **אע"פ שגם מידת הפזרנות יותר מדי אינו על הצד היותר טוב אך לפעמים יוכל לצמוח טובה מזה, אבל מידת הכללות ביותר הוא אך למחסור לעולם.** (ג, יב). ומצד שני פזרנות היא גם לא מידה טובה, אבל בכ"א צריך לתת בהרחבה, מסכנה אישה שבעלה קמצן.

אמנם מצד שני אנו יודעים שהגר"ס מביא בסדר י"ג מדות שלו שעל האדם לקמץ, ונראה מזה שדבר טוב להיות קמצן, אבל צריך לדעת שעל האדם ללכת בדרך האמצע לא להיות קמצן חלילה, ובד בבד לא להיות פזון, לקמץ במקום שצריך ולתת בהרחבה מתי שצריך.

וישנם שגם בזמן שצריך לקנות לבית דבר בסיסי הם מתקמצנים, מאידך יש שחיים בפזרנות וחייבים לקנות כל דבר חדש וזה יכול להגיע לידי חולי, צריך לדעת לכלכל דבריו במשפט - לכלכל את הממון, והנה על הפסוק: כי ירחיב ה' אלוך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאווה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. (דברים יב, ט), וג' פעמים מוזכר בפסוק זה אכילת בשר, וכתב רש"י: **למדה תורה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר, אלא מתוך רחבות ידיים ועושר.** (שם), כל אחד צריך לדעת מה מתאים לו ומה הוא יכול להרשות לעצמו.

אסור לחיות בלי חשבון, אני לא יכנס כעת לפרטים, פעם ניגש אלי אברך ואמר לי שאשתו רוצה לצאת למלון בשבת, והוא אומר לי שאין לו כסף בשביל זה אבל אשתו רוצה, נתתי לו רעיון שילך לחדר ארוח ויקנה אוכל מוכן לכל השבת ברחבות ובשפע (כמובן מהכשר מהודר) וזה לא יהיה פחות טוב מהמלון ויתכן שאף יותר טוב, ואכן כך עשה ואשתו שמחה מאוד, זה היה הפרש עצום בכסף לא להשוות, פחות מחצי מחיר, עם קצת מחשבה אפשר להגיע לפתרון טוב.

אני לא באתי להלחיץ בעניין הזה, רק לומר שבין הפזרנות ובין הקימוץ צריך תמיד למצוא את שביל הזהב, וחלילה לא לגרום לאשה להילחץ מהנושא הזה, הרי בדרך כלל בזמנינו האשה מפרנסת יותר מהבעל, רק לדבר ולדון יחד להתייעץ ולשמוע את דעתה, וכן להיזהר מאוד שהילדים בבית לא ירגישו לחץ בנושא הכלכלי.

יעקב אבינו חזר על פכים קטנים, זו היא הזהירות שאנו מדברים עליה בענייני הממון, לא לזרוק סתם מבלי לחשוב, ויש בזה עוד דרושים אבל זה הפשט הפשוט.

לפזר ולקמץ

מִן הַגֵּאוֹן רַבִּי אֶהְרֵן קוֹטֶלֶר זצ"ל הוֹסִיף עוֹד הַתְּבוֹנוֹת בְּמַעֲשָׂיו שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, הִרִי אוֹתוֹ יַעֲקֹב שֶׁחָזַר עַל פְּכִים קְטָנִים אֲנַחְנוּ מוֹצֵאִים אֲצִלּוֹ גַּם הִנְהִיגָה שֶׁל רַחְבּוּת גְּדוּלָּה מְאֹד, בְּפִרְשֵׁת וַיְחִי מוֹבָא מֵהַ שְׂבִיקֶשׁ יוֹסֵף מִפְּרַעְיָה עֲבוּר יַעֲקֹב אֲבִינוּ: אֲבִי הַשְּׂבִיעִנִי לֵאמֹר הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי בָאָרֶץ כִּנְעָן שִׁמָּה תִקְבְּרֵנִי וכו' (נ, ה). ופִּירֵשׁ רִש"י שֵׁם: אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי. כְּפִשּׁוּטוֹ, כְּמוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ, וּמִדְּרָשׁוֹ, עוֹד מִתִּיַּשֵּׁב עַל הַלְשׁוֹן כְּמוֹ אֲשֶׁר קִנִּיתִי, וְכו' וְעוֹד מִדְּרָשׁוֹ לִשׁוֹן כְּרִי, דְּגוּר, שֶׁנֶּטֶל יַעֲקֹב כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהֵבִיא מִבֵּית לֶבֶן, וְעָשָׂה אוֹתוֹ כְּרִי, וְאָמַר לַעֲשׂוֹ, טוֹל זֶה בְּשִׁבִּיל חִלְקֶךָ בְּמַעֲרָה, (שם). כְּלוּמָר, כְּשֶׁצָּרִיךְ לִנְהוֹג בְּרַחְבּוּת יַעֲקֹב אֲבִינוּ נוֹתֵן אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ שֶׁהֵבִיא מִבֵּית לֶבֶן, אִם צָרִיךְ לְדַאֵג שֶׁעָשִׂי לֹא יִקְבֵּר בְּמַעֲרַת הַמִּכְפֵּלָה יַעֲקֹב יִתֵּן עֲבוּר זֶה אֶת כָּל הוֹנֹ, וּמִצֵּד שֶׁנִּי יַעֲקֹב אֲבִינוּ גַּם חָזַר עַל פְּכִים קְטָנִים, וְזֶה הַלִּימוּד הַגְּדוֹל עֲבוּרָנוּ שֶׁפַּעֲמִים צָרִיךְ לִנְהוֹג כֵּךְ וּפַעֲמִים אֲחֵרָת.

אמר לי פעם דיין גדול שהוא רואה במציאות שכל האברכים שבאים לחתן את ילדיהם והם עומדים בפני הוצאות רבות מאוד, ומדובר על אברכים שבקושי גומרים את החודש בכל אופן על פי רוב אלו שלא היה להם חובות לפני נישואי הילדים הם מסתדרים בסוף, ומי שבא עם חבילות עוד קודם הוצאות החתונה קשה לו לגמור עם זה, ככה אמר לי אחד מהדיינים הפיקחים היום, וזה מאוד מעניין, אני לא יודע להסביר את זה אבל וודאי שכדאי מאוד כמה שפחות להיות חייב.

אנשים יכולים לחסוך לעצמם הרבה צרות אם היו נמנעים מהלוואות מיותרות, הלוואה זה לא דבר בריא, כשצריך צריך, אבל כמה שאפשר להימנע צריך להימנע, יש היום כל מיני ארגונים ושיטות איך לכלכל את הבית לאלו שהתמוטטו ה' יעזור שלא נצטרך להגיע לזה.

כיום יש אפשרות של כרטיס אשראי, יש בזה מעלה וחסרון, מצד אחד בן אדם קונה וקונה והוא לא מרגיש שהוא משלם אבל פתאום מגיע סוף החודש והוא נכנס לבעיה גדולה, מצד שני קורה שאברך בן תורה צריך לקנות מצרכים לשבת קודש ואין לו כרגע כסף, ועל זה נאמר לו עלי ואני פורע, לכל הפחות צריך לקחת בחשבון שעוד כמה ימים מגיע החשבון הסופי ולהתכונן לזה, היסוד הוא אחד, לחיות עם חשבון.

הבא לטהר מסייעים אותו מי שישיר מרוויח בין ברוחניות ובין בגשמיות.

מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, נקי כפיים ובר לבב, תהיה נקי כפיים הקב"ה יעזור לך, יש עוד המשך לדברים ובעזרת ה' שבוע הבא נמשיך הלאה לחפש דרכים, נחפשה דרכנו ונחקירה.

הקב"ה ייתן לכולם שפע ונוכל לעבוד את ה' מתוך שמחה וטוב לבב.

מתוך ועד שבועי לאברכים הנמסר בישיבה הק' - נכתב ע"פ הבנת השומע

לע"נ הגאון רבי סער
בן רבי עמנואל מייזל זצ"ל

כעת לא עובד, נוריד לך מהמשכורת. אתה לא יכול לאכול על חשבוני.
אבל אצל הקב"ה זה בדיוק הפוך! אדם שאוכל וישן כדי שיהי' לו כח ללמוד, על זה אתה מקבל שכר!!!

ומעשה שהיה: הגאון ר' יוסף לורנץ (בספר משנת פיקוח נפש) שאל פעם את מרן רה"י זיע"א שאלה מעניינת: כתוב בנפש החיים לר' חיים מואלוז'ין זצ"ל, שאם ימצא רגע אחד פנוי מן התורה, מיד ייהפך העולם לתוהו ובוהו. מה קורה אילו יש בן אדם יחידי בעולם שיושב ולומד, וכעת מגיעה לפניו מצווה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, כמו למשל מצוות תפילין. אך אם הוא יפסיק מלימודו בשביל להניח תפילין - העולם ייחרב. (כי כבר אף אחד לא לומד), האם עדיף שהוא ימשיך ללמוד? אמר מרן רה"י: שיניח תפילין, והעולם ימשיך להתקיים. אם אתה עושה מה שהתורה רוצה שתעשה - אז העולם לא ייחרב ולא יתהפך. היו כאלו שתמחו על כך, הייתכן?! הרי ר' חיים מואלוז'ין אומר שהעולם קיים על תורה, הוא לא אמר את זה על קיום המצוות...

היינו אצל מרן פוה"ד הגר"י קרליץ זצ"ל ושאלנו אותו, והוא חיך ואמר בשם דודו מרן החזון איש זצ"ל, (וכמו"כ מובא בספר 'הללי נפשי' של ר' הלל קופרמן בשם מרן הגר"ח שליט"א בשם החו"י"א) אדם שלומד - יש לו שכר של תלמוד תורה כנגד כולם. ואם הוא ישן רק כדי שיהיה לו כח ללמוד - זה תלמוד תורה! כן אם הוא אוכל רק בשביל שהוא יוכל ללמוד - זה תלמוד תורה. זה שכר של תלמוד תורה!

המשיך ר' ניסים, וכל שכן אם אני עושה את מה שהתורה רוצה, אני יושב ולומד ורוצה להמשיך, רק כעת התורה רוצה שאני יניח תפילין - אז זה פשוט וכל שכן שזה נקרא 'עוסק בתורה!' ועוררני לדברי רש"י במסכת מנחות (צט, ב ד"ה שביטולה של תורה) כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה זהו יסודה, כלומר מקבל שכר כאילו **יושב ומייסדה ועוסק בה וכו'**, ע"כ. אדם שכל מהלך החיים שלו זה לצורך התורה - הכל נחשב לתלמוד תורה. ולכן תפילה זו נאמרת בכניסה **לבית המדרש** וביציאה **מבית המדרש**, כי כל מה שאני עושה בשביל הלימוד יש על זה שכר של תלמוד תורה.

וזה מה שאומר ר' אלחנן: יהודי שמרגיש שהוא עבד ה', אז כל המעשים שלו זה עבד ה', עשרים וארבע שעות ביממה הוא כמשה רבינו. הוא אוכל, וישן, ועושה את הכל, ובהכל הוא נקרא עובד ה'. וזו הדרגה הגבוהה שכל אדם יכול להיות כמשה רבינו. ובדור שלנו, זה מה שמספרים על קצות דרכיו של הגאון רבי אברהם ארלנגר זצ"ל, לחשוב בכל דבר אף לעשות את רצון ה'.

והוא הדין מה שכתוב חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, הכוונה היא להיות דבוקים בעשיית רצון ה' כל הזמן. וזה דבר ששייך גם בדור שלנו. ואולי בהורמנא ובדחילו יש שעושים טובות עם אינטרסים... עפ"י האמור לעיל.

מהלך נוסף נראה לומר: הם עמלים ואינם מקבלים שכר - גם על המעשים הטובים שהם עושים. ונסביר: לכן הארמי שומע שיעקב בן אחותו מגיע, ייתכן שהוא באמת לא הכיר אותו הרבה... הרי בסך הכל אחותו שהיא אמה שלו היתה בת שלש כשהיא יצאה מהבית, וכבר עברו יותר ממאה שנה, שהרי יעקב היה בן שמונים וארבע שנים ועשרים שנה עד שנולדו הבנים, מקסימום הוא זכר ילדה קטנה... אך כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו, הוא רץ לקראתו!!! מחבק! מנשק אותו!!! אה, איזו קבלת פנים...

אך אנחנו יודעים כמו שאומר רש"י, שהכל שקר!!! למה הוא רץ? כסבור ממון הוא טעון, שהרי אליעזר עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים... למה הא חיבק? כשהוא לא ראה עמו כלום, אמר 'שמא זהובים הביא והנם בחיקי'... למה הוא מנשק??? כי אולי הוא שם את המרגליות בפה... זה כבר טירוף. מי שם מרגליות בפה... מה, לבן הוא מטורף?!... רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל אמר, שלבן בבחינה שלו הוא היה אדם גדול חשוב ונכבד, ולא סתם הוא זכה לבנות כאלו חשובות. ארבע בנות חשובות וצדיקות. (כי כתוב במדרש בראשית (ויצא עמי' 119) ובמדרש שכל טוב (שם) שגם השפחות היו בנותיו).

עבד ה' - לעשות רצון ה'

בהקדמה לספר קובץ שיעורים בהספד אשר נשא על רבו מרנא החפץ חיים זיע"א לפני בני הישיבה בברנוביץ, אמר, כי מה שכתב הרמב"ם שהרשות ביד כל אדם להיות כמשה רבינו ע"ה, אין הכוונה שיכולים להגיע למדרגת משה רבינו ע"ה בכל הבחינות, אלא שיש ביד כל אדם להגיע למדרגת מרע"ה בבחינת עבדות ה'. ע"פ ביאור הרד"ק שבכל מקום שנוכר על משה רבינו עבד ה' - הפירוש הוא ע"פ ההלכה שאין קנין לעבד בלא רבו וכל מה שקנה עבד קנה רבו. דהיינו שכל מציאות העבד היא בשביל רבו, ולעצמו אינו כלום. והעיד על רבו הקדוש שידע לכוין כל מעשיו לשם שמים, ואפילו כשהיה צריך לחתום על קבלת משלוחי כספים שע"י הדואר, היה אומר כשטבל את העט בדיו לכבוד ה'.

אלו שזכו להכיר את ר' אלחנן בעצמו ידעו עד כמה דברים אלו קולעים ומגדירים את מהותו והנהגתו של ר' אלחנן עצמו, ע"כ. ידועים דברי חז"ל, 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב'. וכי יעלה על הדעת שזו יכולה להיות הדרגה שלנו?! אני צריך לשאוף להיות כמו האבות הקדושים? זה מחמיא... אבל לא יעלה על הדעת. פשוט.

אלא כמו שכותב ר' אלחנן בשם החפץ חיים, הכוונה היא להיות עד כמה שאני יכול בבחינת עבד ה'. וזה דבר שיכול להיות גם בדור שלנו. בכל פעולה שעושים, לחשוב אני הולך לעשות את רצון ה' יתברך. **וכך תמיד אומרים לבן אדם כשאתה עושה מעשה - תחשוב טוב אם זה מה שהקב"ה רוצה ממך.**

אנו עמלים והם עמלים

ופה אנחנו מגיעים ליסוד עצום: שמעתי מהגאון ר' מנחם צבי ברלין שליט"א ראש ישיבת רבינו חיים עוזר שלפני שנה, גילו מכתב של החפץ חיים שלא היה ידוע.

ישנה שאלה ידועה בשם החפץ חיים: אנו אומרים בתפילת רבי נחוניא בן הקנה, מודים אנחנו לפניך... ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, וכו' אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. והרי מי הוא זה שעמל ולא מקבל שכר? מי פתי לעבוד בחינם ללא תגמול? מילא אם היה כתוב אנו עמלים ומקבלים שכר גדול והם עמלים ומקבלים שכר קטן - נו... אבל כתוב שהם **לא** מקבלים שכר. מה ההסבר בזה?

ויש בזה שני מהלכים: המהלך המפורסם של החפץ חיים, הם אמנם מקבלים שכר, אבל לא על העמל אלא על התפוקה. אנחנו מקבלים גם על העמל. לדוגמא: יש שני סנדלרים, יש סנדלר זקן שעושה זוג נעליים בשבוע, ולעומתו סנדלר צעיר ונמרץ שעושה שבע זוגות ביום... שניהם יקבלו את אותו השכר על כל זוג נעליים, ולפעמים אף הזקן יקבל פחות, כי הוא לא עושה כל כך טוב... זה פשוט. **כי הם מקבלים שכר על התפוקה והתוצאה. ואילו אנו מקבלים לפי העמל, וטוב אחד בצער ממאה שלא בצער.**

מהלך נוסף אמר לנו מרן רה"י זיע"א פה בישיבה: לדוגמא, אם אני אתן לבן אדם עשרת אלפים דולר - זה כסף יפה. אבל אם אני אתן את זה על עשר שנות עבודה, זה כלום...! על עשר שנות עבודה אתה נותן רק עשרת אלפים דולר!!! זה נקרא לעבוד בחינם.

המשיך הרה"י ואמר: **בן אדם חי פה שבעים - שמונים שנה ועובד. ומה בסך הכל קיבלת? ... עשרת אלפים דולר? ... מכונית יפה, חשבון בנק גדול, וזירה יפה, וגם את זה אין לכולם... זה שכר של שבעים שמונים שנה?! זה עוד פחות מעשרת אלפים דולר על עבודה של עשר שנים! כלום.** אבל אנחנו מקבלים נצח! עובדים שמונים שנה, והנצח הזה לא נגמר! יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא יותר מכל חיי העולם הזה! זה נקרא שכר! אלו הם שני מהלכים ידועים.

אך במכתב החדש של החפץ חיים כתוב יסוד חדש ונפלא: החפץ חיים אומר אנו עמלים ומקבלים שכר - לא רק על העמל, אלא גם על השינה, ועל האוכל, ועל כל דבר שהוא נעשה לתועלת הלימוד. אדם שאוכל כדי שיהיה לו כח ללמוד, וישן כדי שיהיה לו כח ללמוד, אז על האכילה והשינה - הוא מקבל שכר. הם עמלים ואינם מקבלים שכר, אדם שאוכל בזמן העבודה - עוד מנכים לו מהמשכורת... אם אתה

עכ"פ, יש אדם שהדבר שמדריך אותו כל העת - זה לעשות את רצון ה', לבן לא מבין בזה... כל הראש שלו עסוק בדבר אחד: איפה יש כסף, יכול להיות שהוא מתכוין אף לדברים טובים, אבל מה שמשפיע עליו ומה שעובר לו בראש כל הזמן זה איפה יש את הכסף, אולי יש כסף פה ואולי פה, הוא לא יודע... צריכים לבדוק, בודקין את... לאור הנר... כל מקום צריך בדיקה... (עיקרי הדברים בספר עבודת יחזקאל).

ואותו דבר בהמשך הפרשה: לו יצויר שהיינו שומעים איך לבן מדבר עם יעקב, 'למה נחבאת לברוך ותגנוב אותי ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשירים, בתוף ובכנור, ולא נטשתני לנשק לבני ולבנותי - עתה הסכלת עשוי'. יעקב: מה אני רציתי בסך הכל... להיפרד מהבנות שלי! למה לא נתת לי... פתאום הוא שוכח את הכל ומתחיל לדבר כל כך יפה ולהתפרס בלשון מתוקה, וזה נדמה שעומד פה אבא מסכן... יכול להיות שבאמת הוא כך חשב, אבל הכל היה שקר. ברגע והם היו באים אצלי - כבר הייתי דואג שתשאר... הרי הם עצמם - בנותיו אמרו - הלא כנוכריות נחשבו לו וכו'... אצל לבן, גם כשהוא עושה את המעשים הטובים - המחשבה תמיד היא מה אני יכול להרוויח מזה.

גם היום, יש כל מיני דברים שמוכרים את זה... היה פעם הספד בכולל חזון איש מהגאון ר' זעליג וינברג (שהיה מגדולי בריסק) על הגאון ר' דוד חמילבסקי זצ"ל. והוא אמר: היום, כשיהודי אומר לחבירו 'בוקר טוב', אז הוא מיד שואל אותו מה אתה רוצה ממני?... אם הוא אומר לך בוקר טוב אז מונח פה משהו, הוא רוצה משהו... אבל ר' דוד חמילבסקי אמר 'בוקר טוב' כי הוא באמת רצה שיהיה לך 'בוקר טוב'! זה כבר היה הספד (!)...

היום, כל דבר נעשה עם שיקולים. הם עמלים ואינם מקבלים שכר, גם על הטובות שלהם. גם כשאתה רואה שיש להם הרבה מעשים טובים - הכל זה עם חשבונות.

מחשבת מוסר משנה את הכל!

ואם כך, אנו רוצים ללכת עוד יותר עמוק: אבל מה זה יהודי... המדרש בפרשת תולדות (סה, כב) 'וירח את ריח בגדיו ויברכהו' - אל תקרי בגדיו אלא בגדיו, כגון יוסף משיתא ויקום איש צרורות (בן אחיו של ר' יוסי בן יועזר איש צרידה) שני סיפורים מבהילים:

יוסף משיתא: בשעה שביקשו להיכנס לחר הבית, אמרו יכנס מהם ובהם תחילה. הם פחדו ליכנס, והעדיפו שיהודי ייכנס ראשון, והקב"ה מתנהג עם היהודים אחרת, גם עם הרשעים שבהם. אף אחד לא הסכים, מלבד יוסף משיתא. אך הם 'קניו' אותו? אמרו לו תיכנס, ומה שאתה מוציא - יהיה שלך. נכנס והוציא מנורה של זהב. אמרו לו - אין דרכו של הדיוט להשתמש בזה, אלא תכנס פעם שניה וקעת - מה שאתה מוציא - יהיה שלך ולא משנה כבר מה תקח. ולא קבל עליו. אי"ר פנחס, נתנו לו מכס ג' שנים ולא קבל עליו. אמר: לא דיי שהעסתי לבוראי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה?! ... שמו אותו על חמור של חרשים, מקום שמנסרים עצים והיו מנסרים בו כמו שמנסרים עץ!!! אתם מבינים איזה יסורים זה... היה מצווח ואומר וי! אוי אוי שהעסתי לבוראי! הצדיק עליו את הדין עד שיצאה נשמתו.

נשאלת השאלה: כזה מהפך?! כזה מהפך?! רגע קודם הוא היה הרשע מרושע הכי גדול ופתאום הוא צדיק כמו עקידת יצחק... איך זה קרה? יש את הוורט הידוע של הרב מפוניבז', **רגע של בית המקדש יכול לעשות את המהפכה הכי גדולה. הוא היה רגע בבית המקדש - זה השפיע. וכן הוא רגע בביהמ"ד, רגע בישיבה בכוחו לחולל מהפכה מקצה לקצה ... מושגים אחרים.**

מהו יקום איש צרורות: חז"ל מספרים שהלכו לתלות את הדוד שלו רבי יוסי בן יועזר איש צרידה, היה יקום רוכב על סוס בשבת, והוולכו לפניו את הקורה לתלות בו את דודו. אמר לו יקום ליוסי דודו, תראה את הסוס שהרכיבני עליו אדוני, ותראה את הסוס שאדונך מרכיב אותך, דהיינו הקורה שהולכים לתלות אותך... אמר לו, אם כך למכעיסיו, קל וחומר לעושי רצונו, דהיינו מחכה לי על כל הזכויות שלי הרבה יותר... אמר לו, עשה אדם רצונו יותר ממך?! ותראה מה עושים לך... אמר לו ואם כך לעובדי רצונו - קל וחומר למכעיסיו. נכנס בו הדבר כארס של עכנאי, הלך וקיים בעצמו ארבע מיתות ב"ד וכו' נתנמנם יוסי בן יועזר איש צרידה וראה מטתו פורחת באויר, אמר בשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

והשאלה מתעצמת: איך חלים כאלו מהפכים???

ישנה הלכה, 'כופין אותו עד שיאמר רוצה אני', ולמה? כולם יודעים את דברי הרמב"ם, שכל יהודי בעצם הוא רוצה לעשות טוב, רק שהיצר הרע אונס וכופה אותו, אך כשהוא מקבל לפתע איזו סטירת לחי חזקה - הוא חוזר למה שהיהודי באמת. יהודי ב'באמת' הוא טוב.

והסטירה לחי לא צריכה להיות דוקא על הלחי... אדם שחושב, יש לו סטירה פנימית המתחיל בנפשו, ופתאום הוא קולט שהוא טועה! יוסף משיתא כשהוא נכנס לבית המקדש - הוא גם ידע מה זה ביהמ"ק, ומה הוא הולך לעשות כעת... אבל הוא היה כל כך להוט על המנורה! ברגע שהוא קיבל את הסטירה לחי, לקחו לו גם את המנורה, פתאום הוא קלט מה הלכתי לעשות. וזה היה ה'מכין אותו', ואז הכל השתנה. ואותו דבר אצל יקום איש צרורות. כשהוא שמע את מה שאמר לו הדוד, ומה לעובדי רצונו כך קל וחומר למכעיסיו, פתאום זה תפס אותו... הרי הוא כל כך צודק! הארה אחת שכלית. (ועיין בספר 'עבודת יחזקאל' עיקרי הדברים בצורה שונה).

לפעמים מילה אחת של מוסר - מהפכת! מילה אחת.

וחזרנו על הסיפור שפעם באנו ושאלנו את מרן רה"י זי"א, שמרן הרב שך ביקש בצוואתו ללמוד משנה אחת או מחשבה אחת של מוסר. מה יעשה אחד שיכול או את זה או את זה, את מה להעדיף?... אמר הראש ישיבה: זה ודאי שאין ערוך למשנה אחת, וכל המחשבות של מוסר - אינן משתוות למשנה אחת. אבל ממשנה אחת - אדם בדרך כלל לא יתהפך, אך ממחשבה א' של מוסר - בן אדם יכול להתהפך. אם פעם זה **נכנס ללב**, זה המכת מרדות בלב, הבן אדם מתהפך מצד לצד. וזה מה שהיה אצלם. אדם לא צריך לחשוב איך אני יתהפך... כלום. עם מחשבה אחת של מוסר. ולא ייתכן הדבר שבן אדם שלומד כל היום מוסר, שאפי' פעם אחת לא תחדור המחשבה הזו לחדרי ליבו ותתפס אצלו. אז אפשר להגיד שמוסר לא עוזר?!!

כשאח בצרה - לא עושים חשבונות!

יהודי צריך לחיות כל העת בעולם של 'מה הקב"ה רוצה ממני'. אין לי מחשבה של עצמי, אלא כולי מוכן ומזומן לעשות את רצון ה'. בהקדמה לקובץ שיעורים שהזכרנו בתחילת השיחה, יש גם את התיאור איך שר' אלחנן הכין את הקהל לפני שהם נרצחו ע"י הגרמנים בפארט התשיעי שמה... שלא תעלה ברעיונו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ו שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן, אנו מקיימים עכשיו את המצוה הכי גדולה וכו'. זה אדם שחי כל הזמן איך לעשות את רצון הבורא יתברך.

רחל מסרה את הסימנים לאחותה. חז"ל מספרים בתחילת מדרש איכה, כשעם ישראל יצאו בגלות, הגיעו כל האבות והאמהות לבקש רחמים על בניהם, כל אחד הזכיר את הזכויות שלו, אך לכולם הקב"ה אמר שלי גדולה משלכם. התביעה שלי היא יותר גדולה... אי אפשר לפרוע חוב של מליון בחצי מליון. עד שבאה רחל ואמרה, רבש"ע, מה התביעה שלך? שהכניסו עבודה זרה לתוך בית המקדש והכניסו צרתך לביתך. אני בשר ודם ומסרתי סימנים לאחותי, והכנסתי צרתי לביתי. ובזכותה הקב"ה הושיע את עם ישראל.

ונשאלת השאלה: מה באמת?... האם באמת זה יותר גדול מעקידת יצחק?! הולך לו אברהם עד שהוא קיבל את יצחק בגיל מאה שנה, וקעת אחרי שלושים ושבע שנים מצווים אותו להעלותו לעולה, הוא נשאר עם ישמעאל ואליעזר עבדו, והבן שלו יצחק הולך לעלות לעולה תמימה... אז לוותר לאחות זה יותר גדול?! אפשר ככה לחשוב?!! ויש בזה שני מהלכים: מהלך אחד שמעתי מהרה"ג רבי קלמן רוזין זצ"ל, תראה: כולם באו להקב"ה ואמרו לו, יש לך תביעה, אבל יש לנו משהו כנגד זה, הקדוש ברוך הוא אמר להם נכון, אתם צודקים, זה שווה הרבה. אבל אי אפשר לפרוע חוב של מליון בחצי מליון... כמו שכבר דיברנו. שלי גדולה משלכם.

עד שבאה רחל ואמרה, רבנו של עולם! אם אני הייתי עושה חשבונות - אז כל החשבונות ע"פ הלכה היו מובילים אותי לא למסור את הסימנים לאחותי, הרי חייך קודמין! אני יודעת איזה נסיון זה... לבן הוא האבא, וקעת עשו יעלה בגורלי, הרי אני זאת שהייתי יפת תאר, איך אני יסתדר... חייך קודמין!

אבל דבר אחד אני יודעת: כשרואים את האחות נכלמת - לא עושים שום חשבון! דבר ראשון - מצילים אותה, אחרי זה - נראה מה יהיה. אני גם יכולה לשנות את הפנים שלי מדמעות לקב"ה כמו לאה... מזה אני לא נבהלת. אבל הדבר הראשון - זה להציל את האחות. רבנו של עולם!... קעת הבנים שלך בצער... זה לא הזמן לעשות חשבונות. בחשבונות - אתה צודק. שלי גדולה משלכם... אבל כשאתה רואה שבניך בצער - דבר ראשון תציל אותם! אמר לה הקב"ה - בשבילך אני מוכן. את טוענת טענה נכונה. רחל אין לה שום שיקולים אישיים. אין לה שום דבר מול העיניים, רק איך להיטיב לשני.

העומק שביצר הרע

בא נראה איך מבינים מה זה יצר טוב ויצר הרע: בעולם מבינים שיצר טוב אומר לך - תעשה מצוות, ויצר הרע אומר לך תעשה עבירות. אבל זה כל כך לא אמיתי... אוי, כמה זה רחוק מהאמת... אמנם יצה"ר אומר לעשות עבירות, אבל לא רק זה...

הזכרנו פעם שני מימרות וזה ישרים את התמונה:

הגאון ר' הערש קופשיץ שאל פעם את הילדים שלו בבית מה זה אדם טוב? אז הם אמרו לו, אדם שעושה טובות. אמר להם, זה אדם **שעושה טוב**, אבל מה זה **אדם טוב**? אדם שהוא נהנה ושמח שטוב לשני. אתה מספר לו על הטובות וההצלחות של השני וזה משמח אותו, הוא נהנה מזה... ומה זה **אדם רע**? ההיפך הגמור. אחד שלא מסוגל לראות איך שלשני טוב. הוא פשוט לא מסוגל. וממילא נבין לפי זה ונאמר אדם רע זה אדם שלא יכול לראות שלשני טוב. וכעת נבין: יצר הרע, כך אמר מרן הרב שך בשם רבי איסר זלמן, לנו נדמה שהיצר הרע משכנע אותך כל הזמן שתעשה עבירות, וברגע ותעשה עבירות הוא יהיה חבר שלך...

אבל אמר ר' איסר זלמן בשם ר' איצ'לה, למה הרשעים מלאים חרטות כרימון? בגלל שהיצר הרע אפילו לא נותן לך להינות מכך שעשית עבירות. כעת תהיה כל הזמן מלא בחרטות, מה עשית... תבכה... תצטער... הוא רוצה שלא יהיה לך לא עולם הזה ולא עולם הבא. צופה רשע לצדיק ומבקש המיתו, אומרים חז"ל בברכות, עד שהוא לא יראה אותך בקבר, בגיהנם, הוא לא יירגע! ואתה נהיה חבר שלו...

אמר לי הרב אהרן נשרי שליט"א שפעם הוא השתתף בבר מצוה, ודיבר שם הרה"ג ר' יהודה יוספי שליט"א, והוא סיפר שהוא שמע וורט ממישהו, כתוב בגמרא בשבת שהגוי ביקש מהלל שילמד אותו את כל התורה כולה על רגל אחת. אמר לו הלל 'מאן דסני עלך - לחברך אל תעביד'. איפה יש פה את כל התורה? אלא אמר בשם איזה דרשן, מאן דסני עלך? מי הוא השונא הכי גדול שלך? היצר הרע. לחברך אל תעביד! אל תעשה אותו לחבר שלך... אל תקח את השונא הכי גדול שלך ותהפוך לחבר שלו.

היצה"ר מבקש המיתו. דבר ראשון הוא רוצה שתעשה עבירה, כעת אתה רוצה ליהנות מן העבירה! אני יראה לך מה זה... ואז הוא ממלא אותו בחרטות. אבל יצר טוב הוא בדיוק הפוך, אני רוצה שתמיד יהיה לך טוב, לראות אותך בטוב. אני בא לעזור לך, לא בשביל שתעשה לי מצוות... אלא כי אני רוצה שיהיה לך טוב ואם תעשה מצוות אז יהיה לך טוב, את זה אני רוצה, ואני שמח עם הטובה שלך!!! זו היתה רחל אמנו.

הנסיון הוא בעבודה התמידית

המהלך השני, לימד אותנו רה"י הג"ר משה חברוני זצ"ל במבט סבלודקאי: הגמ' מספרת על שני בניו של שמעון הצדיק. בתחילה אמרו לבנו הקטן שהוא יהיה כהן גדול, אך הוא חשש שמא זה יגרום צער לאחיו הגדול ותהיה לו עגמת נפש, אז הוא ויתר לו. ולאחמ"כ הוא עשה טצדקי שבגללה כמעט והרגו את אחיו הגדול, והוא ברח לאלכסנדריה. ויש ב' דעות אם הוא עשה לשם שמים או לעבודה זרה. עד כדי כך...!

נשאלת השאלה: הרי אתה ויתרת! איך הגעת לכוזה שפל המדרגה? אמר לנו רה"י זה היה לאחר יום כיפור, הוא אמר לנו: יותר קל לבן אדם להיות **מלאך** יום אחד בשנה. יום כיפור... כל הזמן עסוקים בתפילה, לא אוכלים ולא שותים, רק עסוקים בהתקרבות... אה! מיירעדיג! אבל קשה להיות אחרי זה **בן אדם** במשך כל השנה... מלאך יום אחד - יותר קל מבן אדם כל השנה.

רחל אמנו ועקידת יצחק, עקידה בודאי זה דבר גדול פי כמה וכמה, אבל העקידה זה היה דבר חד פעמי. רחל אמנו בכל רגע - היתה מוסרת את הסימנים. ולאורך כל הדרך... נולד ראובן ללאה, לה אין! שמעון, לה אין. לוי, יהודה, ולה אין כלום! ואפילו הכי, גם עכשיו הייתי מוסרת לך את הסימנים.

להיות בכזו דרגה כל **השנה**, זה הרבה יותר גדול מאשר להיות בדרגה גבוהה **פעם אחת בשנה**. כך אמר לנו ר' משה.

כחו גדול - להועיל לאחרים

הזכרנו כמה פעמים מה שאמר לנו המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש: שכתוב אצל יעקב 'ויגל את האבן מעל פי הבאר' אומר רש"י, כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, **להודיע שכוה גדול**. שכוה גדול... אה... זה שבח, סבא גיבור...! ואחרי זה עוד מבקשים בעבורו אל תמנע חשרת מים, סבא גיבור, מגיע לנכדים שלו מים, לא?... וידוע גם התירוץ של הג"ר חיים שמואלביץ - שהנקודה פה זה **י"חז לב וגל אבן**.

אך הרב"ה שלנו אמר אחרת: כחו גדול - כפשוטו. כתוב בחז"ל שמנשה נתן כמה דפיקות אצל יהודה ואמר יהודה זו מכה של בית אבא. בית אבא היו גיבורים. והנה בא אליפז ורודף אחרי יעקב אבינו ומנשל אותו מכל נכסיו.

והתמיהה עצומה: מילא עשו עוד רדף אחריו עם ארבע מאות איש, אבל פה - רק אליפז רדף אחריו, לא כתוב שהיו עמו עוד אנשים. אז

מה הבעיה... הבא להרצך השכם להרגו! זה הרי גמרא. אז יעקב, אתה יודע את ההלכה הזו, אז תהרוג אותו! הרי כחו גדול! ומה עוד, שהקב"ה הוא אוזר **ישראל** בגבורה, לגוי אין את הגבורה הזו, אז למה יעקב מוותר?

אמר הרב"ה ר' מאיר: יעקב מעדיף להיות בלי כסף, הוא יודע שהוא הולך ללבן ולבן לא מבין אף שפה... השפה היחידה שהוא מבין זה כסף ואת זה הוא מבין בכל השפות... אבל כסף! אומר יעקב, אני יודע שאני כעת בא אליו ואין לי גרוש! וכתוב שהוא באמת פחד, אבל בשביל זה לא מבזבזים את הכחו גדול. אני יבא כמו עני ואני יעבור את כל הקשיים... אני יצטרך לעבוד ארבע עשרה שנה בשביל הנשים, ועוד שש שנים בשביל הצאן, הכל כדאי...! לא הורגים בשביל זה בן אדם. איפה הכחו גדול? כשצריך לעזור, מקום שהוא בכלל לא הכיר, ולא ידע כלום אבל אני יכול לעזור לשני. קשה לי להרים? אז הנה בשמחה, פה מגיע להודיעך שכוה גדול. זהו יעקב אבינו. זה עולם! עולם של חסד ועולם של תורה. אין מחשבות אחרות.

בטחון - הבנין של כלל ישראל

כתוב בחז"ל במדרש, שיעקב אמר אלעזר עבד אברהם בא עם כ"כ הרבה כסף, ואני לא מגיע עם כולם... אלא 'אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי' - עזרי מעם ה'! אני יתחזק בביטחון. ואיך לומדים בפשטות? שהוא היה מסכך... אין לו... והוא התחזק בביטחון. זה הדבר היחיד שהיה לו. אבל מה האמת היא? שיעקב בנה עם הביטחון את כל הכלל ישראל.

לאברהם - היה גם את ישמעאל. ליצחק - היה גם את עשו, זה חשבונות שמים. אבל בשביל לזכות לייב שבטי קה, בשביל לבנות את כל כלל ישראל - צריך שיהיה מאה אחוז ביטחון! אתה לא יכול שיהיה לך בכיס אפילו גרוש אחד!!! כלום.

ונספר: הגה"צ ר' שלום צבי שפירא היה צריך לחתן את אחד הילדים שלו, אך היה חסר לו סכום של חמשת אלפים דולר. והוא ידע שהמשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין מקבל כסף מאמריקה בשביל לחלק. הוא היה בטוח שהוא יבא ויקבל. הוא היה מקורב לר' יחזקאל עוד משנחא. הוא בא אליו ושטח את בקשתו שהוא זקוק לכסף. אמר לו ר' יחזקאל, שלום צבי! מה עם ביטחון, מה עם ביטחון?... ושלח אותו לנפשו. **לימים, סיפר ר' שלום צבי, אם המשגיח היה נותן לי חמשת אלפים דולר - אז היו לי חמשת אלפים דולר... זה היה מספיק רק לזמן ההוא, ואחרי זה הייתי צריך להתמודד כל החיים. אבל הוא נתן לי דבר שאותו חיתנתי את כל הילדים...! ביטחון. כך בונים את כלל ישראל, אשא עיני אל ההרים, עזרי מעם ה'.**

הערך של תפילה

הבנין האמיתי של יהודי, זה לחיות עם בורא עולם. לחיות עם תפילה! החזון איש אמר לרבי אלעזר צדוק טורציין שיותר ממה שהוא השקיע בתורה - הוא השקיע בתפילה. וההשקעה שלו בתורה זה היה לשם דבר!... והוא לבד כותב בקובץ אגרות (ח"ג) אם האדם ירגיש את הנמאס שבהעדר ידיעת התורה עד שיימס לבבו בבכי לפני המקום - **כבר מובטח לו שהוא נענה!** אלא שמכל מקום צריך שיוסיף שקידה על שקידתו. אם אתה רוצה ללמוד - אתה צריך להוסיף בשקידה, אי"א לעשות הפוך... אבל מובטח לו! מתי? כשאתה מתפלל... כשאתה מבקש בבכיות...

וכל כך חבל שלא יודעים להעריך זאת. חז"ל אומרים 'כרום זלות לבני אדם' אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן.

תפילה זה דבר גדול ונשגב! מי שרואה את הנפש החיים, ע"י תפילה - מה שאתה רוצה עומד לידך. רק תושיט יד! וכמו שאמר פעם מרן הראש ישיבה, בדור שלנו מתגלגלים יהלומים על הריצפה אבל אנשים מתעצלים להתכופף... זה עומד לידך, תתפלל! הקב"ה אומר לך אני רוצה לתת לך, הרחב פיך - ואמלאהו!

רש"י כותב בבראשית 'כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה'. ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם - **התפלל עליהם וירדו**, וצמחו האילנות והדשאים. לא היה מי שיבקש על הגשמים. כשהוא ביקש - הוא קיבל.

הדבר דומה, לאדם שקיבל משלוח מאמריקה בדואר. הוא מקבל פתק יפה מהדואר, הוא ראה כזה פתק עם ציר יפה - אז הוא החליט להשאיר אותו בבית... אחרי זה המשלוח חזר לאמריקה. שואלים אותו, למה לא באת לקחת? אה... היה צריך לבא לקחת! לא ידעתי... אז בשביל מה נתנו לך את הדף הזה?... הקדוש ברוך הוא בעצמו אומר לך, בא אלי! אני רוצה לתת לך!

וכשתהיו ראשי ישיבות ותאספו כסף תדעו כלל גדול: כמעט ולא קם כזה דבר בבריאה שיבא אלק גביר ויבקש ממך, בא אלי, אני רוצה

לתת לך... אולי יש יוצאים מן הכלל. אתה צריך לבא ולבקש. אם תבקש - תקבל, אבל תבקש!!! ואתה לא בא... אתה לא בא. פעם אמר לי מרן רה"י זיע"א, בשמים מעריכים את התפילות של בן אדם בדיוק כמו שהוא מעריך אותם. אם בן אדם לא מעריך, הוא מגיע באיחור ויוצא מוקדם... פעם מתפלל מהר, ופעם הוא מתפלל לאט, פעם יש לו כח ופעם אין לו... אז הקב"ה אומר, מה אתה רוצה ממני?... גם אתה לא מאמין בזה, אז למה שאני יאמין בך? אבל אם היינו באים ומתפללים כמו שצריך - בשמים זה היה נשמע אחרת...

כמה הזהירו גדולי עולם על תפילה בישיבה, מרן הרב שך... כמה הוא השקיע בזה, וכעת שיבלחט"א מרן רה"י הגאון ר' גרשון אדלשטיין שליט"א מדבר על זה, תפילה בישיבה, כמה זה חשוב, וכמה זה תורם לך! זה דברים העומדים ברומו של עולם שלך! מה שאתה רוצה... רק תבקש!

בספורנו כתוב, 'ותצחק שרה בקרבה' וכו' למה? כי היא חשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד כמו אלישע, ולא נבואה ושליחות מהקב"ה. והיא חשבה, שברכה של מלאך לא תועיל אצל זקנים גם הנביא הכי גדול, כי אחרי בלותי היתה לי עדנה, להשיב את הבחורות אחרי הזקנה זה נס כמו תחיית המתים שלא ייתכן אלא או בציווי הקב"ה, או על ידי תפילה משגת חן מאתו! על ידי תפילה גם ייתכן שאחרי בלותי היתה לי עדנה.

כשהיו הולכים אל מרן הרה"י זיע"א ושיבלחט"א מרן שר התורה שליט"א - הם היו אומרים תתפללו ותתפללו! ואנשים היו יוצאים מאוכזבים... אבל הם מגלים לך את העיניים!

רבי שלום שבדרון זצ"ל וכע"ז בהקדמת 'הארת התפילה' הביאו משל, אבא צעיר היו לו יהלומים מאד יקרים, ולא היה בנקים וכדו' לשמור אותם, אז הוא החביא אותם מתחת הרצפה. פעם אחת, כשהוא יצא מן הבית ל"ע הוא נפטר צעיר, הוא השאיר אחריו בן קטן ויחיד. הילד גדל, ולא היה לו כסף להתפרנס, היה לו רק בית גדול. הוא יצא לעבוד ופרנסתו היתה דחוקה. אם רק היה בן אדם אחד שמגלה לו את העיניים ואומר לו תרים את המרצפת הזו - כמה הוא היה מוכן לשלם לו... הוא היה מסכים אפילו מחצית מהרכוש (!) כי כעת אין לו כלום.

והנמשל, בתפילה מגלים לך שיש לך אוצר! ולא מתחת המרצפת... אלא שפע הנשפע מלעמלה, ואתה מתעצל להרים... בתפילה אתה יכול להשיג את הכל. אחרי בלותי היתה לי עדנה! ואת זה מגלים לך מרן רה"י זיע"א ושיבלחט"א מרן הגר"ח שליט"א, תתפלל!!! סיפר לי פעם הגאון רבי טוביה יעקבזון שליט"א (ר"י יצחק התורה בקרית ספר) שהוא נסע פעם לכותל המערבי, המשפחה היו גרים יחד עם מרן הסטייפלער זצ"ל קודש הקדשים. לפני שהוא נסע, הוא בא קודם לסטייפלער להגיד לו 'שלום עליכם', ואמר לו, אני נוסע לכותל המערבי. ביקש הסטייפלער: תתפלל עלי. ר' טוביה צחק. שאל אותו הסטייפלער למה אתה צוחק? הוא אמר לו, המלאכים יצחקו עלי, מה, הסבא צריך אותך? הוא לא מסתדר לבד!... הסטייפלער הקפיד עליו... הוא אמר, אין תפילה של יהודי שהולכת לאיבוד. אין כזה דבר! אמנם יש תפילות שנענות

מיד, ויש לאחר זמן, אחרי חודש ואפי' אחרי שנה, וגם לנכדים ולנינים. אבל אין תפילה אחת שחוזרת ריקם, ולא משנה מי מתפלל על מי. כל תפילה זה תפילה!

להתפלל על השני

מרן הרב שך אמר דבר נורא: כתוב ששרה תובעת את אברהם 'חמסי עליך! אומר רש"י: כשהתפללת לקב"ה מה תתן לי ואנוכי הולך עירירי, לא התפללת אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך. נשאלת השאלה: הרי מה זה חמס! גניבה. מה גנבתי לך?...

אמר הרב שך וכן כתוב בהקדמה לנפש החיים של ר' איצ'ה בשם אביו הגר"ח, האדם לא נברא אלא להועיל לאחרים!!! נתנו לי כח של תפילה בשביל להועיל לאחרים, בשביל לעזור לשני! אם יכלת לעזור לי ולהתפלל עלי ולא עזרת לי - אתה גנב! חמסי עליך!...

והנה יש לנו אחד מן החבורה, אחד מהאברכים החשובים של הישיבה שחולה במחלה הקשה, וצריכים להתפלל עליו (שלום דוב בן חנה לרפ"ש). אמש סיפר לי יהודי שמטפל שם בחולים, אין לך מושג איזה קידוש ה' גדול יש במחלקה, איך שרואים אותו בשארית כוחותיו לוקח את הגמרא הגדולה ולומד ולומד... מתי שאתה בא - אתה רואה אותו לומד. הרופאים ממש מתפעלים מזה! אנו מחוייבים להתפלל עליו.

ואנו זוכרים גם שהיה פה אחד מבני החבורה שחלה במחלה ההיא, וברוך ה' הוא הבריא ושב לאיתנו. הוא כתב לי מכתב מרגש, לא כעת הזמן לקרא הכל... אבל הוא כותב כך: אני הייתי שם... הייתי שם אצל החולים... הצעקות שם במחלקה עולות עד לב השמים! בעיקר מי שיש לו פצעים בפה, הם צועקים וצווחים ובוכים, ואין לאל ידם.

ממשך וכותב: כשאני רואה בחורים שלא נזהרים ומדברים במקום ללמוד כשצריך בסוף בזמן השיעור - אני חושב לעצמי, תבואו רגע למחלקה ההיא! איך אתם מסוגלים לעמוד ולפטפט במקום להודות לקב"ה על כל רגע שאתה חי נושם ומדבר?...

אמר לי אתמול ר' אליהו ברונר שליט"א אין לך מושג איזה כמות של יהודים חרדים שחולים בגילאי עשרים עד ארבעים. ואתה חי, אתה נושם, אתה בריא. תן תודה לה' ואיך מתבטאת התודה? בא תחשוב מה ה' רוצה ממני... מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי? כוס ישועות אשא! לחשוב לרגע. וזה כל כך צודק, אז למה צריך להגיע למצב הזה? אנחנו בריאים ויכולים להודות לה', יכולים ללמוד, ויכולים לזכות בנצח. בואו באמת ונודה לקב"ה! אנחנו במצב היותר קל, למה לבזבז כאלו חיים יפים?...

ונסיים במה שאמר מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א: אנו מבקשים 'ותן בליבנו להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד'. והשאלה נשאלת, מה זה להבין ולהשכיל לפני שאתה אומר ללמוד? היה צריך קודם לבקש ללמוד, ואח"כ להבין ולהשכיל. אחרי שאתה לומד - שגם תבין את הלימוד. אבל קודם תלמד! אלא אומר ר' חיים, להבין ולהשכיל הכוונה שתראה ללמוד! יה"ר שהקב"ה יתן לנו את השכל שנדע מה לרצות ומה לבקש, להתפלל ולהשיג. אמן.

ברכת מזל טוב לידידנו היקר תלמידו המובהק וחביבו של מרן המשגיח שליט"א

מעוטר בכל מדה נכונה מפארי הישיבה הקדושה

החתן המופלג הבה"ח אהרן יעקובוביץ שיחי

אשר שוקד עומל וטורח רבות בעריכת השיחות לזיכוי הרבים

לרגל אירוסיו בשעטו"מ עב"ג בת למשפ' סוקולובסקי מבני ברק

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה דורות ישרים



ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר בשיח"ק

מלחמת היצר

הכל מגיע לו, ואין דבר שיוכל לעצור אותו מלמלא את רצונו, אך האמת היא שכולנו קרוצי חומר שנבראנו מטיפה סרוחה וסופנו לחזור אל האדמה אשר לוקחנו משם, וא"כ אין לנו שום זכות עלי אדמות ואין משהו שאנו זכאים בו מלבד מה שנקבע לנו משמים, ומה לנו לחמוד את הדברים שאינם שייכים לנו ולחשוב כאילו יש לנו זכות בהם.

טבע האדם הוא לראות את עצמו כאילו הכל מושג תחת רגליו, והאחרים שסביבתו הם רק נספחים שגם להם ישנה איזו זכות קיום מסוימת... וכעין זה היה מורן המשגיח הגר"י לוינשטיין רגיל להביא מדברי הזה"ק, שטבע האדם לחשוב כאילו האי עלמא דיליה הוא לדרי דרין, הכל שלו והוא עתיד לחיות כאן לנצח נצחים.

אם האדם היה מבין שהוא בא רק מטיפה סרוחה וכל העולם הוא 'עולם שאינו שלו' זה עצמו היה מונע אותו מלהיסחף אחרי התאוות ולהבין שהם אינן נוגעות אליו, וכבר הבאנו ציור בזה מהטבע המצוי אצל רוב בני אדם, שיכולים לעבור על חמורות שבחמורות אך לעולם לא יכשלו בדברים שהושרשו בהם מקטנות והרגילו אותם שיש כאן גבול שאינם יכולים לעבור.

אין למשל בחור שיקום ויכנס לבית המדרש בבוקר מבלי שימצא את כיפתו, על אף שכל האיסור הוא בין דרבנן למנהג, וכמו"כ אין מי שימחר ללמוד עם החברותא על חשבון ברכהמ"ז, כי כך כ"א הורגל - שלא הולכים בלי כיפה, וכשאוכלים מברכים, וכיון שהדבר מצוי מעבר לנקודת בחירתו של האדם אין לו נסיון בו ולא קיימת אצלו תאוות לעבור עליו, וכיון שכן - אם היה מתייחס כך לכל עניני העולם ומבין שהם לא שייכים אליו לא היה חומד אותם מלכתחילה והיה ניצל מה'גאווה' - לכבוש עולם שאינו שלו.

'ולאן אתה הולך' - למקום עפר רימה ותולעה'

כבר הוקשה לעיל מדוע מה שעתידי להיות אמור להשפיע על האדם בהווה, והיאך מה שסופו ללכת למקום עפר רימה ותולעה יכול לגרום לו שלא לחפון בכל התענוגים ולהבין שהכל הבל ורעות רוח.

אך האמת היא שאין ספק בעולם שאם היה מונח לפני אדם דבר מה טוב למאכל ותאוה לעיניים, אך היה ידוע לו בבירור שכשיאכל את המאכל תכאב בטנו לאחר מכן למשך שעות ארוכות, לא היתה עולה בליבו מלכתחילה תאוה לאותו מאכל, הואיל וכדאי לו למנוע את עצמו מהנאה של רגע בכדי שלא לסבול כאבים עזים אחר כך.

ועל כך אומרת המשנה 'דע לאן אתה הולך' - למקום עפר רימה ותולעה, וכוונת התנא היא לסבל שעתידי האדם לסבול לאחר מיתתו אם בעודו בחייו נמשך אחרי התאוות, שכאשר יידע זאת ויבין מה יעלה בגורלו תתפוגג לו כל תאוותיו והיתה כלא היתה.

וזהו הרמז במילות המשנה 'מקום עפר רימה ותולעה', וכפי האמור בגמ' בשבת (קנא:) על אותם שמניחים דברי תורה ועושים כל ימיהם כחגים, "לאחר שלשה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי", ובגמ' בברכות אמרין על המיתות הקשות שהם 'כחירא בגבא דעמרא דלאחורי נשרא, ואיכא דאמרי כפיטורי בפי ושת', והיינו דברים שקשה מאד לתלוש אותם זה מזה, כמו ענפים המסובכים בתוך צמר או כמו עץ של ספינה שצריכים לתוקעו במדויק בתוך הנקב, מה שאין כן מיתת נשיקה שנאמרה אצל הצדיקים היא 'כמשחל ביניתא מחלבה' - כמו משיכת שיערה מחלב.

ושמעתי מאחי הגר"י שליט"א שהביאור בזה הוא שאצל מי שהיה דבוק כל ימיו בתאוות העולם, קשה עד מאד לגוף להפרד מן החיים ולכן המיתה מייסרת אותו כל כך עד שהגוף אינו מסוגל להתנתק וצריכים כביכול לדחוף אותו בכח, מה שאין כן אצל הצדיקים שהפרידו את התאוות מעצמם כבר בחי חיותם, המיתה היא דבר קל 'כמשחל

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לירי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (ג', א').

'דע מאין באת' - מטיפה סרוחה'

ברמב"ם וברבינו יונה ביארו שהוראת המשנה 'דע מאין באת' באה כנגד מידת הגאווה, ש'בזמן שתסתכל מאין באת - המחשבה תגרום לך להיות שפל רוח ותנצל ממדת הגאווה שנאמר בה 'תועבת ה' כל גבה לב', ולעומת זאת הצינו 'לאן אתה הולך' בא כנגד אהבת התענוגים, "כי תחשוב בלבך לאן אתה הולך לא תחפון בכל התענוגים כי לרימה אתה טורח, גם כל עושר וכבוד תבזה בעיניך וכל טובה תבהיל כי הכל הבל ורעות רוח" וכו'.

ולכא' יש להבין היאך באמת הידיעה 'מאין באת מטיפה סרוחה' גורמת לאדם שלא יתגאה, והלא כל אדם יודע את פחיתות ערכו ובכל זאת מתגאה ביכולות ובכוחות שיש בו באותה שעה, ומה שבתחילת דרכו היה רק טיפה סרוחה אינו סיבה עבורו מדוע לא להחשיב עצמו בעצמו ולחשוב כי לו נאווה תהילה.

עוד צ"ב על המשך דברי המשנה 'ולאן אתה הולך' - למקום עפר רימה ותולעה' מדוע זו סיבה לאדם שלא לרדוף אחרי התענוגות, והלא סוף סוף כעת הוא יכול ליהנות ולמלא את תאוותיו ומאי אכפת ליה מה יהיה בסופו, עכשיו הוא נהנה ועכשיו טוב לו, ומדוע שלא יאמר אכול ושתה כי מחר נמות.

ולא זו בלבד, אלא שגם אם עצם העובדה שהתענוגים ייפסקו בשלב כל שהוא היתה אמור לעצור את האדם מבעוד מועד, מהי הדגשת המשנה על 'מקום עפר רימה ותולעה', דמאי שנא לאיזה מקום יילך בסוף, בין אם כך ובין אם כך התענוגים לא יהיו איתו לעולם ולא במותו יקח הכל.

וראשית כל נראה שמה שכתבו הרמב"ם ורבינו יונה שהמחשבה 'מאין באת' מציילה את האדם ממידת הגאווה - אין הכוונה למידת הגאווה פשוטה כמשמעה אלא לחמדת התאוות והיחס הנכון לעולם, שהאדם יבין שהוא אינו תושב קבע ואין לו זכות בכל דבר שקיים בבריאה.

וביאור הענין, דהנה ידועים דברי הגמ' בנדרים (ט:) על שמעון הצדיק, שראה נזיר שבא מן הדרום ושאלו למה הוא עומד להשחית את שערו זה הנאה, ואמר לו הנזיר שהיה רועה צאן, ונסתכל המי המעין כשהלך להשקות את הצאן ופחז עליו יצרו, ואמר לו "רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך - במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים".

ויש לדקדק בלשון אותו נזיר מדוע אמר ליצרו 'למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך', והרי לכא' אין כאן כלל נידון של 'גאווה' אלא של 'תאוה', להסחף אחרי היצר ולהטריד מן העולם.

וע"ז כבר הבאנו את דברי האב"ע על מצוות לא תחמוד (שמות כ', י"ד) שהקשה היאך שייך לצוות על דברים שבלב, והלא ליבו של האדם אינו מסור בידו תמיד בידו מה לרצות וכיצד, וביאר שם האב"ע שהאדם אינו חומד לעולם דברים שאינם בהישג ידו ואין לו שום סיכוי להשיגם, והואיל והדברים הללו מופקעים אצלו עולים על דעתו, וממילא על זה ציוותה התורה 'לא תחמוד' - דע לך שמה שנמצא אצל השני אינו שייך אליך כלל, וא"כ מה לך לחמוד זאת ולחשוב שזה מגיע לך.

ולכן השכיל הנזיר לקרוא ליצרו בשם 'גאווה' ולהבין שכל שורש התאוה מגיעה ממידת הגאווה, שהאדם חושב כאילו העולם שייך לו,

בינייתא מחלבה', הואיל ונשמתם כבר רוצה לעלות מאליה ואין מה שיעכב בעדה.

ועי' עוד בהמשך דברי הגמ' בשבת שם דקשה רימוה לבשר המת כמחט בבשר החי, ואחר כך מביאה שם הגמ' "משל למלך שחלק בגדי מלכות לעבדיו, פקחין שבהן קיפלו והניחו בקופסא טפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה, לימים ביקש המלך את כליו, פקחין שבהן החזירו לו כשהן מגוהצין, טפשים שבהן החזירו לו כשהן מלוכלכין, שמח המלך לקראת פקחין וכעס לקראת טפשים" וכו'.

ובאמת כל ענין עונשי הגיהנם לעתיד לבוא לא יהיה עונש בעלמא אלא אמצעי מחוייב בשביל לנקות את האדם ולהכין אותו לעולם הבא, כי האדם מגיע למעלה עם כל הלכלוכים שלכלך את נשמתו בעולם הזה ואין לא את היכולת לזכות לעינוגים הרוחניים שמצפים לה, ורק על ידי היסורים שתעבור אז היא יכולה להתנקות ולחזור למה שהיתה בתחילה, וכפי מידת התאוות כך מידת הכיבוס וההרתחה שתזדקק להם.

וזוהו גם ענין עונש 'כף הקלע', שודאי אין עניינו מסירה בעלמא מהכא להתם ומהתם להכא, אלא כמו שביאר המגיד לבית יוסף בספר 'מגיד מישרים', שכיון שהאדם הרגיל את עצמו להמשך אחרי התאוות בחיי חיותו, גם לעתיד לבוא לא תהיה לו את היכולת להתנתק מהם וכל תאוה תמשוך אותו לכיוון שלה, תאוות הכבוד לכיוון זה ותאוות האכילה לכיוון אחר וכן הלאה והלאה, והיסורים הללו - להמשך מכיוון לכיוון בלי למצוא מנוח - הם יהיו העונש הנורא של 'כף הקלע'.

מעתה אם יצייר האדם לעצמו מה עתיד להיות איתו לאחר מיתתו, כל יחסו לתאוות העולם ישתנה ולא תהיה לו משיכה אליהן, ואם כי כבר אמר מרן המשגיח שליט"א שלא לדבר עם בחורים צעירים על יום המיתה, מכל מקום ודאי שצריכים מודעות מסויימת מאין באנו ולאן אנו הולכים, ולקבל את היחס הנכון לחיים החולפים בעולם הזה.

ומצינו שיוסף הצדיק אמר לפרעה לאחר שפירש לו את חלומותיו 'ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים' (בראשית מ"א, ג'), ויש להעיר מדוע נצרך דוקא 'איש נבון וחכם' בכדי לכלכל את הארץ ולאסוף את התבואה, הן לכא' לא זקוקים בזה אלא לאדם בעל כושר ארגון וכדו' שיוכל למלא את התפקיד, וביאר הגר"א לאפיאן זצ"ל שבכדי להרגיש כבר בשבע שנות השבע את שנות הרעב הצפויות לבוא צריכים דוקא 'איש נבון וחכם', כלומר רק אדם כזה שיוכל לראות את הנוול ולהרגיש כבר עכשיו שעתיד להיות אחרת...

וכבר קיי"ל שרקב המת מטמא טומאת מת גמורה לכל דבר בשיעור של מלא תרוד, כלומר מלא כף יד של רקב עצמות, וביארו הראשונים דהיינו משום שזוהי צורת האדם, והביאור הוא כפי שנאמר בירושלמי בנזיר (פ"ז ה"ב) שלאחר מאה עשרים שנה מאז הקבורה זה כל מה שנשאר מן האדם - מלא תרוד, הא ותו לא מיד'.

אם כן גם בעוד האדם בשיא תוקפו וגבורתו יכול הוא להבין לפחות את ההבנה הבסיסית כי צבא הוא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו, אף אחד

לא חי כאן לנצח, ובעוד לא יותר ממאה שנה כבר לא יהיה מצבו כמו עכשיו, וממילא לו יחכם ישכיל זאת ויבין לאחריתו, לשים עיניו בראשו ולדעת שסוף דבר הכל נשמע והכל למיתה הם עומדים.

'ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'

כתב רבינו יונה ז"ל, "כי איך יחטא האדם אם יחשוב לפני מי עתיד ליתן דין וחשבון וכו', כי יתבייש בושות גדול... כי בהתבייש הנפש אחר שנתפרדה מן הגוף - הבושות ההיא גדולה מהבושת בעוונה שמה, כי טבע הגוף משכח וכי יעשה האיש דבר כיעור ויתבייש עליו מבני אדם לשנה או לשנתיים ישכח הדבר וילך הבושה מעליו... אך בהיות הנפש לבדה אין שכחה לפני כי כולה ברה וזכה ואין שום טבע מהגשמים בתוכה, ושמתביישת לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לעולם ולעולמי עד תעמוד בבושה באותה שעה שהיתה עומדת לפניו וכמו הפעם ההוא תעמוד מבוישת לעולם, וזהו שאמרו רז"ל אי לאותה בושא או לא לאותה כלימה, לכן על כל פנים המעלה על לבו דברים אלה לא יבוא לידי עבירה".

ומבואר בדברי רבינו יונה שהבושה שיתבייש בה האדם לעתיד לבוא תהיה בושת תמידית לנצח נצחים שלא תפוג לעולם מאותה עוצמה שבה היתה בתחילה, ואף שבעולם הזה האדם שוכח מהדברים המביישים אותו ובושתו חולפת ככל שעובר הזמן, מכל מקום הוא יכול לצייר לעצמו ששם בעולם הבא תהיה אותה בושת במורגה כפולה ומכופלת ובצורה שלא תחלוף לעולם, כיון ששם אין שכחה וכל דבר נשאר לנצח.

לא זו בלבד אלא שבתרגום יונתן בסוף קהלת כתב ז"ל: "סוף פתגם דאיתעביד בעלמא בצנעא - כולא עתיד לאתפרסמא ולאשתמעא לכל בני אנשא", כלומר שגם מה שהאדם עושה בחדרי חדרים כשאין איש רואהו עתיד להתפרסם לעתיד לבוא לעין כל ללא יוצא מן הכלל, ויראו זאת כל אנשי העולם מגדול ועד קטן כולל אנשי עירו, בני משפחתו וכל מכירי וידידיו, ואז כבר לא יוכל עוד להחביא את כל מה שהתאמץ להסתיר במשך כל ימי חייו.

ונראה שאז לא תהיה זו חשיפה ופרסומת בעלמא לכל יצרי מעללי איש, אלא כיון שהעולם הבא יהיה כולו רוחני בלי עיכוב של החומר אם כן כל עבירה וכל מעידה תראה בחוש על גבי האדם בלי יכולת להסתירה, וכל אחד שיראהו יידע בדיוק מהי העבירה שעבר, וכמו פצע פתוח ומדמם שמעיד בגלוי על המכה שהאדם קיבל.

וברור שאם האדם יצליח לצייר זאת לעצמו בחוש והוא בעודו - לא יהיה מסוגל לחטוא, והדרך לצייר זאת היא על ידי יצר הכבוד המונח בלב כל אדם, וכמו שאמר רבי יוחנן לתלמידיו (ברכות כח): "יה"י שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן, אמר להם ולוא, תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם... וכאשר הידיעה תעמוד על לב האדם אז אכן יידע מה למעלה ממנו ולא יבוא לידי עבירה.

הדרך לזכות לעריכות התורה וידיעתה

אלמוני, מי דיבר מה ומי עשה מה, אלא הכל סביב התורה - ר"מ מסוים לא דיבר היום כל כך לענין, ובחור אחר הוציא את הסברא מהקשרה, וכל שאר כיו"ב... **כמונן שזוהו איסור גמור, אך עכ"פ ראו היכן מונח הראש של הבחורים, כל הדיבורים היו סביב הנושא של התורה, תורה, ותורה.**

הרבה פעמים אברכים ובחורים מתלוננים על 'טעם בלימוד', למה אין חשקת התורה מספיק ולמה לא זוכרים מה שלומדים וכו', צריך לדעת שאין לזה פתרון קסם, **מי שחי ברחוב ונכנס ללמוד בסד"א - אין סיבה שהוא ירגיש את טעם התורה ויזכור אותה**, זה לא יכנס לתוך לבו, הוא חי בחוץ, ברחוב. התורה היא לא חכמה בעלמא אלא חיבור לקב"ה, ורק מי שיחיה חיים של תורה יוכל לחוש בערבותה ולזכרה.

לאחרונה הוזמנתי לשאת דברים בישיבה שאינה נמנית עם החוגים הליטאיים, וביקשוני לדבר בשפת האידיש. כשניגשתי אל העמוד פתחתי ואמרתי: 'ביקשו ממני כאן לדבר ב'מאמע לשון', ואכן המ'אמע לשון' שלי היא האידיש. **אך ברצוני להקדים שיש לי גם 'טאטע לשון', וה'טאטע לשון' שלי הוא... ארמית.** זו היתה השפה של אבא זצ"ל שאותה שמענו ממנו כל הזמן - ארמית, אב"י ורבא, רבינא ורב אשי...

וזוהו התפקיד המוטל עלינו: לחיות חיים אחרים. חיים שלמים. חיים של תורה, כשהתורה היא הממלאת את החיים. רק כך ניתן להרגיש בעריבות התורה ולזכות לידיעתה ולקניינה.

התורה נקראת תורת חיים, יש 'חיים של תורה', מצות תלמוד תורה אינה רק 'ללמוד' אלא '**לחיות תורה**', שהאדם יהפוך לאדם של תורה. שיחיה חיים של תורה, ושהוא עצמו יהיה חפצא של תורה. כי אכן, יש חיים ויש חיים. יש חיים למעלה מן השמש, חיים מרוממים ונעלים על כל תהילה, ויש חיים אחרים - שבהם האדם חי את העולם כפי שהוא, ותוך כדי כך הוא מנסה לעצמו תורה ומצוות. ואין שום השוואה בין שני סוגי החיים. אדם שהופך את החיים לחיי תורה הרי הוא חי חיים טובים וגבוהים הרבה יותר, הן בעולם הזה והן בבא, וניתן לראות עליו היאך הוא איש אחר ממש, הקרוץ מחומר שונה בתכלית. (אחד מהראשונים מכונה 'אשתורי הפרח' וזאת ע"פ לשונו בהקדמת ספרו כפתור ופרח - 'אמר העבד העברי איש תורני ברבי משה הפרחי'. הוי אומר, ששמו לא היה 'אשתורי' אלא 'איש תורני', והוא כינה את עצמו על שם תורתו - 'איש תורני'. איש שהוא עצמו איש של תורה, על שמה הוא נקרא ובה הוא מתכנה).

אדם שחי חיים של תורה - ממילא כל חייו הם מקשה אחת של תורה. זה מה שתופס לו את הראש וזה מה שמעסיק אותו כל היום, ולא רק מחמת שכך היא מצות התורה - אלא משום שאלו הם חייו. ואף בעידנא דלא עסיק בה, כל סדר היום מסתובב סביבה, וכל דבר נקבע לפועל יוצא ממנה. לדוגמא, גם בבחורות כשלמתי בישיבת פוניב' דיברו לשון הרע. זה לא היה מחזה נדיר לשבת בחדר אוכל ולשמוע רח"ל דיבורי סרה פה ושם... אך על מה היה הלשון הרע? הלשון הרע לא היה על פלוני ועל

יֵאֵר בְּזֵרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 78 – וישלח תשפ"ב

שני גילויים

ויאמר יעקב אלוקי אברי אברהם ואלוקי אברי יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך. (וישלח לב, י)

בפרש"י שיעקב הזכיר כאן את שני הגילויים שהקב"ה גלה אליו והבטיחו שישמור אותו ביציאתו מביתו ששם אמר אלוקי אברהם. ופעם שניה בחרן שנגלה אליו בשם המפורש. והנה כשנגלה אליו פעם שני לא הזכיר את האבות דהיינו בהזכרת השם המפורש שהכל הוא רחמים לא צריך זכות אבות. הנה לפרש"י י"ל את אשר הקשו חז"ל איך בא בבקשה אלוקי אברהם ויצחק הרי כל זה ששייך לבקש בזכות אבות רק במלחמה עם זרים אבל במלחמה עם עשו הרי גם עשו בן אברהם ויצחק. אכן לרש"י מבואר שבא בהבטחה שאמר לו ה' יתברך ובא בברכה.

אכן במדרש שהקשה מוטב שעשו לא נחשב המשך אברהם ויצחק שאם אין ממלא מקום אבותיו אין זכות אבות וא"כ מובן היטב שהוסיף יעקב אלוקי אברי אברהם ואלוקי אברי יצחק.

תשלום בחסדים

קטנתי מכל החסים. (וישלח לב, יא)

ובפרש"י נתמעטו זכויותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא נתל כלכתי בחטא ויגרום לי להימסר ביד עשו. יעקב אומר שקיבל חסדים שממעטים זכויות ומוסיף התלכלכתי בחטא. הביאור בלי התלכלכתי בחטא כל החסדים הם לא תשלום שלצדיק החסדים הם מציאות רק כאשר יש חטא החסדים כבר ממעטים מזכויות. והזכיר התלכלכתי בחטא לא ח"ו חטא שידע יעקב שלא חטא רק לכלוך החטא.

לא הזכיר עזים

עזים מאתיים. (וישלח לב, טז)

שמעתי מרה"י הגר"מ דרוק שליט"א בשם הרבינו בחיי שכתב שהנה מצינו בשלח יעקב מלאכים אל עשו כתיב ויהי לי שור וחמור וגוי ולא כתיב עזים.

וכתב המדרש כדי שלא לגרותו דהנה בדעת זקנים שקרא לאדום אדום ע"ש המכירה שלא ישכח ושעיר ע"ש שעיר עזים שיקיים לא תשכח את אשר עשה לך יעקב ולכן לא הזכיר עזים.

אכן הנה כאשר שולח בפועל ראש וראשון הם עזים ותרץ רבנו בחיי שכאן היה אחר תפילתו ושניצח המלאך כבר אין פחד כח התורה והתפילה.

הצורה לחבוק

ויאבק איש עמו עד עלות השחר. (וישלח לב, כה)

ובפרש"י ולי נראה שהוא לשון ויתקשר וכ"ו שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואבקו. ונראה שמזכיר בנסיון להפיל ולהזיק ליעקב לשון יאבק שהוא חבוק כדי להפיל ולא הזכיר הנפילה אפשר מלאך של עשו הוא רוחניות ועיקר עבודתו

להיות חבוק ואבוק עם יעקב וכך אפשר להפילו ולכן עיקר המלחמה הוא ויאבק ויתקשר עשו ליעקב.

הברכות שנהפכו לרמיה

לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל. (וישלח לב, כט)

ובפרש"י לא יעקב לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה, כי אם בשררה וגלוי פנים וכ"ו מבואר ברש"י שהחלפת השם יעקב וישראל מורה על הברכה של יעקב אם ברכה בעקבה ומרמה ושם ישראל שררה וגלוי פנים. והביאור איך נהפכו הברכות ממרמה לגלוי הרי באמת היה במרמה אכן כל זה לפי שמודה שרו של עשו וכשמודה א"כ בזה נהיה כבר לא עקבה אלא גלוי מכח ברכה בגלוי יותר מכחה בעקבה ומאז אין פחד מעשו.

ועוד ברש"י שהמלאך בכה והתחנן המתן לי עד שידבר עמנו שם ולא רצה יעקב ונראה מה שיעקב לא רצה ששם כבת רש"י יברכחו הקב"ה והמלאך יודה לו א"כ ההודאה על ברכה אחרת ויעקב רצה ההודאה על ברכת יצחק.

הברכה שיקרבו בחוץ

גוי וקהל גרים. (וישלח לה, יא)

פרש"י ד"א שעתידים בניו להקריב בשעת איסור הבמות כגוים. בימי אליהו, הברכה של בורא עולם ליעקב שיקריבו בחוץ בזמן אליהו. אולי הכונה שיהיה קדוש ה' גדול ונורא אז ואלהו לקח י"ב אבנים כמנין שבטי ישראל ואז דלכך הברכה שישראל יכולים לעשות הפרו תורתך שלהם ניתן כח התורה.

משולחנו של אאמו"ר רבי דוב אריה גולדברג זצ"ל

עם לבן גרתי ותרתי מצות שמרתי

בעת שאבי זצ"ל הוצרך לעבוד במשרד החינוך, מכיון שאין אבידה כאבדת הזמן גם את זמן ההפסקה במשרד הוא מנצל לשיון משניות עד כי כל ששת הסדרים שגורים על לשונו את כל התחבולות הוא עושה כדי שלא יופרע מלימודיו לימים מצאנו במגירותיו פרקי משניות כתובים בכתב ידו לתמיהתנו הוא הסכים לספר כי לו היה לומד משניות מתוך ספר היו באי המשרד מפריעים בדיבור וכדומה אבל כעת שרואים אותו כותב הם בטוחים שהוא עסוק בענייני המשרד.

כל עובדי המשרד העריצו את אבא הערצה כנה וראו בו איש אמת וירא שמים אמיתי ולכן כל מה שביקש מהממונים עליו תמיד הוא נענה לעצמו הוא לא ביקש כלום רק לדברים שבקדושה או להקל לאחרים.

דוגמא מעין רבות באמצע שנת שמיטה אישרו למשרד החינוך כספים עבור טיפוח הגן שבחזית המשרד אבא ניגש למנכ"ל המשרד ומבקש ממנו כיון שבעוד כמה חודשים מסתימת שנת השמיטה אולי שידחה את העבודות עד לאחר ראש השנה והמנהל מאנשי מפלגת העבודה מפא"י של אז הרחוק מכל זיק של דת אומר, אם הרב אריה מבקש אי אפשר לסרב והעבודה נדחתה עד לאחר ראש השנה.

נדר בעת צרה

התליה בהצלה, רק עצם המצב של צרה אחר שיצא ממנה, ומרגיש שלא יכול לעמוד בנדרו ומתחרט ולא היה נודר, אלא אנו סהדי שהיה נודר בעת צרתו ואין חרטתו חרטה, ומצאתי כן להדיא שזה הטעם בתשי' מהרי"ק החדשות תשי' ו' דלא מהני הפרתו שחסר בחרטה בנדר בעת צרה עיי"ש, ולפי"ז שפיר בגונא דהרמב"ן שנדר מגבינה בעת חוליו עכשיו שהביא לא היה התרה, שחסר בחרטה וכן בגונא דהשבוי' שנדר בשעת חולי אשתו אינו יכול להתחרט עכשיו כשמתה.

ואשר לפי"ז יתישב היטב נדרו של יעקב וקראי, דהנה הקשינו למאי אמר לו הקב"ה בברוך מפני עשו, ולא בדרך ללבן, ונראה נפק"מ בין הני טעמא דנודר בעת צרה הוי אם לא נמצא ממש בצרה רק צרה קרובה לבוא, ונודר לעתיד שבזה הוי תליה בדעת אחרים, אבל כיון שלא הוי ממש שעת צרה, שפיר יכול להתחרט וחרטתו חרטה, וכן י"ל שנדר על דעת הקב"ה כמש"כ הרמ"א לצורך מצוה וכדו' יכול להפר לכתחילה, אבל לטעם המהרי"ק שהוי שעת צרה שלא יהני גם לצורך מצוה, וא"כ לפי"ז נראה שיעקב שהפר מסתמא היה לצורך מצוה או אונס וכדו' והנה כל זה מהני כמשנ"ב לנדר על דעת הקב"ה שבזה לצורך מצוה מותר, אבל בזה שנדר בעת צרה שלא יהני שהוא צורך מצוה א"כ יעקב שלגבי ברחו מעשו היה בעת צרה ממש שהיה נרדף בדרך מאליו, והיה בא"י בסכנה אבל ללבן עדין לא הגיע ולא צרה היא רק תליה, א"כ יעקב שהפר נדרו חשב שמהני לצורך מצוה ועי"ז אמר לו הקב"ה הרי הנדר היה בברוך מפני עשו, והיה שעת צרה ולא רק נדר לצורך הצלה וא"כ אף לצורך מצוה לא יהני התרה.

ב) ומאי דנגלה ה' יתברך ליעקב רק אחרי זמן רב בהיותו בא"י נראה בזה, דהנה הרמב"ם פסק לגבי בל תאחר בסהמ"צ כ"ש שעוברים רק בג' רגלים כסדרן שחג המצות תחילה ואח"כ שבועות וסוכות כסדרן, וכן ביד כתב הקרי"ס (דלא ככ"ס"מ) שפסק כ"ש שבועות כסדרן, והנה התוס' ב"ה ז' ע"ב הוכיחו שבועות רגל שלם בכל ג' רגלים וא"כ כתבו שהנדר בתוך הפסח לר"ש כדי שיעבור בבל תאחר צריך שיעברו שמונה עשרה חודש שפסח קמא לא הוי בחשבון שהוא רק מקצת הרגל וא"כ כסדרן יתחיל משנה אח"כ עד סוכות.

והנה נחזי אנו בנדרו של יעקב, שנדר אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך אשר אנכי הולך היינו צרת לבן ועשו, ונראה שבזמן שברח מלבן היה פסח דאיתא במדרש וכך אנו אומרים בפיוט בליל הסדר, שהקב"ה נגלה אל לבן שלא יעשה מטוב ועד רע ליעקב וזה היה בליל פסח, וא"כ לבן רדף יום אחד אחר יעקב ואח"כ צרת עשו וכ"ז היה בפסח והנה תחילת חיוב נדרו הוא בשעת הצלתו מלבן ועשו והצלתו היה באמצע פסח, וא"כ כדי לעבור בבל תאחר צריך שלשה רגלים כסדרן עד שמונה עשרה חודש אח"כ.

והנה כתיב בקרא (וישלוח ג' י"ז) "ויעקב נסע סוכות ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת, ובפרש"י מחז"ל סוכות בית וסוכות הם קיץ חורף וקיץ, היינו שיעקב התעכב כמשנ"ב בקיץ ואח"כ חורף ואח"כ עוד קיץ, ואז הקב"ה נגלה אליו כשעברו י"ח חודש קיץ חורף וקיץ, דאם יעבור סוכות יהיה בל תאחר, ולכן נגלה אליו הקב"ה לפי החשבון בסוכות שיקיים מיד נדרו להקים המצבה ולא יעבור בבל תאחר.

והנה בקרא "ויסד עליה נסד ויצק שמן, ופירש התרגום יהונתן, ויסד נסד הוא נסד יין ומים שבנ"י מנסכים בחג הסוכות, הרי מבואר להדיא כמשנ"ב שניסד מים ויין כמו בסוכות והיה העת שנגלה אליו ה' חג הסוכות שהיה זמן אחרון כדי לא לעבור על בל תאחר, וכ"כ האבן עזרא שם שניסד מים ויין וכמשנ"ב.

הנה מה שלא נצטוו ברגל ראשון שהרי עובר בעשה י"ל עפ"משי"כ האחרונים שהעשה שייך רק במקדש והוי ממצוות המקדש ולא מדין הנדר, (ועי"ן נזה"מ על הרמב"ם). והנה בקרא כתיב וישב שם וצ"ב מאי נפק"מ בזה שישב שם בעת קיום נדרו אכן כמשנ"ב שהיה ברגל וקרבות הרגל, א"כ היה לינה כל שבעת הימים וישב שם, וכן הסיר כל אלהי הנכר כדין עולה לרגל לבא להשתחוות לפני ה' יתברך.

בתשי' מהרי"ם מינץ יצא בחידוש גדול בנדרו של יעקב, שנדר שאם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך אשר אנכי הולך וגו' והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלוקים, הנה יעקב נודר שהקב"ה יצילו יקים את המצבה לה', והנה בהיותו בבית לבן נגלה אליו ה' יתברך (ג' א' י"ג) "אנכי הקל בית קל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ וגו'", הנה מצווה הקב"ה ליעקב אחר שמצילו מלבן ושמרו בדרך שיבוא לא"י לקיים נדרו ובפרשת וישלח (ג' א' י"ג) "ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית קל ושב שם ועשה שם מזבח לקל הנראה אליך בברוך מפני עשו אחיך".

והקשה ג' קושיות, חדא מדוע האריך בפרשת וישלח ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברוך מפני עשו, לשם מה הוסיף שהנדר היה בשעת בריחתו מעשו, מאי נפק"מ בזה, כיון שנדר נדר חייב לקיים נדרו. ועוד הוסיף להקשות שהרי בפרשת ויצא שהקב"ה נגלה ליעקב שיקיים את נדרו שם לא אמר לו שהנדר היה בברחו מפני עשו, וביותר קשה מדוע יעקב באמת איחר את נדרו כ"כ, הרי כבר היה בא"י כבר כמעט שנתיים ואעפ"כ איחר נדרו וצ"ב.

וחדש שיעקב כשבא לא"י, וראה שלא יוכל לקיים מיד את נדרו הפר ונשאל על נדרו, והתירו לו נדרו, לכן לא קיים מיד את נדרו שהבין שלא צריך לקיים כיון שהפר, רק נגלה אליו ה' יתברך שכיון שהוא נדר בעת צרה, אינו מופר וחייב לקיים נדרו, ולפי"ז שפיר בפרשת ויצא שעדין לא הפר נדרו צוהו ה' יתברך שיעלה לא"י לקיים נדרו, אבל בפרשת וישלח אחר היותו כבר בא"י נגלה אליו ה' שיקיים נדרו ואף שהפר כיון שנדר בברחו מפני עשו, והוי נדר בעת צרה שאין לו הפרה, (ועי"ן תש' בנימין זאב רס"ו) שהביא ממדרש תנחומא בויצא אנוכי האל בית א-ל אשר משחת שם מצבה, אמר רבי אבא בר כהנא אמר לו הקב"ה ליעקב בשעת עקי נדרת בשעת רוחא שמטא, והוא כמשנ"ב שהפר בשעת רוחא, אכן עדין צ"ב לדבריו א"כ למאי הזכיר הצרה בברחו מפני עשו, הרי עיקר הנדר בעת צרה היה ושמרני בדרך אשר אנכי הולך היינו צרת לבן, א"כ צ"ב למאי הזכיר רק צרת עשו וצ"ב. והנה נדר בעת צרה נפסק בשו"ע ברמ"א ביו"ד סי' רכח' סעי' מה' שאין להתיר רק לצורך מצוה או לצורך גדול אבל בדיעבד מועיל הפרה. והנה הש"ך שם ס"ק קח' האריך בבאור הטעם שאין להפר נדר בעת צרה, בשם מהר"ם מינץ והמהרי"ק ביאר שהוי כנדר על דעת אחר, שאין להתיר בלא דעתו כבסעי' כ', ועיין בפתחי תשובה בשם החת"ס ג"כ לבאר כן שהוי ע"ד הקב"ה, ולכן לצורך מצוה שרי להתיר שאז ודאי שכך רצונו יתברך, ועיין עוד במהר"ם מינץ תשי' מט' שהוי סכנה להתיר שהרי ניצול בזכות נדרו וא"כ הוי מכחש בהצלתו וסכנה היא והוי כגונב דעת עליון עיי"ש.

אכן חדרכי משה הבין ביאור אחר בזה דהנה הביא מתשי' הרמב"ן באחד שהיה אוכל מאכלי גבינה, והיה נחלה מזה מאוד, ונדר שלא יאכל יותר מאכלי גבינה, ונרפא ממחלתו, ורוצה עכשיו כשנרפא להתיר את נדרו, והביא שהוי כנדר בעת צרה שלא מתירים, והקשה הש"ך מה שיד דברי הרמב"ן לנודר בעת צרה שגדרו שנדר להקב"ה שיצילוהו ונודר בגלל זה צדקה וכדו', לנודר מגבינה שהוי נדר לעצמו ואינו שיד כלל לדין נודר בעת צרה והניח בצ"ע.

אכן עיין בתשי' שבות יעקב ח"ב תשי' פא' באחד שהיתה אשתו חולה מאד, ונדר כשתמות יעשה בביתם מנין ללמוד ואחר שמתה מתחרט מנדרו, וכתב השבוי' שהוי נודר בעת צרה ואין לו התרה, והנה צ"ב מה שיד לנודר בעת צרה שנדרו שמבטיח להקב"ה על דעתו שיצילוהו ובזכות הנדר יצילוהו א"כ הוי כסכנה וגונב דעת עליון או כנודר לאחר אבל בגונא דהשבוי' הרי הנדר היה אם תמות, ולא אם תחיה א"כ לא היה כתנאי להצלה, רק נדר בשעת צרה, ולא להניצל ואעפ"כ תלהו בדין נדר בעת צרה, אשר מבואר גדר חדש בדין נדר בעת צרה, דכיון דנדרו היה בשעת צרה אין לו הפרה והבאור שחסר בעצם ההפרה שאומר שמתחרט וכיון שנדר בעת צרתו ועכשיו יצא ממנו, א"א לו לומר שלא היה נודר, וא"כ הוי גדר חדש, שלא היסוד הוא

הגלות האחרונה והאמונה בקב"ה

שיחה בישיבת ראשון לציון לקראת פרי' וישלח תשע"ה

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. (וישלח לב, כה)

שמעתי מהגאון ר' ישראל אלי' וינטרוב זצ"ל שהנה מעשה אבות סימן לבנים, וספר בראשית הוא ספר הכולל בתוכו את כל המאורעות שמאז בריאת העולם ועד ביאת המשיח, אלא שישנם שתי שיטות האידך לקרוא אותו, דשיטת הרמב"ן וכן איתא בחז"ל שהיו ארבע גלויות, שסיומן הוא בסוף פרשת ויחי, שאז השבטים חזרו ממרים לקבור את יעקב אבינו, ושם היא הגאולה השלימה.

אמנם הגר"א פירש וכן איתא בזה"ק דבפרשת וישלח נגמר השלב של 'מעשה אבות סימן לבנים' לגאולה השלימה, ונשלמו ההכנות לגאולה השלימה, שיעקב נפגש עם עשיו, עשיו הולך שעירה ויעקב הולך לארץ ישראל, וזו הגאולה השלימה.

והביא הגר"א וינטרוב מהגר"א תוספת, דקודם הגאולה השלימה גיעו כל עם ישראל לארץ ישראל, וקודם המפגש עם עשיו יהיה שלב שאלו שישלטו בתוך עם ישראל יהיו הרשעים, וכמו דבתחילת פרשת וישלח כתיב שהלכו אל עשיו מחנות מחנות, והמחנה הראשון היה בני השפחות, ואחריהם היו בני לאה, ואחרונים יוסף ורחל, וביאר הגר"א שקודם הגאולה השלימה ישלטו בעם ישראל הערב רב ובני השפחות, [ובזמן הגר"א לא היה כן, אלא שלטו בעם ישראל הרבנים וקבעו את כל התקנות, כועד ארבע ארצות ועוד], וכן הוא כיום ששולטים אחינו החילוניים שונאי ישראל, שהם בני השפחות, ובדור האחרון אף הגיע השלב של בני לאה, שאחינו מתוך מחנינו עושים צרות ומזיקים לנו, והם בני לאה, ולאחריהם גיע הזמן של יוסף ורחל.

וכן הביא הגר"א שבנביא דניאל נמשלו ארבעת הגלויות לארבע חיות, הגלות הראשונה היתה אריה שהיא נבוכדנצר, הגלות השנייה היתה נמר שהיא יון, הגלות השלישית היתה דב שהיא פרס, והגלות הרביעית והאחרונה היתה חיה נוראה שידיה ורגליה מברזל, ועיי' בדניאל (ז' טז-יז) שישנו תיאור על כל החיה, אמנם היא מדברת, וכדכתיב "ופם ממלל רברבן", והיינו שיודעת היא לדבר ולומר מילים יפות, כמו ארץ ישראל השלימה וכדו', והכל הם דיבורים, אך בתוך תוכה היא חיה.

ובגר"א איתא עה"פ (בראשית לב כט) "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", וכ"כ הגר"א, שהרי יעקב חש מעשיו שהיו לו ארבע מאות איש עמו, שכל אחד מהם היה ראש גייס, והיו הם ארבע מאות ראשי גייסות, וא"כ היו הם רבבות לוחמים כנגדו, ואילו כאן יעקב נלחם לבדו עם המלאך והמלאך פגע בכף ירכו, אך יעקב ניצח את המלאך, ועיי' אמר לו המלאך "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", ולכאורה בשלמא את המלאך כבר ניצח יעקב, ועיי' אמר לו "כי שרית עם אלוקים", אמנם עם עשיו עדיין לא נלחם יעקב, ומהו שאמר לו המלאך "ועם אנשים", הלא עדיין לא נפגש עם עשיו והאידך ניצחו.

וביאר הגר"א שכל מה שקורה בעולם זה הוא עיי' מה שקורה בשמים, שכאשר מנצחים בשמים מנצחים אף בארץ, והכל תלוי בשמים, ולכך כאשר ניצח יעקב את המלאך ניצח כבר את עשיו, וזהו שאמר לו המלאך "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", ואיכא אף מדרש שכל מה שחילק יעקב את העם אשר אתו לשני מחנות, כדכתיב בקרא (בראשית לב טז), היה זה קודם המפגש עם המלאך, אמנם אחר שנפגש עם המלאך וניצחו שוב לא היה צריך לחלק את העם לשני מחנות אלא היה רק מחנה אחד.

ובזמנים אלו שמתגברים האסונות ורואים בכל יום ממש את ה"ועל חרבך תחיה" שניתן לאומות העולם, צריכים אנו לפתוח את עינינו ולראות את האמונה בקב"ה, וסיפר לי נכד מרן רה"י הגראי"ל זצ"ל שבימים אלו בשנה שעברה (תשנ"ד) היה המצב קשה מאד מצד שונאי הדת, ששלט זר רשע, והוא וחברו מרעיו קיצצו בלא סוף בכל מה שאפשר לקצץ וחקקו חוקים כנגד לומדי התורה, ומרן הגראי"ל היה מתעורר בלילה ובוכה ומתפלל לקב"ה שיקח את אותו רשע, ושאין בכוונתו לעמוד בזה, ובסייעתא דשמיא נתהפך הגלגל ואותו רשע ירד מגדולתו, ורואים בזאת אמונה בחוש, ואידך שלאחר מכן עלה בידי הנציגים הנאמנים להיכנס בחודו של קול ולהציל מן הארי ומן הדב, שהכל הוא עיי' התפילות והדמעות של מרן רה"י זצ"ל.

אמנם בזמנים קשים אלו של אסונות בכלל ישראל עלינו להתחזק בלימוד התורה, וכמו שכתב האור החיים הק' עה"פ (בראשית מט יא) "כבס בין לבושו ובדם ענבים סותה", שקודם ביאת המשיח יהיו שתי דרכים להתנקות, תהיה אפשרות להתנקות בדם, עיי' שנשפך דם רב, ותהיה אפשרות להתנקות עיי' היין, שהוא יינה של תורה, וככל שהיה יותר תורה כך יישפך פחות דם, וכמו שאמרו בסנהדרין צח: 'מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים', ובדאי שצריך אף תפילה קודם לכן, ועיי' נזכה ל"ועלו לציון מושעיים" ולגאולה השלימה בב"א.

טנא מלא ברכה

למעלת מוריניו הגאון שליט"א והרבנית תחי'

לרגל סיום הש"ס בפעם השלישית הנלמד בשיעור דף היומי המתקיים בבית כנסת חניכי הישיבות בית אהרן [רח' רד"ק ב"ב]

הנאמר במתיקות ובחן מלא פנינים וחידושים בפני אברכים מופלגים ות"ח ידועים

ולרגל להוצאת ספרו החדש

נזר השבת

שיעורים בתפילות שבת- שבו שיעורים וביאורים במבנה תפילות השבת ועניני השבת הסעודה והקידוש ועוד.

יהי רצון שיזכנו להתחיל ולסיים עוד מסכתות וספרים אחרים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא, ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תורתך באהבה

ולא ימוש התורה מפיהם ומפי זרעם עד עולם

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

ואת יוסף ורחל בניו אחרונים

שח חמי רבי יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל: בזמנים שונים ידענו וראינו את הדביקות של הורינו היקרים באמונה ובבטחון בה' בכל נפשם ובכל מאודם. מספר דוגמאות אביא מתוך הספר אשר ילמד על הכלל כולו את גדלותו ותפארתו של אבי זצ"ל ואמי ע"ה הי"ד, את חיי הטוהר בהם התחנכנו להיות בני תורה.

היה זה בחודש מר חשוון תש"ב באותו זמן התקיימה האקציה הגדולה ביותר בה נלקחו אל המוות כארבעים אחוזים מתושבי הגטו. ארבעה עשר אלף אנשים, נשים וטף נלקחו לפורט התשיעי להריגה, הגרמנים הודיעו קודם לכן על האקציה, ואנו ידענו שמספר הנלקחים יהיה גדול, זכרוננו שלילה קודם אמר לי אחי ר' רפאל: "בא נראה את השמים והכוכבים ונתפלל לריבונו של עולם שיתן לנו לזכות ולראות גם מחר את השמים הטהורים והכוכבים".

ובאותו הלילה הנורא לפני האקציה פניתי אל אבא זצ"ל, וביקשתי שירשה לי לפנות בוקר להניח תפילין, על אף היותי בן שתים עשרה וארבעה חודשים בלבד, היות ויתכן שיהיה זה היום האחרון בחיי, ורצוני לזכות לבוא לעוה"ב לאחר הנחת תפילין, אבא הסכים לבקשתי. אי אפשר לתאר את הרגשה שהיתה לי בזמן הנחת התפילין. כאור השחר עלה הנחתי בפעם הראשונה תפילין, וחשבתי שזאת תהיה גם הפעם האחרונה.

כשהגיעה האקציה הגדולה, עמדנו במגרש בין אלפי היהודים המבוהלים, פחד נורא נפל עלינו, מי לחיים ומי למות, הצורך האשמדי של קובנה, רויקה ימ"ש מעביר תחת שבטו אלפי יהודים יש לחסד - לחיים ויש למות, אימת מות היתה על כולם, צעקות בכיות ויללות.

אבא עומד, עיניו עצומות נראה שהוא מרכז מחשבותיו, שפתיו רוחשות תפילה, אך לא נראית עליו כל תנועה חיצונית של בכי וצעקה. אבא צם על אף מראהו הכחוש, שיכול היה להוות סיבה להישלח למות, נראה היה כי אבא איננו אתנו, מרחף בעולמות עליונים כבשעת נעילה של יוה"כ.

ואמא עומדת מן הצד וכמעט שדעתה יורדת ממנה מאימה ומפחד, מי יודע מה יהיה בעוד מספר רגעים, מי יחיה, שערות ראשינו עומדים מרוב פחד, אמא פונה לאבא בתמיכה: "מתפלת אני עליך, על שלוות נפשך, אני יורדת מדעתי ממש, כשאני חושבת שהנה כבר לוקחים אותנו ואת ילדינו לשחיטה ואתה נראה אדיש ושלוו כל כך, בעוד שחש ושלום לא יישאר מאתנו זכר".

אבא ענה לאמא בנחת: "אנו עומדים עכשיו בדין קשה בשמים. לא הרוצח הנאצי, רויקה, הוא שפוסק לחיים או למות, אלא עכשיו בשמים דנים כל אחד בדין קשה ובחמה גדולה".

לאחר דומיה קצרה המשיך אבא:

"אני מוסר את נפשי ונפש ילדי ביד ה' ואני מקבל על עצמי ועל ילדי דין שמים באהבה, ומה שיהיה רצון ה' יתברך - שיעשה". מילים אדירות אלו, שנאמרו בזמן קשה כל כך, נאמרו בדביקות נוראה, ראינו שאבא קשור בעבותות אהבה לבורא עולם (נראה, שאבא השתמש באותו זמן בעצתו של רבי חיים מוולוז'ין, לחשוב בדביקות כל הזמן, שאין עוד מלבדו, וכך להינצל). רגעים אלו לא ישכחו ממני לנצח. שלהבת של אמונה ובטחון תמידית בצור העולמים. בכל עת כשאני נזכר בדקות הללו דמעות עולות בעיני, על דברים שכאלה אכתוב בדמעי וברעד.

לאחר מכן פנה אלינו אבא, ואמר שנשתדל להיות מהאחרונים, כיון שיש חרון אף נורא בעולם ונראה כי אחר שכבר פגעה מידת הדין בראשונים אולי ישוב מעט חרון אפו מאתנו ונוכה לרחמים. וכל מחשבתו של אבא היתה, מה חושבים ומה דנים בשמים, איך להינצל מדין שמים.

אנשים רבים ניסו לעבור במהירות האפשרית כדי להיות כבר אחרי המיון הנורא, אך לא כן אנחנו. הלכנו אחרונים, ובחסדי השם זכינו בחיים, ואילו המשפחות שלפנינו ושמאחורינו נלקחו למות ואנו שהיינו בתווך ניצלנו.

אבא היה גאון וצדיק בשיא השלמות של האדם. היתה לו מנוחת הנפש של קלם, בשעות האחרונות של החיים הוא ידע שאין בהלה ואין פחד, יש ביטחון והכל בידי שמים. לא הרוצח רויקה עושה את האקציה, אלא בשמים דנים כל רגע ושניה. ביד בורא עולם הכל ואלו יש להתפלל ולהתחנן. עד לרגע זה עוד לא נקלט בראשי שהולכים למות, רק כשמעתי מאבא שהוא מקבל דין שמים באהבה כקדושי עליון השגתי סוף סוף שכל האלפים שצועדים בצד ימין הולכים למות על קידוש השם. מרגע זה הרגשתי את הסכנה במוחש, אך שמחתי לראות שאמא הצדקנית נרגעה כשראתה את אבא עם מנוחת הנפש והשקט הנפשי המושלם ברגעים האחרונים של החיים.

אמא הצדקנית הכינה את עצמה לרגע העקידה שלה ושל בניה, ואז אבא המשיך ואמר: "אסור ללכת לבד בשורות לסלקציה, מוכרחים לחכות לאחרונים - אולי ישוב קצת חרון האף הנורא והאיום של בורא עולם באלפי הקדושים שהולכים על קידוש שמו יתברך, ואולי אז נוכה הנשואים האחרונים לרחמי שמים". נשארנו ממש מהאחרונים שנותרו במגרש. ראיתי את אבא בשעות אלו - נראה היה עליו שהוא ניצב במשפט איום ונורא לפני בורא עולם והוא עומד כולו בתפילה דבוק בקונו כמו בתפילת יום כיפור. אף לרגע לא הפסיק מלהתפלל לבורא עולם.

לא רויקה עם חבר המרצחים ימ"ש עושים את האקציה, אלא כל יחיד ויחיד עובר לפני בורא עולם למשפט ורק רחמים גדולים משמי שמי קדם יכולים להציל את חיינו. מצד אחד מקבלים דין שמים באהבה ומצד שני - אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של האדם אל יתיאש מן הרחמים.

כל משפחה שהיו בה ילדים וזקנים נשלחה מיד למוות. משפחה צעירה עם ילד אחד זכתה להינצל. אדם שהעביר ילד סיכן את חייו, שכן גברים בלי משפחה במצב בריאותי טוב נשלחו לחיים כדי שיעבדו עבור הגרמנים.

ובשעה הנוראה הזאת התמלאו עלינו רחמי שמים גדולים, והרוצח התחיל לשלוח את השורות לאחר היהודי הגרמני לצד החיים. אנחנו נהגנו כפי שהדריך אותנו קרובינו הקצין קלוויסקי - לא נעמדנו לחכות מה יגיד הרוצח, אלא הלכנו במהירות אחרי האנשים לצד הטוב לחיים. אני הסתובבתי קצת אחורה לראות את אבא ואחי רפאל שהלכו אחרינו, וגם הם המשיכו במהירות ללכת. הבחנתי שהרוצח רויקה הסתכל על אבא ורצה לשלוח אותו לצד ימין - למוות, חס ושלום, אבל אבא המשיך ללכת במהירות אחרינו כמו שהדריך אותנו קרובינו, ואחריו הלכו כבר עוד עשרות אנשים. לרוצח כבר לא היה זמן להחזיר את אבא משום שהוא היה צריך להמשיך את האקציה. מהשורות אחרינו הוא שלח אנשים לצד המוות. אנחנו מיד התערבנו בין אלפי האנשים שניצלו שמה יחפש אותנו, וכך אם נתפזר - הוא לא ימצא אותנו. ובכך ברחמי ה' ניצלנו

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

פרשת וישלח תשפ"ב, גליון 187

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

טבילת כלים - כוסיות להדלקת נרות חנוכה
שאלה אני מקפיד להדליק נרות חנוכה בשמן הראוי לאכילה. האם יש חיסרון בכך שהכוסיות לא טבולות.

תשובה אין חסרון בזה כיון שההידור להדליק בשמן "דומיא דמנורה" הוא רק כלפי השמן שיחיה זך וראוי לאכילה, אך בכוסות אין חסרון שאינם טבולים. אמנם אף בכוסות יש הידור ביפוי.

צילום כנסייה

שאלה לאחר שצילמתי בנין מרשים של כנסייה התעוררתי לחשוב שזוהי כיון שאסור ליהנות מכנסיה אסור לצלם את יופיה, ואף צריך למחוק תמונה זו.

תשובה מכוער הדבר וראוי למחוקה.

כתב הברכי יוסף (יורה דעה קמב, טז) "איסור מפורש לנכנסים לבתי עכו"ם לראות בנוייהם". הרי שאף ההסתכלות בנוי העבודה זרה הוא בכלל איסור הנאה. וכיון שבנין הכנסיה מיוחד לעבודה זרה, הרי הוא בכלל משמשיה האסורים בהנאה כמבואר בשו"ע (קמ"א, א) "הכניס עבודת כוכבים לתוך הבית כל זמן שהוא שם, הבית אסור בהנאה".

ואין להוכיח מהיתר השלחן ערוך (קמ"ב, ז) ליהנות מהצל שאחרי בית הע"י, כיון שדווקא צל הותר כיון שהוא הנאה שלא בדרך משום "שהיכל לתוכו עבד" ונעשה בכדי להצל בתוכו ולא מחוץ לבניין (רש"י פסחים כ"א, א), אך הנאה מיופיו החיצוני של הבניין אסורה, כיון שמטרתם בכך להראות יופיו החיצוני של הבניין.

אמנם לאחר שכבר צילם הרי התמונה עצמה אינה בית עבודה זרה ולא משמשיה ולכן לא נאסרה בהנאה, אך נראה פשוט שהוא בכלל האיסור 'לא תחנם' כמבואר בשלחן ערוך (קמ"א, יד) "אסור לאדם שיאמר כמה נאה עובד כוכבים זה" וכל שכן שלא לשבח את יופי בית העבודה זרה.

שהחיינו - מלון ופרי הדר

שאלה האם יש לברך שהחיינו על אכילת מלון שניתן להשיגו כל ימות השנה.

תשובה אין לברך על מלון שהחיינו שהרי שניתן להשיגו מגידולי חממה בכל ימות השנה, ומברכים רק על פרי או ירק עונתי שאינו מצוי כל השנה (משנה ברורה רכ"ה, יח). אכן פירות

דע מאין באת ולאן אתה הולך

כי תחילה עליך להתבונן בעצמך בשאלות אלה:
מאין באת - נשמתך שהיא חלק אלוהי ממעל

חוצבה מתחת כסא הכבוד, ולאן אתה הולך - ליהנות מזיו השכינה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון - לפני אביך הרחום החפץ להשיבך באחריתך. ואמנם אם התבוננת זו לא תגרום לך לדבוק בטוב ולהימנע מעבירות, או אז תתבונן בתשובות התנא שיעוררון ליראתה ה' ואימתו.

כותב הגר"י בלאזר (נתיבות אור ד) שיתבונן בשאלות ויהפוך בהן שוב ושוב כדברי המשנה הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה - "הוא ההתבוננות הרבה בהעמקת השכל בלב נכון ובציור מוחשי בכל אחת מדרכי החשבון". ומוכיח דבריו שלשון המשנה "הסתכל" היא בעיון רב, מהנפסק בשלחן ערוך (אורח חיים רכ"ט, א) "הרואה קשת אומר... ואסור להסתכל בו ביותר".

כתב בביתאור הגר"א "ולשון הסתכלות הוא בעיון הרבה". והמליץ מו"ר הגר"ש וולבה על דבריו את הכתוב "ברוב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי" (תהלים צד, יט) כי ריבוי המחשבות והשרעפים ישעשעו את נפשי וירוממו לחיזוק בעבודת ה'.

ידמה בליבו צבא מעלה

"ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

בפשטות נראה כי כוונת התנא לעוררו לחשוב על אימת הדין העתידי ועונשי שמים הקשים הנגזרים ממנו. אך רבינו יונה (אבות שם) כותב "אך יחטא האדם אם יחשוב לפני מי אתה עתיד ליתן את הדין, ויותר על הפורענות והביזיון שיהיו לו על חטאיו שיתבייש בושת גדולה".

טמונה כאן הדאגה מפני הבושה בעצם המשפט הנערך על ידי מלך מלכי המלכים. "משל למלך בשך ודם שאדם נכנס לפניו [לדין]. אם ימצאהו מרומה במעשיו או משקר בדבריו, הלא יתבייש בושת גדולה. על אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

מתאר המסילת ישרים (כ"ב) "ידמה בלבו רגע היכנסו לפני הבית דין הגדול של צבא מעלה, בעת שיראה עצמו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא הקדוש והטהור בתכלית הקדושה והטהרה בסוד קדושים משרתי גבורה גיבורי כח עושי דברו, אשר אין בהם כל מום. והוא עומד לפניו - גרוע פחות ונבזה מצד עצמו, טמא ומגואל מצד מעשיו".

הבושה שאנו מכירים בעולם הזה נשכחת לאחר

"כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמור למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך"

(בראשית לח, יב)

בשאלות אלה שהכין יעקב את שליחיו לפני המפגש עם עשיו, טמונות שלוש השאלות היסודיות שצריך כל אדם לשאול את עצמו "מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (אבות ג, א). למי אתה - מאין באת, ואנה תלך - ולאן אתה הולך, ולמי אלה לפניך - ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (שפת אמת וישלח תרל"ה). ומאריך השפת אמת לבאר כי יכול שהשאלות יישאלו על ידי היצר הטוב שחפץ שיתבונן האדם בזה על מנת ייטיב דרכו וישוב לעבודת בוראו, כפי שמעוררים במשנה זו בכל הלוייה שהיא עת גדולה לתשובה "וזהו יתן אל לבו" לשוב מדרכו הרעה.

ויתכן ואת השאלות ישאל דווקא היצר הרע בבואו לזרוע ייאוש ולאבד את התקווה בלב האדם כדי שיבחין עד כמה רחוק הוא מעבודת בוראו ויזכיר לו את הדין הקשה בו יאלץ לעמוד באחרית ימיו. וזהו שאמר הכתוב "כי יפגשך עשיו אחי ושאלך". עשיו, הוא היצר הרע, ישאלך את השאלות ועל יד יכך מכניס על האדם שלא יעבוד עבודת הקודש בשמחה ומרחיקו מעבודת ה'.

אמנם עליך להשיב ליצר הרע: "לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה והנה גם הוא אחרינו" כדלהלן. "לעבדך ליעקב" - כיון שאנחנו מזרע יעקב חבל נחלתו, אפילו המעט שבעבודתנו חשוב לפניו יתברך מאד, שהרי עני המקריב מנחה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את נפשו (מנחות קד, ב). "והנה גם הוא אחרינו" - שצריך להתחזק בזה שאף אם הוא שפל קומה ואין עבודתו תמה, בכל זאת הקב"ה מסייע בעדו להשלים את עבודתו כראוי. וכדברי רבי שמעון בן לוי (קידושין ל, ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר אלוקים לא יעזבונו בידו".

זו הסיבה שהתנא באבות כפל לשונו "הסתכל בשלושה דברים מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי... מאין באת מטיפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן וחשבון לפני מלך מלכי המלכים" ולא קיצר לשונו מאין באת מטיפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה וכו'.

הלכה למעשה

תורה רבה, א, שהרי הטפל חייב בברכת ההניין אלא שנפטר בברכת העיקר. אמנם רצוי ליטלו בפני עצמו ולברך עליו. וניתן לברך אף כשמרוח על הלחם, למרות שכבר איבד מחשיבותו וברכתו שהכל.

מיין פירות

שאלה האם יש לברך על מיין פרי שלא אכל ממנו בשנה זו.

תשובה יש לברך שהחיינו על מיין פרי חדש למרות שאין זה פרי אלא זיעה בעלמא, כיון שהברכה על השמחה ויש שמחה בכל צורה שאוכל אותה, שהרי מעיקר הדין מברכים אף על ראייה הגורמת שמחה בלא

אכילה (תנא"ל שטינמן - לקט הלכות מצוות ה, סט). ובלבד שמרגיש בשתיית המיין את חידוש הטעם מהפרי החדש (משנה ברורה רכה, טו).

ברכה בעת אכילת השניה

שאלה שכח לברך שהחיינו קודם אכילת הפרי החדש, האם יכול לברך בפעם הבאה.

תשובה ניתן לברך רק בעת האכילה הראשונה. אמנם אם לא בירך קודם תחילת האכילה, יכול עדיין לברך תוך כדי האכילה שהרי שמחתו

הראשונה לא פגה (משנה ברורה שם, א). ומה שכתב "אם טועם מעט ואחר כך מברך שהחיינו שפיר דמי", היינו אפילו לכתחילה.

שניתן להשיגם כל השנה רק מקידור אם הפירות הטריים ניכרים במראה ובטעם יש לברך עליהם, ולכן יש לברך על פירות ההדר למרות שניתן להשיגם בכל השנה.

פירות מזנים שונים

שאלה האם יש לברך שהחיינו על ב' סוגי אגסים מזנים שונים.

תשובה המשנה ברורה (רכה, יד) הביא בזה מחלוקת הפוסקים, ומסקנת השער הציון (שם יח) "דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, וטוב יותר שייקח פרי של מין חדש שעדין לא ברך עליה ויכון להוציא גם את זה".

אמנם הוראת רבינו לברך ובלבד שיהיה ניכר ההבדל בטעמו השונה כענבים שחורים וירוקים, אכן אם מסופק אם שונה טעמו של הזן החדש לא יברך, שהרי ספק ברכות להקל. ומחמת כן הורה על תפוז, קלמנטינה ואשכולית לברך על כל מין שהחיינו כיון שכולם פירות הדר (למרות שלעניין כלליים מסתפק בדרך אמונה [תרומות יד, א] בשם החזון איש אם ניתן להרכיבם יחד).

אבוקדו בסלט

שאלה האם יש לברך שהחיינו כשאוכל אבוקדו הטפל לסלט.

תשובה אם חש בטעמו, יש לברך עליו (תנ"ש אלישיב, דעת

אדרבה מכוח אותן מעות כילה זמנו לריק בלא מטרדות הפרנסה. אוי לה לאותה בושה לאותו אחד שחשבוהו לתלמיד חכם. ומחמת כן מבקשים בברכת המזון "ונא אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם... שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", אלא נקבל רק מידך המלאה ובכך נימנע מאותה בושה.

בגמרא ביבמות (קה, ב) לאחר שנענש תלמיד של רבי בשם אבדן שנהיה מצורע וטבעו שני בניו, אמר רב נחמן בר יצחק: בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא, ולא כספיה לעלמא דאתי – ברוך ה' שבייש את אבדן בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ותמוה הדבר, וכי העונש של אבדן היה הבושה, והלא נצטרע ומתו שני בניו ואלו ייסורים נוראיים.

מגמרא זו למד הגר"ח שמואלביץ (שיחות מוסר תשל"א ה, קלו) שתכלית כל הייסורים היא הבושה שירגיש החוטא על ידם, והבושה היא עיקר הכפרה, כיון שתכלית הייסורים להורות למתייסר ששלחו לו עונש משמים שהמרה את פי ה' ועל ידי כן יתבייש בהתבוננות על מצבו (תפוזי ודב יבמות שם), וכמו שאמרו בברכות (כב, ב) "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו על כל עוונותיו", כיון שכבר הגיע מעצמו ללא עונש אל תכלית הייסורים.

וכן בשערי תשובה (א, כא) בעיקרי התשובה "העיקר הששי הוא הבושה. כענין שנאמר (ירמיה לא, יח) בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי. והנה החוטא יבוש מאוד לעבור עבירות לפני בני אדם ויכלם אם ירגישו ויכירו בעבירותיו, ואיך לא יבוש מן הבורא יתברך. ואין זה כי אם לפי היות השם יתברך רחוק מכליותיו. על כן יבוש מן הנבראים, ולא יבוש מהבורא יתברך.

ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות סח, ב) כי בשעת פטירת ריב"ז אמרו לו תלמידיו רבינו ברכנו. אמר להם יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו רבינו עד כאן ולא יותר, אמר להם הלוואי. תדעו שהרי אדם עובר עבירה בסתר ואומר הלוואי לא יראני האדם". אכן הקב"ה מלא כל הארץ כבודו יכול ברגע קט לפרסם עוונות החוטא בפני כל, אך בחסדו ובדאגתו לכבודם של בניו אהוביו, בוחר בדרך כלל להצניע מעשיהם הרעים. על האדם להרהר בבושה שהיתה מנת חלקו אילו היה מתפרסם החטא ועד כמה עליו להתבייש בפני מי שעתיד לתת דין וחשבון לפניו. ובכוח מחשבה זו ינצה את היצר הרע וידרוש את ה' בכל עת ובכל שעה.

זמן, וכפי שסיפר הסבא מקלם מעשה מהגר"ד טביל (לב אליהו א, יז) על אברך נכבד מאוד שהיה סוחר גדול ובביתו אוצר של שקי תבואה. ובשכנות אליו התגורר סוחר נוסף שהרגיש כי במשך הזמן נחסרים ממנו שקי תבואה. בכדי לתפוס את הגנב, סגר השכן את עצמו בלילה באוצרו ולפתע ראה איש אחד פותח את הדלת ונכנס, וכשלקח שק על כתפו, תפסו השכן וזה היה האיש הנכבד הנ"ל. הגנב ההמום הביע מיד צערו המר והפציר בו מאוד לבל יפרסם הדבר.

ועם כל זאת, לא יצא מפתח ביתו מפני הבושה במושך שנה שלימה. אולם כעבור שנה התחיל לצאת קצת כלילה סביב ביתו ואחר כך יותר רחוק, עד שחזר לימים הטובים והחל ללכת ברחוב כאחד האדם. והנה את המעשה הרע שעשה ודאי זכר על כל פרטיו, אלא שרגש הבושה נשכה ממנו, כי שכחת הגוף פעלה על רגש הבושה של הנפש.

בושה נצחית

אמנם הבושה בעולם האמת, מבאר רבינו יונה, היא בושה נצחית לעולם ועד "כי בהיות הנפש לבדה אין שכחה לפניה, כי כולה ברה וזכה ואין שום טבע מהגשמיות בתוכה. וכשמתביישת לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, לעולם ולעולמי עד תעמוד בבושה כאותה שעה שהיתה עומדת לפניו, וכמו הפעם ההוא תעמוד מבושת לעולם, כדברי הגמרא (בבא בתרא עה, א) "אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה".

עיון במחשבה לא רק על ענשי שמים אלא על עצם הבושה הגדולה והנצחית, יש בכוחו לחזק את האדם ולהרחיקו מהרע.

הגרא"ל שטינמן ביאר כדברי הרוקח (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה – אהבה רבה) שזהו שאומרים בברכת אהבה רבה "ולא נבוש לעולם ועד", "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך" ואז "לא נבוש לעולם ועד". משמע שאם לא יזכה לאהבה ויראה, תהיה לו בושה נצחית לעולם ועד. והנה 'לעולם' משמע רק כל זמן שהעולם קיים, ומה שמוסיף 'ועד' מבואר בעירובין (טו, א) שכל מקום שנאמר נצח סלה ועד, אין לו הפסק עולמית.

וכן ביאר החפץ חיים (שיחות הח"ח ז, לט) שלאחר מאה ועשרים כאשר יעלה לעולם האמת וישאלו אדם בעל נכסים מה עשה עם כספו וישיב שתמך בו בתלמיד חכם פלוני, ויזכירו לו שפלוני זה אינו תלמיד חכם כלל, ושמא

בית הוראה הכללי ירושלים

באשדוד
הנאמן ב' מ' חתן קוק שליט"א

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il



להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 30

פרשת וישלח תשפ"ב

אין עוד מלבדו

א הרשב"א כותב (חולין צא.) שבפרשה שלנו נמצא השורש לכל מה שקורה לכלל ישראל בכל הדורות, בהתמודדות עם בני עשו, שמעשי האבות סימן לבנים.

וכך גם כותב הרמב"ן בתחלת הפרשה "...ויש בה עוד רמז לדורות, כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו יאירע לנו תמיד עם בני עשו, וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק".

ולכן איתא במדרש, שרבי היה נפגש הרבה עם אנטונינוס קיסר (כמש"כ בריש ע"ז), ובכל פעם היה קורא לפני כן את פרשת וישלח, ופעם אחת שכח לקרוא ונכשל.

ולכא' הדברים צריכים ביאור שהרי רבי ידע את הפרשה גם בלי לקרוא אותה שוב וא"כ למה נכשל? אלא מבואר כאן יסוד נפלא, שעל כל מאורע ומאורע שקורה צריך התבוננות חדשה ולדון מחדש ולראות מה מבואר בתורה.

ב יש מחלוקת בגמרא בחולין (צא.) איך שרו של עשו נאבק עם יעקב, (ויש בזה נפ"מ איזה גיד אסור לאכול), "ריב"ל אמר אמר קרא בהאבקו עימו כאדם שהובק את הבריו וידו מגיע עד שמגיע לצד השני [והיינו ירך ימנית, ולכן אסור לאכול רק גיד ימני], ר' ישמעאל אמר כגוי נדמה לו [שטופל לימיו, וא"כ בירך הסמוכה לו נגע], ר' שמואל אמר כתלמיד חכם נדמה לו [שמהלך לשמאל רב], ורבנן אמרי מאחוריה אתא ונשייה בתרייהו [ולכן אסור לאכול את שני הגידים של הנשה דבשניהם הוא תפס].

והנה לפי המ"ד "כתלמיד חכם נדמה לו", שהתחבק עמו כאוהב וכתלמיד חכם, למה יעקב נלחם איתו? אלא שעל זה גופא יעקב נלחם! כדי שלא להתחבק איתו! זה היה ההאבקות שעשו רוצה להתחבק עם יעקב ויעקב לא רוצה.

וכמ"ש הרמב"ם באגרת השמד, שבשעה שעשו בא להלחם עם יעקב אנהנו יודעים איך להסתדר איתו. אבל עיקר המלחמה היא כשעשו נדמה כתלמיד חכם, ואז זה ההאבקות עצומה בכח הדמיון של הרע.

וכ"כ הכל יקר "שהסכימו רוב המפרשים שמלאך זה הוא סמא"ל שרו של עשו, כי כל הפצו וישעו לסמא עיני האדם ולהכותו בעיוון ולעשותו סומא מעין השכל, עד אשר לא יוכל הרואה לראות במראות האמת לבוא ולראות פני' ה' ולבוא בסוד ה' ליראי בסתרי התורה".

וזה הלימוד שלומדים מהפרשה הזו של יעקב ועשו, להזהר מאוד מה'חיבוקים' של עשו, שכשא"א לו להרוג את יעקב, אז הוא מחבק אותו 'חיבוק דב', כדרך הדב שמחבק את האדם וע"י כך מוחצו, כך כאן רצה ע"י ה'חיבוק' להורגו ברוחניות וע"י התפלל יעקב שינצל.

וכך בהמשך הפרשה, כאשר מגיע עשוי "וירץ עשו לקראתו ויחבק לו וינשק לו" ואומרים חז"ל שנכמרו רחמיו על יעקב, ויעקב מנסה לצאת מחיבוק הדב שלו. עשו מנסה כל הזמן להיות נחמד... "מי אלה לך"... ואח"כ מציע לו "ניסעה ונלכה, ואלכה לנגדך" [להציק משודדים], אומר הבית הלוי שזה רומז על נטיונות הגויים להתקרב ליהודים, ע"מ לקחת קצת מארחותיהם הטובים, וע"מ שגם היהודים מצידם 'יטעמו' קצת... וזה הסכנה הנוראה שממנה פחד יעקב אבינו ואמר: "יעבר נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאיטי". לך אתה לבד ואני לבד, איני צריך מטבוחיך!

היום ישנם כאלו שהושבים שלהסביר לגויים את היופי שביהדות זה יעזור... להיפך! רק משנאה אנו חיים! "למה זה אמצא הן בעיני אדוני?" זה רק מדק...

ג והנה מבואר בזה"ל עה"פ 'ויאבק איש עמו', שהאבק של יעקב ושרו של עשו עלה עד כסא הכבוד. וצריך להבין איך זה יכול להגיע עד כסא הכבוד. ועוד יותר שואל המהר"ל, וכי שרו של עשו ג"כ יכל להעלות את האבק עד כיסא הכבוד?

והרמב"ן מבאר שמה שכתוב בהאבקו עימו פירוש פיתו, וכמ"ש בתרגום באישתדלותיה עימה דהיינו שזה לשון פיתו [וכמ"ש כי יתה איש, ומתרגם התרגום ישרל], ויש להתבונן מה שרו של עשו פיתה את יעקב.

אלא ביאור הדברים עפ"י הרשב"א בחולין דף צא. שמבאר ענין יעקב עם המלאך בהאבקו עימו, שהמלאך הוא שרו של עשו שהשתדל לנצח את יעקב, והלילה הוא רמז לגלות שהיא הושך, וכל הצרות והגילגולים שבכל הגלות עד הגאולה שזה עלות השחר.

ומעתה תבין מזה מה שהעלו אבק עד כיסא הכבוד, שהם הגיעו במאבק שלהם להעיקר ולאמת והוא הדת והאמונה של יעקב אבינו. שעשו רצה לכסות את הכיסא הכבוד ע"י האבק שלו, שבזה הוא רצה לבלבל אותנו מהאמונה, שהאמונה הזאת מגיעה עד כיסא הכבוד ולכן כתלמיד חכם נראה לו ולא שהוא הגיע כאיזה אפיקורוס.

ולכן הפרשה עם יעקב ולכן היתה לפני עשו שלבן הוא לבן הארמי. שבהתחלה ניסו את יעקב עם כוחות הרמיה של לבן והנסינו של יעקב של תיתן אמת ליעקב, אבל יעקב נשאר במידת האמת "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה", "כי מששת כל כלי מה מצאת" - אפי' מחס לא לקחתי ממך, ואע"פ שהוא רימה אותו עשרת מונים.

ואז מגיע השלב הבא, ובו מנסים את יעקב עם שרו של עשו, שהוא מבלבל אותו בעקרי האמונה, והוא מתחבק עימו ורוצה לנשון אותו, אך הצוואר של יעקב נעשה לשיש והוא לא יכול לעשות כלום.

וזה התפקיד של כלל ישראל להתמודד בחשכת הגלות, בזמן הגאולה יהיה "להגיד בבוך הסדך" שרואים את החסד בגלוי, אבל כעת יש "ואמונתך בלילות" - גם בתוך החושך לחיות את האמונה.

[ד] וזה מה שכתוב במדרש (פרשה עז) "מה הקדוש ברוך הוא כתוב בו ונשגב ה' לבדו, אף יעקב ויותר יעקב לבדו", כי המלחמה היתה על עיקרי האמונה, שבא לבלבל את עקרי האמונה שאין עוד מלבדו.

וזה מה שעשו מעלה אבק לשותף כוחות אחרים, ובנשיקות הוא רוצה להתפתות איתו, והוא מביא לו רמב"ם וזוהר ומדרשים וכתבי האריז"ל, אבל יעקב עומד בהאבקות עומד בפתויים, "הן לבדו ישכון ובגויים לא יתחשב", הוא לא מתפעל מכוחות הטבע כי הוא יודע שאין עוד מלבדו, וממילא שום דבר לא יכול להשפיע עליו ולא יוכלו לפעול עליו כלל.

בנפש החיים מביא את הגמ' שאשה אחת מכשפה רצתה לקחת עפר מתחת רגליו של רבי חנינא אמר לה תיקחי כי לא תוכלי להזיקני כי אין עוד מלבדו. ומקשה הגמ' הרי כשפים הם מכחישים פמליא של מעלה, ומתריצת הגמ' "שאני ר' חנינא דנפשי זכותיה".

מבאר הנפש החיים, שהתורה מלמדת אותנו להתעלות מעל כוחות הטבע ומעל המאורעות, ואפי' מכוחות של סטרא אחרא שניתן להם את הכח לעמוד נגד הכוחות של הקדושה, ובכ"ז אנונה מצווים להאמין בה' של אין עוד מלבדו, והדרך להנצל מכל כוחות הרשע כאן בעוה"ז היא האין עוד מלבדו.

וכך מסופר שבמלחמת העולם השנייה כשמן הגר"ז צ"ל נסע הוא אמר שאנחנו עסוקים עם הנפש החיים הזה שאין עוד מלבדו, וכך הם עברו לאורך כל הדרך, ופעם אחת תפסו אותם חילים, אמר להם הרב שזהו משום שהסירו דעת מהמחשבה של אין עוד מלבדו, וחזרו להתעמק במחשבה הזו, וכך המשיכו לעבור הלאה.

סיפר לי הסבא הסטיפלר, שהחזו"א סיפר לו שבזמן המלחמה הוא מצא ליד מינסק ביהכ"ס, ושם הוא ישב ולמד עירובין מאחרי הנץ עד מאוחר בלילה. ויום אחד הכריזו על עוצר בעיר והחזו"א לא שמע כי חזר מאוחר בלילה והרבנית לא סיפרה שיש עוצר לחפש מרגלים ונשק ולמחרת קם מוקדם והלך ללמוד ובפתה העיר עמדו גדודים של חיילים וחשב החזו"א שאם הוא יברח אז הם ירו בו, אמר החזו"א "הכנסתי את עצמי לסוגיא בעירובין ועברתי בין הגדודי חיילים עד שבאתי לבית הכנסת". וסיים החזו"א זה באמת היה עירובין, כך להדבק בתורת ה' אז שום דבר לא יכול להרע לי.

וזהו מה שאומר הספורנו ע"פ וירא כי לא יכול לו, שעשו לא יכל לו מרוב דבקות של יעקב בה' יתברך, ביאור שממשיך ללמוד ולהתעמק באין עוד מלבדו וזה מבטל את כל כוחות הרע כאין וכאפס. ומה שכשפים מכחישים כח של מעלה זה רק למי שחסר לו באין עוד מלבדו אבל מי שהוא מעל הטבע וחושב כל הזמן אין עוד מלבדו דובק בה' אז הכשפים לא יכולים לו.

[ה] אבל בסוף כתוב "ויגע בכף ירך יעקב", איך קרה כזה דבר? כותב הספורנו "הודיעו החטא במדריכי עמו", נראה הביאור, שעשו ראה שהוא לא יכול לו, אז הוא התבונן איך יוכל להפסיק את יעקב מלימוד לכן הוא לוחש לו באוזן - תדע לך שיבוא ימים באחרית הימים שהעירב רב ישלטו, והם יטו מהדרך של יעקב. שזה הנבואה שכתוב בפסוק "ובגוי נבל אכיריתם" שהם אלו האפיקורסים, וכשיעקב שמע את זה בדאגתו בזה פסק בדיבוקו בה' יתברך.

כשיש צרות גשמיות, זה לא מפסיק את יעקב מהדבקות בה', בתוך כל השמדות בתאי הגזים יעקב אבינו וזרעו דבוקים בה', אבל כשהוא מוזיעו את הירידה הרוחנית הנוראה שתהיה בסוף הימים, ויעקב דואג עד זה מה יהיה עם העירב רב הזה, מיד ותקע בכף ירך יעקב. [ובזה"ק תשובה שהם תמכין דאורייתא כמו שאומר הח"ח שבאלו שתומכים בתורה עשו כן יכול לגעת].

והעבודה שלנו היא שעד עלות השחר עד בוא הגאולה צריך כל הזמן להרגיש ולהבין וללמוד ולהתעמק בידיעה שאין עוד מלבדו. וזה מש"כ בסוף הפרשה "ותזרה לו השמש ויבוא יעקב שלם", שכשהגאולה תבוא אז יעקב דהיינו עם ישראל גיעו לשלימות בהכרה ובידיעה הזאת שאין עוד מלבדו.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולתנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלת יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky688042@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 41

ברכי נפשי את ה' – התבוננות ביופי ופלאי הבריאה

כסליו תשפ"ב

התבוננות בפלאי הבריאה

א. החובות הלבבות בספרו ייחד שער שלם הנקרא 'שער הבחינה', בו הוא מלמד אותנו לדעת לבחון במציאות מה שיש בבריאה, להתבונן בחכמת הבורא ית' באמצעות ההתבוננות בחכמת הבריאה. כאשר אנחנו מסתכלים על הבריאה שלפנינו, ואנו רואים עד כמה היא בנויה בחכמה אין סופית, אנו מבינים כי מי שיצר אותה וברא אותה יש מאין, הוא חכם גדול מאין כמותו, ובוה אנו מקבלים מעט מן המעט השגה בחכמתו וגדולתו העצומה של הבורא. וכפי שאני נוהג לומר שהבורא עולם הוא 'המהנדס הגדול', כשאנחנו מסתכלים על בנין ומתפעלים מהתכנון המדויק שלו, כיצד כל דירה עומדת במקומה ומתוכננת טוב, כל מערכות החשמל והמים, החדרים והמרפסות, אנו מבינים שעומד מאחוריה מהנדס גדול שתכנן את כל העסק הזה. אמור מעתה, כאשר אנו רואים נגד עינינו בריאה ענקית שכזו, שיש בה אין סוף ברואים ובריות, זה מחזק אותנו להכיר במציאות השם, ואנו מבינים שמי שתכנן אותה, יצר וברא אותה, הוא מהנדס ענק שאין לנו השגה בו.

כדור הארץ הענק הזה שאנו חיים בו, וחיים על גביו מיליארדי בני אדם, יצירת מופת היא, הכל מתוכנן בצורה כל כך מסודרת ומדויקת, בחכמה ובתבונה. גדול ממנו השמש, שכדור השמש גדול מכדור הארץ מאה ושבעים פעם! וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות שבעות הכ"ב) שדבר ידוע הוא אצל החכמים בעלי שכל ומדע, שהשמש גדולה מן הארץ מאה ושבעים פעמים [וכתב שם שלמרות שידוע הוא אצל החכמים, מי שנשבע שהשמש קטנה מן הארץ לא חשוב שבעות שוא, כי אצל רוב בני האדם אין הדבר ידוע, ואין כאן מקום להאריך בזה]. כשאנחנו רואים את היצירה הזו של השמש הגדולה, אנחנו מבינים שמי שיצר אותה הוא עוד יותר גדול מהיצירה הזו, כי הרי הוא היוצר שלה. ואמנם חלילה מלהעריך את הבורא עולם בממדים של גודל וכמות, לית מחשבה תפיסה ביה כלל והוא אינו גוף ואין לו דמות הגוף, אבל זה מלמד אותנו לפי השגותינו להכיר משהו מהגדלות האין סופית שלו, שהוא יצר כאלו יצירות ענקיות ומפלאות.

והכדור הענק של השמש מאיר ומחמם בחום אדיר של אלפי מעלות צלזיוס, עם אש בוערת ולהבות ענקיות, שדולקות כבר למעלה מחמשת אלפים שנה ברציפות, מאז ששת ימי בראשית. האם פעם התבוננו בזה? הלא אנחנו יודעים שבשבייל להדליק אש צריך חומר בעירה, צריך דלק, היכן יש מאגרים ענקיים כאלו של דלק שיכולים להחזיק את האש של השמש אלפי שנים ברציפות? כאשר מסתכלים ומתבוננים בזה מגיעים להבנה שהבורא עולם הוא חכם גדול שברא ויצר את כל הבריאה הגדולה הזו.

התבוננות מביאה להכרה בגדלות ובחסדי השם

ב. החובות הלבבות כותב בשער הבחינה, שיש שתי תועלות מההתבוננות בפלאי הבריאה ובחכמת הבורא, ראשית להכיר את גדלות הבורא, ועוד להבין עד כמה אנחנו חייבים את כל החיים שלנו לבורא עולם, וממילא זה יביא אותנו להתחזק יותר ויותר בשמירת המצוות שהוא מצווה אותנו.

ראשית, כותב החובות הלבבות, צריך האדם להתבונן בכך שהבורא עולם יצר אותו והביא אותו לעולם. וזה דבר שצריך להתבונן בו, כי באופן טבעי יכול האדם לחשוב שהוא נמצא כאן מאז ומקדם, והוא לא משים על לבבו להבין שבעצם לפני תקופה לא ארוכה הוא פשוט לא היה כאן. הוא לא היה קיים. למשל אחד שהוא בן ארבעים, הוא צריך לחזור אחורה בזמן ולראות כיצד לפני ארבעים ואחד שנים הוא לא היה כלום, פשוט לא היה. ואחר כך הבורא עולם יצר אותו ועשה אותו להיות עובר במעי אמו, ושם הוא גידל וטיפח אותו עד שהיה ראוי לצאת לאוויר העולם, וכל זה במערכת ניסית והשגחה מופלאה, שיהיה לו כל מחסורו ויוכל להתפתח בצורה בריאה.

וכאשר יצא לאוויר העולם עבר כמה וכמה שלבים בתהליך גדילתו, מיד עם לידתו נותן לו הקב"ה חמץ לנשום, וזה מלווה אותו לכל אורך חייו בכל רגע ורגע. ובתקופה הראשונה עוד היה יונק מאמו, הבורא עולם נתן לו מזון בריא שמתאים בדיוק עבורו לגיל שלו, בחן בחסד וברחמים, הוא דאג לו שהמזון שלו יהיה כזה שהמעיים הקטנות שלו יוכלו לעכל, לא קר מידי ולא חם מידי, בדיוק בטמפרטורה הרצויה עבורו. הוא דאג לו שהאוכל יגיע בצורה מבוקרת, לא הרבה בבת אחת מה שיכול לגרום לו להיחנק חלילה. ולאחר מכן התפתח יותר, והיה מסוגל לאכול שאר מאכלים, הוא כבר נהיה ילד קטן, יש לו חברים, יש לו מערכת משפחתית ולימודית, אט אט הוא גדל יותר ויותר וכל זה תחת השגחה מופלאה של הבורא עולם שדואג לו בכל שלב לכל מה שהוא צריך.

כשנעמיד את המציאות הפשוטה הזו מול העיניים נבין עד כמה אנחנו חייבים את כל עצמנו ובשרינו לבורא עולם, זה לא שבלי השגחתו היה לנו פחות טוב, אלא בלעדיה לא היינו קיימים כלל וכלל!

הוא מביא על כך משל, לאחד שבהיותו תינוק קטן אמא שלו זרקה אותו והחליטה שלא לגדל אותו, וכמו שהיה מצוי בביתו של רבינו חיים הלוי זצ"ל שמפעם לפעם היתה נזרקת חבילה אל תוך הבית ובתוכה תינוק קטן שאמו החליטה שאין לה חשק לגדל אותו, והוא היה לוקח אותו ומציל אותו ממוות בטוח, מגדל אותו ונותן לו כל צרכיו¹. אומר החובות הלבבות, נתאר לעצמנו את התינוק הזה, הוא מוטל לבדו ברחוב, ולפתע עובר מישהו ורחמיו נכמרים על אותו תינוק מסכן, הוא לוקח אותו אל תוך ביתו, מגדל אותו ונותן לו את כל צרכיו, נותן לו אוכל, שתייה, בגדים, מכניס אותו למוסד לימודי, מחנך אותו, ולבסוף מחתן אותו. כמה הכרת הטוב צריך אותו אדם להרגיש כלפי המגדל שלו, הרי הוא יודע שבלעדיו הוא לא היה קיים, הוא היה מת ברחוב, מקור ומחוס, מרעב וצמא. הוא אמור להבין שכל מה שצוה עליו האדון שלו, הוא לא יכול אפילו לעקם את האף, הוא מוכרח לעשות ולבצע בשלמות, כי הרי הוא ממש שלו לגמרי, בלעדיו הוא לא היה כאן. אבל הבעיה היא, שכאשר הוא היה תינוק קטן הוא לא הבין כלום, ולא קלט את החסד שעושים עמו, ולאחר מכן כשהלך וגדל הוא כבר התרגל למציאות הזו ולא ראה בה כל חידוש. וכך בעצם אנחנו מתנהגים עם הבורא ית', אנחנו חייבים לו את כל חייו, אבל בגלל שגדלנו לתוך המציאות הזו, אנחנו

¹ אגב אורחא, יש לציין כאן העובדה המופלאה שהיתה בביתו של רבינו חיים הלוי, שהיה עושה ביתו כהפקר לכל, עד שכל עובר אורח היה יכול להיכנס בו ולחוש כבתוך שלו. וכמו שנאמר על יואב "ויקבר בביתו במדבר" (מלכים א ב, לד), ואמרו בגמ' "אטו ביתו מדבר הוה? אמר רב יהודה אמר רב: כמדבר, מה מדבר מופקר לכל - אף ביתו של יואב מופקר לכל". כזה היה גם ביתו של הגר"ח, זה לא שהוא 'הכניס אורחים', אלא ביתו היה ממש הפקר לכל. והגאונות העצומה שלו כיסתה על הצדקות הנוראה שלו, כך שהוא מוכר רק כגאון בתורה ולא ידועה צדקותו הגדולה. וכל זה בא מכוח האמונה בבורא עולם, שהרגיש שבכל מקרה לא הוא בעל הבית אלא הקב"ה הוא הבעה"ב, ולכן עשה ביתו הפקר לגמרי.

רגילים לראות את השמש והירח בכל יום, רגילים לחיות בתוך השפע העצום שהבריאה מספקת לנו, התרגלנו לזה שאנחנו חיים וקיימים כאן בעולם, לא עצרנו רגע להתבונן מה זה, מי הביא אותנו, מי נותן לנו כל כך הרבה. וזה התפקיד של שער הבחינה, הוא מחנך אותנו לבחון את כל הדברים, להתבונן ולהסתכל עליהם במבט אמיתי, במשקפיים של אמונה, להבין שיש כאן בורא לעולם, שהוא יצר את הכל ואנחנו חייבים לו את כל עצמנו, וכפי שאנו אומרים בתפילה 'על חיינו המסורים בידך'.

אבל מלבד התפקיד הזה של שער הבחינה, יש לו עוד מטרה חשובה, והיא להכיר את הבורא, כפי שהזכרנו, שכאשר אנו מתבוננים בבריאה הגדולה הזו אנו מבינים שהבורא הוא גדול וחכם מאוד.

כפי שעשה החובות הלבבות בשער הבחינה, כבר הקדים אותו אדוננו דוד ע"ה, נעים זמירות ישראל, במזמור קד שבתהילים – ברכי נפשי, אותו אנחנו אומרים בשיר של יום בראש חודש, שם הוא משבח את הבורא על כל הבריאה, הוא מתפעל מהצורה בה הקב"ה ברא את עולמו ומנהיג אותו. ובאמת אנחנו רואים במזמור הזה שעיקר עניינו הוא לא בהכרת הטוב של הנבראים לבורא, אלא בעצם ההתבוננות בבריאה, להתבונן ביופי הבריאה שמתוך כך נבין עד כמה הבורא הוא גדול.

במאמר זה נעסוק מעט להתבונן בדבריו של דוד, ללמוד ולהתבונן בדברים הללו.

ה' אלוקי גדלת מאוד

ג. פותח המזמור בפסוק: **בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה', ה' אֱלֹקֵי גְדֻלַּת מְאֹד**, דוד המלך אומר להקב"ה: אתה גדול! וכמו שאנחנו אומרים בכל תפילה "הקל-הגדול הגבור והנורא", כשאנחנו מסתכלים על הבריאה הגדולה שיש לנו אנחנו מבינים ומקבלים מעט השגה עד כמה הבורא הוא גדול. אם השמש שלו כל כך גדולה, אנחנו מבינים שמי שיצר אותה בהכרח שהוא גדול בהרבה. ואמנם אין הכוונה לגדול בכמות, כי הרי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, אך זה נותן לנו מעט השגה בגדלותו.

וכפי שלמדים אנו מהמעשה שהיה עם רבי יהושע בן חנניה (חולין נט, ב), שאמר לו קיסר אחד: אני רוצה לראות את האלוקים שלכם! אמר לו ריב"ח, תבוא אלי מחר בצהריים ואשיב לך על בקשתך. הגיע אליו הקיסר למחרת, והיה זה אז תקופת תמוז שהשמש לוהטת, הוציא אותו רבי יהושע לחצר הבית ואמר לו עמוד כאן ותסתכל על השמש. אמר לו הקיסר, איני יכול, זה מסנוור מאוד. אמר לו: יומא, דחד משמשי דקיימי קמי דקודשא בריך הוא - אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה, שכינה לא כל שכן. כלומר, אם השמש שהיא רק חד ממשרתיו של הקב"ה אתה לא יכול להסתכל עליה, כיצד אתה חושב שתוכל להסתכל על השכינה בעצמה?

ובאותה דרך אנחנו יודעים ללמוד גם על גדלותו של הבורא, אם השמש שהיא אחד ממשרתיו של הקב"ה היא כל כך גדולה עד אין חקר, וכפי שכתבנו למעלה שגדולה הוא מאה ושבעים פעם כדור הארץ, אנחנו מבינים שגודלו של הבורא בעצמו אין לה חקר ושיעור.

כמו כן אנחנו יכולים להתבונן ברקיע, דהנה בכל הפסוקים בתחילת בראשית מבואר שהרקיע הוא בריאה בפני עצמה, זה לא דבר ריק וחלול אלא מציאות של רקיע. רש"י אומר (בראשית א, ח) שם שרקיע עשוי מאש ומים, ועל כן נקרא שמו 'שמים' וכדכתיב: ויקרא אלוקים לרקיע שמים, והוא האזור המכונה בשפה המדעית: 'חלל'. והנה נתבונן, כאשר אנחנו עומדים כאן בארץ ישראל ומסתכלים למעלה, מה אנחנו רואים? את הרקיע. אנחנו רואים את השמים שיש בהם את הכוכבים שנראים לעין. ואם נהיה באמריקה ונסתכל למעלה, מה נראה? גם שם נראה את

הרקיע. ואם נהיה ביפן או בכל מקום אחר בעולם ונסתכל למעלה, בכל מקום נראה את הרקיע. והמרחק בינינו לרקיע הוא עצום. הגמרא אומרת (חגיגה יג, א) שמהארץ עד לרקיע זה מהלך חמש מאות שנה! והקוטר של כדור הארץ הוא ענק, ממילא אם הרקיע מסובב את כל הכדור במרחק כה רב אנחנו מקבלים מעט השגה עד כמה הוא גדול. וזה בריאה של הקב"ה, זה עוד אחד מהמשרתים שלו! הוא זה שברא את היצירה הענקית הזו. ההתבוננות בזה נותנת לנו מעט השגה בגודלו של הבורא, וכמו שאמר דוד במזמור יט, השמים מספרים כבוד קל-ומעשה ידיו מגיד הרקיע, השמים מספרים לנו את כבודו של הקב"ה.

זה אומר כאן המזמור: ה' אלוקי גדלת מאוד, 'גדלת' מלשון גדול, אתה גדול מאוד². ממשיך דוד ואומר, מה הוא 'גדלת מאוד' של הבורא: **עֲשָׂה אֹרֶךְ כְּשִׁלְמָה נֹסֶה שְׁמַיִם כִּירִיעָה**, וכמו שביארנו, שהשמים שאנו רואים מעלינו, כיצד הם פרוסים על כל העולם כמו יריעה, מלמדים אותנו ש'השם אלוקי גדלת מאוד'.

'עוטה אור כשלמה' – פירש רש"י שהוא עוטה את האור ברקיע כמו שמלה. ונראה לבאר באופן נוסף: כאשר השמש עולה בבוקר היא מכסה את כל הבריאה באור, כמו שמלה שמכסה את האדם. תמיד הייתי אוהב להסתכל על זה, בפרט בתקופת החורף, לפתוח את החלון בשעות הבוקר המוקדמות כאשר השמש מתחילה להאיר, להסתכל על כל הבתים ולראות כיצד לאט לאט השמש עוטפת את כל הבניינים באור, וכל הבניינים מתכסים מאור השמש. זה הכוונה 'עוטה אור כשלמה', עוטה מלשון מעטה, מכסה, השמש מכסה את כל הבריאה באור שלה.

עוד אומר דוד: **עֲשָׂה מְלָאכָיו רוּחוֹת מִשְׁרָתָיו אֵשׁ לֶהֱטֶה**, מה שאנחנו רואים בעיניים, זה מה שיש לנו קצת השגה, וכבר בזה אנחנו רואים עד כמה השם הוא גדול. אך אם ננסה מעט להעפיל במחשבתנו למשרתיו של הקב"ה שאין לנו שום השגה בהם, כמו המלאכים שהם אש, מלאך של הקב"ה! האם אנחנו מבינים בזה בכלל, המלאכים הם גדולים מאוד שכל אחד יכול לשרוף את כל העולם, המשרתים שלו הם 'אש לוהט', ההתבוננות בזה מביאה אותנו להכרה עד כמה השם יתברך הוא גדול.

בריאת המים, הימים, המעינות והנהלים

ד. ממשיך דוד לשבח את פלאי הבריאה שאנו רואים בים הגדול: **גָּבֹל שָׁמַיִם בַּל יַעֲבִרוּן בַּל יָשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ**, פירוש הדבר, הים – הלוא הוא המקום בו מתכנסים המים, מכיל כמות עצומה של מים. יכולים אנו לטעות ולחשוב שהמים שנמצאים בים דבר טבעי הוא, כי הלוא הים בנוי בצורה של מכתש עמוק, ולתוכו מתקבצים כל המים וממלאים את אותו מכתש. אך המציאות היא לא כן, הים מכיל הרבה מעבר ליכולת הקיבול הבסיסית של המכתש. וכדוגמה, אם נמלא כוס במים, נוכל להמשיך ולמלאות כל זמן שלא הגענו עד קצה הדפנות של הכוס, אך ברגע שנעבור את הגבול של הדפנות יישפכו המים לחוץ. אך בים אין הדבר כן, למרות שהמים ממלאים את הים הרבה יותר מגובה דפנות המכתש, הם אינם נשפכים כלפי חוץ אלא עומדים באורח ניסי בתוך המקום שלהם.

ומנין לי המציאות הזו, אולי באמת הים מכיל רק את היכולת הטבעית שלו להכיל? ראשית, יכולים אנו לראות כן במציאות, וזוכר אני פעם אחת כאשר צעדתי בטיילת בנתניה, והטיילת גבוהה מפני הים בכמה מטרים, ועוד היה לה חומה אטומה שאי אפשר לראות דרכה את המים. וראיתי שאמנם כאשר אני עומד במרחק מה מן החומה אני לא יכול לראות את המים הסמוכים לחוף, אך את המים שבהמשך הים אפשר לראות למרות החומה שמסתירה. והתבוננתי, כיצד יתכן הדבר הזה, הלוא החומה מסתירה ממני אף את המים הסמוכים אלי וכיצד יתכן שאני מצליח לראות את המים שבהמשך? אלא שהמים במעמקי הים

² ואמנם היה מקום לפרש 'גדלת' מלשון מידת החסד, וכמו שכתב רש"י על הפסוק 'השם אלוקים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה – גדלך זו מידת טובך' (דברים ג, כד), אך יותר משמע שבפסוק הזה לא בא דוד לדבר על טובו וחסדו של הקב"ה, כי במזמור זה לא מזכיר דוד כלל את ענין ההודאה להקב"ה אלא בעיקר מפרט את השבחים שלו. ורק בסוף המזמור הוא מזכיר את החובה שלנו לשיר לפניו.

גבוהים יותר מהמים שסמוכים לחוף, ולמרות שבאופן טבעי לא יתכן שיהיה כמין גבעה בתוך המים שהרי הם אמורים להישפך החוצה, אך במציאות רואים שזה כך.

ומלבד זאת, ברבות הימים מצאתי בדברי הגר"א מפורש כן להדיא. הוא מדבר לגבי קריעת ים סוף, וכתב שם שהמציאות היתה שהמים שבגובה פני החוף קפאו והפכו לקרח, והמים שמעל גביהם הם אלו שנבקעו, ובני ישראל הלכו על הקרח בין קירות המים שעמדו זקופים בידיהם. למדנו מדבריו שאכן כך היא המציאות, שהמים שבתוך הים גבוהים מעל גובה פני הים.

וכן כתב גם הבית הלוי (בראשית א, ה), על מה שנאמר "ויקוו המים אשר מתחת השמים אל מקום אחד", ולכאורה הוא דבר תימה, שהרי כבר קודם שנקוו המים היה כל העולם כולו מלא מים, כלומר שגם כל הבורות והמכתשים היו כולם מלאים עד גדותם במים, אם כן כיצד יתכן שלפתע יתאספו כל המים אל מקום אחד, והמקום הזה יספיק לכל המים של כל העולם. אלא, אמר הבית הלוי: 'ברא כח וטבע לאותו מקום שיחזיק לבד מימיו גם המים שעל כל היבשה', כלומר שבאופן ניסי ברא הקב"ה לים כוח שיוכל להחזיק מים עוד יותר ממה שהמקום מצד עצמו יכול להכיל.

ומעתה נתבונן בחסד הגדול, הרי בדרך הטבע היו צריכים כמויות המים האלו לגלוש החוצה ולשטוף את כל העולם, אלא שהבורא ית' שם גבול לים, שהמים לא יעברו אותו ולא יוכלו לשטוף את הארץ! וכן לפעמים יש גלים גבוהים מאוד, עשרה מטרים ויותר, וכאשר הם מגיעים לחוף – הוא הגבול ששם השם למים – הם דועכים והולכים עד שנעלמים לגמרי.

ואנו רואים שגם ירמיהו הנביא התפעל מהמציאות הזו, כיצד אלפי שנים מקיימים המים את ציווי הבורא שציווה עליהם לא לעבור את הגבול ששם לים. והוא מוכיח את ישראל על כך עליהם ללמוד מהמים כיצד הם מצייתים לציווי הבורא: האותי לא תיראו נאום השם, אם מפני לא תחילו, אשר שמתי חול גבול לים חק עולם, ולא יעברנהו, ויתגעשו ולא יוכלו, והמו גליו ולא יעברנהו. ולעם הזה היה לב סורר ומורה, סרו וילכו (ה, כב). כלומר – התבוננו וראו כיצד אפילו המים האלו, שאין להם שכר ועונש, מצייתים באופן מוחלט לציווי הבורא, כיצד יתכן שאתם שמצווים על המצוות, ועתידים לקבל שכר ועונש על מעשיכם, יש לכם לב סורר ומורה למרוד במצוות השם.

ממשיך דוד לשבח על המים: **הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחֲלִים בֵּין הַרִים וְהַלְפָּנוּ**, פירוש הדבר, בתהום יש מאגרים עצומים של מים, ומשם יש מקומות שהמים יוצאים במעיינות. וכמו למשל הנילוס שבמצרים, הנביעה שלו היא לא במצרים, אלא הוא נובע בדרום אוגנדה, ומשם הוא הולך את כל אוגנדה לצפונה עד שמגיע לסודן, וגם אותה הוא חוצה מדרום לצפון ונכנס אל תוך מצרים. ובכל אותן הארצות שהוא עובר, הוא לא נוסע בצורה ישירה מצד לצד, אלא מתפתל ברחבי הארץ עד שמגיע לקצה השני.

ועל זה משבח דוד, הרי אם היו המים נותרים במקומם היכן שהם נובעים, הרי שהם היו שוטפים את כל האזור כולו. מה עשה השם? ברא להם נחלים שיוכלו דרכם להתפזר ולהתקדם, וכך הם זורמים עד שנשפכים בים. והיינו 'המשלח מעינים בנחלים', הקב"ה שולח את המעיינות לזרם בנחלים.

ועוד רווח גדול יש מאותם נחלים: **יִשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמָּאִם**, מכיוון שהם מתפתלים והולכים בכל הארץ, הרי שחיות השדה יכולים לשנות מהם. 'חיתו שדי' הם כל חיות השדה, כמו שפנים, ארנבות, צבים וכיוצא בזה. וכן 'ישברו פראים צמאם', 'פראים' הם חיות פרא, שטורפות חיות אחרות למאכלם. והטעם שעליהם כתב 'ישברו צמאם' ואילו על חיות השדה כתב 'ישקו', הוא משום שחיות השדה שאוכלים עשבים וצמחים, הם לא כל כך צמאים, כי בכל הצומח יש גם מעט לחלוחיות, אך הם משתמשים במי הנחלים להשקות עצמם. ואילו חיות הפרא, שהם אוכלות בשר ושומנים, הם צמאים מאוד, כי השומן מייבש את הנוזלים שבגוף וגורם לצימאון גדול, והם שוברים את צמאונם באמצעות מי הנחלים הללו.

מוסיף דוד ואומר: **עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכֹּן**, אם יש איזה עץ על יד הנחל, הציפורים ושאר עופות השמים משתמשים בו לקבוע בו את הקן שלהם, בכדי שבכל רגע נתון מתי שהם יהיו צמאים יוכלו לרדת לנחל לשותות מים. וכמו שאפשר לראות, והזדמן לי פעם המראה הזה, שלפעמים בבריכות של מים מתוקים מגיעים עופות ועפים על המים תוך שהם מכניסים את המקור שלהם אל המים לשתות מהם.

מִבֵּין עֲפָאִים יִתְּנוּ קוֹל, 'עפאים' זה מלשון עוף, כלומר מן הגובה, כמו שכתוב: ותועפות הרים לו (תהילים צה, ד), כלומר שההרים הגבוהים שייכים לו. 'תועפות' ו'עפאים' הם מלשון גובה, כמו העופות שעפים בגובה רב. וזה משבח דוד ואומר, שהציפורים משמיעים את קולם מגובה רב, מן המקומות הגבוהים שהם נמצאים בהם – יתנו קול.

בריאת המזונות לכל בריות העולם

ה. עוד ממשיך דוד לשבח את הבריא, ואומר: **מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִהְמָה וְעֹשֶׂב לְעֶבְדַּת הָאָדָם**, 'חציר' זה התבואה בלי גרעיני החיטים, רק הגבעולים שלה, והיא מיועדת למאכל הבהמות.

'ועשב לעבודת האדם', פסוק זה אומר דרשני, וכי בני האדם אוכלים עשבים? ומה הכוונה שהקב"ה מצמיח עשב לעבודת האדם, וראה במפרשים מה שביארו בזה. וראיתי פעם בספר 'מי מנוחות' של רבי רפאל ברדוגו זצ"ל, שפירש שהעשבים הללו הולכים למאכל הבהמות, ועל ידיהם הבהמות מלאות בבשר טוב, ולאחר מכן הן נשחטות והולכות למאכל אדם. וזהו 'עשב לעבודת האדם', שעל ידי העשב לבסוף אוכל האדם בשר טוב.

וַיֵּן יִשְׁמַח לִבָּב אֲנוֹשׁ לַהֲצִיחַל פָּנִים מִשְׁמֶן, הקב"ה ברא יין, וזו בריאה שמשמחת, טבע היין שכאשר האדם עצוב והוא שותה יין היין משמח אותו. ומלבד זאת, עוד פעולה הם עושים – להצחיל פנים משמן, כלומר שכאשר שותה האדם לשוכרה פניו נהיים צוהלים ומבריקים, עוד יותר ממה שהשמן עושה. כי טבעו של השמן להחליק ולהבריך את העור, וכמו שמוצאים אנו הרבה בגמ' שבעבר היו הנשים סכות עצמן בשמן, וכאן אומר דוד ששתיית יין מצהילה את הפנים עוד יותר ממה שהשמן עושה להם.

ואמנם צריך להיזהר שלא לשתות יותר מידי יין, כי זה מאוד ממכר, ויכולים לראות כאלו שהתרגלו לשתות יין יותר מידי והם אינם יכולים להפסיק ממנהגם זה, ואצלם אין להם אפשרות שיעבור יום בלי שתיית אלכוהול, וזה מסוכן מאוד כי האלכוהול הורס את הנוגדנים שבגוף, אלו שתפקידם להשמיד את החיידקים המזיקים שמגיעים אליו, ושתייה מרובה של אלכוהול מורידה את רמת הנוגדנים בגוף. אבל במינון נמוך ונכון, יש לו ליין מעלה גדולה שהוא משמח את האדם – ויין ישמח לבב אנוש.

וְלַחֵם לִבָּב אֲנוֹשׁ יִסְעֵד, כשאדם אוכל לחם טוב הוא מרגיש שהלב שלו חזק, יש בלחם משהו שאין במאכלים אחרים שהוא מחזק וסועד את הלב. 'יסעד' מלשון מחזק ומוסיף כוח.

וזו תכונה מיוחדת שיש רק בלחם, ואפילו יין אינו סועד, ואמנם אמרו בגמ' (פסחים קז, ב) שגם יין מיסעד סעיד, אך אמרו שם שכל זה הוא רק אם שותים מעט, אבל אם שותים הרבה יין זה מיגרר גריר, זה רק פותח את התיאבון לאכול מאכלים אחרים, ולכן אמרו שם שבערב פסח אסור לשתות קצת יין, ואם רוצה לשתות צריך לשתות הרבה יין. ועל זה משבח דוד את הבורא, על הבריא הפלאה הזו שהוא ברא לנו, לחם.

וכך ממשיך דוד עוד ועוד פסוקים לתאר את השגחת הקב"ה על כל הבריא, כיצד הוא דואג לכל ברייה וברייה שיהיה להם את מזונותיהם ומקום לדור בו: **יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרָזִי לִבְנוֹן אֲשֶׁר נָטַע**, הקב"ה ברא הרבה עצים, אולי הכוונה כאן לעצי פרי, וארזים אלו עצים חזקים מאוד [מהם בנה שלמה את בית המקדש], והם משמשים גם את העופות שיוכלו לדור בתוך העצים הללו: **אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָה**, הציפורים עושים שם קן, החסידה קובעת את ביתה על הברושים, אלו עצים גבוהים מאוד. ועוד הכין ותיקן מקום לכל חיות השדה: **הַרִים הַגְּבִהִים**

לַעֲלֵים סַלְעִים מַחֲסֶה לְשַׁפְּנִים, היעלים מתהלכים להם על גבי ההרים הגבוהים, אך השפנים צריכים מקומות מסתור להסתתר בהם, והוא עשה עבורם סלעים שיוכלו להתחבא ביניהם. וראיתי כן בעיני בהרים הגדולים בצפון, שהשפנים לפעמים מסתירים עצמם תחת הסלעים הגדולים שבהרים.

תִּשָּׁת חֲשֹׁךְ וַיְהִי לַיְלָה בּוֹ תִרְמָשׁ כָּל חֵיתוֹ יָעַר, חיות הטרף יוצאות בעיקר בלילות לחפש את הטרף שלהם. ולמשל אצל הזאבים אפשר לראות את זה, שבלילה כאשר הכל חשוך, העיניים שלהם בורקות כמו שתי נקודות אור, ובאמצעות האור הזה הם מרגישים ומוצאים איפה יש להם חיות אחרות לטרף אותן, ועל זה אמר: **הַכְּפִירִים שֶׁאֵינִים לְטָרֶף וּלְבָקֶשׁ מִקָּל אֶפְלֶם**. ובבוקר כאשר מפציע השחר הם חוזרים למקומם: **תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסְפוּן וְאֵל מַעֲוֹנֹתָם יִרְבְּצוּן**.

ממשיך דוד לשבח את הבריה: **זֶה הֵיָם גָּדוֹל וַיִּרְחַב יָדָיו שָׁם רִמָּשׁ וַאֲיֵן מִסְפֵּר חַיִּית קִטְנוֹת עִם גְּדֻלוֹת**, הבריה העצומה שיש בים זה משהו בלתי נתפס, ובחוש אנחנו יכולים לראות את זה, פעם עמדתי על יד חוף הים ברידינג, וראיתי להקות ענקיות של דגים בלי סוף, בכל להקה כמה מאות דגים, וכל זה רק בשטח הקטן שהסתכלתי בו. נתאר לעצמנו כמה דגים יש בכל מרחבי הים, הרי זה באמת בלי סוף, 'שם רמש ואין מספר', אי אפשר לספור את כמויות הדגים והבריות שיש בתוך המים בים.

ולכל הבריות הללו, כולם ללא יוצא מן הכלל, הקב"ה דואג להם שיהיה להם מה לאכול. ואמרו לי שאפשר לראות במקומות שונים ברחבי העולם, שיש נהרות גדולים מלאים בדגי סלמון, ועל יד הנהר יש צוק יבש, שם ממתין דוב לטרפו, וכאשר הדגה באה להוליד, היא מחפשת מקום מסתור ללדת בו, ומבקשת למצוא מחסה על יד הצוק תחת פיו של הדוב, ומיד הוא תופס אותה ואוכל אותה. והוא דבר מופלא, כיצד הקב"ה דואג לכל ברייה וברייה, ומזמן לו לאותו דוב את מזונותיו היישר אל פיו. וכן ניתן לראות כיצד העופות בשמים יורדים ומנמיכים את גובה מעופם כלפי המים, ותופסים עם המקור שלהם דגים מתוך המים.

ועל ההנהגה המופלאה הזו משבח דוד ואומר: **כָּלֶם אֱלִיד יִשְׁבְּרוּן לַתֹּת אֶפְלֶם בָּעֵתוֹ: תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוֹן תַּפְתַּח יָדָךְ יִשְׁבְּעוּן טוֹב**, כל הבריות כולן מבקשות מהשם ית' שיתן להם את האוכל, והוא נותן לכל אחד ואחד את האוכל שמתאים לו. ההתבוננות בזה מביאה אותנו להכיר מעט מן המעט מגודלו האין-סופי של הקב"ה.

וכאן בפסוקים האלו מתאר דוד את גדלות הבורא שהוא משגיח על כל הנבראים מקטן ועד גדול, וגם זה מעיד על גדולתו של הבורא, וכמו שמבאר ה'ראשית חכמה' על מה שאומרים בתפילה: הקל הגדול הגבור והנורא – מה הכוונה 'הגדול', הוא

מבאר שעיקר הגדלות היא מה שהוא יודע את כל מה שקורה בעולם, והוא משגיח על הכל, מביצי כינים עד קרני ראמים, כולם נתונים תחת השגחתו ית' בכל עת ובכל שעה, והוא דואג לכולם למזון. 'ביצי כינים' אלו הביצים הקטנות שהכינים מטילים, זו ברייה קטנה מאוד עוד יותר מהכינה בעצמה, והקב"ה מזין אותה. וכמו כן אנו יכולים לראות תולעים קטנים שהקב"ה מזמן אותם להיכנס לתוך עץ שקד שהוא טוב להם לצמיחה שלהם, ושם הם אוכלים מהשקד ולאט לאט מתפתחים והופכים להיות זחל, ועם הזמן גדלים עוד יותר ונהיים פרפרים. התהליך הזה מתרחש כולו בהשגחתו המלאה של הבורא על כל ביצה וביצה, ואומר הראשית חכמה שזה עיקר הגדלות שלו, שהוא משגיח ורואה את כל מה שקורה בעולם מהדברים הגדולים ביותר ועד הקטנים ביותר. וזה היבט נוסף בענין 'הגדול' מלבד מה שהבאנו בתחילת הדברים – שהגדולה היא עצם הדבר שאנו רואים את היצירות הגדולות שלו, כאן אנו לומדים עוד נקודה ב'הגדול' – שהוא משגיח ויודע את כל מה שקורה בבריה.

ועל זה משבח כאן דוד, על כך שהקב"ה זן ומפרנס על כל הבריות האלו, את כל מיליארדי הדגים והרמשים שיש בים. כולם, כל הבריה כולה, אליך ישברון לתת אכלם בעתו. ואתה, תתן להם ילקוטון תפתח ידך ישבעון טוב.

תַּסְתִּיר פְּנֵיךְ וַיִּהְיוּ תַסֵּף רוּחַם יָגוּעוּ, כאשר הקב"ה רוצה לסלק אותם מן העולם, הוא מוסיף בהם רוח. פירוש הדבר, כמו שאפשר לראות בנר דולק, שלקראת הסוף כאשר הוא עומד להיכבות הוא נדלק ביתר שאת, כך גם החיות שבאדם לפני הסתלקותה היא מתגברת יותר. כל אדם לפני שהוא מסתלק מן העולם, ברגעיו האחרונים החיות שלו מתגברת. וזה אומר כאן דוד: תוסף רוחם, לפני שהם מתים הקב"ה מוסיף בהם עוד רוח, יגועון.

ולאחר שהם יגועו: **אֵל עֶפְרוֹם יִשְׁוּבוּן**, כי כל הבריות מקורם מן העפר, הם נוצרו מעפר וגם כל חייהם גדלו על הצמחים שגדלים באדמה, ועל כן אמר דוד 'ישוּבוּן', כלומר שכבר היו שם בתחילה וכעת הם שבים לשם, כי באמת הם נוצרו מעפר והוא גם היווה את מקור הגדילה שלהם.

עוד אומר דוד: **הַמַּבִּיט לְאָרֶץ וַתַּרְעֵד וַיַּעַ בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ**, וזה מדבר על רעידות האדמה שמורגשות בארץ לפרקים, והתפרצויות של הרי געש במקומות שונים, שכאשר הקב"ה כועס על מעשי בני האדם הוא מביא את האסונות הללו.

המסקנה: אשירה להשם!

1. מסיים דוד ואומר את המסקנה מכל השבחים הללו, כאשר מתבוננים בכל פלאי הבריה האין סופיים הללו, ורואים את חכמתו העצומה של הבורא ורוב גדלו, זה מביא אותנו ל: **אֲשִׁירָה לָהּ בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדִי**. לשיר לפניו ולומר לו על כל הטובות שהוא עושה עמנו.

שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל

אחר שלמדנו עוצם גדולתו וחכמתו האין סופית של הבורא ית', המסקנה היא: להודות ולהלל, לשבח ולפאר! להבין עד כמה גדולה חובתנו להודות לו ולשבח אותו על מעשיו הגדולים.

וראיתי להביא כאן ענין נפלא ששמעתי, בתפילת 'נשמת' שאנו אומרים בשבת נאמר: "שכן חובת כל היצורים לפניך השם אלוקינו ואלוקי אבותינו, להודות, להלל, לשבח וכו' – על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך", כלומר **שהחובה** שלנו היא להודות ולשבח את הבורא ית' עוד יותר ממה ששיבח דוד בכל השירות והתשבחות שלו שבתהילים. והוא נורא למתבונן, שכאשר אנו רואים את ספר התהילים כולו מלא בשירות ותשבחות, מזמור אחר מזמור, וכאן אנו אומרים שהחובה שלנו היא להודות עוד יותר מכל זה! אין גבול וקץ לחובת ההודאה המוטלת על כתפנו!

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדריים פלוס בחיפוש 'עוטה אור', או כאמצעות

הטל' 03-7630585 ש'לוחה 6465

ניתן לזאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת

"קול יהודי מרוקן" 0747962335 ש'לוחה 2-2-2 שמען ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בכית הרב מידי מוצ"ש בשעה 19.50 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והערות

ולהצטרפות לרשימת החפצה

במיל:

8542164@gmail.com

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים - מלאכים ממש

בעזרת ה' יתברך, נראה כמה ענינים בפרשה, פרשת וישלח.

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום. ויצו אותם לאמר כה תאמרן לאדוני לעשיו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה. ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך. הפגישה הנוראה הזו של יעקב עם עשיו, באה ללמד אותנו לדורות הרבה לימודים, וכמו שכותב הרמב"ן (בראשית י"ב ו') כי 'מעשה אבות סימן לבנים'. ובכלל זה ש'מעשה אבות סימן לבנים' יש שני חלקים, גם שכל מה שהיה לאבות יארע גם עם הבנים, וגם על הבנים ללמוד מדרכי האבות כיצד גם הם ינהגו. ובאמת אין דור שאין בו את העשירי שלו, ובכל דור ודור עומדים עלינו ללכותינו. ויש לנו את החסד שהקב"ה מצילנו מידם, כמו שעמד חמדי לימנם של האבות והושיעם.

יעקב ועשיו נפרדו זה למעלה מעשרים שנה, אך סוף סוף חוזר יעקב לביתו, ורק עכשיו יכול לשוב כאשר יש לו בידו את הנשק בו ינצח את עשיו, 'ויהי לי שור וחמור', 'שור' זהו יוסף שטנו של עשיו, שאין עשיו נופל אלא ביד בני בניה של רחל כדורשת רבותינו (בראשית רבה ע"ג, ו' עיין בבא בתרא קכ"ג). 'לחמור' הוא יששכר שאמור בו 'יששכר חמור גרם' (בעל הטורים בראשית ל"ב ו'). וכיון שיש ליעקב את כחו של יוסף הצדיק ואת כחו של יששכר, שזוהו כח התורה עתה יכול הוא לשוב אל ביתו בלא לפחד מכל הקמים עליו.

רש"י מביא כאן את דברי רבותינו (בראשית רבה, ע"ה, ד'), שהמלאכים ששלח יעקב לעשיו, היו מלאכים ממש. הפירוש של המילה 'מלאך' - היא שליח. לכל שליח ניתן לקרוא 'מלאך'. ולזה מפרש רש"י, שלא תטעה לומר שיעקב שלח סתם שליחים, אלא דע כי היו אלו מלאכים ממש.

וכי מהיכן היו לו ליעקב מלאכים שיכול היה לשלוח אותם? היה לו בית חרושת לייצור מלאכים? והתשובה היא שאכן כן. כל אדם יש לו כזה בית חרושת, כי במעשיו הטובים יוצר מלאכים טובים, ולהיפך חלילה. אדם שיושב ועוסק בתורה שעה אחת, עם כל גדרי מצות תלמוד תורה, באימה ובידארה ולשמה, ברא לו באותה השעה למעלה מעשרת אלפים מלאכים! כדכתב רבינו החפץ חיים ז"ל בספר תורת הבית (פ"ב ופ"ג).

יעקב אבינו בחיר שבאבות, היו לו מלאכים שיכל לשלוח אותם. מהיכן? - מתורתו וממצוותיו.

ואת הדברים האלו שולח יעקב ביד המלאכים לומר לעשיו, דע, כי עם לבן גרתי, אבל לא למדתי ממעשיו הרעים ותרג"ג מצוות שמרתי, ונשארתי דבוק בה' יתברך, ועוד זאת עכשיו יש לי 'שור וחמור', את כח יוסף הצדיק ואת כח התורה של יששכר. ועשיו יודע מהם מלאכים, שכן גדל בבית יצחק אבינו ועל ברכי אברהם, אך עם כל זאת אומרת התורה:

שמה נתלכלכתי בחטא

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו. ומביא רש"י בשם רבותינו במדרש (בראשית רבה, ע"ה, ז'): אתה אומר אחי הוא, אתה קורא לו אחי, 'באנו אל אחיך', אבל הוא נהג עמך כעשיו הרשע, עודנו בשנאתו. אמנם עברו שנים על גבי שנים מאז מעשה מכירת הבכורה והברכות, אבל אף על פי כן לא כהתה שנאתו עליך במאומה, ועדיין נשאר הוא בגדר של 'עשיר'.

ויירא יעקב מאד ויצר לו. כששומע יעקב אבינו את התשובה הזו שהשיבו לו המלאכים, ונודע לו שעשיו עודנו בשנאתו והוא בא יחד עם פלוגה גדולה, ארבע מאות איש עמו, 'ויירא יעקב מאד'. ומדוע? מה יש לו לפחד? על מה החרדה הגדולה של יעקב אבינו, בחיר שבאבות?

רש"י בהמשך מפרש ממה היה החשש של יעקב. על הפסוק 'קטנתי מכל

החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך', מפרש רש"י: "נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא, ויגרום לי להמסר ביד עשו".

הבה ונתבונן. המלאכים ששלח יעקב שבים אליו ואומרים לו, בא עשיו וארבע מאות איש עמו, ויעקב אבינו מבין טוב טוב למה הם באו. הם לא באו לשבת אתו לאכול ארוחת צהרים נכבדה... לכל היותר אולי באו לסעודת סיום... ללכות את יעקב.

יעקב רואה שלמרות שעברו שנים רבות עדיין עומד עשיו בשנאתו ועומד בהבטחתו להרוג אותו, ויעקב אבינו לא ירא ולא מפחד מזה כלל. ממה הוא דואג? 'שמה נתלכלכתי בחטא'. ובאמת, גם לא כתוב שמא נתלכלכתי ב'חטאים', אלא 'חטא', אפילו חטא אחד. והאבן עזרא מוסיף, מאיזה חטא? - במחשבה. לא דאג יעקב על שמא ואולי חטא חטא במעשה, אבל פחד שמא חיסר במחשבה, ומחמת זה התלכלך ויגרום הדבר שיימסר ביד עשיו.

בפרשה הקודמת, כתוב שיעקב בעת שהיה בהליכתו אל בית לבן, 'זיכב במקום ההוא'. ישן במקום בית המקדש. והתרגום יונתן שם מונה חמש ניסים שהיו ליעקב באותה השעה.

ומוסיף התרגום: "ענין ואמרין בשעה שהיה יעקב אבינו ישן, היו אומרים המלאכים, אותן חמון יעקב חסידא, בואו ותרואו את יעקב החסיד, דאיקונין דיליה קביעא בכורסי יקרא דהויתון מתחמדין למחמי יתיה". כל הזמן 'הויתון' מתחמדין למחמי יתיה' - רציתם והשתוקקתם לראות את פני יעקב, אבל לא הייתם יכולים להביט בו בשעה שהיה ער ועוסק בתורה. אבל עכשיו שהוא ישן, בואו ותרואו אותו, זו ההזדמנות שאפשר להביט בו.

בגמרא אמרו (סוכה דף כ"ה): "שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן. גדול שבכולם יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף". למה כל עוף הפורח היה נשרף? - מפרש שם הריטב"א בחידושי, כי במקום שהיה לומד יונתן בן עוזיאל היתה השראת שכינה כמעמד הר סיני, וכמו שבהר סיני בשעת מתן תורה אף אחד לא יכל להיות עליו מרוב ריבוי הקדושה והשכינה ששרתה שם והאש הייתה שולטת, כך גם הזמן שעסק יונתן בן עוזיאל אז בתורה הרי הוא כמו מתן תורה עצמו.

ויש מפרשים עוד במה שאומרת הגמרא ש"כל עוף הפורח עליו מיד נשרף", שהכוונה בזה לרבות את המלאכים. הרי בפסוק כתוב (קהל י, כ') 'עוף השמים יולץ את הקול ובעל כנפים יגיד דבר', ואמרו רבותינו (דברים רבה ה, י) שהכוונה למלאכים, וממילא כשאמרו 'כל עוף היה נשרף' הכוונה אפילו למלאך. הזאת משום שכל כך היה ריבוי השכינה והקדושה בעת עסקו בתורה של יונתן בן עוזיאל, שגם מלאכים לא יכולים היו להתקרב לשם.

ואם אצל יונתן בן עוזיאל היה כך, הרי קל וחומר שאצל יעקב היה גם כן כך ובכפל כפלים. ולכן היו המלאכים אומרים, עכשיו שיעקב ישן זהו הזמן שאפשר לבוא ולראות אותו, בואו. 'בכן שאר מלאכי קדישיא דה' נחתין למסתכלא ביה', באמת באו כל המלאכים להסתכל בו. כאן רואים אפס קצוה של מעלתו יעקב אבינו בחיר שבאבות, שאפילו מלאכים לא היו יכולים להיות במחיצתו.

והנה כאן אנו רואים איך יעקב אבינו יושב וירא וחרד. מה יש? הרי הקב"ה הבטיח לו 'ושמרתיך בכל אשר תלך', ומה לו לדאוג? - שמא נתלכלכתי בחטא. לולי זה באמת הוא לא חושש מעשיו, ולא חושש מארבע מאות איש עמו. אבל עומד יעקב וחושש פן יש איזה חטא קל בידו, חטא במחשבה, וחטא זה יפסיד ממנו את הכל.

כאן אנחנו למדים כמה חטא אחד, ואפילו אם הוא במחשבה בלבד, כמה

הפסד הוא יכול לגרום. ואם יעקב אבינו בחיר שבאבות, שמלאכי השרת היו מתחמדין ומשתוקקים לראותו, כל כך ירא וחרד חרדה גדולה מפני החטא, אכן מה נענה אבתריה.

כל אחד צריך להתבונן היטב בדבר הזה. יעקב אבינו לא חושש מעשיו כי הוא זה, הוא יודע שגם אם יבוא השונא הכי גדול שלו עם אנשים מרובים על מנת להורגו, הם לא יוכלו לפגוע בו בקצה הציפורן כיון ש'ה' שומר עליו, אבל אם התלכלך בחטא אחד, הגם שהוא יעקב אבינו, האדם הגדול בענקים, מי יודע מה יהיה. לא עשיו ממית אלא החטא ממית.

ונראה מעט מדבריו של רבי לייב חסמן זצ"ל (אור יהל וישלח): **אנו עומדים ותמהים על הפחד הזה, כי אין לנו מושג מה הוא רוחניות ומה זה חטא.** פעם הגיע אלינו מיישור וסיפר שהוא מפחד בגלל העבירות שבידו? לא שמענו. תמיד יש לאדם סיבות אחרות למה הוא מפחד. פעם הוא מפחד מהשכנים ופעם הוא מפחד ממס הכנסה, מפחד מפלוגי ומאלמוני, אבל האם שמענו אדם אומר, אי לי ואבוי לי שנכשלתי באיזה איסור חס ושלוש ועכשיו אני נורא מפחד מזה? לא שמענו כזאת מעולם. מה הוא אומר? 'בעזרת ה' יהיה טוב יהיה בסדר'.. למה? מה יהיה? יהיה ראש השנה.. עוד מעט יבוא ראש השנה ואעשה תשובה.

והנה, אנחנו נמצאים חודשיים וחצי מאז תחילת השנה, כל אחד יראה ויבחן האם באמת היה לו הארה בימים הנוראים שהוא לקח עמו למשך השנה כולה? האם באמת הוא שומר את כל הקבלות שקיבל על עצמו בימים הנוראים ונהפך לאיש אחר? האם לכל הפחות אנחנו דואגים על זה, ידאים ומפחדים מהחטאים שבידינו? או שרק מהחיסרון בבנק אנו חוששים..

למה זה כך? למה אנחנו אין דעתנו על עבירות שבידינו, ודואים אנו איך המבט של יעקב אבינו היה הפוך לגמרי? דוקא מעשיו וארבע מאות איש הוא לא מתיירא, אבל מחטא שבידו "יירא יעקב מאד".

אומר רבי לייב, אל תתמה על הפחד הזה של יעקב, כי אנחנו אין לנו מושג מה זה רוחניות ומה זה חטא. אבל יעקב אבינו האדם שבמרכבה הוא ידע והבין זאת, הוא ידע מהו חיסרון של חטא אחד, ואיך חטא אחד במחשבה יכול לגרום ולבטל את כל ההבטחות הטובות שהבטיח לו ה'. וזה הערה נוראה, כשאדם מתבונן ורואה איך היו רבותינו ואבותינו חרדים וחוששים מחטא שבידם.

מביא רבי לייב את המעשה המפורסם, המובא בגמרא במסכת סנהדרין (דף קא.), בדבי אליעזר ורבי עקיבא.

רבי אליעזר, הוא רבי אליעזר הגדול - רבי אליעזר בן הורקנוס, שהיה תלמידו הוותיק של רבן יוחנן בן זכאי ורבו של רבי עקיבא. הגמרא במסכת סוכה (כח.) מפליגה הפלגות עצומות ביותר במעלותיו של רבי אליעזר הגדול, ואין אחד שסיפרו עליו שבחים והפלגות כמו שאמרו על רבי אליעזר.

ומספרת הגמרא בסנהדרין (ק"א ב) שבשעה שרבי אליעזר חלה נכנסו תלמידיו לבקרו. אמר להם רבי אליעזר: **חימה עזה יש בעולם.** 'חימה' מלשון כעס, כמו שמפרש רש"י, "על עצמו היה אומר, שכעס עליו המקום והכביד חליו". כיון שראו התלמידים שהכביד חליו של רבי אליעזר, התחילו בוכים. תלמיד שכל תורתו ממנו, ואוהב את רבו אהבת נפש, רואה את רבו שרוי בצער גדול - בוכים.

והיה רבי עקיבא משחק. רבי עקיבא שהיה גם הוא תלמידו של רבי אליעזר כמו שאמרנו, לא די שלא ראו עליו שהוא בוכה, אלא היה עוד שוחק ושמה. אמרו לו חבריו, עקיבא למה אתה משחק? על מה השמחה הזו? - אמר להם וכי מפני מה אתם בוכים. עד שאתם שואלים אותי למה אני משחק, תגידו אתם למה אתם בוכים. אמרו לו: אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה? אנחנו לא מבינים ולא יורדים לסוף דעתך. הרי ספר תורה שרוי בצער, גדול הדור, רבינו המובהק, סובל ומצטער, ואנו לא נצטער? - אמר להם לכן אני משחק. בדיוק הפוך, אותו הדבר שגורם לכם להיות בצער ולבכות, לי הוא גורם את השחוק. כל זמן שהייתי רואה את רבי שאין ינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדביש אמרתי שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו, כל זמן שראיתי שהרב שלי שרוי בשלווה, היין שעושה יוצא מוצלח ומתוק, אז הייתי שרוי בדאגה. אז הייתי בוכה. כאשר הייתי רואה את רבי אליעזר שם את הפשתן במים לרכך אותו כדי לעשות ממנו בד, ולא לוקה אלא יוצא טוב ומשובח, אז הייתי יושב ודואג. למה? - הייתי אומר שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו. ומפרש רש"י: "שמא קיבל את כל שכרו". לזה הייתי יושב ודואג אולי הרב שלי קיבל פה בעולם הזה את כל שכרו שמגיע לו לעולם הבא.

אבל עכשיו, אומר רבי עקיבא, שאני רואה את רבי בצער, אני שמח. פירש רש"י: "עכשיו שאני רואה את רבי בצער, ושכרו משתמר לעולם הבא לכן אני

שמח". לכן אני להיפך מכם, בשנים שעברו, כשאתם הייתם שמחים טובי לב, אז אני הייתי בוכה. אבל עכשיו שאתם בוכים, דוקא עכשיו אני שמח ואין לי עוד דאגה, כי יודע אני שהולך רבי אליעזר אל בית עולמו וכל שכרו שמור עמו לעולם הבא.

אמר לו רבי אליעזר רבי אליעזר שמע את המשא ומתן שבין התלמידים ובין רבי עקיבא, עקיבא כלום חיסרתי מן התורה כולה. הרי אמרת שהיית יושב ודואג אולי אני מקבל את שכרי בעולם הזה, וכי חיסרתי מן התורה כולה? עשיתי איזה דבר שלא כהוגן, שבגללו הייתי צריך להפסיד את זכותי לעולם הבא וליתול את שכרי כאן בזה העולם השפל? - אמר לו רבי עקיבא למדתנו רבינו, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אלו היו דברי רבי עקיבא לרבו הגדול.

והדברים מבהילים ונוקבים את הלב עד בית חללו. הלא זהו שיג ושיח בין תנאים קדושי עליון, "זוטי דאית בכו מחיה מתים" (עבודה זרה י.), הקטנים שבתנאים היו מחיי מתים, וכל שכן הגדולים שבחבורה כמו רבי אליעזר ורבי עקיבא מעתיקי השמועה. והנה כאן יושב רבי עקיבא שהנחיל לנו את כל התורה כמו שאומרת הגמרא (יבמות סב: סנהדרין פו.) ביחד עם רבו רבי אליעזר שנתן לו את כל התורה כולה, ועל מה הדיבורים ביניהם? שמא ואולי רבי אליעזר אכל את שכרו בעולם הזה.

כשרבי עקיבא רואה את רבו, התנא האלהי רבי אליעזר הגדול, שכמו שאמרנו, רק עליו מוזכר שהיה נכנס לבית המדרש הראשון ויוצא האחרון, שהאבן עליה ישב דומה להר סיני, חולה ומתפתל ביסורין, - עומד ושמח על צער רבו. למה? כי חשש תמיד שמא למרות שיש לרבי אליעזר כל כך הרבה זכויות לאין קץ, מכל מקום אולי בכל אופן היה לו איזה חטא שמחמתו הפסיד את כל שכרו לעולם הבא. רק עכשיו, שראה שרבו לא נהנה מהעולם הזה, ואדברו הוא סובל ומתייסר, היה שמח.

והנה, צריכים להתבונן ולהעמיק עוד בדבר. מבורא אם כן, שרבי עקיבא חשש פן קיבל רבי אליעזר את שכרו בעולם הזה. ובכן, מי הוא זה שאוכל את עולמו פה, ונותן לו הקב"ה את שכרו בעולם הזה?

אומר הפסוק בפרשת ואתחנן (דברים י.) 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו'. ומפרש רש"י שם: "בחיי משלם לו גמולו הטוב כדי להאבדו מן העולם הבא". נורא נוראות. אדם מגיע לעולם הבא ומקווה לקבל את שכרו הטוב על מעשיו הטובים שעשה, ומגלה שאת כל שכרו כבר ניצל וקיבל בעולם הזה, אשר כל תענוגיו לא שווים מאומה ביחס לתענוג הנשמה רגע אחד בעולם הבא.

ובמי נוהג כך הקב"ה? - "לשונאיו". כך אומר הפסוק. ומה דאגו רבי אליעזר ורבי עקיבא! רבי עקיבא חשש שמא רבי אליעזר אוכל את זכויותיו בעולם הזה, מפני ששמא גם הוא בגדר הזה!

התקנה היחידה - לימוד המוסר

אומר רבי לייב זצ"ל, תסמנה שערות ראש ויזעזעז וימס לב מבין בפחד פחדים מכל זה מהו חטא ועד היכן מגיע. אנחנו יושבים שאננים. אדם אומר מה חסר לי? אני לומד ומתפלל, עושה חסדים ונותן צדקות. אבל כאן אנחנו רואים ממה חששו התנאים הקדושים, ממה יעקב אבינו שהיו המלאכים מתחמדין לראותו היה יושב ודואג, שמא נכשל בחטא אחד, במחשבה.

והתקנה הראשונה שלנו בדבר הזה היא עצם הידיעה המוחשית בדבר הזה. כל בעלי המוסר אמרו, חולה שיועד שהוא חולה יש עוד סיכויים שיבריא, למה? - הוא יכול לדאוג לעצמו, הוא ילך להשיג רופא טוב, ורפואה טובה למכתו. אבל חולה שלא יודע בכלל שהוא חולה אינו ואבוי לו. הוא אומר מה אני צריך ללכת לרופא, הרי אני בריא! - ואז ביום אחד בהיר מתגבר עליו החולי ונמצא מת חלילה. לכן כשאדם יודע את המציאות שלו איפה הוא עומד, הוא יודע מה לעשות ומה לבקש, איזה מזור לחוליו ואיזה רפואה לחטאיו.

לכן אסור לאדם ללכת בעינים עצומות, ועליו ראשית כל להכיר את עצמו. איך אדם מכיר את עצמו? - בלימוד מוסר קבוע ותמידי, אשר פוקח את עיני האדם ומעמיד אותו על מצבו.

הגמרא אומרת כיון שעשה אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר. זו הסיבה האמיתית לכן שאנחנו לא מזדעזעים מחטא. זה נעשה בעינינו כהיתר חס וחלילה. והפתרון בדבר הזה הוא אך ורק על ידי שקידה בתורה, שמקרב את האדם להקב"ה ומקדשת אותו, וזה יביא אותו להיות ירא וחרד מן העבירות. וכמו שאמרנו, לימוד המוסר הוא ראש וראשון בסדר הלימוד, ועליו אסור לוותר. (ועיין משנה ברורה סימן א' אות י"ב וסימן תר"ג אות ב' ועוד). כל יום צריך שיהיה בו לימוד מוסר ועריכת המחשבות לעבודת ה' כמו שכותב רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה (ש"ב אות א' ואות ט"ז אות ט"ז ועוד), וז' יהיה בעזרנו.

פרשת וישלח תשפ"ב

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

תשלום נזק לרכב חונה שניזוק בשבת מרכב חולף

שאלה

אדם שומר שבת החנה בערב שבת את רכבו ליד ביתו, ובמקום שהחנה יש בבעלותו מצלמות נסתרות שמצלמות את רכבו בכל ימות השנה. בשבת בבוקר חלף ליד רכבו החונה נהג שנסע במהירות, איבד שליטה על רכבו, ופגע ברכב החונה וגרם לו נזק של עשרת אלפים ₪, וברח מהמקום. אמנם בתמונות של המצלמות רואים בבירור, מי הנהג הפוגע, הדגם של הרכב הפוגע, ומספר רשיון המכונית.

השאלות שניצבו בפנינו הינן:

א - האם על אף שהנזק קרה בשבת, חייב המזיק לשלם על נזקו?

ב - האם מותר לניזוק לתבוע את הביטוח שלו על נזקו, ולהעביר להם את התמונות של המזיק ומכוניתו, כדי שהם יתבעו אותו לשלם זאת?

תשובה

א. אם המזיק הוא גוי - הגוי חייב לשלם גם בדיני אדם על הנזק. ולכן אם הגוי לא רוצה לשלם או שהניזוק לא מצליח לאתר אותו, והוא תובע ישירות את חברת הביטוח שלו, צריך הניזוק לתת לביטוח את התמונות שברשותו, כפי שהתחייב להם בהסכם הביטוח.

ב. אם המזיק הוא יהודי - פטור המזיק בדיני אדם מלשלם עבור נזקו. כלומר, ביה"ד לא יכול לחייבו ממון. אולם הוא נשאר חייב בדיני שמים לשלם לניזוק מה שהזיק לו. ולכן בנידון דנן - מותר לניזוק גם לכתחילה לתפוס ממון מהמזיק כנגד חובו.

לאור האמור, אם הניזוק יודע מי הוא המזיק, הוא רשאי לתבוע ממנו באופן פרטי [שלא באמצעות ביה"ד] את דמי הנזק. אולם אם יסרב לשלם לו או יכחיש את העובדות, רשאי הניזוק לתבוע מחברת הביטוח שלו את עלות הנזק, ולהעביר לביטוח מחמת התחייבותו כלפיהם, את התמונות שברשותו שיעשו עמהן כהבנתם.

מקורות

איזה איסור עובר מי שנוהג ברכב בשבת?

ראשית נקדים מספר דברים. כאשר אדם נוהג במכוניתו ולוחץ על דוושת הגז, הוא גורם בכך לשריפת הדלק, ובמעשה זה הוא עובר בשבת על איסור הבערה שנאסר מהתורה. ובימי הסנהדרין, היה מתחייב על מעשה זה בעונש של סקילה, אם היה עושה זאת בנוכחות שני עדים כשרים, והם או עדים אחרים התרו בו מראש שלא יסע בשבת. ולמדו חז"ל מפסוקי התורה, שכאשר ישנו מעשה

שנאסר מחמת שני חיובים שבאים בבת אחת כמו: עונש מיתה, וחוב ממון לניזוק, ביה"ד מחייבים את העונש החמור שביניהם כלומר, הוא נענש במיתה בלבד. מושג שנקרא בחז"ל: קים ליה בדבריה מיניה [קלב"מ].

הטעם למה יהודי פטור על נזקו בדיני אדם

לפיכך בנידון השאלה, מכיון שכשלחץ הנהג על דוושת הגז בשבת ופגע ברכב החונה, מעשהו גרם לחיוב מיתה ולחיוב הנזק הממוני שנעשו בבת אחת, מחמת הדין של קלב"מ - הוא חייב מיתה, ואין לכה"ד אפשרות לחייבו גם ממון.

והנה נפסקה ההלכה כמבואר בים של שלמה בב"ק (פ"ו, ס"ו) שהובא בש"ך חו"מ (ס"ו כה, ס"ק ב), ובקצות שם (ס"ק ב), ובשו"ת רע"א (ח"ג, ס"ו יח) שהדין של קלב"מ קיים, גם באופנים שלא הורגים בפועל את המחלל שבת כמו: אם חילל שבת בשגגה או שלא התרו בו עדים או בזמן הזה שאין לנו סנהדרין. כמו כן כתב רש"י בב"מ (צא) ד"ה רבא, שכאשר הפטור מדיני אדם נובע מחמת קלב"מ, החיוב הממוני של המזיק נשאר קיים, גם אם יקבל את העונש החמור, אלא שביה"ד אינו רשאי לחייבו בפועל לשלם את הממון, בגלל שצריך להענישו בעונש שחמור ממנו, לפיכך לא יפטור המזיק מחובו הממוני, אא"כ ישלם לניזוק את חובו. ולכן רשאי הניזוק לתפוס את ממון המזיק בשיעור הסכום שחייב לו.

למה בקלב"מ מועיל תפיסה ובגרמא לא?

והוסיף שם היש"ש שבוה חלוק גידון קלב"מ שבו רשאי הניזוק גם לכתחילה לתפוס את ממון של המזיק, מנזקי גרמא והיזק שאינו ניכר, שגם שם חייב המזיק רק בדיני שמים, אולם במקרים אלו - אין הניזוק רשאי לתפוס מחמת זה את ממון המזיק. ואם למרות זאת תפס ממנו - ביה"ד מוציא זאת ומחזירו למזיק.

ונלענ"ד שהחילוק ביניהם הוא, שבכל מעשה של גרמא - חסר בעצם המעשה שהזיק. כלומר, מכיון שהמזיק לא הזיק ע"י כוחו אלא רק באופן עקיף בלבד, לכן על מעשה חלש כזה פטרה התורה מתשלום, למרות שאסור היה לו לעשותו. ורק אם ירצה המזיק מעצמו ישלם לניזוק כדי שימחלו לו בשמים על מעשיו, וכלשון הירושלמי בב"ק (פ"ו, א) - ישלם לניזוק. אבל לניזוק - אין שום שייכות ושיעבוד ממנוי לחיוב הזה, ולכן אינו יכול לתפוס את ממון המזיק. משא"כ בקלב"מ, שם נעשה מעשה מזיק גמור ע"י כוחו של המזיק לממון הניזוק, ותמיד כשעושה המזיק נזק כזה - חייב לשלם לניזוק על ניזוקו, ולכן החיוב הזה קיים גם כעת ולא פקע ממנו. אלא שיש לביה"ד מניעה צדדית לחייבו בפועל את הממון, בגלל שהם נותנים לניזוק עונש מיתה. אולם אין במניעת הביה"ד הפקעת החוב הממוני של המזיק, ולפיכך מועילה תפיסת הניזוק ממון המזיק עבור פריעת החוב שמגיע לו.

גוי שהזיק בנהיגתו בשבת

לאור האמור, אם הנהג הפוגע היה גוי - ודאי שהוא חייב גם בדיני אדם לשלם את הנזק, כי אין לגוי את הפטור של קלב"מ. ולכן אם תבע הניזק את התשלום מהביטוח שלו, מאחר וחתם להם על מסמך, שבתמורה לתשלום שמקבל מהם, הוא חייב למסור להם כל מידע שיש ברשותו לגבי המזיק, ורק על דעת זה שילמו לו, א"כ מחוייב הניזק למסור לביטוח את התמונות שצולמו במצלמות.

יהודי שהזיק בנהיגתו בשבת

אמנם אם הפוגע היה יהודי, מכיון שהתבאר שיש לגביו את הדין של קלב"מ, לכן לא ניתן לחייבו בידי אדם. אבל מכיון שמבואר ברש"י, שלמרות זאת נשאר בעינו החיוב הממוני שמחייבו לשלם לניזק מה שהזיקו, ולכן כותב היש"ש שמועילה תפיסת ממונו ע"י הניזק. לפיכך בנידון דנן ודאי שרשאי המזיק לתובעו שישלם לו את חובו, דלא גרע הדבר מלתפוס ממנו את ממונו בעל כורחו, ואם המזיק ישלם לו מה שהזיק - נמצא שכעת יש ברשות הניזק הממון שמגיע לו ע"פ הדין.

וכמו כן רשאי הניזק לתבוע את חברת הביטוח שלו, כי ביחס להסכמי הביטוח שביניהם, אין כל נפק"מ איך הרכב ניזוק ובאיזה יום בשבוע, מאחר ותמיד מחוייבת חברת הביטוח לשלם למבוטח את נזקו. והנה בתמורה לקבלת התשלום מהביטוח, מתחייב המבוטח לתת להם את כל המידע שברשותו ביחס לסיבת הנזק. לפיכך לאחר קבלת התשלום מהביטוח, עליו להעביר להם את התמונות שברשותו.

סמכויותיהם של חברות הביטוח לתבוע את המזיק

והנה אין המזיק הנתבע יכול לומר לביטוח אינכם בעלי דברים שלי, מאחר ולא הזקתי לרכב שלכם. מכיון שהביטוח נחשב כשליחו של הניזק לתבוע בשמו את המזיק, ומכוחו ומחמתו הם באים. אלא שלפי"ז לכאורה בנידון דנן היה מקום לטעון, שהיות ובדיני אדם המזיק פטור מלשלם, וחייב לשלם רק בדיני שמים, א"כ מי אמר שחלים כאן גדרי שליחות? אמנם מאחר והתבאר שבנידון של קלב"מ החיוב הממוני נשאר קיים גם בדיני אדם, אלא שמסיבה צדדית ישנה מניעה לביה"ד לממש אותו ולכוף את המזיק לשלם, אפילו באותם המקרים שאינם מחייבים את המזיק מיתה כמו בזמן הזה. לפיכך גם בנידון דנן מועילה שליחות הניזק לחברת הביטוח, לתפוס עבורו מהמזיק מה שבאמת הוא חייב לו. ואע"פ שהנתיבות (בס"ח כח, ס"ק ב) הבין באופן שונה מהיש"ש את גדר התפיסה בקלב"מ, עכ"פ רוב האחרונים שצויינו לעיל, וכן באמרי בינה הל' דיינים (ס"א ג) ועוד, הסכימו להכרעת היש"ש, הש"ך, הקצות, ורע"א בשו"ת, ולכן ודאי שהניזק רשאי גם לכתחילה לסמוך עליהם.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

קנאותם של שמעון ולוי, והמחיר הכבד ששילמו על כך

בפרשתנו (פרק לד) מסופר בהרחבה על מעשיהם של שמעון ולוי שהרגו את: שכם, ואביו שנקרא - חמור, שכיחן כנשיא העיר שכם, ואת כל אנשי העיר. בגלל ששכם לקח בחזקה את אחותם דינה והתעלל בה. והנה ביחס להריגת שכם שגזל והתעלל בדינה, וכן לגבי

הריגת אביו, שלמרות שהיה מחויב להורות לבנו לשחררה ולהענישו על מעשיו, במקום זה הוא עוד הצדיק את מעשי הרשע של בנו, משמע מכל מפרשי התורה - שהם נהגו כראוי בכך שהרגום. אולם הריגתם בערמה ובגניבת דעת את כל אנשי העיר שכם לאחר שנימולו, מעשה הריגה זה נעשה שלא כדין, ועל כך יעקב אביהם כעס עליהם כעת, וגם לפני מותו כמבואר בפ' ויחי (מט, ה-ז) שהוכיחם לפני מותו בחומרה רבה על מעשיהם וע"ש.

והנה ממה שכתוב בתורה ובחז"ל משמע, ששמעון ולוי למרות טעותם בדין, אולם הם התכוונו לשם שמים בלבד, ועיקר הטענה כלפיהם היתה - למה לא שאלתם לפני כן את יעקב אביכם, האם מותר לכם להרוג את אנשי העיר. ולכן טרחו רבותינו הראשונים לבאר מה חשבו שמעון ולוי, מאיזה סיבה היו חייבים גם אנשי העיר מיתה, וכדלהלן.

הסברי רבותינו הראשונים להצדקת מעשיהם של שמעון ולוי

לדעת הרמב"ם הל' מלכים (ט, יד) בגלל שאנשי העיר לא מיצו את הדין עם שכם ולא דנו אותו להריגה, למרות הגזל החמור שעשה שכן נח נהרג על כך. ומאחר וכל הגויים נצטוו לקיים את שבע מצוות בני נח שבכללם - להעמיד שופטים ולדון את החייבים, לכן כשלא עשו זאת - הם התחייבו מיתה.

אמנם הרמב"ן בפרשה (לד, יג) לעומת זאת סובר, שאע"פ שנכונים דברי הרמב"ם שהם התחייבו מיתה, אולם עונשם הוא בדיני שמים בלבד, כי אחרת גם יעקב היה צריך להורגם, ולמה כעס על בניו שעשו כדן? אלא ודאי שהחיוב מיתה על הגויים כשלא מעמידים דיינים לשפוט הוא בדיני שמים בלבד, ולכן מחמת זה אסור היה לשמעון וללוי להורגם. אולם טוען הרמב"ן, מאחר ואנשי שכם היו עובדי עבודה זרה, ופרוצים מאד בעריות, לפיכך הם היו חייבים מיתה מצד מעשיהם השפלים וללא כל קשר עם מעשהו של שכם, ולכן דמם נחשב בעיני שמעון ולוי כמו מים, ורצו לנקום בהם ע"י הריגתם. אמנם גם על דבריו הקשו המפרשים האחרים, מהיכן למד הרמב"ן שזאת היתה המציאות של אנשי שכם? ואפילו אם כן, מי הסמיך את שמעון ולוי להרוג אנשים כאלו?

החזקוני וגם הש"ך מתלמידי האר"י ז"ל אומרים, שהיות וחמור נשיא הארץ אמר לבני עירו (לד, כג) "מקניהם וקנינים וכל בהמתם - הלא לנו הם" וכו'. כלומר, הוא קבע שהוא גזל את כל רכושו של יעקב, וכל אנשי העיר הסכימו לכך, והרי עכו"ם נהרג על הגזל, לכן הם התחייבו מיתה. אולם גם דבריהם צריכים ביאור, מכיון שהם עדיין לא גזלו בפועל אלא רק דיברו שיגזלו, וא"כ על דיבור בלי מעשה גזל בפועל, לא התחייבו מיתה.

עכ"פ למדנו מדבריהם, שברור לחז"ל ולרבותינו הראשונים, שמכיון ששמעון ולוי התכוונו לשם שמים, ודאי שהיתה להם סיבה הלכתית למה לדעתם אנשי העיר שכם חייבים מיתה, ואע"פ שמאתנו נעלמה סיבתם האמיתית. ורואים כאן שלמרות שקנאותם היתה לשם שמים בלבד, אמנם מאחר ולא התיעצו לפני כן עם יעקב אביהם, הם טעו בדין והרגו שלא כדין את אנשי העיר, ונענשו על כך בעונש חמור ביותר - מידה כנגד מידה, וכפי שיתבאר בס"ד להלן.

דברי הרמ"ע מפאנו, כיצד הענישו מהשמים את שמעון ולוי

כתוב בספר עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו במאמר אם כל חי (ח"א, סי' ג', וסי' כב) וכן בילקוט ראובני בפ' וישלח, ובסוף פרשת בלק, שבגלל שהרגו שמעון ולוי שלא כדן את אנשי שכם שהיו עשרים וארבע אלף איש, לכן באו נשמותיהם בטענה לקב"ה שלשוא הם נהרגו - והקב"ה הסכים עמם. לפיכך הוא החזיר את נשמת שכם לגופו של זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון בימי משה כמבואר בס"פ בלק, ושנקרא גם שואל בן הכנענית כמבואר בסנהדרין (פב:) כלומר, זמרי הזה היה למעשה בנם של שמעון שנשא את דינה אחותו לאחר שהוציאה מביתו של שכם, ואילו בגופה של כזבי בת צור המואבית התגלגלה בה נשמתה של דינה, ולכן גם בגלגול הזה חשקה נפשו של זמרי שבתוכה שכנה נשמת שכם, בכזבי בת צור שבתוכה שכנה נשמת דינה, וע"י זיווגם שנעשה מהשמים ובכוונה תחילה, נגרם שיהרגו עשרים וארבע אלף אנשים משבט שמעון [שהתחתנו עם הערב רב שהיו עמם במדבר]. ובכך נענשו שבט שמעון מידה כנגד מידה בגלל שהרג שמעון ראש השבט שלהם לשוא את אנשי שכם.

והנה מאחר ומצד אחד, גם לוי חטא כמו שמעון בהריגתו לשוא את אנשי שכם, גם לשבטו מגיע העונש החמור שייהרגו מהם עשרים וארבע אלף איש. אולם מכיון שמצד שני במעשה העגל, שם קינא שבט לוי לקב"ה, ובעקבות כך נעשו שבט לוי מזמן זה ואילך הכהנים והלוויים משרתי ה', לפיכך הסתירה התורה את עונשם. אולם בפועל גם מהם נהרגו סכום כזה של אנשים, מאחר ומידת הדין קטרגה עליהם. והנה מיצוי הדין עמם נעשה לאחר מיתתו של אהרן הכהן כמבואר ברש"י בפ' פנחס (כו, יג) שלפתע לפני שנכנסו לארץ ישראל, החליטו כמה משפחות משבטי ישראל לחזור למצרים, ולכן רדפו אחריהם שבט לוי כדי להחזירם למדבר. ובמלחמה זו נהרגו משבט לוי ארבע משפחות שהם: שמעי, עזריאלי, נפג, וזכרי, שביחד הם כללו עשרים וארבע אלף איש. ומיתתם היתה עונש מידתי על חטאו של ראש השבט לוי, שהרג לשוא עשרים וארבע אלף איש מאנשי שכם.

הסיבה שמחמתה גלגלו מהשמים את מיתת תלמידי ר"ע

ומבואר עוד ברמ"ע מפאנו שם, שעדיין מידת הדין לא התרצתה, כי הרי מלבד חטאם בהריגת אנשי שכם, עוד היה במעשיהם חילול השם גדול ונורא, שהשתמשו בערמה ובגניבת דעת במצוות ברית מילה שמהותה - כריתת ברית דם עם הקב"ה, והם השתמשו בה - לצורך הריגת אנשים שאסור היה להם להורגם. לפיכך כעבור יותר מאלף ויש מאות שנה, נהרגו עוד הפעם מישראל עשרים וארבע אלף איש שהיו תלמידי רבי עקיבא, כדי לכפר סופית על מעשי שמעון ולוי, ולמרות שהם היו צדיקים מופלגים, והתכוונו רק לשם שמים, וברור שלדעתם היה לכך גם צידוק הלכתי, וכפי שעמלו רבותינו הראשונים להוכיח מהו המקור ההלכתי למעשיהם.

מהי הדרך הרצויה לקנאות לשם שמים?

נמצאו למדים מכל האמור לעיל, כמה חמור מעשה קנאות שלא כדן, ואפילו אם נעשה לשם שמים ע"י תלמידי חכמים וצדיקים מופלגים כמו שמעון ולוי שהיו משבטי ה'. והתבאר ששורש חטאם היה, שלא התייעצו לפני כן עם יעקב אביהם לדעת מהי דעת התורה

בנידון זה ופעלו לפי הבנתם. ולעומת זאת אצל פנחס במעשהו בשיטים, מבואר בגמ' בסנהדרין (פב:) וברש"י בפ' בלק (כה, ו) שלמרות שידע את ההלכה שהבועל גויה - קנאים פוגעים בו, בכל זאת לפני כן שאל את משה רבינו, האם הוא צודק בכך. והאם דין זה שייך גם בנידון של זמרי עם כזבי. ורק לאחר שמשה הסכים עמו, והורה לו לעשות את מעשה הקנאות, ביצע פנחס בפועל את הריגתם. ולכן היתה לו סייעתא דשמיא מופלגת, וכתוב שם (בפסוק ח) בתרגום יונתן ב"ע, ששנים עשר ניסים לא טבעיים נעשו לו במעשה הקנאות [בגמ' כללו זאת בתוך ששה ניסים]. ואכן בזכות מעשה קנאותו זכה פנחס לו ולזרעו לכהונה לעולם.

לאור האמור התבאר לנו, שבשמים לא מוחלים בשום אופן לנזק שנעשה לזולת, בין אם הוא גופני ובין אם הוא ממוני. ואפילו אם הניזק הינו גוי. וכ"ש אם הניזק יהיה יהודי, ובפרט ת"ח שהגמ' במסכת שבת אומרת על כך - שאין רפואה למכתו של מבזהו. ואפילו אם מעשה הקנאות ייעשה ע"י ת"ח, וצדיקים, ולשם שמים - כל זמן שהוא נעשה בניגוד להלכה. ולכן לפני כל מעשה קנאות - חייבים לברר תחילה אצל גדולי ההוראה שבדור, מהי ההלכה בנידון. והנה חיוב זה קיים על כל הרוצים לעשות מעשה קנאות, בין אם פוגעים באופן מעשי בגוף או בממון של הזולת או שהפגיעה שלהם הינה באופן מילולי ע"י בזיון השני בדיבורם, הן כשנעשה באופן אישי, וכ"ש כשנעשה בפרהסיה בדיבור או ע"י מודעות רחוב או באמצעות התקשורת הכתובה או האלקטרונית באופנים השונים.

ולצערנו רבים הם המקרים שר"ל נענשו קשות הקנאים למיניהם בעונשי שמים הן בממונם, והן בגופם שלהם ושל בני משפחותיהם. וכן רבים מהם חווים בעיות בנושאי שידוכים, וזש"ק או ילדים שפרקו מעליהם ר"ל עול תו"מ.

ולכן גם מי שחושב שצריך לקנאות במקרה מסויים - אפילו אם כוונתו לשם שמים, עליו ללמוד מפנחס הכהן שהיה ראש לקנאים כיצד להתנהג, וכפי שהתבאר לעיל.

הליכות והלכות בדף היומי

תענית ט.

מעלת המיוחדת של הפרשת מעשר כספים

דרש רבי יוחנן במסכת תענית (ט) את הפסוק בדברים (יד, כב) "עשר תעשר" שהתורה מלמדת אותנו, שאם אדם יפריש מעשר מרווחיו - הוא יתעשר. והגמ' מוסיפה בשם רבי הושעיא, אע"פ שבכל הדברים אסור לנסות את הקב"ה אם יתן שכר גם בעולם הזה למקיימי המצוות ולומדי התורה, אולם לגבי נותני מעשר ישנה הבטחה מיוחדת, שהמפריש מעשר כראוי - יתוגמל עוד בעולם הזה, ומותר לנסות את ה' בדבר הזה.

נוהגים להורות שחיוב מעשר כספים הינו מחמת מנהג

והנה מהתוס' שם בד"ה עשר תעשר משמע, שחיוב המעשר חל לא רק על גידולי השדה, אלא החיוב קיים על כל רווח ממוני שיש לאדם משכר עבודתו או ממה שירש או מצא וכיוצא בכך. אלא

שנחלקו הפוסקים, האם החיוב הינו מהתורה או מדרבנן או שזה מנהג טוב וקדום שהחל עוד אצל אבותינו: אברהם, יצחק ויעקב, ושראוי גם לנו לנהוג במנהג זה. והנה כמו השיטה שהחיוב הינו מחמת מנהג, נקטו רוב רבותינו הראשונים והפוסקים, וכך גם מורים הלכה למעשה בזמן הזה.

המעלה המיוחדת שיש במצוות מעשר כספים על פני מצוות צדקה רגילה

כתב בספר אהבת חסד (ח"ב, פ"ב ס"ו) שבנתינת המעשר באופן מדויק לצדקה - יש מעלה גדולה יותר מאשר בנתינת צדקה רגילה. מאחר ובנתינת צדקה - מקיים הנותן את מצוות הצדקה החשובה, אבל אין לנותן ע"י כך שותפות בעסקיו עם הקב"ה. משא"כ הנותן מעשר כספים כראוי, נחשב הדבר שמשתתף בעסקיו עם הקב"ה, ונותן לו חלק מרווחיו כשותף, ע"כ. והנה אע"פ שבאהבת חסד לא מביא ראיה לדבריו, אולם כנראה שהמקור לדבריו הוא מהמדרש שהתוס' בתענית שם מביא, שמי שנותן מעשר - הוא הבעל הבית על רכושו, והקב"ה כביכול הוא הכהן שמקבל ממנו את החלק מרווחיו בשותפות שקיימת כעת ביניהם, וזהו - המעשר. אלא שהקב"ה אומר למפריש, שאם יתן את המעשר לעניים וכ"ש לעמלי התורה העניים - נחשב הדבר כאילו נתן לקב"ה בעצמו. לעומת זאת בנתינת צדקה רגילה לעניים מבלי לתת אותה עם חשבון מדויק של עשירית או חומש, או למרות שיש בכך קיום המצוות של "נתן תתן", ו"פתוח תפתח את ידך", אבל אין המפריש מכניס את הקב"ה כשותף בעסקיו וברווחיו.

שני הטעמים להבטחת העושר למפרישי מעשר כספים

לפי"ז מובן יותר למה דווקא ע"י נתינת מעשר כספים ישנה ההבטחה לעושר. מאחר שהקב"ה ג"כ שותף בעסקי המפריש, א"כ כמו שכל שותף משתדל להגדיל את רווחי העסק שלו, כך גם הקב"ה מבטיח למי שמפריש מעשר שהוא ישביח את העסק המשותף שלהם, כדי שהחלק של הקב"ה ברווחי העסק שהינו עשירית או חומש יגדל יותר. טעם נוסף להבטחת העושר דווקא בהפרשת מעשר כספים מובא בשו"ת הרדב"ז (ח"ג, ס' תמא) שהוא - משום תקנת העניים, כדי שאנשים ירצו לעזור להם בסכומי כסף נאים, שבעזרתם יוכלו להחיות את נפשותיהם ואת משפחתם. ולכן הקב"ה הבטיח למקיימי מצוה זו כראוי, שיתן להם עושר ע"כ.

נמצא שלפי שני הטעמים שהוזכרו, הבטחת העושר הינה כאשר נותנים את כספי המעשר לעניים ובפרט לת"ח עמלי התורה העניים, שבאופן הזה נחשב הדבר כאילו נתנו לקב"ה ישירות את חלקו מהרווח, וכמו שנאמר בפסוק על הקב"ה "כי יעמוד לימין אביון", ולמענם התחייב בהבטחה זו. אבל אם עושים מכספי המעשר מצוות אחרות, למרות חשיבותן הרבה, וישנם מקרים שחשיבותן אינה פחותה מנתינת הצדקה לעניים, ואולי עוד יותר מכך, וממילא ודאי שהנותן עבורן יקבל שכר רב יותר בעולם הבא, אבל הבטחת העושר לא נאמרה במקרים אלו. ואע"פ שהקב"ה יכול, וישנם גם מקרים שאכן הוא תיגמל בעושר רב על כך גם בעוה"ז, אולם הוא לא התחייב על כך בלשון "ובחנוני נא בזאת" כמו שאמר למפרישי מעשר כספים.

והנה מובא בשיטה מקובצת בכתובות בשם הרב מעילי, ונפסק גם באהבת חסד (ח"ב, פ"ב ט"ג), שמי שמפריש חומש יכול לתת גם לכתחילה מהעשירית השניה עבור מצוות המוטלות על הציבור [ובאופן הזה עכ"פ המעשר של עשירית מהרווח ודאי שנתן רק לעניים]. אמנם בשו"ת חת"ס יו"ד (ס' רלא) מבואר, שיכול להתנות מראש לפני שמקבל עליו לנהוג בהפרשת מעשר כספים או עכ"פ שבתחילה אותה שנה יתנה, שיוכל לעשות עם כספי המעשר שלו - ואפילו אם מפריש עשירית בלבד, גם מצוות המוטלות על הציבור, ובאופן הזה רשאי גם לכתחילה לעשות עם כספי המעשר מצוות אלו, ויקיים בכך את מצוות מעשר כספים, שכאמור לעיל, לדעת רובם של הפוסקים חיובו נובע מחמת מנהג, ולכן מועילה לגביו ההתניה מראש. אולם עדיין צ"ע האם הבטחת העושר תהיה גם באופן הזה, מאחר וחלק מכספי המעשר לא הגיעו לעניים, ויתכן שההבטחת העושר קיימת רק לצורך תקנת העניים וכדברי הרב"ז בשו"ת, וצ"ע.

החיוב להפריש מעשר כספים בכפוף לפרטי ההלכות שלה

והנה בגדרי מצוות מעשר כספים, ישנם הלכות רבות, ונכתבו על כך בעשרות השנים האחרונות ספרים רבים וטובים, ולכן לא ניתן לתמצת במאמר קצר את ההלכות הרבות שבמצווה זו. וישנם אנשים רבים, שאכן נותנים מעשר מרווחיהם, אבל מאחר ואינם נוהגים כראוי בפרטי המצווה, לכן אע"פ שודאי קיימו את מצוות הצדקה החשובה, אולם לא קיימו את מצוות מעשר הכספים, שלמרות שהיא חלק ממצוות הצדקה, אולם היא קובעת חשיבות לעצמה, ויש בה מעלות ומחויבויות שאין במצוות הצדקה הרגילה. וממילא גם השכר שנאמר למקיימיה, אינם חלים על מי שלא מקיימה כראוי עם כל פרטי ההלכות שלה, ולכן מהראוי למקיימיה לברר היטב את הלכותיה.

העונש לנותני צדקה או מעשר מכסף שאינו כשר

מהראוי להביא את דברי החיד"א בפירושו על ספר חסידים (ס' שצה), ודברים דומים כתב גם בספר שפת תמים [לחפץ חיים] בפרק ד', שגם בנתינת צדקה וכ"ש בנתינת מעשר שבו אדם שותף בעסקיו עם הקב"ה, הכסף שאותו נותן לצדקה חייב שיהיה כסף כשר לחלוטין, ושלא יהיה בו שום חשש של גניבה, מרמה או שהתקבל מחמת ריבית. וכמו כן אם הכסף הזה הגיע אליו משותפו לעסקים ויש לשותפו כספים שיש בהם חשש גניבה, ריבית או איסור אחר, והתערבו כעת כספי השותף עם הכסף הכשר שלו, נמצא שהכסף שנותן לצדקה אינו כשר לחלוטין. ובמקרה זה לא רק שלא יקבל שכר על הצדקות שנותן, אלא עוד ייענש על כך באיבוד כל ממונו כולל הקרן. מאחר שדווקא הכסף שנתן לצדקה - הוא זה שיקטרג עליו בשמים, כדי שיענישו את המשתמש עמו לצדקה. מאחר וזוהי מצווה שבאה בעבירה, ואין הכסף הנ"ל רוצה שיעשו עמו מצוות כאלו, וע"ש כי קצרת.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

הפרשה המחנות

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רזנשטיין

וישלח גליון 82

הַיְיָ לֹא מִיֵּד אֶזְרִי מִיֵּד עֲשֵׂיו כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֹתוֹ

מאבקים בלתי פוסקים

כל תולדות חייו של יעקב אבינו רצופים מאבקים, טרם יצא לאוויר העולם הוא החל במאבק עם עשיו, ובהמשך התקוטט עימו על הבכורה ועל הברכות של יצחק אביהם. הוא נאלץ לברוח מחמתו של עשיו ולאחר מכן שהה עשרים שנה בבית לבן – כאשר כל אותן שנים היו רצופות מאבקים עם לבן. הוא חזר מבית לבן ובא לקראתו עתה עשיו וארבע מאות איש עמו, ולסיום, הוא נאבק עם המלאך – שרו של עשיו.

מיעקב בחיר האבות אנו למדים על המאבקים התמידיים של כל יהודי במשך ימי חייו, מאבקים תמידיים בכל מישור ובכל עניין, בדיוק כפי שהיו ליעקב, אלו המאבקים הרוחניים שנועדו לייצב את דעתו ודמותו של האדם ואת מקומו בעולם, מאבקים כנגד כוחות רשע, מאבקים גשמיים על פרנסתו, על זיווגו, מאבקים עם אחיו ועם דודו שליוו את כל מהלך חייו – בהקמת שנים עשר שבטי ישראל.

אנו למדים כיצד מתמודד יעקב עם המאבקים התמידיים, מה הן העצות וההדרכה לנו – לדורות, על דרך ההתמודדות עם הרוע והרשע, עם היצר הרע, עם מלאכיו של עשיו, ועם לבן הרמאי.

^ ^ ^

כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן אֶרְתִּי

בלי רעש וצילצולים

יעקב אינו מוותר על המגיע לו – מול לבן הארמי, הוא עושה הכל על מנת להציל מידיו של הרמאי את ממונו ואת משפחתו.

רש"י מביא בפירושו על פסוק זה – עם לבן גרתי, "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר", ובפשוטו, כפי שממשיך רש"י ומפרש – שאינך ראוי לשנוא אותי על ברכת יצחק אבינו "הווי גביר לאחיק".

אך ניתן גם לדרוש כי אחת מהדרכים שבה נוקט יעקב היא לא להתמנות לשר בשהותו בסביבתו של לבן. יעקב אינו מחפש שררה ואינו סבור שהדרך לבנות את העם היהודי עוברת בדווקא דרך השררה והשילטון.

העבודה האישית בחריצות, בעקביות, בשקט, ללא אור הזרקורים, היא שיטתו של יעקב אבינו במאבק מול לבן.

הרעש והצילצולים אינם בהכרח דרך כדי לייצר תהליכים ולפתור משברים. בעינינו אנו נוכחים לדעת כי לעיתים הרעש הגדול רק מזיק, מקפיץ את עיני הסובבים, מייצר קינאה ושינאה. ועל אחת כמה וכמה נכונים הדברים כאשר בסביבתו של האדם ישנם אחרים שיתכן ועיניהם צרה בהצלחתו.

^ ^ ^

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ אֶרְצָה שִׁבְעַת פְּעָמִים עַד אֲשֵׁרוֹ עַד אֶזְרִי

תוריד את הראש כשיש גל גדול

פלא הדבר, וכי ראוי הדבר שיעקב יקוד וישתחוה שבע פעמים מול אחיו עשיו הרשע? ולשם מה הוכנו כל מחנות המלחמה – אם בסופו של דבר שיטת הפעולה היא השתחויה מול הרשע.

בחינוך להתנהגויות והתמודדות עם משברים, רגילים להביא את העצה הנכונה, שהאדם צריך לבחון טרם יצא למלחמה או למאבק כלשהי – איך הוא עתיד לצאת מהם.

ההיסטוריה רצופה בטעויות של אנשים כוחניים שיצאו למלחמות מתוך מחשבה שהם עתידים לנצח בה, ובסופו של דבר הם נחלו מפלה כואבת ולעיתים אף מפלה שהיה בה כדי למוטט לחלוטין את כלל ההישגים שלהם – עד שאיבדו גם את מה שכבר היה בטוח בידם.

מלחמת העולם הראשונה שפרצה בשל אולטימטום של בית המלוכה האוסטרו הונגרי – מחקה לחלוטין את בית המלוכה המפואר ששלט בחלק גדול מרחבי אירופה במשך מאות שנים.

טעויות פוליטיות של גורמים שהפילו ממשלות או שיצאו לקרב פוליטי על שיפור מעמדם – הביאו לכך שהם מצאו את עצמם לבסוף קרחים מכאן ומכאן.

כי לא יוצאים למלחמה – ללא שיודעים כיצד יוצאים ממנה.

ומשום כך, העצה היא, שפעמים רבות כאשר ניצב מולך אתגר הכולל קרב או מלחמה, הדרך הנכונה יותר היא להוריד את הראש, לתת לגל לעבור. גל המים שבחוף הים, חובט בחזקה במי שניצב מולו, אך הוא כמעט ואינו מורגש למי שמכניס את ראשו מתחת למים בעת חלוף הגל מעל ראשו.

יעקב אבינו רוצה דבר אחד בלבד, להיפרד מעשיו הרשע ולא להיות במחיצתו יחד עם שנים עשר שבטיו. מסיבה זו הוא גם מסרב בנימוס רב להצעתו של עשיו להתלוות אליו להמשך הדרך והוא משיב לעשיו – "יַעֲבֹר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֵלָה לְאַטִּי לְרִגְלֵי הַמֶּלֶאכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וְלִרְגְלֵי הַיְלָדִים".

יעקב נערך היטב למלחמה, בהיערכות שכללה תפילה דורון ומלחמה. אך הבחירה הראשונה שלו היא להוריד את הראש – ולו משום שאם הפגישה הבלתי רצויה תעבור מהר ובשלום והוא יוכל להיפרד במהירות האפשרית מאחיו הרשע, מה טוב ומה נעים.

ההשתחויה לעשיו נועדה למראית עין בלבד, "אם כבוד אתה רוצה – קח בבקשה את הכבוד, רק תן לי לעבור מעל פניך מהר ככל האפשר"

יעקב אינו בוחר מלכתחילה במלחמת קודש כנגד הרשעים, במלחמה יש נפגעים משני הכיוונים. יעקב בוחר בהבלגה ומתן כבוד מדומה – בתמורה לסיום מהיר של המפגש הבלתי רצוי וההיפרדות מהרשעים.

^ ^ ^

בלי חיבוקים ונשיקות

פשוטו של מקרא כפי שמביא רש"י - שנכמרו רחמיו של עשיו על יעקב. אולם ילדינו מתחנכים בגני הילדים עוד טרם ילמדו חומש עם רש"י על השיטה החולקת ומובאת במדרש רבה, שסוברת שהניקוד על וישקוהו "מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו. ונעשה צווארו של אבינו יעקב של שיש וקרו שנינו של אותו רשע".

עשיו רואה את יעקב ואת המחנה הגדול, הוא מבין שיעקב נערך היטב גם להשיב מלחמה אם וכאשר ייאלץ לעשות זאת בשל תוקפנותו של המחנה היריב.

בראות עשיו את המחנה הגדול - מחד, ומצד שני את הקידות שמשתחוהו יעקב כאשר הוא פוגש אותו, הוא מבין שיתכן ושיטת המלחמה לא תצלח במקרה זה, ויתכן שהמלחמה ביעקב ובשבטי ישראל צריכה להיות בשיטה אחרת לגמרי, והנה באחת הוא עובר לשיטת החיבוקים והנשיקות.

אולם יעקב - וכפי שביארנו לעיל - לחלוטין לא מתכוון להתחבק ולהתנשק עם הרשע, הוא מתכוון לקד קידות ולברוח בהקדם האפשרי מהאחור שבו נמצא עשיו. ולכן צווארו של יעקב הופך לאבן שיש שגורמת לשיניו של עשיו הרשע לקהות.

לעולם, אלו המנסים לפגוע בקדשי ישראל או בחינוך היהודי יעשו זאת בשתי שיטות אלו, כאשר יוכלו לפגוע באמצעות מלחמה ממשית - הם לא יבחנו בשיטה זו, וכאשר הם יסברו כי המלחמה אינה אפשרית מסיבות כלשהן, או שהם יחושו שיש מישהו בצד הנגדי שמוכן לקד ולהשתחוות - הם יעברו לשיטת החיבוקים והנשיקות. הם ירעיפו כל טוב עלינו, יחבקו וינשקו, יעטפו בחום ואהבה מתוך כוונות טובות לעזור בפרנסה ולסייע בקיום היומיומי.

אולם המזימה היא אחת. וצאוורינו אמור להפוך באחת אבן שיש שתקרה את שיניהם.

בלי חיבוקים ונשיקות - בבקשה.

^ ^ ^

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד עֹמֵק כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי עֲרִידֵת עַם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל

כל דור והשטן שלו

סיפור מאבקו של יעקב עם שרו של עשיו נדרש מעט על דרך הפשט, אך רבים הפירושים בו על דרך הסוד, הקבלה והחסידות.

יעקב אבינו מגיע לשיא המאבק האפשרי מול שרו של עשיו, חו תמציתה של המלחמה התמידית מול השטן ומול היצר הרע השואפים להכניע את כוחו של יעקב איש תם יושב האהלים. תמציתה של המלחמה נגד לבן הארמי שדרכו היא עירוב הטומאה והכפירה בדרך של השתלטות על כל מה שעמל ויגע היהודי בכל ימי חייו כאשר תמצית שיטתו טמונה במשפט הנוראי "ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא". וגם כנגד כוחו של עשיו אשר בא בשיטתו בדמו הרוחני מהתאוות השפלות של העולם הזה להילחם כנגד רוח הטהרה של יעקב ובניו.

מאבקים אלו לעולם יהיו שזורים בחיי זרעו של יעקב, והעמידה האיתנה בהצלחה מול כוחם של לבן ועשיו - הם אלו אשר יבנו את דמותו וקומתו של עם ישראל.

כאשר יעקב שואל את המלאך לשמו - משיב לו המלאך כי 'אין לו שם' וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי. רש"י מביא את דברי המדרש על פסוק זה ומבאר "אין לנו שם קבוע, משתנים שמותנו, הכל לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים".

לשרו של עשיו - לשטן, אין שם קבוע, הכל לפי העניין ולפי העת, לאורך כל הדורות. לעיתים הוא ייקרא בשם 'צדוקים' או 'השכלה' או 'אקדמיה' או מיזמים רעיוניים המצויים תחת שמות מיוחדים הכוללים מילים כמו 'מנהיגות', שמות רבים ושונים לו לשטן, הכל לפי העניין והעונה.

אך כוחו של עם ישראל טמון בעצם שמו החדש של יעקב - כאשר על שמו נקרא העם החל מעתה ואילך.

כי יעקב, לאחר כל המאבקים וההתמודדויות מגיע לשיא המאבק מול שרו של עשיו בעצמו, והוא יכול לו ומנצח אותו, ושרו של עשיו מודה כי 'שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל' ולכן מעתה ייקרא שמך על שם ההצלחה במאבקים - ישראל - כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל.

בשמו של עם ישראל - אפוא - טמון ההישג הנדרש מכל יחיד הכולל עצמו בעם ישראל, להיות מסוגל לצלוח מאבקים עם השטן - שרו של עשיו, ועם לבן ועשיו על כל שמותם ושיטתם בכל דור ודור.

^ ^ ^

וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה כִּי עֹלָה הַשְּׁזִיז

התחדשות בכל יום

המחנכים בכיתות הביניים, עוסקים תדיר בשאלת ההתחדשות.

לילד הצעיר ישנה התחדשות מדי שבוע בסיפור פרשת השבוע, הוא נפעם מהסיפורים והמדרשים ומתחיל להכיר את אט את העולם המופלא של התורה והמצוות. מדי יום הוא גם לומד אות חדשה והתרגשותו בהתחדשות זו היא מופלאה. היום למדנו את האות א' ומחר אנחנו לומדים את האות ב', בחודשים הבאים לומדים את ההברות והניקוד ורוכשים את אט מילה נוספת לקריאה, כל יום הוא עולם חדש עבורם.

כשהתלמידים עולים לכיתה הבאה, הם לומדים להתפלל בסידור ולאחר מכן ללמוד בחומש, ומדי יום חווים שוב ושוב את הדברים החדשים שהם לומדים. בהמשך הם נחשפים ללימוד המשניות, עד שהם מגיעים לפסגת הלימוד בגמרא.

מכאן ואילך, בכיתות הביניים, כאשר הכל כבר מוכר וידוע, המשימה של המחנכים הופכת להיות קשה יותר, כיצד יוצרים את החדוש ורעננות ההתחדשות בדף הגמרא הבא, בפרק הבא, במסכת אחרת וכן הלאה. ובגיל מבוגר יותר כמובן ההתחדשות הופכת למשימה מאתגרת יותר - כדי לא לנבול ולא להתעייף מדברים שהם כביכול כבר 'מוכרים'.

המתנה הגדולה שניתנה ליהודי היא ההתחדשות התמידית - המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. יש בהתחדשות כדי לנסוך מדי יום כוחות רעניים. כך גם לאורך ימות השנה ניצבים החגים כמועדים הקוראים להתחדשות וצבירת כוחות רעניים לתקופה הבאה, וכך מדי חודש מתחדשת הלבנה כפי שנקבע במעשה בראשית - על מנת להביא לידי ביטוי את "החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם".

בתורת החסידות ההתחדשות היא אבן יסוד, פרישקייט, התרעננות והתחדשות תמידית. כפי שמביא המדרש על כך שבכל יום כיתת מלאכים חדשה אומרת את השירה וכל זאת בהתחדשות מעשה הבריאה על ידי הבורא שכולה אומרת - צא ליום החדש בכוחות רעניים.

"שלחני כי עלה השחר", היא הקריאה שכל יהודי צריך לקרוא לעצמו מדי יום, עלה השחר, התחדש מעשה הבריאה והתחדשה עבודת הבורא בכוחות רעניים לעוד יום מופלא של עשיית רצונו בלב שלם במרץ ובחדווה.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

וישלח תשפ"ב ♦ גלין תנ"ד

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ממה נפשך אסור

על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על פה הירך וגו' (ל"ב ל"ג)
איתא בקרא איסורא דגיד הנשה. ואמרינן במשנה בחולין (פ"ט ב')
גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף.
ובגמרא (שם צ"ב ב') מבואר שאע"פ שלעוף יש כף בשר סביבות
הקולית מכל מקום אינו עגול ואינו דומה לכף.

ומסתפקת הגמרא מהו באופן שיש עוף עם כף עגול, או בהמה עם
כף שאינו עגול, מי אמרינן דאזלינן בתר ידידה, ואם כן העוף אסור
והבהמה מותרת, או דלמא אזלינן בתר מיניה, ועוף הוא מין שאין בו
כף ומשום הכי תמיד מותר, ובהמה הוא מין שיש בו כף ותמיד אסור.
ונשארה הגמרא בתיקו, ומשום הכי מספק שניהם אסורים, אבל
מכיון דאינו אסור אלא מספק אינו לוקה.

והנה יש לעיין מהו במי שאכל חדא מינייהו, ולאחר זמן רב, מוכרח
משום פיקוח נפש לאכול שנית גיד הנשה, ויכול לאכול או אידך חתיכה
או גיד הנשה גמור.

מי נימא דהשתא תרווייהו שקולים ואיזה שירצה יאכל. או דילמא
נימא דיאכל דוקא בת זוגיה, דהשתא יהא לו רק איסור של כזית מגיד
הנשה אחד, דממה נפשך רק אחד מהם אסור, אבל אם יאכל עכשיו
הודאי, יהא לו גם איסור ודאי דעכשיו וגם איסור ספק דאכילה
הראשונה.

ולכאורה נראה כהצד הראשון, ובהקדם, דהנה יש לדון מהו אם
אכיל לתרווייהו בבת אחת, והיינו גיד הנשה של עוף שיש לו כף עגול
וגם גיד הנשה של בהמה שיש לו כף שאינו עגול.

ולכאורה ילקה, דודאי אחת מהן אסור. ולמאן דאמר דהתראת ספק
שמיה התראה, הכי נמי אם אכלן בזה אחר זה ילקה.

מעתה מדחזינן דלא אמרינן דהשתא קאכיל רק ספק, ומה שעשה
או מה שעשה עשוי, אלא אדרבה אמרינן דספק וספק מצטרפי לודאי.

אם כן לכאורה הוא הדין בהיתר והיתר ורק תרווייהו אסירי, נימא
דאע"פ דכל אחד בפני עצמו מותר מפאת ספק, מכל מקום שניהם ביחד
הוה איסור ודאי. [ובזה נחלקו מהרי"ט (יו"ד ח"ב סי' א') וחידושי הרי"ם
(תשובות יו"ד סי' ט') והארכנו בפלוגתתם בפרשת חקת תשע"ה ופרשת
כי תבוא תשע"ו].

אם כן בנידון דידן נימא דיאכל דוקא בת זוגיה, דאם לא כן אע"פ
שעכשיו הוה היתר, דהרי מותר משום פיקוח נפש, מכל מקום זה
מצטרף ביחד עם האכילה הקודמת ונמצא שביחד איכא ודאי איסור.

הוכר האיסור

הנה כתב ברא"ש (חולין פרק ז' סי' ל"ז) דאם נתבטל יבש ביבש מין
במינו, דשרינן חד בתרי, ואחר כך נתבטלו כולם יחד מין בשאינו מינו,
דאם כבר נודע התערובות כשהיה יבש ביבש, כבר הותר הכל בחד
בתרי, ואינו חוזר ונאסר על ידי בישול.

[אבל אם קודם הבישול לא נודע התערובות, בעינן ששים

בהיתר גם מין במינו, דעכשיו הדין הוא על תערובות לח
בלח וצריך ששים].

ודן בפרי מגדים (סי' ק"ט במ"ז ס"ק ד') אם אחר כך הוכר האיסור
בהקדירה, מהו לענין הפליטה.

א. פלוגתא

בפרי מגדים (שם) דן דיש לאסור כיון דהוכר למפרע. [עיין שם שמביא
כן מחכם צבי סי' כ"א, ולהלכה מסתפק אם לאסור גם בהפסד מרובה].

אך בשערי יושר (ש"ג פט"ו אות רצ"ה) כתב דאינו כן, דלגבי הפליטה לא
הוכר, ואם כן יש להתיר.

ב. מכאן ולהבא

הנה לא הבנתי דברי השערי יושר, דהרי בגוונא הנ"ל דהרא"ש, אין
שיעור ביטול של ששים, וכל ההיתר מפאת שכבר הותר לפני שפלט,
והיתר זה אודא למפרע, ואם כן היאך נתיר.

אלא בשערי יושר כתב דסבירא ליה לעיקר דהוכר חייל רק מכאן
ולהבא, ולפי זה כתב דודאי הפליטה מותרת.

אך לענ"ד הא השתא דיינינן על אכילת הפליטה מכאן ולהבא, והיאך
נתיר לאכילה אם ליכא ששים, אלא דנימא דחייל עלה כבר ההיתר מן
התורה וממילא שריא, וכיון שלא הוכרה השתא נשארת בהיתריא גם
מדרבנן, אמנם אם הוכרה הרי אסור מדרבנן.

ג. האם ראייה מהרא"ש

הנה כתב בשערי יושר (שם) כמה נפקותות לענין חילול מעשר שני
כשהיה ברוב דלא חייל ואחר כך הוכר אם חל למפרע, וכתב דלהחכם
צבי ופרי מגדים יחול למפרע ואיחו סבירא ליה דרק מכאן ולהבא. אך
הראיה שכתב מהרא"ש הא איחו גופא דחי לה.

[א"ה. היינו שבשערי יושר (שם אות רצ"ה) כתב דבפשוטו הדעת נוטה דבהוכר
האיסור הוא נאסר רק מכאן ולהבא כמו דמשמע מסתימת לשון הרא"ש, אמנם
לעיל (אות רפ"ו רפ"ח) כתב דליכא ראייה מהרא"ש, דהתם לא איירי שהוכר האיסור
אלא על ידי הוספת איסור, ותו כתב דאין ראייה מלשון הרא"ש שכתב דחוזר
ונאסר מכאן ולהבא, דהרי אף אם נאמר דעכשיו כאילו לא נתבטל מעולם דין זה
גם כן מתחדש מכאן ולהבא, דהרי מעיקרא מכל מקום היה מותר].

ביטול ברוב אזלינן בתר ב' סיבות

הנה כאשר נתערב חד בתרי, וחתיכה אחת גדולה יותר משתיים
הקטנות, ולא ידעינן היכן האיסור.

כתב בחזון איש (יו"ד סי' ל"ז ריש ס"ק ב') דיש בזה תורת ביטול ברוב,
ולא חיישינן שמא הגדולה היא האסורה, מפאת דביטול ברוב הוא
כשיש שתי סיבות של היתר וסיבה אחת של איסור, דאזלינן בתר
שתי הסיבות, ואין נפקא מינה בגודל החתיכות.

[זה לשון החזון איש (שם), שיסוד התערובות הוא כשאנו נותנים ענינו באחד מהן, הרוב
מתירה, ולזה דיינינן בדין ביטול להתיר כל התערובות, ואם כן הדין נותן שכל שיש בשרש
של התערובות שלש מאורעות ב' של היתר ואחת של איסור, כגון שלקח ב' חתיכות משור
כשר וחתיכה אחת מטריפה, ואינו מכיר את החתיכות, כשאנו דנין על אחת החתיכות הרוב
מתירה, ויש בזה דין ביטול להתיר כולן, וגדלות חתיכה אחת אינה גורמת כלום להפסיד
את הרוב, וכך גדלות ב' החתיכות שהן ביחד מרובים על הגדולה אינו מוסיף מעלה בביטול
שהתערובות בגופים ולא בחלקי הגוף. עיין שם].

א. החתיכה האסורה הותרה

הנה מבואר (ש"ע יו"ד סי' ק"ט סעי' א' ב') במין במינו [נפש ביבש] חד בתרי דבטיל, דעת הרא"ש דהיינו אף אם אחר כך ביטל כל החתיכות במים ונתנו טעם במים, מכל מקום מותר לשתות המים ולא נימא דיש כאן טעם במים, דמכל מקום החתיכה האסורה כבר נתבטלה והותרה. [והיינו להרא"ש שיכול לאכול כולם בבת אחת, אבל להרשב"א דאסירא בבת אחת יש לאסור].

ב. שרי גם הטעם שפלט הגדולה

הנה נראה דהאי דינא היינו אף כאשר היתה חתיכה אחת גדולה ושתים קטנות ונתבטלה הגדולה בשתי הקטנות, ואחר כך ביטלם ביחד, דאע"פ שידענו שהטעם בא גם מהחתיכה הגדולה, מכל מקום שרי, ולא נימא דילמא הגדולה אסורה ואם כן נתנה טעם במים, דלא יתכן זה שהרי מותר לאכול הגדולה.

והרי גם אם יצאו ממנה פירורים וידענו שהפירורים באו מהגדולה מכל מקום שרי, אם כן הכי נמי שרי אם לקחו אותה לבדה ופלטו טעם למים, דמה נשתנה בזה שהגיעה למים.

ג. רוב הטעם מהשמינה

הנה הוא הדין כשידענו שיש בג' חתיכות אחת שמינה ושתים כחושות, ונתערבו ולא ידענו איזה חתיכה אסורה ואיזה מותרת, דבטל האיסור ברוב, ואחר כך נתנו החתיכות טעם במים, יהא מותר לשתות המים, ולא נימא דילמא השמינה אסורה ואם כן נתנה טעם במים, והרי רוב הטעם מהשמינה, דהרי כשם שמותר לאכול השמינה לחודה, מותר לאוכלה גם כשפלטו טעם במים.

מינו ושאינו מינו

הנה קיימא לן דבמין במינו הנידון של ששים הוא רק מדרבנן, ובמין שאינו מינו הנידון של ששים הוא מדאורייתא.

ובהיה גם מין במינו וגם מין בשאינו מינו, דעת השולחן ערוך (יו"ד סי' צ"ח סעי' ב') דאמרין סלק את אינו מינו כמי שאינו, וממילא בטל המין במינו והאינו מינו נמי מותר.

והקשו בפרי מגדים (סי' צ"ח שפ"ד ס"ק ח') ובחנות דעת (שם סוף ס"ק ד') ובחזון איש (יו"ד סי' כ"ו ס"ק ב') דאמאי נימא דטעם הנפלט מחתיכה אחת של איסור נתבטל בטעם הנפלט מהשני חתיכות דהיתר, הא חזינן דלפעמים חתיכה שמינה מטעים יותר מהרבה חתיכות כחושות, ואנן אין בקיאין ומאן לימא לן דאיכא רוב בטעם היתר נגד טעם האיסור. [דהא חזינן דקפילא לפעמים מבחין טעם בפחות מששים ולפעמים אינו מבחין].

ואם כן היאך אמרינן דסלק האינו מינו ובטל המין במינו מכח רוב, והפליטות של ההיתר מבטלות הפליטות של האיסור, היאך נוכל לסמוך דהרוב של היתר פלטו רוב הפליטות, אולי המיעוט של איסור פלטו הרוב. [ובפרי מגדים נשאר בקושיא].

א. דילמא האיסור פלט יותר

הנה לכאורה חזינן מקושייתם, דאם היה איסור בפחות מששים לא ילקה דילמא לא פלט טעמא, דהוי רק ספק אם פולט.

אך אולי כונתם להקשות דאע"פ דודאי פלטו שאינו מינו ונתנו כל אחת טעם, אך יתכן שהאסורה הפליטה כמות יותר גדולה מאשר המותרת.

ב. הא בטל ברוב והותר

הנה לכאורה תיקשי מהו קושייתם, הרי נתבאר לעיל דהרי מין במינו בטל ברוב וממילא אין לחוש לפליטות, ואף כשידענו שרק חתיכה אחת פלטה יש להתיר, דהוה כנחתך מחתיכה אחת פירורים דקים דרשאי לאוכלם ומה לן בזה דבאו הפליטה למים.

אלא צריך לומר דדברי הפרי מגדים והחיות דעת והחזון איש באופן כאשר המינו דאיסור טרם נתבטל ברוב מינו דהיתר, והנידון של ביטול ברוב אינו של החתיכות עצמם אלא רק של הפליטה, ובוה נתקשו מנא לן שבפליטה של ההיתר יש רובא.

ומצאנו גוונים שהמינו טרם נתבטל, כגון שידועים הם איזה איסור ואיזה היתר, או כגון דלא נודע לו שהיה בהם איסור, דהכי פשטא דמילתא דאדם לא יקח איסור ויניחו במינו ובאינו מינו בספק ששים, וגם יש כאן דין אין מבטלין איסור לכתחילה, אלא איירי דרך אחר כך נודע לו שיש שם איסור, והרי כתב בש"ך (יו"ד סי' ק"ט ס"ק י"ב) דכל שלא נודע לו לא חל הביטול מן התורה.

ג. לדקדק שאין הכשירה כחושה

הנה בחזון איש (שם) כתב דיש לדקדק שאין הכשירה כחושה מהאיסור.

ונראה לבאר כונתו, דבגוונא דאינו יודע על החתיכות מי כחושה ומי אינה כחושה ואינו יכול לברר, רק יודע שהכשירה כחושה, אם חיילא ביטול ברוב על המינו, ואחר כך נתן טעם באינו מינו, יהא האינו מינו אסור מן התורה, כיון דידעינן השתא דהטעם הנפלט הוא מן האיסור, והוה ליה לגבי הטעם הוכר האיסור, אע"פ שאת המינו רשאי לאכול מפאת ביטול ברוב, דלגבי ביטול ברוב מין במינו חייל הביטול, אך לגבי הטעם יש לאסור דהוה ליה הטעם רק מן האסורה.

אבל בידעינן דבתערובת מין במינו יש כחושה ויש שמינה אבל לא ידעינן מי האסורה ומי המותרת, בזה כיון דחייל הביטול יהא מותר הפליטה דאינו מינו כשם שיכול לאכול כל החתיכה, אף אם יודע שהיא כחושה דבטל ברוב, והיאך נאסור פליטתה ומה גרע מפירורים מהחתיכה דשריא וכמו שכתבנו לעיל.

וכל זה בחייל דין ביטול על החתיכות כגון לאחר ידיעה, אבל אם אכתי לא חל דין ביטול והנידון רק על הפליטה וידעינן שיש כחושה ושמינה, ולא ידעינן אם הכחושה האסורה או המותרת, בזה אי אפשר להתיר הפליטה דהא מספקין שאין רוב להיתר.

תולין הפליטה מרוב הכשרים

הנה בחוות דעת תירץ קושיא הנ"ל, דתולין דהפליטה הוא מהרוב, וכמו בג' תרנגולות ואחת מהם טריפה, ומצא שלש ביצים, אף דיש להסתפק דילמא כל השלשה ביצים הטילה הטריפה, מכל מקום תולין שהן מהרוב ואמרין דכל הביצים לא נולדו מהתרנגולת הטריפה אלא רק מהרוב הכשרים. והכי נמי בנידון דידן תלינן דהפליטה מכח הרוב, דמה לי טעם הנפרש או ביצה הנפרש.

אך לפי זה יש לעיין דהרי אם היה חד כזית דאיסור ושני כזיתים דהיתר מין במינו בתוך אינו מינו, והפליטו טעם, ואחר כך הצטרף עוד כזית של איסור [של מינו], אסרינן, מכיון דעכשיו ליכא רוב היתר והוה חד בחד.

ותיקשי הא קבענו תחילה דמהפליטה הקודמת היה כמה שיותר של היתר מכח כל דפריש, ואם כן אמאי נאסור אחר כך מפאת דהאיסור וההיתר הוה חד בחד, הא תחילה כבר אמרנו דלא היה שליש ושני שליש אלא יותר משני שליש, דהרי אמרינן שהטעם חגיע מהרוב.

והרי בהיו ג' תרנגולות חדא טריפה ושתים כשירות, ומצאנו ג' ביצים, ואחר כך באה תרנגולת טריפה אחרת, ויש ביצה רביעית, בפשוטו נימא דג' הביצים הראשונות כולן של כשירות והוה ליה אכתי רובא להיתרא.

מין במינו בששים מדרבנן

הנה קיימא לן (שולחן ערוך יו"ד סי' צ"ח סעי' ב') בנתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו וספק אם היה ששים כנגד האיסור, שרינן, כיון דהנידון רק בדרבנן כיון דידעינן דהיה חד בתרי. אבל בכהאי גוונא במין בשאינו מינו ונשפך, אסרינן, דטעם כעיקר דאורייתא והוי ליה ספק דאורייתא.

ואם נתערב האיסור במינו ובשאינו מינו ונשפך, שרינן, דרואין את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר מינו רבה עליו ומבטלו.

א. ג' גוונים

הנה הא דנתערב האיסור במינו ובשאינו מינו ונשפך, משכחת לה בג' גוונים:

גוונא א'. דיש ספק דילמא בשאינו מינו יש ששים ובמינו ודאי אין ששים רק חד בתרי. ושרינן כיון דהנידון רק מדרבנן דהוי חד בתרי בטל במינו, וכיון דילמא באינו מינו יש ששים, הוה ליה ספיקא דרבנן לקולא.

גוונא ב'. דיש ספק דילמא במינו יש ששים, ובאינו מינו ודאי ליכא ששים. ושרינן כיון דאם יש ששים במינו מותר.

גוונא ג'. דיש ספק דילמא בתרויהו במינו ואינו מינו יש ששים. ושרינן כיון דאיסור דאורייתא ליכא מפאת חד בתרי במינו

ואיסור דרבנן הוי רק ספק דילמא בתרוייהו יש ששים.

ב. בזה אחר זה

הנה כתב בט"ז דכל זה בהיה בבת אחת, אבל אם נפל תחילה לאינו מינו, הוה ליה חני"נ, ולא יהני מה דאחר כך נפל מינו. והקשה בפרי מגדים (סי' צ"ח משב"ז ס"ק ה') דבשלמא אם הנידון כגוונא ב', שבאינו מינו ודאי ליכא ששים, ואחר כך יש ספק ששים במינו, בזה דברי הט"ז ברורים.

אבל בגוונא א', שיש ספק ששים באינו מינו, אמאי אסר הט"ז הא הוה ליה ספק חני"נ. [וביאר שקושייתו רק על גוונא א' ולא על גוונא ב'.]

ג. נתגלגל לדרבנן

הנה קושיית הפרי מגדים לכאורה לא קשה כלל, דמכל מקום הוה ליה ספיקא דאורייתא שמא יש כאן איסור, דילמא באינו מינו ליכא ששים, שנתגלגל לדרבנן, כיון שיש חד בתרי במינו, דמחמירין בכל דוכתא.

והקשה זאת הגרע"א בתשובות (קמא סי' מ"ט ד"ה והנה) על הפרי מגדים, ואייתי שהפרי מגדים גופיה (שם ס"ק ג') כתב דבהיה ספק ששים באינו מינו ונשפך ואחר כך נתרבה לששים, מחמירין דהוה ספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן. [וצריך עיון דהתם דיינין על האיסור שלא בטל, אבל לא דפסקנו על ההיתר שהוא אסור מדין חני"נ דזה שוב ספיקא דרבנן. וצריך לומר דכיון דפסקנו לגבי האיסור הראשון דילמא אין ששים מונח בזה דהוה חני"נ].

אבל עכ"פ בנידון הט"ז ודאי הוה ליה ספיקא דאורייתא שנתגלגל לדרבנן, וגם בלא דינא דחני"נ.

ד. הנידון רק על הפליטה

שמעתי ליישב האי קושיא על הפרי מגדים בב' דרכים :

חדא, דאנן פסקנו רק על הפליטה דאסירה, ואין הכי נמי היא תאסור את המינו, אבל לא פסקנו על ההיתר דהוא פחות מששים, ואם כן השתא דהאי פליטה נעשית דרבנן, תתבטל בספק ששים.

והרי איסור דאורייתא שנפל תחילה למינו חד בתרי דהכל אסור מדרבנן, ואחר כך נפל לספק ששים באינו מינו, הא ודאי נתיר. [בלא דינא דחני"נ].

והנה תירוץ זה רק אם לא נחזיק את דין הפרי מגדים הראשון דבהיה ספק ששים באינו מינו ונשפך ואחר כך נתרבה לששים, מחמירין דהוה ספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן, אבל כד אמרינן כדן הפרי מגדים הראשון שפיר תמוה מה הקשה הפרי מגדים על הט"ז.

וגם אף אם לא נימא כהפרי מגדים הראשון ונצטרך ששים, בנידון דידן גרע דיש לומר דכבר פסקנו תחילה דאין ששים והלכך עכשיו שנתהפך לדרבנן נשאר האי פסק, ואם כן מאי הקשה הפרי מגדים.

ה. מינו משלים לאינו מינו

תו שמעתי ליישב דברי הפרי מגדים דמספקין דילמא המינו משלים לאינו מינו לששים, ואם כן הוה ליה ספיקא לקולא. [ולכאורה זה אף כד נימא כדן הפרי מגדים הראשון].

אך נראה דאין תירוץ זה נכון, דהא מספקין נמי דילמא פחות מששים, וכל ההיתר יהא מפאת דנעשה דרבנן על ידי מין במינו חד בתרי, ובזה הא אמרינן דלא מקילינן דהוה ליה נתגלגל לדרבנן.

ו. קודם השפיכה יכל למדוד

הנה כתב הגרע"א דשפיר הקשה הפרי מגדים על הט"ז, דהכא ליכא למימר דהיה ספיקא דאורייתא, דאיירי שנפל תחילה שאינו מינו ספק ששים וטרם נשפך, ואחר כך נפל מינו חד בתרי, ואחר כך נשפך, דקודם השפיכה הא יכלנו למדוד, ונמצא דהספק רק לאחר השפיכה, וזה נולד בדרבנן. [וזה כמו קושיית התבואות שור שהביא הגרע"א בסי' ס"ד].

ויליף לפי זה דאם הספק אירע לן לאחר שנעשה בן יומו, נמי יש להקל.

ב' בקדירה אחת וב' בהשניה

הנה כתב בש"ך (יו"ד סי' ק"ט ס"ק י"ב) ידיעה גורמת את הביטול, וכל שלא נודע לו מהאיסור, לא חל הביטול מן התורה.

ופירש דבריו בחזון איש (יו"ד סי' ל"ז ס"ק ג') שהיו ג' חתיכות כשירות ואחת טריפה, ואחר כך ביטלו ב' חתיכות בקדירה אחת וב' חתיכות בקדירה שניה, דאם נודע לו מהאיסור וחל הביטול

לפני הביטול, נשאר בהיתירו גם לאחר הביטול, אבל אם לא נודע ולא חל הביטול, אם כן השתא שביטול יש ששים מותרות וששים אסורות ומיתסרי. [ואע"פ שבהשנים האסורות איסור השניה רק דרבנן, מכל מקום מיתסרא, ולא מקילינן בספיקא דרבנן בחד בחד].

א. נחתכה לשנים

הנה יש לעיין, הא כשהיו שלש חתיכות ששים מותרות ואחת אסורה, דבטילה ברובה, אם נחתכה הגדולה לשנים וידענו שהם מחתיכה אחת, נחשבת כאחת ושוב תבטל האסורה ברוב, ולא חיישינן שהאסורה נחתכה לשנים אף אם טרם התבטלה, כמבואר בחזון איש (יו"ד סי' ל"ז ס"ק כ').

ואם כן בנידון הנ"ל, השתא דהטריפה שלא נתבטלה נותנת טעם בשניה, לא עדיפא מאם נחלקה לשנים, דכיון שידענו שקיבלה טעם מחבירתה ידענו ששנים החצאים שייכים זה לזה, ואם כן אכתי תתבטל האסורה בשנים המותרות.

ב. מפאת חני"נ חשיבא תרי בתרי

הנה שמעתי ליישב קושיין על הש"ך, דנהי דמדינא הכי, אבל כיון דאיכא לדינא דחני"נ אף בכל איסורין, הוה ליה השתא תרי בתרי, דהרי בכחאי גוונא בבשר בחלב, דהוה חני"נ מן התורה, חשיבא שתי חתיכות של איסור והוה חד בחד, הכי נמי בחני"נ דרבנן.

ואם נימא כן נמצא בגוונא דהש"ך, אם לא נתבטלו ששים ששים, אלא היו ד' כוסות, ג' מותרות ואחת אסורה, ומזוג כל שתי כוסות לכוס אחת גדולה, אכתי יתבטל ברוב דבכחאי גוונא אין חני"נ בהפסד מרובה.

ג. על ידי הביטול חשיבא כחדא

לכאורה היה אפשר לומר דלא שייך השתא לבטל ברוב כשנודע, דעכשיו הוה חד בחד דמה שנתבטל ביחד חשיבא חתיכה אחת.

אבל לפי זה הא לא הוצרכנו לומר דהחתיכה שנתבטלה עם הטריפה נאסרה, דאף אם לא נאסרה היא אחת עם הטריפה וגם השניה אחת. [א"י. והרי בחזון איש הנ"ל כתב שנאסרה]. ויש לומר דמכל מקום חשיבא שתי חתיכות של היתר.

אך אם כן אכתי נימא דהדבוקה מותרת בעצמותה ואינה נאסרת אלא מחמת הפליטה ונצטרך להגיע לחני"נ ואם כן שוב בלח בלח בצונן יש להתיר.

אך עיקר הסברא דעל ידי דיבוק חשיבא חתיכה אחת, יש לדון לא כך, דהרי כשם שחיתוך לא משוי ששים הכי נמי דיבוק לא משוי אחד.

בעינן ידיעה מן התורה או מדרבנן

הנה כתב בש"ך (שם) דהא דבעינן ידיעה לביטול ברוב הוא מן התורה, ובמנחת יעקב ובפרי מגדים (שם) נקטו שהוא דרבנן, ובתשובות הגר"ז (סי' י"ח) דחה ראייתם, אך הביא ראיה אחרת שדרבנן, ובשערי יוסף (ש"ג פ"א) כתב ליישב דברי הש"ך דהוא מן התורה.

עובדא במים שבלעו מתולעת

עובדא הוה בתאנה שרצו לבדוק אם יש בה תולעים והכניסוה לתוך כוס ושפכו עליה מים חמים מכלי ראשון, ובאמת צפה תולעת. והשתא יש לעיין אם הכוס נאסרת, כיון דהמים בלעו מהתולעת.

א. בקילוח ליכא ששים

הנה בתחילת הקילוח לא היה ששים, ואף שהיה רק עירוי, הרי בעירוי נאסר כדי קליפה, ולא יועיל שאחר כך יש ששים במים, כיון דבולעים כדי קליפה והיא תאסור את הכוס.

ב. ספק ספיקא

הנה לא זכרו אם הכניסו קודם המים ואחר כך התאינה או איפכא, ואם כן יש להתיר מכח ספק ספיקא,

חדא, דילמא הכניסו המים קודם, ואז יש ששים במים כנגד הבליעה דאיסור, וגם המים כבר כלי שני.

ושנית, גם אם הכניסו התאנה קודם, מכל מקום יש ספק מתי התולעת צפה מעל התאנה, דדילמא צפה רק לאחר שכבר עירה כל המים דבאותה שעה איכא כבר ששים.

ג. דברים המאוסים

וכי תימא שנתיר מפאת הא דמבואר (שולחן ערוך יו"ד סי' ק"ד ס"ג וסי' ק"ז ס"ג ב') דדברים המאוסים אינם אוסרים בטעם. אך עיין

בחוות דעת (סי' ק"ד סק"ט) דתולעים לא חשיבי דברים המאוסים, כמו דחזינן (סי' פ"ד, וסי' ק"ט) דבעינן ששים בפרי כנגד התולעת.

ד. האם בפרי ששים

הנה אין להקל בנידון דידן מפאת הא דבפרי יש ששים נגד התולעת, שהרי מבואר בט"ז (סי' פ"ד סעיף ט"ו) בשם תרומת הדשן דאמרינן הכי דוקא בפירות גסים, והנה האי תאינה היתה רק חצי תאנה, ואם כן

אפשר לא היה שם ששים.

אך באמת בספיקא הוא, ואם כן שוב יש לצרף לספיקות הנ"ל, דדילמא המים קדמו, ודילמא צף רק אחר כך.

[הנה בט"ז שם כתב דיש להקל מטעם אחר דהוה דברים המאוסים, אך בזה הא פליג החוות דעת וכהנ"ל].

ענינים שונים [א]

ב. גם בבית דין יפסקו כך

אמנם לאידך גיסא איכא גוונא דשרי, דהנה רשאי לספר סיפור על חבירו שיכול להזיקו, רק כשהנוק הוא כזה שבלכתו לבית דין יהא כן, ויש לדון מהו כשבית דין יכולים למיעבד הרדפה וכיוצא בו אך אינו מעיקר הפסק דין, האם שרי ליה, ולענ"ד יש לומר דגם זה שרי.

ויש לעיין האם שרינן למיעבד הכי רק באופן שבאמת בדעתו שאם לא יתנו לו, ילך לבית דין, או דילמא גם באופן שאין בדעתו לילך לבית דין, שרי ליה לגרום שנוק זה יעשה בלא בית דין. ויש מקום לומר שאין לחלק בזה, ושרי גם אם אין בדעתו לילך לבית דין.

ומכל מקום לא דמי לגוונא דלעיל שכתבנו לעיל באות הקודם. והחילוק קל להבין.

בידו למיעבד הכי

הנה יש לדון בב' גווני שבידו לעשות דבר, וכך יהא מותר לו איזה ענין, האם עכשיו מותר לו גם אם לא יעשה כך:

א. בית המדרש בחצר חבירו

הנה לחד גיסא יש לדון דאסירא, כגון באופן שיש בית המדרש בתוך חצר חבירו, ובעל בחצר נותן רשות לכולם ליכנס לחצר כדי ליכנס לבית המדרש, ואם יכנסו מצד אחד לבית המדרש וילמדו שם, אחר כך יכולין לעשות קפנדריא ולהמשיך ללכת בצד השני.

ויש לדון אם לא נכנס לבית המדרש, האם שרי לעשות קפנדריא בחצירו, ויש לומר דאסירא, ואע"ג שבידו ליכנס לבית המדרש ואז מותר לעשות קפנדריא, מכל מקום הרי לא עשה כך.

ענינים שונים [ב]

מאסורים.

אך הא חזינן במשנה ברורה לענין הניעור בלילה דהוה איסור בקום ועשה. [א"י. לא מצאתי המשנה ברורה, נא להאיר עינינו].

ב. כל ממונו או חומש ממונו

הנה הנפקא מינה מהאמור, דאם הוה עבירה בקום ועשה, אם כן צריך לתת כל ממונו כדי שלא לאכול בלא ברכה, אבל אם הוה עבירה בשב ואל תעשה, צריך לתת רק עד חומש ממונו.

ג. שרינן רק בשעת הדחק

מעתה אם נימא דהוה קום ועשה אכתי תיקשי כהנ"ל.

ויש ליישב דמעיקר הדין אע"פ שבירך בורא פרי העץ שרי למיכל, ומכל מקום שרינן רק בשעת הדחק, ובזה עדיפא משלא לאכול לגמרי, דהתם הוה ודאי ברכה לבטלה.

וחזינן דבדרבנן סמכינן על היחיד בשעת הדחק בסוגיא דפרק קמא דנדה (ו' ב.). ולא עיינתי היטב.

יאכל קצת

הנה כתב במשנה ברורה (סי' ר"ג ס"ק ג') בפירות אדומים שקורין פאזימקע"ס הגדילים בתוך היערות, מברך עליהם בורא פרי האדמה, ואפילו אותן הגדילים בגנות, כתב דמסיק בחיי אדם דכיון דלרוב הפוסקים מברכין בורא פרי האדמה ולחד שיטה בורא פרי העץ, נכון לכתחלה שיברך עליהן בורא פרי האדמה, ובדיעבד כשבירך בורא פרי העץ, יאכל רק מעט כדי שלא יהא ברכה לבטלה.

ותיקשי אמאי אמרינן שיאכל קצת, הרי דילמא אוכל בלא ברכה, וזה עבירה בקום ועשה, דאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה, משא"כ אם לא יאכל כלום, לא יעשה עכשיו מעשה.

א. עיקרה מצות ברכה

אולי נימא דלאכול בלא ברכה גם חשיבא עבירה בשב ואל תעשה שמבטל המצוה של ברכה, דעיקרה הוא מצות ברכה ורק בתולדה מזה אמרינן דאסור לאכול, וכמו דחזינן דאונן פטור מלברך אף דלא מיפטר

עניני שבת

קת, שפיר דמי.

משא"כ אם מחליטים שלא תשמש, יש לומר דהוה מוקצה, דאינה ראויה בסתמא למלאכה. [ואולי סגי שיש מכל מקום אפשרות].

ב. השום בסיס לסכין

הנה אם הסכין מוקצה אי אפשר להסיר השום, ואף אם יבקשו מנכרי, דהרי נעשה השום בסיס למוקצה שהשום נעוץ בהסכין.

ואע"ג דבעת הנחתו לא היה מוקצה, אך השתא הוה מוקצה.

אך נימא דהשתא הוה ליה כשוכח דמה איכפת ליה בסכין ואם כן לא עביד בסיס.

סכין עם שום

עובדא הוה שלקחו סכין ונעצו בה שום והניחו על האש על מנת שיצלה השום, ונשרפה קת הסכין ונשאר רק הסכין.

ויש לדון האם הסכין נעשה מוקצה ובשבת לא יוכלו לקחת השום מהסכין.

א. אם מחליטים שלא להשתמש בו

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' ש"ח סעי' ו') בשבירי כלים דאם עושים מעין מלאכה שפיר דמי.

ואם כן אם מחליטים שהסכין תמשיך לשמש לצליית שום גם בלי

לקבל את הגליון מידי שבוע במייל

וכן להערות ותרומות:

L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.



תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

גליון מס' 300
כסלו תשפ"ב

הסעודות בבית המארח, א"כ אין לו פת כלל, האם יש לו אפשרות לערב במשקה או בדבר אחר.

האם אפשר לערב בכל מאכל, והנחת העירוב בבכנ"ס

והנה עירוב חצרות צריך לעשות בפת דוקא, ולא במאכל אחר. ומה שכתוב במשנה (עירובין פרק ג', דף כז.) בכל מערבין ומשתתפין, היינו רק לגבי עירוב תחומין או שיתוף מבואות, ולא לגבי עירוב חצרות בזמנינו העירוב שעושים כולל גם עירוב חצרות וגם שיתוף מבואות [באופנים שיש את התנאים המצריכים שיתוף]. וא"כ נחלקו הפוסקים האם אפשר לעשות במשקה כמו בשיתוף מבואות, דעת השו"ע (סי' שפ"ז) שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, אלא אם הוא נעשה כדין עירוב, דהיינו שנעשה בפת, ומניחים אותו בבית ולא בחצר. אבל דעת הרמ"א שאפשר לסמוך על שיתוף במקום עירוב, כלומר אפשר לעשות שיתוף ביין, ומיגו שהוא מועיל לשיתוף יועיל גם לעירוב. ולמעשה המנהג בזמנינו לעשות דוקא בפת, ולא בשאר מאכלים, [ובפרט שיש לדון אם יש לנו דין שיתוף מבואות כפי שביארנו בשיעורים ואכמ"ל]. וכן מצונו ברמ"א שאע"פ שבסי' שפ"ז כתב שהמנהג לשותף ביין, מ"מ בסי' שס"ו כתב שהמנהג לאסוף קמח ולאפות מצה לכל בני העיר. ולגבי מקום הנחת העירוב, המנהג להניח בבית הכנסת, למרות שכתב הרמ"א והמשנ"ב (סי' שס"ו) שאינו נחשב כבית ומועיל רק במיגו שמועיל לשיתוף, וא"כ זה לא מועיל לדעת השו"ע הנ"ל. מ"מ כך היה המנהג. ובעירובים השכונתיים יש הרבה שמניחים את העירוב בבית, וזה יותר טוב לדעת השו"ע.

עירוב חצרות בעוגות, ומה הדין בחבילת ביסלי

לפי האמור אין אפשרות לערב ללא פת, ומי שאין לו פת אינו יכול לערב. אבל אמרנו לשואל הנ"ל שבדרך כלל יש לאדם לפחות עוגות ועוגיות לכבוד שבת, וגם בהם אפשר לעשות עירוב חצרות, כמבואר בערוך השולחן שדייק מדברי הגמ' שמעריכים בלחמניו, וביאר רש"י שהכוונה לאובליאש לע"ז, והרי בהלכות ברכות מבואר שהם פת הבאה בכיסין שמברכים עליה מזונות, א"כ מבואר שאפשר לערב במזונות הואיל ואם יקבע עליהם סעודה יש להם דין פת ומבכר המוציא. וכן הביא דבריו בספר חכמת הלב. אבל האברך אמר שבינתיים אין לו גם עוגות בדירה, ויש לו חבילות של ביסלי או ביגלה שהביא לילד הקטן, האם הוא יכול לערב בהם, כיון שמברכים עליהם מזונות. והתשובה היא שביסלי אינו ראוי לעירוב, כיון שנקטו פוסקי זמנינו שאין בו דין קביעת סעודה, ואין לו תורתא דנהמא, ומברכים עליו באמצע סעודה, וא"כ אינו פת הבאה בכיסין אלא ממקם שברכתו מזונות. ולגבי ביגלה, יש להסתפק, וצ"ע. [כמו"כ הכמות הנצרכת היא הרבה יותר מחבילה ואכמ"ל].

אורה שאינו אוכל בדירתו מותר להוציא לחצר הסגורה

אבל למעשה נראה לומר שבמקרה כזה אינו צריך עירוב כלל, ומותר לו להוציא מהדירה לחצר ללא עשיית עירוב בפת, בתנאי שהחצר מוקפת מחיצות כהלכה. והביאור בזה הוא על פי כמה הלכות. כל עירוב מורכב משני חלקים, א. מוקף במחיצות שיוצרות דין רשות היחיד, ב. הנחת פת משותפת לכולם. הדין הראשון מוכרח בכל מצב, כי אחרת החצר היא כרמלית ואסורה בטלטול, כאשר לא סומכים על העירוב שברחוב. הדין השני של עירוב בפת נאמר רק כאשר יש שתי דירות, ודירה נחשבת מקום שאוכלים בו בשבת זו, אבל מקום שלא אוכלים בו בשבת זו, אינו נחשב דירה אף אם ישנים בדירה, משום שההלכה היא שמקום פיתא עיקר דירת האדם, ולא מקום לינה (שו"ע סי' ש"ע ס"ה). ולכן אדם שיש לו בית אחד שאוכל בו ובית אחר שישן בו, אינו אוסר אלא במקום האכילה. ועוד מבואר בהלכה שכל החצרות הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בבית. ומבואר בחזו"א ובספרי זמנינו, שכל דירה שאינה אוסרת נחשבת כחצר, ומותר להעביר ממנה לחצר אף כשאינה מעורבת [בתנאי שמוקפת מחיצות]. ולפי"ז כיון שהוא אוכל אוכל בדירתו סעודת שבת [רק טועם אפילו וגו'] אין דירתו אוסרת, ונחשבת כחצר, ומותר להוציא ולהכניס אליה.

הודאה ותפילה להוצאת גליון ה 300

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יתגדל ויתקדש שמו ומלכותו יתברך, שזיכה אותנו לעסוק בהלכות עירובין בהלכה למעשה, ולזכות ללמד אותם לכלל ישראל, באמצעות שלוש מאות גליונות מרתקים, הגדושים בדינים ובפרקטיקה, מלווים בסיפורים מאלפים, המחכימים ומלמדים גם את ההלכות וגם שימוש למעשה, מחזקים בזהירות בשמירת שבת ובעוד דברים הנלווים. יתן ה' שנזכה להוסיף עוד כהנה וכהנה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה באהבה, ולזכות את כל כלל ישראל, ושלא יצא שום מכשול ח"ו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

בימים אלו אנו נערכים לקראת הוצאת קובץ גליונות גדול, כדי שהדברים יהיו מסורים ללומדים בכל מקום לעסוק בדברי תורה, וללבן את הסוגיות והדינים בצורה טובה ומעשית. אנו פונים לכל מי שליבו חפץ לזכות במצוה הגדולה, בהשתתפות בהוצאת, ובעריכת המפתחות, שיפנה אלינו בהקדם, כדי שנוכל להזדרז בהוצאה לאור.

עדיין ניתן להצטרף לשיעורים

לפרטים נא לפנות לטל' 0548483320

השבוע נפתחו השיעורים גם במודיעין עילית ובפתח תקוה, בהשתתפות עשרות אברכים ת"ח, שבחרו להוסיף ללימודם עוד שעת לימוד, שבה ירכשו בעז"ה ידיעת הלכות עירובין הלכה למעשה. האברכים ציינו בהתפעלות איך שבשיעורים אלו נכנסים בקלות לענינים, ומיד יודעים להבין את העירובים שרואים ברחובות אחד מהאברכים ניגש ואמר שלא רק הוא לומד אלא גם בני ביתו, עד היום כשהיה הולך עם אשתו היה מראה לה את סוגי הרכבים, זה שברולט וזה קאדילק, עכשיו הוא מראה לה זה לחי וזה עמוד, כאן ממשיכה גדר וכאן היא נמוכה. אשרינו מה טוב חלקינו, ומה יפה ירושתינו – התורה!

עשיית עירוב בבנין עם החלות של שבת

בימים אלו אנו עומדים להשלים סידרת שיעורים שהתקיימה בעיר קרית גת, לאברכי הכולל "קול יעקב", שלמדו את הלכות עירובין במסגרת הכולל, ולהשלמת הענין לידיעת ההלכה למעשה, קראו למוקד העירוב שיבוא להאיר גם את הדרום בשיעורים הבהירים. ובס"ד ובטירחה מרובה זכינו שבוע אחר שבוע להגיע אל הכולל ולעסוק עם האברכים בהלכות המעשיות של העירובין, וכעת האברכים כבר שולטים בידיעת ההלכה, ושמים לב מעצמם לכל מיני דברים בעירובים הקיימים בסביבתם, וההלכה ברחוב הפכה לזמן של עיון בהלכות עירובין.

בשבוע זה עסקנו בשיעור בהלכות עשיית הפת של עירוב חצרות, כיצד עושים והיכן מניחים, מי מגביר ועבור מי צריך לזכות, ועוד עשרות הלכות מתומצתות ומעשיות בין הדינים הבאנו שאלה חדשה שהגיע למענה הטלפוני של מוקד העירוב, מאברך שנסע להתארח בעיר אחרת והשיגו לו דירה שבה הוא יישן וישהה בשבת, אבל את הסעודות יאכל במקום אחר, ועל מנת שיוכל לטלטל בחצר של הדירה הוא רצה לעשות עירוב לכל הנמצאים באותה חצר, אבל נתקל בבעיה שלא היה לו במה לעשות עירוב. בדרך כלל יש לאדם את החלות המיועדות לשבת, ובהם הוא עושה את העירוב. אע"פ שכתב השו"ע (סי' שס"ו ס"ה) שאין לעשות עירוב על המאכל שהכין לשבת, כיון שצריך שיהיה מוכן לתת ממנו אם יבקש אדם מהשותפים בעירוב, ואם זה ממאכלי השבת, לא ירצה לתת אותו לאחרים. בכל זאת כתבו המשנ"ב והחזו"א שאם גומר בדעתו שאם יבקשו ממנו יתן, זה מועיל, ואפילו אם זה מתוך מחשבה שמסתמא לא יבקשו ממנו. לכן אם הוא יודע את ההלכה הזו ומוכן לתת יועיל העירוב. ואם אינו יודע שיצטרך לתת, לא יועיל העירוב.

לאברך הנ"ל לא היו חלות, ולא לחמניות, משום שהוא הגיע מעיר אחרת, והשיגו לו דירת אירוח שהוא רק יושן ושוהה בה, ואוכל את

אבל יש לציין שההלכות הנ"ל מתירות רק בין הדירה שלו לחצר, משא"כ להביא משהו מדירה של אחד השכנים שאוכל סעודה בדירה שלו, אסור ללא עירוב, כי זה הוצאה מבית לחצר. עוד יש לבאר מדוע הוא בכלל צריך עירוב אף אם יאכל בדירתו, הרי הוא אורח, ואורח אינו אוסר (שו"ע סי' ש"ע ס"ח). והתשובה היא שאם בבנין יש שתי דירות של אנשים קבועים, הרי הם מחייבים לערב ביניהם, ואם הם סומכים על העירוב הכללי והוא אינו סומך, אסור לו ג"כ לטלטל מדירתם, עד שיערב אותם. וכן במקום שאין אנשים קבועים אלא כולם אורחים, כמו שמצוי בבתי מלון ובחצר שכולה צימרים, אז גם אורחים אוסרים זה על זה (רמ"א ומשנ"ב שם). לכן ההיתר כאן הוא רק לטלטל מדירה שלא אוכלים בה אל החצר, וכן להכניס מהחצר לדירה, בחפצים שלא היו בכניסת שבת בדירה שאוכלים בה סעודת שבת. אלו הדינים בקצרה, ויש להאריך עוד בכמה פרטים ואכמ"ל.

עירונות הציבור להודיע על התקלות בעירוב

בשבוע האחרון היה דבר אחד מבין הדברים שהתקלקלו בעירוב השכונתי במרכז בני ברק [שנמצא בפיקוח של מוקד העירוב], דבר שיש ללמוד ממנו הלכה למעשה. ברחוב ברסלב מרחיבים את הבנין הסמוך לגבול העירוב, סמוך לעמוד של צורת הפתח הסוגרת בקצה הרחוב, והורידו את הגדר ששימשה את העירוב. מיד באותו שבוע עשו צורת הפתח בתוך החצר, [מהעמוד שברחוב עד קיר הבנין], כדי שתחשב סגורה ע"פ ההלכה, שצורת הפתח נחשבת מחיצה. אבל בשבוע האחרון הם סגרו את שטח הבניה עם בד ברזנט [ויטה]. והשתמשו בעמוד של העירוב שנמצא בגבול האתר כדי להחזיק את הבד, ולא רק קשרו אותו לעמוד, אלא הקיפו בו את העמוד שסוגר את הרחוב. מיד התקשרו אברכים שעברו שם, והבחינו בדבר זה ואמרו שהעירוב התקלקל, כיון שהקיפו את העמוד במחיצה, וכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמיד את העמוד [של צורת הפתח של הרחוב] בתוך חצר המוקפת מ"ד רוחותיה, לא עשה כלום, כיון שהעמוד נמצא בתוך רשות נפרדת, ולא יכול לשמש פתח לרחוב.



והנה דבר ראשון זה סימן טוב שאנשים מבחינים בתקלות של העירוב, שידעו מהו העירוב, רואים אותו, וממילא גם שומרים עליו. לדוגמא, בדרך כלל כאשר היה מגיע מנוף לשכונה להרים סחורה לצורך בניה, הוא היה קורע מיד את החוט של העירוב, אבל היום בהרבה מקרים עובר אורח מסביר לו שלא יקרע את החוט הזה כי צריכים אותו, וזה עוזר שהוא מזיז את המנוף לצד ונזהר על החוט. וגם אם הוא קורע יש מקרים שהשכן מהבנין מתקשר להודיע ולהציע עזרה. זה דבר שעוזר מאוד לאחראים, אפילו רק מצד ההתחשבות.

חוסר מודעות לעירוב מביאה מכשול המזר

כמו כן יש בזה תועלת לכלל הציבור, שע"י שמכיר את העירוב ומבין בו, הוא נזהר יותר לא לצאת מהעירוב עם חפצים, ולברר יותר על כשרותו בכל מקום. בשבוע שעבר במסגרת השיעורים החדשים דיברנו על הצורך לשים לב שלא לצאת מחוץ לעירוב, שגם זה לא פשוט לכל בן תורה, מחמת שהתרגל לטלטל ולא יודע שיש מקום שכבר אין בו עירוב.

לאחר השיעור ניגש אחד מהמשתתפים שגר במודיעין עילית בשכונת גן ההדסים, ואמר שהוא רואה את הדבר הזה בסמוך לבית שלו, כמעט כל שבוע, כיון שהשכונה עדיין באמצע בניה, והחלקים שאינם מאוכלסים משאירים אותם מחוץ לעירוב, כי כל עירוב שיעשו באזור בניה ייהרס מיד שבוע וידרוש עבודה רבה, לכן צריך לשים לב היטב שלא לעבור להרבה הרחוב, כי זה מחוץ לעירוב לגמרי, ולצדדי אמר אותו שכן, אני רואה הרבה שעוברים את הגבול עם עגלות ועם חפצים בידיים, ואפילו אברכים טובים אינם מודעים לכך. האחראים על העירוב משתדלים להעמיד שטח על גבול העירוב, שידעו לא לעבור את הגבול, אבל זה לא עוזר למי שאינו עירני שצריך להתבונן בתמורות. וזה דבר חמור מאוד. לכן חשוב ללמוד הלכות עירובין, וללמד את בני המשפחה מהו עירוב ומהו גבול העירוב, כדי שלא ייכשלו, אלא ישמרו שבת כהלכה בכל הלכותיה.

עמוד שהוקף במחיצה מבד ברזנט

ולענין הלכה, בעמוד המוקף במחיצה מבד, לכאורה נראה להתיר משום שהבד אינו כשר למחיצה, והרי זה סתם דבר שאין לו משמעות הלכתית אבל דין זה תלוי במחלוקת המשנ"ב והחזו"א. דהנה במחיצה מבד ידועה ההלכה שאם המחיצה אינה עומדת ברוח מצויה, אינה כשרה למחיצה (שו"ע סי' שס"ב ס"א). וכתב המשנ"ב (עי' סי' שס"ג ס"כ) שאפילו אם המחיצה אינה נופלת ברוח, אלא רק נדה אנה ואנה מחיצה, וכן מבואר במג"א ובכמה פוסקים. אבל דעת החזו"א חולק וסובר שרק אם

המחיצה נפסלת ברוח, כגון שהיא מתמעטת מגובה י' טפחים, או מתרוממת ג' טפחים מהקרקע, אבל הבד נשאר עומד מהקרקע לגובה י' ורק אז קדימה ואחורה, יש לו דין מחיצה כשרה. ולפ"ז לגבי המחיצה שמקיפה את העמוד, לדעת המשנ"ב היא אינה כשרה, ואין בעיה בכך שהיא מקיפה את העמוד, ולדעת החזו"א הרי זו מחיצה כשרה והיא פוסלת את העמוד מלשמש צורת הפתח לרחוב שמחוץ לחצר.

כדי לתקן את העירוב, היה צריך להסיר את הבד מהעמוד, אלא שכאן מצאנו פתרון אחר, שיוכל להניח להם להשתמש בעמוד, ולא צריך לפתוח את סגירת אזור הבניה. אמרנו לבדוק של העירוב שיקפל את הבד מלמטה ויגביה אותו ג' טפחים. באורך ד' טפחים ומעט יותר, ויקשור אותו לעצמו ע"י אזיקונים, ואז הקטע הזה של הבד יהיה מחיצה תלויה, שאין לה דין מחיצה, וממילא העמוד אינו מוקף. ואע"פ שיש "עומד מרובה" שכביכול סוגר את הפירצה. מ"מ מבואר בחזו"א שעומד מרובה אינו פוסל, כי הצו"פ גוברת ומחלקת אותו. ובצורה כזו העירוב כשר לכתחילה, בלי שרואים שינוי גדול, ורק מי שמכיר את ההלכה מבחין בפתרון זה.

לאחר שבת התקשר אברך נוסף להעיר על הבעיה שבפירוב, והסברנו לו את הפתרון שעשו, והאברך הודה מאוד ואמר תודה רבה גם על ההסבר, כי זה מאוד תופס אותו להבין איך עושים את העירוב.

האם הבד נחשב גג המפסיק מעל הלחי או שהוא כחלק מהלחי

אמנם לאחר שבת הגענו אל המקום, ושמונו לב לדון אולי יש כאן עוד בעיה, שהיא קיימת אף אם אין לבד דין מחיצה, משום שבעירוב השכונתי אנו מהדרים להעמיד לחיים, בשביל החשש שהחוט יתנדנד יותר מרחוב העמוד, או העמוד יתעקם מעט, וכן כאן יש לחי לפני העמוד, ובדין לחי יש עוד הלכה, שלא יהא גג חוצץ בין הלחי לחוט (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ב). וכאן אמנם הבד אינו מחיצה, אבל הוא חוצץ בין הלחי לחוט.

אלא שיש להסתפק האם זה נחשב גג, אחד מהמשתתפים טען שאינו גג כיון שהוא עומד זקוף, רק יש לו נטיה קטנה. אבל עדיין י"ל שסוף סוף הוא נמצא בין הלחי לחוט. עוד יש מי שטען שהבד הוא דבר זמני, שאינו אלא לזמן הבניה. אבל י"ל שתקופת בניה היא מספיק ארוכה בשביל שיחשב דבר קבוע, אך אם גם בבניה פותחים וסוגרים, יתכן שיחשב דבר ארעי. אך יש מקום לומר שבמצב כזה שהבד עוד צמוד לחי ולא מכסה עליו כגג, א"כ הבד יהיה כחלק מהלחי, דוקא בגלל שהוא קבוע איתו. ולפ"ז אין כאן דבר החוצץ כלל. ועדיין צריך את התקין הנ"ל שלא תהיה מחיצה לפני הלחי, כי עיקר הלחי הוא הברזל, ולא הבד לבד שאינו חזק. וצ"ע.

עמוד שהפירו סביבו והבטון נעשה מגולח

בשבועות אלו אנו עוסקים בתיקון של עירוב באחד הישובים בדרום, והיה שם קטע מהיקף העירוב שעשו את העירוב מחדש לפני שנתיים, והתקינו שלושים עמודים חדשים, והם עדיין עומדים יפה עם חוטים מתוחים, אבל כשעברנו בסמוך להם, גילינו שעשו ליד העמודים חפירה ארוכה להוביל את המים של הגשמים שיבואו בעז"ה בימי החורף, ובכמה עמודים חפרו את התעלה סמוכה כל כך לעמודים, שמחמת זה התגלה הבטון שמחזיק את העמוד. במקום אחד הם גילו כל כך הרבה מהבטון, עד



כדי שיש להתפלל איך העמוד נשאר ישר ומחזיק את החוט מתוח ואינו נופל. אולי הוא עומד בזכות העירוב. אבל שמונו לב שלכאורה יש בעיה מצד ההלכה כאשר העמוד נמצא במצב כזה, מחמת הדין של פתחי שימאי. והביאור הוא ע"פ מה שמבואר בגמרא (עירובין דף י"א). שפתחי שימאי אינו כשר לצורת הפתח, וביאר רש"י דהיינו כגון אבן נכנסת ואבן יוצאת, כלומר שאם הקיר הסמוך לפתח לא נגמר ישר, סימן שזה לא פתח גמור, אלא דבר הרוס, ואינו פתח כשר.

ונחלקו האחרונים מה דינו לגבי היתר עירוב, ובמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) הביא את שתי הדעות, ולמעשה נוקטים בכל העירובים לאסור לחי שיש בו בליטות ושקעים בצורה שאינה תקינה [למעט עיטורים שנעשו לזיין]. ולפ"ז בעניינו שהעמיק את האדמה מסביב והתגלה הבטון, הרי כל זמן שהאדמה היתה גבוהה, אין הבטון ניכר, כי חופרים בתוך האדמה וממלאים את הבטון שיהיה שווה עם פני הקרקע, וא"כ הצורה התקינה היא שמעל פני הקרקע יש רק עמוד וחלק, אבל כעת שנחסרה האדמה, והחלק הגלוי הוא עם הבטון, והבטון אינו ישר וחלק אלא עם בליטות ושקעים, ובפרט שאין בו גובה י' טפחים אלא רק בצירוף עם העמוד שהוא שוקע יותר, הרי זה עמוד משונה ופגום, מחמת הבטון הבולט עליו, ויש בו פסול מדין פתחי שימאי [אמנם יש מתירין פתחי שימאי בעירובין כמבואר לעיל, ובדיעבד בעירוב עירוני אינו נחשב פסול. וזה אחד מהמעלות של העירובים השכונתיים מקפידים שלא יהיה חשש של פתחי שימאי].

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ולכן ראוי, כאשר חדשנו בית הכנסת, נחדש ברית עם ה', והוא לחדש ימינו כקדם, לעובדו ביראה בקדושה ובטהרה, ואמרו נא עכשיו שבת הכנסת מרום גבוה עד למטה מסויד ומלובן, אם יבא איש וישליך עליו טיט ועפר עד שיהיה בו כתמים, ידעתי כי יחרה אפכם בו, והאיש ההוא מבזה נאות יעקב.

והעבודה! הבל פה שיש בו חטא היוצא מפיכם בבית הכנסת, מנבל פה ומנוול כל ביהכ"נ בכתמים ונגעים, קיא צואה בלי מקום, וסר צל השכינה ח"ו מאתנו, כדכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר' וכו'.

ובעונותינו הרבים כמה בתי כנסיות היו בפראג (רבינו יהונתן אייבשיץ בתחילת חייו היה גר ב'פראג' ומאוחר יותר עבר ל'מץ' שבצרפת) אשר כדמותן לא היה בכל העולם, 'ובלע ה' ולא חמל נאות יעקב ולא זכר הדום רגליו ביום אפ' ואין קודשא בריך הוא עביד דינא בלי דינא, ובלי ספק שהיה הואיל והוציאו בבית הכנסת הבל שיש בו חטא, וכל הגדול מחברו קודם לעונש בעונותינו הרבים, ולכן הוסרו והתפללו לה' בכונה, ועבדו ה' בכל לבב במקדש מעט, ואולי נזכה לראות מקדשו בנוי לנס עמים, אז יגל יעקב וישמח ישראל, ויהי נעם ה' עלינו, ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה, ובא לציון גואל אמן.

בירורי הלכה

שאכילה ושתיה הוי קלות ראש כן גם הכנסת חמור הוי קלות ראש. מיהו צ"ב דמ"ש תרמילו שהותר גם למי שאינו ת"ח מהכנסת חמור שלא הותר, ונראה דלהיכנס לביהכ"נ עם מנעלו ותרמילו, הנידון הוא אם יש בזה משום חילול קדושת הקודש, ולזה קמ"ל דבבית הכנסת אין בזה משום חילול הקדושה, אולם אכילה ושתיה והכנסת חמור הוא מדין קלות ראש, דהוא סוג דבר שיש בו קלות ראש, ולכן לכל אדם לא הותר בביהמ"ד ורק אצל תלמידי חכמים נתחדש דלא הוי קלות ראש הואיל וצורת תשמישם בביהמ"ד הוא כביתם, (ומיהו בקלות ראש גמור כתב בביה"ל דפשיטא דאף לת"ח אסור, דאטו ת"ח אינו מוזהר על קדושת הבית הכנסת!?) ומעתה יש לדון בהכנסת אופנים לבית המדרש ולבית הכנסת, דלכאורה אם אין דרך להכניס לביתו חמור ואופנים, לכאורה פשוט לאסור ואף לת"ח הלומדים בבית המדרש שהותר להם להכניס כליהם לתוך בית המדרש יש לדון לאסור דעד כאן לא הותר אלא מצד קלות ראש, דהוא כביתם ובביתו כך נוהג, אבל אם בביתו מקפיד שלא להכניס חמור ואופנים, לכאורה אין להתיר ויש לעיין בכל זה (שוב דיברתי עם הגאון ר' אשר וייס שליט"א וצייד לומר דאופנים הוא כמו מקלו ותרמילו, דהוא כלי שמשמש אותו, וחמור גרע ממנו, ואולי משום שחוששים שמא יעשה צרכיו וכדו', אולם להנ"ל יש לעיין בדבר, דבמקלו הוא משום בזיון בית הכנסת, ובאופנים הוא משום קלות ראש, והנראה לענ"ד כתבתי).

(ע"ע באגרות משה ח"א סי' מה דדן כלפי הכנסת כלב הנחייה של עיור, לבית המדרש, ומתחילה כתב להתיר למי שלומד שם, ועפ"י הגר"א הנ"ל דדימה דין הכנסת חמור לאכילה ושתיה בבית המדרש, ושוב כתב שיש לומר דבלא"ה מותר, דאין בהכנסת חיה כלל משום בזיון וכמו הכנסת תרמילו לבית הכנסת, וצל"ע על דבריו, דהא הגר"א דימה הכנסת חמור להתיר ת"ח באכילה ושתיה, ולפ"ד עיקר ההיתר הוא מדין סעי' ו' דמותר להכנס במקלו ובתרמילו וצל"ע.) [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: דיש לחלק בין מקלו ותרמילו שהותר ליכנס עימם לביהכ"נ כיון שזהו התיק הקבוע של האדם, וכן בחמור שזהו המלווה הקבוע, וי"ל דה"ה לאופניים. משא"כ הנחת שקיות בביהכ"נ דאינם חפצי האדם שהולך עימם, ולכן הבא לביהכ"נ יש לו להשאיר שקיותיו מחוץ לביהכ"נ, ובת"ח בביהמ"ד צ"ע.

ברצוננו השבוע להביא חלק זעיר מדרשת רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל בחנוכת ביהכ"נ בעירו 'מץ' וז"ל:

...הדור אתם ראו כמה חביבה מצוה בשעתה להקדים ולהתפלל כראוי הן בשחרית והן בערבית, ולא כימות הקיץ שאתם מתפללים מנחה וגם מערב ממש סמוך או אפשר קודם פלג מנחה, לא כן הוא ראוי ונכון, ואיך יתכן להתפלל השכיבנו וכדומה, ואח"כ תלכו ארוכות וקצרות ברחוב ותרבו בדברים בטלים ושיחה של שטות, ורבים אשר ישכבו ממש בלי קריאת שמע על בוריה, וחדא שנשאר לנו בגולה להגן מחטא ופשע ולהרבות ימינו בזה ובבא, תאבדו בנקל, ואין צריך לומר שאין לשיח בין גאולה לתפילה, או חזנים המנגנים בין גאולה לתפילה בנגונים, ומאריכין ביותר מכדי שיגמרו כלו, בלי ספק כי התפילה אצלם מאד במרוצה ודלוגם אהבה, אז הוי הפסק גמור והמכשלה תחת ידינו בעונותינו הרבים, ואמת כאן מחיתי על כל החזנים, עד אחר תפלת שמו"ע ועד בכלל מבלי לשורר ולנגן דבר מה, ועבדו את ה' ביראה, וממני ילמדו כל העולם לעשות כן, ואנחנו בבית הכנסת שחדשנו, נחדש ברית לה' להתפלל שם בכוונה למאוד, ועל וטמא הוא שאור המבאיש, לא יבא בית ה', כי אם נכבס לבנו בבורית להתפלל לה' שחרית וערבית...

בדין הנחת שקיות קניות, והנחת אופנים בבית הכנסת

הנה מצוי הדבר שציבור המתפללים והלומדים עורכים קניות קודם התפילה והלימוד, ומגיעים לבית הכנסת ובית המדרש עם שקיות הקניות, ויש לדון אם מותר להניחם בביהכ"נ, וכן נמי אדם שמגיע עם אופנים להתפלל וללמוד, ומפחד להשאירם בחוץ ללא שמירה, האם מותר לו להכניס אותם לתוך ביהכ"נ בכדי שישתמר בו בזמן תפילתו ולימודו. בשו"ע סי' קנ"א סעי' ו', מותר להכנס לבית הכנסת במקלו ובתרמילו ובאפונדתו. ומקור האי ציין הגר"א מסוגיית הגמ' ברכות סג. דאיתא שם דאף דבמקדש אסור להיכנס במנעלו ואסור לרוק, מיהו בבית הכנסת מותר, וקאמרה הגמ' הטעם דביהכ"נ דומיא דביתו מה ביתו רוקק והולך במנעלים כך גם בביהכ"נ, ומינה למד השו"ע דגם מותר להיכנס בתרמילו ובאפונדתו דכן הוא הדרך בביתו ליכנס באלו. ומכאן יש לפשוט דמותר להיכנס עם שקיות קניה לביהכ"נ דהויא דומיא דביתו והוי כתרמילו דאין זה דרך בזיון, ואף שבמקדש אסור זהו משום 'מורא מקדש' דקדושת המקום גורמת שאין להיכנס אלא בגופו, מיהו ביהכ"נ דהנהגה היא דומיא דביתו ולכן מותר להיכנס עם תרמילו ומנעליו וה"ה שיהיה מותר להיכנס עם שקיות דכן הוא הדרך בביתו (והיה מן הלומדים שטענו דאין דרך להניח שקיות בסלון, מיהו נראה דאין לחלק בין שקיות לבין תרמיל). והנה בסעי' א' כתב הרמ"א דמותר לת"ח לאכול ולשתות בבית המדרש ואפילו שלא מדחוק, ובביאור הגר"א כתב דהוא משום שביהמ"ד הוא כביתם, וציין את הירושלמי במגילה ר' אמי מפקיד לספריה אלו אתי לגביכון אינש מלוכלך באורייתא תהווין מקבלין ליה ולחמריה ולמניה כו' (ר' אמי התיר ללומדי בית המדרש, ואפילו למלוכלך באורייתא היינו שיש בו קצת תורה, להיכנס עם חמור וכליו לבית המדרש), ודימה הגר"א הכנסת חמור וכליו להתיר אכילה ושתיה לת"ח בביהמ"ד ויסוד הדבר פירש דהוא כביתם עיי"ש, וצ"ב דלכאורה האי דינא דהכנסת חמור דומה להכנסת מקלו ותרמילו, ומה שיירך לדן אכילה ושתיה.

ואשר מבואר מזה דתרי דיני הם, האחד דין בזיון לביהכ"נ והוא נידון בסעי' ו', ומבואר שרקיקה ולהיכנס במנעלים אינו בזיון. ונידון סעי' א' הוא איסור אכילה ושתיה והוא מדין קלות ראש וכמבואר בביה"ל בסוף הסימן, ובה נתחדש היתר דללומדי ביהמ"ד לא הוי קלות ראש כיון דביהמ"ד חשיב כביתם ואף בביתם נוהגים כן. אבל למי שאין קובע מקומו בביהמ"ד, כשם

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל בתושח"י

ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר

חיזוקים בבתי הכנסת

האמצעים! ובואו נעמיק יותר את הדברים: האם שינתו של יעקב אבינו היא כשינה שלנו? שינתו היתה כולה קודש והתעלות.

בספר שבחי האר"י מסופר שהאר"י ז"ל אמר: כשאני ישן, עולה נשמותי למעלה דרך שבילים הידועים לי, ומלאכי השרת מביאים נשמותי לפני השר מט"ט, ושואלני לאיזו ישיבה אני רוצה לילך, ושם מוסרים לי סודות ורמזים וגנזי תורה אשר מעולם לא נשמעו. ומעיד אני עלי שמים וארץ, שאילו הייתי חי שמונים שנה רצופות, לא הייתי יכול לסיים לומר מה שלמדתי בפעם הזאת. הגר"ח מוולאזין כותב שפעם סיפר הגר"א באקראי לתלמידיו, שנתגלו לו בשינתו 6622 פירושים בפסוק "עלו זה בנגב", ובאחד הפרושים ידע כל כוחות בעלי החיים בעולם. אם זו היתה שינתם של האר"י ז"ל והגר"א, נוכל להבין ולקבל מושג בשינתם של הדורות הקודמים להם: גאונים, אמוראים, תנאים, נביאים ואבותינו הקדושים. הגר"ח קנייבסקי שליט"א התעורר פעם באמצע הלילה וביקש שיביאו לפניו יין ועוגות, בני הבית תמהו, והוא השיב: סיימתי עתה בשינה מסכת סוכה, ברצוני לעשות סעודת סיום.

ועם כל זה "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" אם ידעתי לא הייתי ישן שם. מי שהיה בא לפני מלך בשר ודם לא היה מעז לשוחח שיחה בטלה בארמונו של מלך, ק"ו שצריך להיזהר בארמונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ראוי שנשקיע בזה וניתן כבוד לביהכ"נ וכפי שאמר אבא בנימין במס' ברכות: "אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת".

בואו וראו מהי כוחה של תפילה: רחל היתה צריכה להעמיד את כל שנים עשר השבטים ובפועל את רוב השבטים העמידה לאה, ובמה זכתה? נאמר בפרשתנו: "וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה" מדוע עיני לאה רכות? מביא רש"י: שהיתה סבורה לעלות בגורל של עשיו ובוכה, שהיו הכל אומרים: שני בנים ליצחק ושתי בנות ללבן; הגדולה לגדול והקטנה לקטן. כלומר, היא לאה לעשו, ואחותה רחל ליעקב. אם כן לאה התפללה מעומק הלב, התפללה עם דמעות לזכות להינשא ליעקב ולא לעשו. וחז"ל אומרים שנשרו רסי עיניה מרוב בכי. תפילתה נתקבלה ואף זכתה להינשא ליעקב שבוע לפני אחותה וזכתה היא להעמיד את רוב שבטי קה.

והנה יש להוסיף, שאמנם נאמר בגמ' על מעלתו של יעקב אבינו שקרא לבית המקדש 'בית' שנא' "ויקרא את שם המקום ההוא וגו' בהר ה' יראה", ולא כיצחק שקראו 'שדה' שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה". א"כ מבואר שזה טוב שבביהכ"נ יש הרגשה ביתית, אבל יחד עם זאת צריך לשמור על קדושת המקום. יש מרביתנו שדרשו על הזהירות מדיבור בתפילה כך, "שתיקה יפה בשעת התפילה" ר"ת 'שיבה'. הרי אומר מי שיקפיד על דבר זה יזכה לאריכות ימים ושיבה טובה.

חז"ל אומרים: "אין מזדוין אלא למזורזין", כלומר: **כולנו מעוניינים לשמור על קדושת המקום בו אנו נמצאים, אך מפעם לפעם היצר מכשיל אותנו ואנו צריכים איזה דבר שיוזר אותנו, שיחזק אותנו להמשיך ולשמור על קדושת המקום: להימנע משיחה בעת התפילה ולהימנע מעזיבת ביהכ"נ לפני סיום התפילה.** כל מי שמשתתף בחיזוק זה ומצטרף לחבורה כולה המתחזקת בכך, הרי הוא נעשה עמהם אגודה אחת, כשכל אחד מהם מקבל כשכר כולם יחד.

סיפור השבוע

נישק את האברך על ראשו בחמימות יתירה, ואמר לו: "אם הטרחת אותי לצאת מבית המדרש, אות הוא שהקבלה שלך בעניין שמירת קדושתו של המקום היא חזקה במיוחד, ואני מברך אותך שתזכה בגין זה לכל מילי דמיטב". ורק כדי לשבר את האוזן על גודל השכר הממתין למי שמונע עצמו משיחה בטילה בבית המדרש, כדאי לספר את ההמשך. רעייתו של האברך ההוא חלתה, והיה קיים חשד רציני למחלה מסוכנת. במשך חודשים ארוכים סבלה האשה יסורים אימים, והנה, **מיד לאחר אותו אירוע חלפו כל הכאבים ועימם גם החשדות, וחייהם של בני הזוג שבו למסלולם התקין.**

(עלינו לשבח)

בית כנסת בבניין בית ספר ת"ד רמת גן רח' גולומב 6 ר"ג.

הביהכ"נ פעיל רק בשבתות ומכיל בס"ד מעל 50 מתפללים. בעקבות דיבורים של קבוצת צעירים והבאת ילדים ומשחקים, החליט רב ביהכ"נ שליט"א (אשר הינו בר אוריין המתגורר בעיר ב"ב הסמוכה) לחזק את ציבור המתפללים בענין כבוד ביהכ"נ ובלייל שב"ק פר' וירא' בין קבלת שבת למעריב ייחד את דרשתו לנושא זה כשבסיום הדרשה תיקן הרב שליט"א שמאותה שבת יתחילו לומר לפני מוסף את ה'מי שברך' שתיקן בעל התו"ט. לאור דרשתו חוצבת הלהבות של הרב שליט"א ציבור המתפללים קיבלו ע"ע להתחזק בשמירת 'קדושת בית הכנסת'. בשבוע שעבר כתב הרב שיחת חיזוק למתפללי ביהכ"נ בנושא חיזוק שמירת קדושת ביהכ"נ וכך כתב:

מזה שלושה שבועות ואילך, משבת פר' וירא התחלנו בחיזוק בקדושת בית הכנסת ושעת התפילה בכמה מיני חיזוקים, כשאחד מהם הוא מניעת דיבור דברי חולין בשעת התפילה. בדבר זה יש כדי לרומם את שעת התפילה ולהחשיבה עד אין קץ, שכן בזה אנו מורים שהמקום בו אנו נמצאים 'מקום קדוש הוא' 'אין זה כי אם בית אלקים', ובכך אנו פותחים פתח גדול בשמים שדרכו יתקבלו תפילותינו ברצון. **הרי דבר ברור הוא שדיבור בתפילה מהווה 'זלזול נורא' כלפי הבורא שאליו אנו מתפללים, וח"ו גורם שאין תפילתו נשמעת,** ו'מידה טובה מרובה ממידת פורענות', ועל כן מניעתנו מדיבור, עם כל המשתמע מכך, היא סיבה להחיל עלינו טובה וברכה מרובה מאת הקב"ה. ויהי רצון שאכן נתברך כן, אמן.

בדרשה בלייל שבת וירא בענין זה, הזכרתי דברים הקשורים לפרשתנו פר' ויצא, על כן אני בא לפניכם בכתובים להביא חלק קטן מתוך זה לפניכם כעת, ולפתח ולהרחיב בו. ו'דבר בעיתו מה טוב'.

אנו קוראים בשבת זו את המסופר על יעקב אבינו בברחו מעשו אחיו לאחר: "ויצא יעקב מבאר שבע... ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש... והנה ה' ניצב עליו ויאמר... הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה...". יש בדברים אלו הבטחות נעלות: הבטחת ארץ ישראל לעם ישראל. הבטחה על ריבוי עם ישראל כעפר הארץ, ו'פרצת ימה' וכו', ברכה על "ונברכו בך כל" וכו', ברכה על "ושמרתך בכל אשר תלך". האם יש ברכות נעלות מאלו? ומה תגובתו של יעקב לכל זה - שמעו היטב: "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים" ומפרש רש"י על פי חז"ל: 'ואנכי לא ידעתי' שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. יעקב אבינו היה מוכן לוותר, כן, לוותר! על כל ההבטחות הנעלות שהזכרנו ובלבד שלא לפגוע בקדושת המקום. ובמה פגע? הוא לא הפך את המקום למרכז מסחרי או לדיונים על מצב הבורסה, הוא אף לא דיבר שם עם איש. בסך הכל לן במקום ההוא! הוא לא גרר לשם מיטה שמיה או כר. במקום גם לא היה מבנה. הוא לן על הארץ במקום שחיות מסתובבות שם, ולכן לקח אבנים לשם סביבו. ובכל זאת הלינה שם היתה פגיעה בקודש. ויעקב אבינו היה מוכן לוותר על כל ההבטחות הללו, כדי לא לפגוע בקדושת אותו מקום אף על פי שראה בחלומם דברים עצומים שלא היה זוכה לזה במקום אחר, מיד חשב על קדושת המקום. המטרה אינה מקדשת את

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com



תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וישלח

צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם

פכים קטנים

בפרשת השבוע, התורה מתארת כיצד יעקב אבינו עשה את דרכו חזרה לארץ כנען מפדן ארם, כאשר הוא טעון בעושר הרב, לו זכה בבית לבן. ואז מספרת התורה כיצד יעקב העביר את משפחתו ואת ממונו את מעבר יבק. "וַיָּקָם בַּלֵּילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁפָחָתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשְׂרֵי יִלְדָיו וַיַּעֲבֵר אֶת מַעְבְּרֵי יָבֶק. וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵרם אֶת הַנַּחֲל וַיַּעֲבֵר אֶת אֲשֶׁר לוֹ" (בראשית לב, כג-כד). אין ספק שהיתה זו משימה לא פשוטה - להעביר קבוצה גדולה של אנשים, נשים וטף, את הנחל, אולם יעקב יכל לה.

ולפתע, "וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ". מדוע נשאר שם יעקב לבדו, בעברו השני של הנחל? אומר רש"י בשם חז"ל (חולין צא, א) שהוא שכח פכים קטנים וחזר עליהם. לכאורה, הדבר מפתיע ביותר - מדוע חזר יעקב כדי לאסוף פכים קטנים?! הלא הוא היה עשיר מופלג, וכאן מדובר היה בכמה כלי חרס פשוטים, שמן הסתם שווים לא עלה על פרוטות בודדות. האם הפסד שכזה מצדיק חזרה אחורה, לעברו השני של הנהר? גם אם המעבר לא היה כרוך בסכנה כלשהיא, מדוע היה אכפת לו אם הכלים הפשוטים והזולים הללו ישארו מאחור?!

ואמנם, הטעם לכך מבואר בדברי הגמרא עצמה שם, שמסבירה כי "מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם". במעשיו, הציב יעקב אבינו דוגמה לכל יהודי השואף להיות צדיק, שכך ראוי שיהיה מבטו - ממונו חביב עליו מגופו.

החיפוש אחר המטבע

והנה, במבט ראשון, דברים אלו הם ההיפך ממה שהיינו חושבים. לכאורה אנו חושבים שלצדיקים אין כל צורך בכסף וממון. ואכן, ישנם הנוטים לפרש דברי חז"ל אלו באופן מעוות, ואף עושים בהם שימוש לרעה. אולם אלו הם דברי קדשם של חז"ל, ועל כן עלינו לבאר את דבריהם באופן מלא וברור, ולהבינם אל נכון.

אמנם ביאור הדברים הוא, שיעקב אבינו לא חזר בשביל הפכים שלו - הוא חזר בשביל הפכים של הקב"ה. עבור הפכים של הקב"ה, גם אם הם פשוטים וזולים, יש לחצות חזרה את הנהר.

נסביר את הדברים. נתאר לעצמנו את ר' שמואל, שהוא יהודי עשיר, היושב כעת ליד השלחן במטבח וסופר מטבעות כסף, כאר לפתע, מתגלגל לו מטבע של רבע דולר מהשלחן אל הרצפה. מה עושה האיש? הוא כורע על ברכיו מתחת לשולחן ומחפש את המטבע האבוד. לאחר שניות ספורות, נכנסת רעייתו אל המטבח, רואה את תנוחתו, ושואלת אותו בפליאה: "שמואל?! אתה כורע מתחת השלחן עבור רבע דולר?! מה זה כבר רבע דולר בשבילך?"

ור' שמואל מגיב ואומר, "אינך מבינה, זה לא המטבע שלי. אלו הם כספים של בית הכנסת, זהו ממון הקדש. נבחרתי להיות הגזבר של בית הכנסת, ואני סופר את המטבעות שנאספו בקופת הצדקה בשבוע האחרון". אמנם הוא איש עשיר מאוד, אבל הוא לוקח את האחריות שלו בצורה רצינית ומכובדת, ויודע שהכסף הזה אינו שלו, ואסור לו לבזבז אותו ולזלזל בו.

אפטרופוס נאמן

דוגמא נוספת - נניח שאתה משמש כגבאי צדקה, ולפתע אתה נזכר שבטעות השארת חלק מכספי הצדקה על הדלפק בחנות מסוימת. אתה חייב לחזור! קר בחוץ? אין זה משנה! זה לא הכסף שלך, ואינך רשאי להזניחו. את הכסף שלך אתה יכול להשאיר שם, אבל לא את כספי הצדקה.

עבר ה' אמיתי, מבין שגם הכסף 'שלו', אינו שלו באמת. הוא אינו אלא אפטרופוס על הכסף שהופקד אצלו על ידי הקב"ה. כאפטרופוס, עליו לנהוג בנאמנות, ועל כן הוא דואג לרכושו כפי שהיה דואג לכספי צדקה, משום שאלו הם כספים של ה'.

עלינו להבין, כי יעקב אבינו לא רק אמר "הכסף אינו באמת שלי" - אלו הן מילים נבובות שכל אחד יכול לומר

לכן אסור לנו לבזבז דברי מאכל, כמו גם שאר חפצים. זה לא ענין של כמה דולרים בודדים, אלא הענין הוא לזכור שאתה מבזבז משהו שאינו שייך לך. מאז ומעולם היה זה ערך חשוב בקרב העם היהודי - לא מבזבזים. בדור שלפנינו, כל אם יהודיה נוהגת היתה לומר לילדיה, "סיימו את האוכל בצלחת, אל תבזבזו", וזה לא היה רק בגלל שהם היו עניים - היה זה משום שהם הבינו ששום דבר אינו שלהם.

ישנם מצבים שבהם אדם מעדיף היה לנהוג בפזרנות, ולא לחוס כל כך על ממונו - ככה נח לו יותר. אולם מי שנמנע מלבזבז, ולא מחמת קמצנותו, אלא משום שהוא מבין ומרגיש שהממון הזה אינו שלו, ועל כן אין לו רשות לבזבז אותו, הרי זו עבודת ה'. כך לימד אותנו יעקב אבינו.

כמה נפלא הוא לראות עקרת בית, אשר משתדלת לחסוך במוצרים כאלו ואחרים, גם במצבים בהם אחרים לא היו חושבים לחסוך. היא אינה עושה זאת רק מכח היותה אשת חיל המשתדלת לחסוך בהוצאות ולהקל על פרנסת הבית, אלא גם כדי להרגיל את עצמה להכרה שמוצרים אלו אינם שלה אלא של הקב"ה. היא מתרגלת לחשוב כמו יעקב אבינו.

הביקור בראדין

אולם ישנה סיבה נוספת, חשובה יותר, מדוע צדיקים חרדים כל כך על ממונם, והיסוד שיתבאר, פותח בפנינו אפיק חדש לגמרי בעבודת ה', הכלול גם הוא במאמר חז"ל שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם.

היודעים אתם מדוע חזר יעקב אבינו בשביל הפכים קטנים? משום שגם כלי חרס קטנים עולים כסף, וכסף שווה זמן! זהו היסוד של המאמר חז"ל הזה: פכים קטנים שווים זמן, והזמן הוא המצרך החשוב ביותר שיש לנו בעולם הזה!

זכורני שכאשר למדתי בישיבת סלבודקה שבליטא, חברי נסע לראדין לפגוש את מרנא החפץ חיים זיע"א. לצערי, לא זכיתי להצטרף אליו, משום שהייתי בחור עני, ולא היה לי כסף לנסיעה. העיירה ראדין היתה חלק ממדינת פולין, בעוד סלבודקה היתה שייכת לליטא, ובאותה תקופה, ליטא ופולין לא קיימו ביניהם יחסים דיפלומטיים, ולכן לא היתה אפשרות לנסוע ישירות לראדין, אלא היו צריכים לנסוע דרך לטביה, ולא יכולתי להרשות זאת לעצמי. אבל חברי נסע - הוא ביקר את החפץ חיים.

את הסיפור הבא הוא סיפר לי בעצמו. כאשר הגיע לביתו של החפץ חיים, הוא נכנס למעין פרוזדור, וראה שני יהודים זקנים יושבים שם. חברי התיישב גם הוא,

אותן, אלא הוא הרגיש כך באמת ובתמים! יעקב אבינו לא היה עשיר - הוא היה עני. הוא הרגיש בחוש שכל מה שיש לו, שייך לה', וכי הוא אינו אלא גזבר המופקד על הטיפול בממון זה. "בתור גזבר, אין לי כלל רשות לבזבז את כספו של הקב"ה כפי רצונותי, או לנהוג בהם בחוסר זהירות".

תאר לעצמך שאתה עובר ליד בנין משרד האוצר של ארה"ב בעיר הבירה וושינגטון, ולפתע אתה מבחין בשטרות ירוקים הצונחים מהבנין. אתה מסתכל כלפי מעלה ורואה את שר האוצר בכבודו ובעצמו עומד ליד חלון משרדו, ומשליך מתוכו חפסות של דולרים. מיד היו מזמינים משטרה, אשר היתה אוזקת את כבוד השר ועוצרת אותו באופן מידי. כולם יודעים שכספי המדינה, עליהם מופקד השר, אינם שייכים לו, ואין לו כל רשות לעשות בהם כרצונו.

יעקב אבינו חי בהכרה תמידית שהוא אינו אלא שר האוצר, אשר הופקד באופן זמני על סכום כסף מסוים ורכוש מסוים. הוא הגיע לדרגה כה ברורה של הכרה זו, שכאשר נותרו מאחור מספר כלים קטנים, הוא נהג כאפוטרופוס נאמן וחזר לקחתם. הוא חזר כדי לטפל בכספו של השי"ת באופן הראוי.

כך מתייחס אדם גדול אל הממון שניתן לו. הוא אינו מסתכל על עצמו כבעלים של הממון, אלא כגזבר של השי"ת. אם הוא עני, הרי שהוא גזבר על מספר דולרים המונחים בארנקו, בנוסף לחסכון של כמה מאות דולרים המוחבאים מתחת למזדן. ואם הוא עשיר, הרי שהוא מונה להיות שר האוצר של הקב"ה, אבל לעולם הוא זוכר שהוא אינו אלא גזבר.

עבודת החסכון

זהו חלק משלמותו של האיש הישראלי עלי אדמות, ומוטל עלינו להרגיל את עצמנו להכרה הזו. כאשר אדם מגיע להכרה מוחשית בבורא יתברך, עד כדי כך שהוא מרגיש שאין לו שום דבר משלו, ושכל ממונו מופקד אצלו בנאמנות - בזה הוא הגיע לפסגת האמונה בה'. זוהי הכרה מוחשית ביסוד הבסיסי שכתוב בתחילת התורה, "בראשית ברא אלקים". הפסוק הזה מלמד אותנו דברים רבים, אולם אחד הלימודים העיקריים הוא, ששום דבר בעולם הזה אינו הפקר. כל חפץ בעולם נברא על ידי הקב"ה, ולכן הוא שייך אליו. זהו הלימוד הראשון בתורה. "לה' הארץ ומלואה" - הכל שייך לה', גם הפכים קטנים שלך.

כשאדם חושב שכספו שייך לו, הוא מתרעם ואומר, "מה הפירוש שאיני רשאי להוציא \$50,000 על חתונת בתי? הכסף הזה הוא שלי!" דיבורים כגון אלו מורים שאדם זה עדיין לא השיג דרגה זו של הכרה במציאות הבורא.

מאות דולר היא ספה של אביונים, אולם בזמנו (שנות החמישים), כמעט נפילתי מהספה כששמעתי זאת. שאלתי את האיש, "כמה אתה מרוויח?" והוא ענה לי שהוא משתכר שבעים דולר לשבוע. נהגתי בנימוס, אחרת, הייתי עושה לו כזה "מי שבירך" שהוא לא היה שוכח לעולם. כדי לספק את מאוויי ההבל של אשתו, האיש הזה ויתר על למעלה מעשרה שבועות מחייו. הוא קם מוקדם בבוקר ורץ לתפוס את האוטובוס או את הרכבת התחתית, וחוזר הביתה רק בערב. עשרה שבועות עבור ספה! אי אי אי, מה הוא היה יכול לעשות בעשרת השבועות האלה! הוא יכול היה לקנות עולם הבא!

הכסף שלך, הרכוש שלך, חשוב - לא רק משום שאתה הוא שר האוצר הממונה על כל מה שנתן לך הקב"ה, אלא יתירה מזאת, משום שכסף עולה לך זמן, וזמן הוא חיים! כאשר אנשים מוציאים כסף ללא מחשבה, למעשה הם מבזבזים "נתחים" מהחיים שלהם. אם אתה מוציא כספים עבור הנאות מיותרות, אם אתה קונה פריטים יוקרתיים שביכולתך להסתדר בלעדיהם, אתה מוותר על חלקים מהחיים שלך ללא סיבה.

למשל, אשה יוצאת ורוכשת שטיח יקר, שיכול לפעמים להגיע לשווי של ארבעה שבועות מחיי בעלה. העובדה שהוא אינו מביע כל מחאה היא משום שהחיים זולים אצלו, ואין להם כל משמעות עבורו. היהודי המסכן הזה הולך כצאן לטבח, ואינו מבין שהוא מקיז את דם חייו עבור השטיח הזה. אם השטיח היה נשאר בחנות, היהודי שלנו היה יכול לקחת ארבעה שבועות חופש מהעבודה, ובמשך הזמן הזה לשבת בישיבת מיר, ולהביט על הלומדים.

השקעה חכמה

רק לשבת ולהביט בהם, זה כבר שווה את הכסף! שב שם בבית המדרש במשך ארבעה שבועות, תסתכל על פניהם התמימות של בחורים ואברכים יקרים, וכבר השגת דבר אדיר, וכמו שכתוב בפרקי אבות (ה, יד), "הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו" - אדם ההולך למקום שבו לומדים תורה, גם אם הוא אינו לומד מילה - יקבל שכר על ההליכה. גם אם אינך מבין אפילו את השפה שלהם - הדבר משתלם לך בהחלט. ואם היית לוקח את הכסף הזה שהוצאת על השטיח היקר ומשלם לאברך שילמד אתך, תחשוב איזו גדולה היית יכול להשיג על ידי זה! האין זה חבל, להפסיד דבר כה יקר? עשקו ממך הזדמנות להצלחה ולשלמות.

זוהי הסיבה שמחשיבים הצדיקים את כספם, ורואים בו דבר יקר-ערך. כסף פירושו חיים, וחיים הם מצרך שאין להחליפו בשום דבר מלבד השגת שלמות. הדבר היחיד

והמתין בסבלנות, בחשבו שכאשר יגיע תורו, יצא אליו הגבאי ויקרא לו להיכנס אל החפץ חיים. הוא חיכה וחיכה עוד ועוד, עד שלבסוף, פנה אליו אחד הזקנים ושאל אותו, "איש צעיר, למה אתה מחכה?"

"באתי לראות את החפץ חיים" ענה חברי. הזקן הצביע על הזקן השני ואמר, "הנה הוא! הזקן הזה שיושב שם על הספסל, זהו החפץ חיים". חברי ניגש אליו. החפץ חיים היה אז זקן ביותר, כמעט בן מאה שנים. הוא הביט בחבר שלי, ושאל אותו: "מנין הגעת?" חברי ענה, "אני מאמריקה". כששמע זאת החפץ חיים, אמר לחבריו: "באמריקה אומרים, 'זמן הוא כסף', אולם באמת עליהם לומר הפוך, 'כסף הוא זמן' - עד כאן דברי החפץ חיים זיע"א.

מחיר הכסף

דברים אלו חשובים עד למאוד. "כסף הוא זמן". חשיבותו של הכסף אינו מצד עצמו, אלא משום שכסף הוא זמן. לדוגמא, בחור נהג בחוסר זהירות, ואיבד את התפילין שלו מפני שהניח אותם היכן שהוא מבלי לשים לב. למחרת, הוא הגיע לבית המדרש ולא מצא אותם. בחור זה רחוק מאוד מלהכיר בערך החיים. כעת אביו המסכן צריך להרוויח עוד שש מאות דולר כדי לקנות עבורו זוג תפילין חדשות. הוא עֶבֶד; הוא נותן את זמנו, את חייו, עבור הכסף הזה.

עוברות כמה שנים, ובחור זה בא בברית האירוסין בשעטו"מ, וכעת עליו להתמודד עם בעיה לא פשוטה: מהיכן משיגים כסף עבור טבעת יהלום? טבעת יהלום! הלא זהו המינימום ההכרחי! איזה חתן אינו קונה לכלתו טבעת יהלום? ומשפחת הכלה יושבת וממתנה לראות כמה זול יהיה הטבעת שיקנה לה החתן...

אז מה עושה הבחור המסכן הזה? אין לו כלום; בוודאי שאין בידו תקציב לקנות את הטבעת, אז לצורך כך הוא ממשכן את אביו המסכן. הוא לוקח \$1900 מחסכונותיו של האב, וכך הוא קונה טבעת יהלום לכלתו.

אם אתם מאלו שחושבים ש-1900 דולר לטבעת זה כלום, כדאי שתקשיבו היטב, כי אתם אלו שזקוקים לכך יותר מכל אחד אחר. היו סבלניים איתי, שכן אתם עשויים לשמוע כמה דברים מפתיעים. ישנם תופעות שהפכו למקובלות כל כך, והם נהיו כל כך נפוצים במחננו עד שהם כבר אינם נחשבים למותרות.

חיים תמורת ספה

פעם ביקרתי בביתו של יהודי אחד; ישבתי על הספה בסלון ביתו, והוא אמר, "הספה הזו שאתה יושב עליה, עלתה לי שמונה מאות דולר". כיום, ספה בשווי שמונה

"אוי ויי", אמר לעצמו ריש לקיש, "אני משאיר את העושר שלי לאחרים". כלומר, "אילו ידעתי שלא אחיה מספיק זמן כדי לאכול את הזעפרן הזה, לא הייתי מבזבז את זמני בקטיפתו. יכולתי ללמוד בזמן הזה שקטפתי אותו בגינה". זה היה צערו של ריש לקיש ברגעיו האחרונים, "קרי אנפשיה ועזבו לאחרים חילם" - עבדתי לחנם!

הבה נתבונן, כמה זמן בילה ריש לקיש בגינה בקטיפת העשב הזה? נניח שהדבר לקח לו רבע שעה, אולי אפילו פחות. על מה הוא בכה, על רבע שעה?! האם זהו דבר שראוי לבכות עליו? התשובה היא, שריש לקיש הבין את ערכו של הזמן; חמש עשרה הדקות הללו היו עבורו הפסד אדיר! ובגללם הוא עזב את העולם הזה מלא בצער על כך שהוא עוזב לאחרים חילו, כי כל רכוש שבבעלותו של האדם, פירושו שהוא הקדיש לכך זמן, וזמן הוא חיים.

זמן יקר

יתכן שלנו הדברים נראים מוגזמים, אולם אין זה אלא משום שאיננו מבינים את החשיבות אותה ייחסו גדולי עולם לכל דקה של חיים. הם, שידעו אילו דברים עצומים ניתן להשיג בעולם הזה, ייקרו כל דקה. ריש לקיש דאג שלא להחליף שום חלק מחייו עבור חפץ, אותו לא יוכל לקחת יחד עמו לעולם האמת. הוא השקיע את זמנו ואת מרצו באפיקים המוצלחים של החיים.

הסיפור הזה מהווה עבורנו שיעור מאלף, שכן רובם של האנשים היו אומרים - או לפחות חושבים - "מדוע ריש לקיש היה כל כך אנוכי? האין הוא מעוניין להשאיר משהו לצאצאיו?" התשובה היא, שבאנו לעולם הזה כדי להיות אנוכיים!

כמובן שכולם חשובים, אולם מבחינתך, אין דבר חשוב יותר מאשר השלמות שלך בעבודת ה'. אין זה אומר שהאדם אינו צריך לדאוג לבני משפחתו, ולספק את צרכיהם. גם זה חלק מעבודת ה', אולם אם יש באדם תשוקה לספק את צרכיהם של בני משפחתו, על אחת כמה וכמה שעליו לספק את צרכיו שלו, והצרכים היחידים שבאמת חשובים, הם אלו שהאדם מכין לעולם הבא.

אדם שאינו מנצל את זמנו כראוי, ונוהג בזמן בחוסר זהירות, הרי הוא כמי שזורק שטרות של כסף מהחלון. האם היית מעלה בדעתך להשליך אפילו שטר של דולר אחד, סתם כך? ומה נאמר על אדם הלוקח כמה שטרות של עשר או עשרים דולר ומפזר אותם ברוח? הלא למשוגע ייחשב מי שיעשה כך! זה בדיוק מה שעושה אדם המבזבז עשר או עשרים דקות - הוא משליך ברשלנות אלפי דולרים לאבדון.

ששווה להקריב עבורו את החיים היא התורה. אם החלפת חיים בעד כל דבר אחר - הפסדת בעסקה.

אמנם, איני בא להורות כיצד בדיוק עליך לנהוג אם רעייתך חפצה להוציא כסף על בית יותר "אלגנטי", משום שהדבר תלוי בגורמים רבים. כמובן, אם בידך לשכנע אותה שלא לבזבז כסף, ולהסביר לה שאין שום ערך לדברים הללו, ניחא. אולם אם היא מתעקשת, אז בהחלט עליך לתת לה מרחב פעולה מסוים. אחרי הכל, מדובר בחסד.

לעשות חסד עם רעייתך הוא דבר חשוב ביותר. הלא כתוב "ואהבת לרעך כמוך", ואין לך "רע" גדול יותר מרעייתך. בוודאי שיש לו לאדם להתייחס בכבוד לאשתו, ובמידה מסוימת עליך להוציא כסף כפי רצונותיה של אשתך. תצטרך להגיע לאיזשהו סוג של פשרה באשר לכמה להוציא ועל מה, אבל מה שלא תחליט, שניכם חייבים לדעת שאינכם מוציאים כסף אלא חיים!

יעקב אבינו לא רצה לבזבז את חייו. לא היו אלו רק פכים הקטנים - אלו היו חייו! לאבד את כלי החרס הקטנים הללו, פירושו להשקיע זמן מסוים כדי לפצות על ההפסד. ואובדן הזמן הזה היה יקר מכדי להתעלם ממנו. זו היתה הסיבה שבגינה חזר יעקב - לא רק משום שזה בזבז כסף, אלא משום שכסף הוא זמן!

צערו של ריש לקיש

עד היכן הדברים מגיעים, נוכל ללמוד מהמסופר במסכת גיטין (מז, א) על ריש לקיש, ומהמילים שאמר בשכבו על ערש דווי. הבה ננסה להמחיש לעצמנו את המעמד הזה, עליו מספרת הגמרא. ריש לקיש חי בעניות, ולא היה לו אלא את המינימום. באותה שעה שבה עמד להיפטר מן העולם, ביתו היה ריק, ולא היה בבעלותו כמעט דבר, וזאת משום שהוא לא בזבז את חייו על צבירת רכוש; היו לו דברים חשובים יותר לעשות מאשר למלא את מעונו ברהיטים בלתי נחוצים.

ריש לקיש שוכב על מטתו, ומביט סביבו בסיפוק, ביודעו שהוא אינו משאיר שום דבריו מאחוריו. ואז, לפתע, נחו עיניו על סיר קטן. מן הסתם היה זה סיר פשוט ביותר, עשוי חמר. הסיר לא הפריע לריש לקיש, שכן הוא עשה בו שימוש במשך שנים רבות. מה שכן הפריע לו, היה מה שבתוך הסיר. הגמרא אומרת כי "ריש לקיש שבק קבא דמוריקא" - נשאר אצלו קב של עשב הקרוי מוריקא [הידוע כיום כ"זעפרן"], אותו מן הסתם קטף מגינת ביתו יום קודם לכן. המראה הזה, של קבא דמוריקא שנשאר ברשותו, הטריד מאוד את ריש לקיש, ו"קרי אנפשיה, ועזבו לאחרים חילם" (תהילים מט, יא).

רציחת הזמן

הלכה ידועה היא, שכאשר צוותה אותנו התורה בלאו של "לא תרצח", איסור זה חל גם כלפי זקן מופלג. גם אם מדובר באדם בן 119 שנה, שלא נותרה לו אלא דקה אחת לחיות, מי שיביא לסיום חייו ח"ו נחשב שופך דמים גמור! אם היו לכך עדים והתראה, אדם זה יומת על ידי בית דין. דין אחד הוא למי שלקח דקה של חיים, כמו מי שלקח מאה ועשרים שנה של חיים.

פירושו של דבר, שמשמעותו של "לא תרצח", אינו לקחת את חייו של אדם - המשמעות שונה לגמרי. הפירוש הוא **לקחת דקה אחת מחייו של אדם**. ממונם של צדיקים חביב עליהם, משום שכדי לצבור כסף צריך להקדיש זמן, וצדיקים מבינים את ערכה של כל דקה בעולם הזה, שבה אפשר לקנות חיי נצח. לכן, אדם שלקח מחבירו אפילו דקה של חיים, הרי הוא רוצח גמור.

הבה נתאר לעצמנו אדם שהיה מגיע לעולם הזה לשניות ספורות בלבד. בפרק זמן הקצר הזה, הוא פקח את עיניו ואמר, "מה רבו מעשיך ה'!" ולאחר מכן הסתלק לבית עולמו. האיש הזה חי למען מטרה גדולה מאוד! עליו ראוי לומר, "יש קונה עולמו בשעה אחת" (עבודה זרה יז, א).

מה הם החיים? החיים הם הזדמנות לעלות ולהשיג עוד ועוד שלמות. אדם שלוקח את החיים האלו, את הדקות הללו, ומשליך אותם לאבדון - זוהי רציחה! במוצאי השבתות הארוכים של החורף - אם אתה נכנס לרכב ונוסע לבורו פארק כדי לבקר את קרובי משפחתך, ויושב ומדבר אתם במשך שעות - זוהי התאבדות. ואם אתה לוקח את אשתך אתך, אז זה גם רצח - אין בכך כל ספק. מן הסתם, כאשר תחזרו על דברי בהגיעכם הביתה, הדברים ישמעו כמו כפירה! מה, אין עוד ביקורים של מוצאי שבת בבורו פארק? אסור לבקר את המחותנים לשעתיים-שלש של שיחה על דא ועל הא? רציחה? התאבדות?!

יהלום מתוך ידיו של הקב"ה

לנו אין את המבט הזה על ערכו של הזמן, משום שהורגלנו לצעוד בעקבות ההמונים חסרי-המחשבה, שבזבזו זמן הוא דבר שלא אכפת להם ממנו כלל וכלל. אנחנו חושבים שזמננו שייך לנו. ממש כפי שאנחנו חושבים שהפכים קטנים "שלנו" שייכים לנו, אנחנו חושבים שהדקות "שלנו" שייכות לנו.

אולם מגיע דוד המלך ואומר, "בִּידֶךָ עֲתִיתִי" (תהילים לא, טז), ובכלל כוונת הפסוק הוא הרעיון עליו אנו מדברים: "הזמן שלי שייך לך, ה'. הוא אינו שלי". הדקות כולן נמצאות בידי של הקב"ה, וכל אחת מהן היא יהלום יקר-ערך. אם אדם לוקח מידו של ה' עוד דקה, עוד יהלום, ומשליך אותו מהחלון, הקב"ה אומר על כך, "איזו חוצפה! נתתי לך מתנה יקרה - דקה. הדקה היא בידים שלי, ואתה לוקח אותה ממני ומבזבז אותה?"

אין לנו זמן לבזבז דקות! "היום קצר והמלאכה מרובה ובעל הבית דוחק", יש בעל הבית שרוצה לראות תוצאות, והוא אינו מוחל על שום דבר! הוא נותן לנו דקות למטרה מסוימת, והוא מצפה לראות מה עשינו בדקות הללו.

וידויו של הגר"א

מתנת הזמן היא הזדמנות אדירה, אבל גם אחריות עצומה. עלינו לזכור שאנו עתידים ליתן דין וחשבון. מסופר על בנו של רבינו הגר"א זיע"א, שראה את אביו מתוודה ביום הכיפורים. כאשר מתוודים ביום כיפור, אין לומר רק את נוסח ה"על חטא" המודפס במחזורים, אלא כל אחד ואחד צריך להוסיף את החטאים הפרטיים שלו. כל חטא שזוכרים, יש להוסיפו בתוך הוידויו.

בנו של הגר"א רצה לשמוע - אילו חטאים היו לאביו? לא הייתי ממליץ לבנים שלנו לנהוג כך - מי יודע מה הם עלולים לשמוע... אולם בנו של הגר"א סבר שהדבר בטוח עבורו - לשמוע את חטאי אביו. הוא קירב את ראשו אל אביו, ושמע שהוא ממרר בבכי. ועל מה בכה הגר"א? הוא בכה על כחמש דקות של ביטול תורה במשך השנה.

מה יכול אדם להספיק בחמש דקות? הוא יכול לקנות נצח נצחים - אין סוף! מי שמסוגל ללמוד, אין לשער עד כמה יקרה היא כל דקה. הקב"ה נתן לנו חיים עבור מטרה זו - לימוד התורה, וכפי שנאמר במפורש: "כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַתָּה חַיִּיךָ" (דברים ל, כ). אל תטעו בהבנת מילים אלו - זו אינה אמירה כללית, שהחיים שלנו צריכים להתנהל על פי תורה, אלא פירוש הפסוק הוא שאפילו דקה של לימוד תורה, היא החיים שלנו.

סדר קלמאי

ידוע שבישיבת קלם, לאחר שחזרו הביתה בלילה, בסופו של יום ארוך של לימוד, הם היו שבים במיוחד לבית המדרש, לסדר לימוד מיוחד בן חמש דקות! כולם עשו את

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

מצווים לא לשכוח את מעמד הר סיני, ולחשוב על מה שאירע באותו יום נהדר.

האם חשבת על זה פעם במטבח ביתך? **אולי** בחג שבועות. אבל זו מצוה לחשוב על מעמד הר סיני מדי פעם, כשמטאטאים את הרצפה. לחשוב על כך שפעם, במהלך ההיסטוריה, זה קרה; לפחות שני מיליון איש עמדו למרגלות הר סיני, ושמעו את קולו של ה'. "הִשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹקִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאִשֶּׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיַּחֲיִי" (דברים ד, לג). איזה מעמד נשגב זה היה! דקה אחת של מחשבה אודות הר סיני, וכבר הנחת בכיסך יהלום יקר-ערך, מהסוג שאי אפשר לקנות עבור שום הון שבעולם.

כולנו - אנשים, נשים, מבוגרים וצעירים - יכולים להשיג דברים אדירים בכל דקה בחיינו. כמובן, איננו יכולים לדרוש ולצפות מעצמנו כל כך הרבה כבר בהתחלה. העבודה הזו דורשת אימון של המוח ושל האופי, שכן מטבענו אנחנו עצלנים, והרבה יותר קל לא לחשוב בכלל. אבל כולם יכולים לפחות להתחיל במסע אל השלמות; גם אם אינך חושב כל הזמן, גם אם אתה מבזבז הרבה מזמנך, אם תקדיש דקה אחת של מחשבה - זה כבר הישג גדול מאוד. הדקה הזו הפכה אותך לאדם מרומם, ואם עשית את זה במשך שתי דקות - אתה מרומם עוד יותר.

מחשבות של תורה

הנושא הזה - ללמוד מה לעשות עם הזמן הפנוי שלנו, הינו חשוב ביותר, ולכן נקדיש כעת כמה דקות כדי להכין לעצמנו מספר דוגמאות מעשיות, רק כדי לתת לנו מושג מה מצופה מאיתנו. כל מי שאכפת לו מעתידו בעולם הבא, צריך לעשות לעצמו רשימה של נושאים חשובים, אותם הדגישה התורה, וכך יהיה מוכן לחשוב על נושאים אלו בכל פעם שיש לו זמן פנוי.

מדוע מספרת לנו התורה אודות סדום? מדוע מתארת לנו התורה את אופן ירידת המן במדבר? מדוע סיפרה לנו התורה על קריאת ים סוף? ועל אברהם ויצחק ויעקב? ועל האמהות הקדושות? למה נועדו כל הסיפורים אודות עם ישראל במדבר? האם אי פעם הקדשת זמן לחשוב על הדברים הללו? אתה **חייב** לחשוב עליהם! וההוכחה לכך היא, עצם העובדה שהם כתובים בתורה. הם נכתבו בתורה כדי שנחשוב עליהם ונזכור אותם תמיד; לחשוב עליהם נקרא לחשוב על התורה.

על כן, בשעה שאתה אוחז ברצועה המשתלשלת מתקרת הרכבת התחתית, עצום את העיניים, שים לב לארנק, וחשוב על יציאת מצרים. כן! "לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" (דברים טז, ג). האם אי פעם חשבת על זה? באמצע היום, חשוב על יציאת מצרים.

הדרך חזרה מהבית לישיבה כדי ללמוד חמש דקות. לאחר חמש דקות, הם היו שבים לביתם.

ישאל השואל: מהו העניין כאן? האם זה סוג של משחק? האם זו הצגה? לא ולא - היה כאן חינוך! הם הרגילו את שכלם ולימדו את עצמם ששווה להגיע לישיבה עבור חמש דקות של לימוד. אדם שיכול ללמוד חמש דקות, שלש דקות, דקה אחת - זהו כבר הישג חשוב ביותר!

ברצוני לומר דבר חשוב - לבעלי השאיפות שביניכם. אם תלמדו כיצד לנצל את הרגעים הפנויים שלכם, תוכלו ללמוד מסכת שלמה תוך כמה דקות. הכינו לעצמכם גמרא, ובכל פעם שיש לכם כמה דקות פנויות, תפתחו את הגמרא ותלמדו כמה שורות. אם הבנתם את דברי הגמרא - מה טוב, ואם לא, סמנו את הקטע הקשה בעפרון, ובפעם אחרת, תוכלו לחזור לסוגיא הזו, ולעיין ולהתבונן בה עוד. אתם תתפלאו כמה אפשר להספיק בזמנים שאחרת היו מתבזבזים. ככל שיחלפו השנים, תצברו כמות מדהימה של עושר. ומי שמבזבז זמן אותו יכול היה לנצל ללימוד, לא רק שהוא זורק יהלומים, הוא מאבד עצמו לדעת!

להחרים את הטלפונים!

אולם נניח שאינך מסוגל או שאינך רוצה ללמוד, עדיין ישנו שימוש חשוב ביותר שתוכל לעשות עם דקותיך, והיא - **לחשוב**! כל אחד מאתנו מסוגל לחיות חיים עשירים ומלאי סיפוק, אם רק נלמד כיצד לנצל את הדקות שלנו כדי לחשוב על היסודות הגדולים של תורתנו. זוהי הזדמנות כל כך גדולה וחשובה, והיא הופכת כל דקה בחיינו לבלתי תסולא בפז.

כל אחד יכול להתחיל במשימה הזו! נשים בבית, אנשי עסקים במשרד, נערות ההולכות ברחוב, אברך בכולל, ופועל במפעל - לכולם ממתנינה ההזדמנות לחיות חיים מרוממים, חיים שבהם מנצלים את הדקות הבודדות כדי לקנות גדולה אמיתית. משום כך, אסור לאף אחד אפילו לשקול לעסוק בעיסוק הנקרא "להעביר את הזמן" ע"י שיחות טלפון - זהו רעל! על הטלפון יש לצייר צורה של גולגולת ועצמות מוצלבות [הסמל הבינלאומי לרעל]. לוותר על דקות יקרות, ולבזבז אותם על ידי שיחת טלפון, זו רציחה, זו התאבדות!

קוטפים יהלומים

דוגמא לדבר - עקרת בית, העומדת במטבח ובוחשת בסיר המרק, מטאטאת את הרצפה או תופרת, בידיה לנצל את אותן דקות יקרות שניתנו לה מידו של ה' יתברך, להשיג דברים נעלים ומרוממים. למשל, יכולה היא לחשוב על מעמד הר סיני. הרמב"ם (באגרת תימן), כותב שאנו

בואו נהיה מעשיים

כסף הוא זמן

בלי נדר, השבוע אעבוד על ללכת בדרכי יעקב אבינו. פעם ביום, אצא מגדרי כדי להיזהר במיוחד ברכוש שלי, אבל לא בגלל שאני קמצן או מנסה לחסוך כסף. אני עושה זאת מתוך כוונה להרגיל את עצמי להעריך את שני היסודות הללו: (א) כל הרכוש שלי שייך לקב"ה, ועלי להיות אפטרופוס נאמן. (ב) צבירת הרכוש הזה לקחה זמן. לא ניתן להעריך את שוויה של אפילו דקה אחת, את הכח העצום הגלום בה, ואת הגדולה שניתן להשיג על ידה, אם אנצל אותה כראוי לה' ולעבודתו.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גליותינו - השופר בא לעורר את אומות העולם לשחרר את ישראל משעבוד מלכיות, "[והעברת שופר תרועה... בכל ארצכם... וקראתם דרור בארץ" (ויקרא כה, ט)] והנס בא לעורר את ישראל להתקבץ "[שאו נס ציונה העיזו אל תעמודו" (ירמיה ד, ו)]. שני החושים: השמיעה והראייה, ישמשו אמצעי הודעה, אבל יש הבדל ביניהם, כי ראיית הנס לא תעורר מי שאינו חפץ לראות, כי יפנה לצד אחר שלא יראה את הנס, ולכן אין הנס אלא לאותם המצפים והחפצים לראות, ואינה דומה שמיעה לראיה (מכילתא, שמות יט, ט). אבל תקיעת השופר המשמשת על ידי חוש השמיעה, תעורר אף מי שאינו חפץ לשמוע כי לא יועיל לו לפנות לצד אחר. לכן יבוא השופר להתרות באומות ולהחריד אותם על כרחם לשחרר את ישראל, כמו שופר של יובל המתרה באדון שישחרר את עבדיו העברים על כרחו, ובקוני האדמות להשיבם אל בעליהם הראשונים, נגד רצונם.

נשיאת הנס אמנם אינה אלא בשביל ישראל, שיראו שהגיעה שעת הקבוץ, וידעו שניתנה רשות לעלות כחומה (כתובות קיא, א). אבל לא נתקע בשופר להם, ורק הראה בנשיאת נס, כדי שכל הרוצה לפנות ולא לציית להתקבץ, יפנה ולא יציית, ולא ישתתף בגאולה כי אם מי שנכסף לה, כמו שאמרו חז"ל (תענית ל, ב) על הכתוב (ישעיה סו, י) "שמחו את ירושלים כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה", כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבנינה, ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה. לכן לא אמר "ושא נס לקבץ נדחינו" אלא "גליותינו", כלומר אותם המרגישים את עצמם בין הגוים כאילו הם גולים וזרים, ואינם חפצים להשאר בינם, להם מועילה נשיאת הנס, כי יבואו מעצמם ומרצונם.

תדמיין את האדמה פותחת את פיה ובולעת את קרח. חשוב על משה רבינו ועל אהרן הכהן. חשוב על גן עדן. חשוב על עקידת יצחק. חשוב על המבול. ה' הביא את המבול כדי שנזכור אותו. הקב"ה פעל על פי היסוד של שכר ועונש, ולמרות שה' הבטיח שלעולם לא יביא מבול של מים לעולם, אבל מבול של אש, הוא יכול להביא ח"ו. הוא עשה זאת שוב ושוב במהלך ההיסטוריה. העיר הרומית הקדומה פומפיי, נקברה תחת מבול של אש - כתוצאה מהתפרצות הר געש, אפר נפל על העיר והרס את כולה. כעשרת אלפים איש נקברו שם; זה היה מבול של אש.

אמנם ישנם הרואים במחשבות מעין אלו דבר מיותר; הם רוצים לחשוב רק על סוגיא. זה טוב מאוד; אם ברצונך לחשוב על "תקפו כהן" - זה מצויין. אולם מה שלא תחשוב עליו, המטרה העיקרית בדברי היא, שיש לנצל את החיים; יש לנו כל כך הרבה מה להשיג בכל דקה בחיינו.

לומדים מיעקב אבינו

זהו היסוד הגדול שהבין יעקב אבינו - צדיקים, ממונם חביב עליהם יותר מגופם, משום שכסף הוא זמן, ובכל העולם כולו, אין מצרך יקר כמו הזמן.

ברגע שנשכיל ללמוד מדרכיו של יעקב אבינו, נשב בבית במקום לצאת למסעות. לא נבזבז את חיינו בנסיעות ברכב. איננו יכולים להרשות זאת לעצמנו - יש לנו מדי הרבה מה להספיק. אם אתה רוצה להתעמל - צא לטיול רגלי ברחוב. תשאף אוויר צח, ובזמן שאתה מטייל, תוכל לחשוב - מלבד כאשר אתה צריך לחצות את הכביש; את החצייה תעשה באופן בטיחותי - הסתכל לשני הצדדים, תחצה, ותשוב מיד למחשבותיך. מיד כאשר רגליך נוגעות במדרכה - אתה שב למחשבותיך היקרות.

זוהי משימת חיים מפוארת! זהו נושא רציני ביותר, שאין לזלזל בו כלל וכלל! במקום לקחת את הדקות הללו, את היהלומים היקרים, ולהשליך אותם - אתה מנצל אותם היטב, ובכל יום אתה נעשה עשיר יותר ויותר. המחשבות הללו הם ההישגים היקרים ביותר שלך בעולם הזה, והעושר הזה שאתה צובר בחיך כאן, יהיה הרכוש היקר ביותר שלך כאשר תגיע - לאחר מאה ועשרים שנה - לעולם הבא!

שבת שלום ומבורך!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אם יש לאדם שני לימודים שהוא יכול ללמוד, אחד שהוא נהנה ממנו ואחד שהוא אינו נהנה ממנו, במה עליו לבחור?

תשובה:

כולם יודעים את התשובה. כלל נקוט בידינו: לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ (עבודה זרה יט, א). כמובן שכל זאת בתנאי שהוא לומד, אך אם הוא צריך להחליט בין ללמוד לבין לא ללמוד - אז הבחירה כבר אינה בידו - זה כבר לא תלוי במה שלבו חפץ.

אולם עלי להבהיר נקודה חשובה. נניח שאדם צריך לבחור בין לימוד גמרא ללימוד חומש. לעתים קרובות מאוד, גם אז הבחירה אינה בידו. הסיבה לכך היא, שהוא אינו באמת חפץ ללמוד חומש. זה לא שהוא רוצה להבין את דברי התורה וללמוד מה מבקש הקב"ה ללמד אותנו. לא, לא זו הסיבה שהוא מעדיף ללמוד חומש. לבו אינו חפץ בחומש, אלא שהוא חפץ פחות בגמרא. הוא מתעצל, ומחפש את הדרך הקלה. לא מתחשק לו להשקיע את המאמץ הדרוש ללימוד גמרא, אז חומש הוא התירוץ שלו להתחמק מהעבודה הקשה. וכן על זה הדרך, כאשר לימוד אחד קל יותר מהשני - יש לבדוק האם אכן הוא חפץ בלימוד מסוים, או שהוא רק חפץ להקל מעליו את המלאכה.

לעומת זאת, אם אכן שני הלימודים שווים במדת הקושי שלהם, אז אמת המדה צריכה להיות "מה שלבו חפץ", ועליו לבחור בענין שמעניין אותו יותר. כל אדם יצליח יותר כאשר הוא לומד נושא שמעניין אותו, ואין דבר חשוב יותר מאשר להצליח להבין את דבר ה'.

קיבוץ גלויות עתיד להיות גורם לעליה בהשגת השלימות, משתי סיבות:

האחת היא, שעצם הפירוד והפיזור הם מכשול, והשניה היא, כי אסיפת וקיבוץ הנאמנים לה' מעוררים המעלה והחסידות.

מארבע כנפות הארץ - אף על פי שנעשה נוסח התפילה על ידי אנשי כנסת הגדולה, שאז עדיין לא נתפזרו ישראל פיזור גמור, כהיום שהם ממש בכל קצווי תבל, מכל מקום גם אז נתפזרו [ובפרט עשרת השבטים, וגם ריבוי השבי שנמכרו לאומות שונות] הרבה מאד, ולפי תנאי הזמן שהנסיעה היתה איטית מאד היו אותם המרחקים גדולים מאד מאד יותר ממרחקי העת ההווה. עיקרו של דבר הוא שאנשי כנסת הגדולה הכניסו לשון המקרא בבקשותיהם, והמקרא מכוון לאחרית הימים שכבר יהיו ישראל בפיזור גמור כהיום הזה.

ברוך אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל - לא אמר מקבץ עמו ישראל אלא אמר נדחי, להגיד שאפילו אותם שאינם מכירים שהם בגלות [ולא במזידים שחפצים להיות כגוים, כי נדחי לשון נפעל ולא לשון פעל] ונדחו על כרחם או שנשבו לבין הגוים, גם אותם יקבץ מפני שהם מישראל עם ה'.

נמצא אם כן כי שלשה חלקים בברכה זו:

(א) שופר גדול יקרא לכל העמים לשחרר את ישראל ולשלחם מארצם.

(ב) נס יורם לעם אשר ציפה וקיוה לישועתו, להורות להם שבא עת הקבוץ והגאולה.

(ג) נדחי ישראל אשר תעו שלא ברצונם יאספו יחד עם כל בית ישראל.

נאה דורש

פנינים מתוך הספרים החדשים "דורש טוב" ו"נאה דורש"
על ספר בראשית

לא לנסות למצא חן בעיני אחרים

ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה (לכ.ו.)

אומרים חז"ל במדרש (בראשית רבה עה, יב): "שור - זה יוסף, שנאמר (דברים לג): 'בכור שורו הדר לו'. חמור - זה יששכר, שנאמר (בראשית מט): 'יששכר חמר גרם'. צאן - אלו ישראל, שנאמר (יחזקאל לד): 'ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם'. ועבד - זה דוד, שנאמר (תהלים קטו): 'אני עבדך בן אמתך'. ושפחה - זו אביגיל, שנאמר (שמואל א כה): 'הנה אמתך לשפחה'. יעקב מסיים את כל הרשימה הזו, ומציין שאמר זאת כדי "למצא חן בעיני אדני".

והתמיהה גדולה: האם על ידי כך ימצא חן בעיני עשו? האם הוא מתפעל מחניוקים ממאה שערים עם זקן? שמא יקסם מיוסף הצדיק, או מיששכר שיושב ולומד יומם ולילה ולא עושה צבא? הלא אם יעקב רוצה למצא חן בעיני עשו, הוא צריך לספר לו על צאצא שלו שזכה להיות אלוף ספורט או אלוף קראטה שיודע לתת אגרופים כמו שצריך, או למצער אדם עם בלוורית ומכנסים קצרות. בקושיה זו נתקשיתי במשך זמן רב, עד ששמעתי מרבי לוי יצחק בנדר וצ"ל ספור שישב לי את הקושיה.

בישיבת ברנוביץ היה בחור כשרוני, שהיה מחבר שירים יפים ביותר. לכבוד יום הולדתו של הצאר ניקולאי הוא חבר שיר ושלח אותו אל ארמון המלוכה, ולאחר זמן קבל מכתב ובו נכתב שהשיר מצא חן בעיני הצאר, והוא חפץ לפגש את הכותב באפון אישי.

בימינו, מעמדם של השליטים מצוי בשפל המדרגה, אך בימים ההם הצאר היה שליט כל יכול, ואדם שהיה מעז להוציא הגה פנגדו, היה נענש בתליה. מפגש עם הצאר היה אפוא דבר שמעטים זכו לו.

הבחור היה נרגש מאד ויצא לכוון העיר מוסקבה בכדי לפגש את הצאר. בדרך הוא עבר בעירה פטריקוב, שם נפגש עם משכילים תושבי המקום. כששמעו הללו על מטרת נסיעתו, נענו ואמרו לו: "הירדת מדעתך? האם אתה מתכנן להפגש עם ניקולאי עם המראה הגלוי שליך, כשאתה עם זקן תיש וישי פאות מזדקרות בקרניים? הלא זוהי בושה וכלמה וחלול ה' גמור! עליך להוריד את הפאות והזקן ולבוא לפניו מספר כהלכה, ובנוסף - ללבש עניבה מכבדת ולנעל נעלים נאות!".

הבחור סרב, אך הם לא הניחו לו, עד שלבסוף השתכנע ועשה כדבריהם. הוא המשיך בדרך, ולאחר שלטולים רבים הגיע סוף סוף אל הארמון. השומרים הכניסוהו, והוא עמד רועד כעלה נדף בפניסה לטרקלין המלכותי.

והנה נפתחה הדלת, והוא ראה את הצאר ניקולאי מביט אליו מתוך החדר.

הוא עוד לא הספיק לומר מלה או שתיים, כשלתע צרח עליו ניקולאי בכל כחו כשהוא סמוק מחמה: "הסתלק מכאן! הזמנתי אותך רק משום שרציתי לראות כיצד נראה בחור משיבת ברנוביץ, אך אם אינך שונה מכל היהודים שסביבי, איני חפץ לראותך!".

סוף המעשה היה, שהבחור נשבר מאד וסופו היה רע ומה. יעקב אבינו בא לעשו ואומר לו: אלו הדברים שאני משתבח בהם, ואני מספר לך זאת כדי למצא חן בעיניך.

בכך שמון מסר חשוב מאין כמותו: אל תשתנה בכדי למצא חן בעיני מאן דהו! אדם שבאמת רוצה למצא חן בעיני אחרים - צריך ללכת בדרך ובשחון, ולא לעשות מעשים שבאמצעותם ימצא חן בעיני אחרים!

המכבה את הנר - נשמת האדם

כתוב במשנה (שבת ב, ה): "המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני עובדי כוכבים, מפני ליסטים, מפני רוח רעה ואם בשביל החולה שישן - פטור". אם אדם מכבה את הנר מפני שהוא מתירא מהמלכות שגזרה שמי שידליק נר ייהרג, או מפני ליסטים שלא ייהרגוהו נפש, מפני אדם שאחזתו רוח רעה, או בשביל חולה מסכן שהנר מפריע לו לישן - בכל המקרים הללו האדם פטור על כבוי הנר.

ממשיכה המשנה: "כחם על הנר כחם על השמן כחם על הפתילה - חיב". אם אדם מכבה את הנר לא מחמת אנס, אלא מפני שחבל על השמן, הוא חיב.

"ורבי יוסי פוטר בכלן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם" - מפניו שזו מלאכה שאינה צריכה לגופה.

עד כאן פרוש המשנה כפי הפשטות.

אמנם ידוע שמשנה היא אותיות 'נשמה', ורבי הקדוש חבר את המשנה גם על דרך הנסתר, ובמשנה שלפנינו טמון עמק נוסף.

"המכבה את הנר" - המשנה מדברת על אב שלוחם את נשמות ילדיו ומכבה אותן - שולח אותם לחנוך קלוקל. "מפני שהוא מתירא מפני גוים" - ברוסיה שלחו הבולשביקים אנשים לסיביר בעוון למוד תורה. אין לנו משג מה זה 'סיביר', זה הרבה יותר גרוע מלהיות בתוך מקפאי.

בגזרותיהם כבו הבולשביקים לעם ישראל מיליוני נשמות.

"מפני ליסטים" - הם אכן ליסטים גדולים. "מפני רוח רעה" - זהו הקומוניזם. "או בשביל החולה שישן" - מפני אלה שהרסו את עם ישראל ועשו אותו חולה.

כאשר אדם יבוא לאחר מאה ועשרים לבית דין של מעלה, ישאלו אותו: "היכן הילדים שלך? מדוע הם לא נשארו יהודים כשרים?"

אם הוא משיב "מפני גוים, מפני ליסטים, מפני רוח רעה" - אי אפשר לחיב אותו על כך, שכן אמנם הוא לא עמד בנסיון, אך סוף כל סוף הוא נתנסה בנסיון קשה עד למאד.

אך אם הוא כבר גר בצרפת, ישראל, במקום שאין קומוניזם ואין אסור לשלח לחנוך תורני, ובכל אופן הוא שולח את צאצאיו לחנוך קלוקל - עליו ממשיכה המשנה ואומרת: "כחם על הנר, כחם על השמן, כחם על הפתילה" - המנתק את הפתילה, את הקשר שבינינו לאבינו בשמים - "חיב!"

"ורבי יוסי פוטר בכלן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם". גם אם אדם לא יכול לשבת וללמוד כל היום והוא מוכרח לצאת לעבודתו, לפחות הרחוב נקי מבחינה רוחנית ואין הוא נכשל בעברות בעת הליכתו. "חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה פחם" - בימינו, מקום העבודה עצמו מלא גבול, הנער מעשן סמים, והדור מדרדר ומשחית לגמרי. אורה קלוקלת זו משפיעה גם עליו ומשחיתה את נשמתו!

על האדם ללכת בדרך ישראל סבא, ולא להתפעל מהמצקצקים והמנדים בראשם, שכן הוא עושה את המעשה הנכון, ואלו הם מכבים במו ידיהם את נר ה' - נשמת אדם.

(רבי שבתאי יודלביץ וצ"ל)

חשיבות הדאגה ליחידים ולחלשים

ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו (לכ.ט)

רש"י מביא את דרשת חז"ל: "ודינה היכן היתה? נתנה בתבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו עיניו. ולכך נענש יעקב, שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למושב, ונפלה ביד שכם".

והתמיהה גדולה: אם יעקב אבינו היה בא לשאל דעת תורה אצל כל אחד מקני הדור: יש לי בת שקוראים לה דינה, ויש לי אח שקוראים לו עשו. האם לקחת אותו לחתן לבתי משום שיש סכוי שתחזיר אותו בתשובה? מצד שני, יתכן שבבקר אני כופתה ונותנה לפני הארי, וגורם לה להיות אשתו של עשו עם ילדים כמו אליפז... מה גדולי הדור היו פוסקים לזו? הרי התשובה, לבאורה, ברורה.

כאן כתוב שהיתה עליו תביעה: חז"ל קוראים עליו את הפסוק (איוב ו, יד): "למס מרעהו חסד" משום שמנע מאחיו את האפשרות לחזר בתשובה.

מה הבאור בזה?

בעלי המוסר אומרים, שאכן לא היתה תביעה על יעקב על כך שנעל את דינה בתבה. כך היה עליו לעשות. התביעה כלפיו היתה, שהיה עליו לנעל אותה עם אנה, עם שברון לב, על אחיו שלא חזר בתשובה.

זהו באור על דרך הדרש, שכן לא כתוב שהתביעה היתה על מה שהוא לא עשה.

עוד נראה לבאר, שלא מדבר כאן על "קום עשה", שהיה על יעקב לשדך בפעל ביניהם, אלא התביעה כאן היתה על שלא השאיר את הדברים להסתדר מעצמם, שהיה משמים מה שהיה.

כי הנה, אם עשו לא היה אח של יעקב אלא בן שלו, ודינה בת שלו - מה אז יעקב היה עושה? אף אם נאמר שלכתחלה לא היה משיא אותם זה לזה בקום ונעשה, אבל האם גם אז היה נועל את דינה בתבה, או שהיה משאיר זאת להנהגת שמים? צריך לזכור, שהראש של עשו קבור בקברי אבות, משום שסוף כל סוף הוא גדל בבית של אברהם, יצחק וישראל, והיו לו דעות והשגות גבוהות. הפעיה המרכזית שלו היתה המלחמה המתמדת בין ידיעותיו לרצונותיו ותאוותיו, והוא לא השכיל להתגבר על התאוות.

סביר להניח, שאם עשו היה בנו, ההנהגה שלו היתה להשאיר זאת להנהגת שמים, ולא היה נועל את דינה בתבה. אמנם מחד גיסא יש סכנו גדול שעשו לא יחזר בתשובה, אבל מאידך גיסא יש סכוי גדול שהיא תצליח להחזיר בתשובה את מי שגדל בביתם של גדולי האמה וספג את השקפת עולמם. סביר מאד להניח, שלמען בנו הוא היה לוקח את הסכנו ומשאיר לקב"ה לגלגל את הענינים.

אלא מאי? עשו לא היה בנו אלא אחיו, והתביעה על יעקב היתה: למה לא התנהגת עם אחיך כמו שהיית מתנהג עם בנה?

אינני מקנא במנהלי מוסדות, ראשי ישיבות או מנהלי סמינרים, שעומדים בנסיון שהוא דיני נפשות ממש: יש במוסד תלמיד מקלוקל וקנים חשש שיקלוקל אחרים, והשאלה העומדת בפניהם היא האם להוציאו מהמוסד או לא? מצד אחד, תלמידים נוספים עלולים להתקלוקל בגללו, ומאידך, בדורנו אם זורקים בחור משיבה - הוא לא ילך לישיבה אחרת, הוא ילך לרחוב! ונורא נוראות לחשב מה יצא ממנו ומכל הדורות הבאים אחריו. מדבר על דיני נפשות, לכאן או לכאן.

כשהיו באים לשאל את רבי חיים גרינמן זצ"ל אם לזרק בחור, היה משיב: "אם הייתם שואלים אותי על בחור אם הוא חביב סקילה או לא - לא הייתי יכול לפסוק, משום שצריך בית דין של עשרים ושלשה כדי לדון בדיני נפשות. השאלה אם לזרק בחור מהישיבה חמורה יותר, משום שצעד כזה פרושו לאבד אותו ואת כל הדורות הבאים אחריו, לנצח נצחים! איך אוכל לקחת זאת על עצמי? לשם כך יש צרך בבית דין של שבעים ואחד! בשביל לדון בזה עלי להרגיש שהבחור שעליו מדברים הוא כמו בן שלי... כל עוד שאינני מרגיש כך - לא אוכל לפסוק בשאלה זו".

ופעם אחרת אמר רבי חיים גרינמן משפט חכם מאד: באים אלי עם שלשה סוגי שאלות - קלות, בינוניות וחמורות. השאלות הקלות הן בהלכות שבת, דאורייתא, סקילה. השאלות הבינוניות הן בעניני רפואה, לעשות נתיח במח או לא לעשות, והשאלות

החמורות הן - האם לזרק בחור מהישיבה...

ה"חזון איש" זצ"ל הגדיר, שיש לו הרבה פעמים ופוחים עם מנהלי מוסדות: הם מסתכלים על המוסד, והוא מסתכל על הנשמות של אותם יחידים...

איך באמת צריכה להיות ההנהגה? יש ישיבה של מאתים בחורים ויש בחור אחד שקנים חשש שיקלוקל אותם. מה לעשות? ראש הישיבה צריך להרגיש שכל המאתים בחורים הם בנים שלו, וכמו כן להרגיש שאותו בחור הוא בנו, ולעשות את מה שהיה עושה במקרה כזה.

בשמדבר על אדם זר - היד קלה יותר על ההדק. אבל היה אם מדבר בבן שלי, מחמד צניף - התנהגותך היתה אחרת, סובלנית יותר, מתחשבת ומבינה יותר.

זו היתה התביעה על יעקב - מדוע הסתכלת על עשו כמו אח ולא כמו בן.

*

אסים בשלשה ספורים:

הספור הראשון הוא על הרב שניידר. היתה לו ישיבה בלונדון שיצאו ממנה גדולי תורה מבהקים.

פעם אחת בא אליו בחור, שעבר את המחנות, ובקש להכנס לישיבה. הרב שאל אותו: "מה למדת?" והבחור השיב שלקחו אותו למחנות הישר מהחידה, והוא לא יודע כמעט כלום, בקשי קצת חמש. הרב נסה להסביר לו שהוא עלול להשבר בישיבה, אך הלה פרץ בבכי.

נכמרו רחמיו של הרב ואמר לו: "אויב לעזר לך ולקבל אותך לישיבה, בתנאי שתמצא בחור שיסכים ללמד אותך שעה בבקר, ועוד בחור שיסכים ללמד אותך שעה אחרי הצהרים. תנסה לבקש מהבחורים. אבל, בבקשה מקד, תבין, שאם לא תמצא - לטובתך לא כדאי לך! אתה תשבר, וזה הדבר הגרוע ביותר..."

הבחור עבר בין הבחורים בישיבה, מאחד לאחד, אך הללו הסבירו לו בכל מיני תרוצים שהם אינם יכולים ללמד אותו: הם עסוקים בהכנת השעור בחזרה על השעור, בעיון ובבקיאות וכדומה, כך שלא נותר להם זמן ללמד אותו. רק שני בחורים הסכימו: לאחד קראו משה, ולשני טוביה. הבחור התקבל לישיבה ועלה ונתעלה מעלה מעלה, אין לתאר. משה זה רבי משה שטרנבוך, וטוביה זה רבי טוביה וייס. הספור השני הוא על יהודי מבגד שהקים עלה של תורה בארץ ובחופץ לארץ. אלפי בנים ובנות הקימו בתים לתפארת בזכות מוסדות הקרוב שלו. לו בעצמו יש משפחה ענפה, שנים-עשר ילדים, שכלם תלמידי חכמים.

בהיותו בחור הוא הגיע מפרס לרב מפוניבז' זצ"ל ובקש להכנס לישיבה. הרב שאל אותו: "מה למדת?" והוא השיב שלא למד כלום מלבד חמש וסדור. שאלו הרב: "איך, לדעתך, תוכל לשמע שעורים מרבי שמואל [רוזובסקי] אם אינך יודע כלום?" הבחור החל לבכות. שאל אותו הרב: "למה אתה בוכה?" והלה השיב: "נפשי חשקה בתורה".

הרב מפוניבז', עם אהבת התורה שיקדה בו, לא יכול היה לעמד בזה, ואמר לו: "אהבך את העולם לסדר לך בחורים שילמדו אותך. התקבלת לישיבה!"

בזכות זאת היהודי הזה, כאמור, הקים משפחה ענפה לתפארת, וקרוב אלפים לאביהם שבשמים.

הספור האחרון ארע באחת הישיבות, בבחור שסרח וצות הישיבה החליט שצריך להוציאו מהישיבה. כל תחנוני ההורים לא שנו את ההחלטה. נגש הבחור בעצמו אל ראש הישיבה ואמר: "אמת ויציב - חסאתי, עויתי, פשעתי! אני חביב מיתה! אוילם האם גם הילדים שלי, הנכדים שלי, גם הם חביבים מיתה? האם חשבתם גם עליהם?" ראש הישיבה שמע את הדברים ואמר: "אתה צודק! תחזר לישיבה..."

(רבי אליהו דיסקין שליט"א)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת וישלח תשפ"ב

ישראל אמונה להיות לכבוד ולתפארת, כשכלם מתחממים לאור גדולתו בתורה, מדותיו התרומיות ואהבת ישראל המפעמת בקרבו. המלך נועד כדי שה' יושיע את עם ישראל בזכות מעשיו הטובים ולא מחמת בקיאותו בתכסיסי המלחמה. אמנם התורה אינה שוללת את הצדק בצבא ובלוחמים. זו השתדלות טבעית המחייבת על פי רצון ה' אף למי שחושב כי הצבא הוא המגן עלינו בעצמותו ובתכסיסיו, ואינו מבין כי הקב"ה לבדו מגן ונלחם בעדנו, יש חר גדול באמונה.

כיצד נראה צבא שפועל על פי דרך התורה?
כאשר עם ישראל נאלץ לצאת למלחמה, הכהן משוח המלחמה היה מכין אותם לקרב. היה זה כהן שנמשח בשמן המשחה ולבש שמונה בגדים כמו הכהן הגדול. תפקידו היה לדבר עם היוצאים למלחמה, לחזקם ולומר להם את הדברים הבאים: "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירף לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם" (דברים כ, ג-ד).

לאחר מכן היו השוטרים מכריזים: "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחננו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה" (שם ה-ז).

לאחר כל זאת הוסיפו השוטרים ואמרו: "מי האיש הירא וירך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (שם ח, ט). ומבארת הגמרא (סוטה מד ע"ב) כי מדבר על אדם הירא מעברות שבגדו, כגון שדבר בין יוצר אור ל'שתבח', או דבר בין הנחת תפלין של יד להנחת תפלין של ראש. ואדם כזה לא ראוי לצאת למלחמה כי היוצאים למלחמה הם רק אלו ששומרים תורה ומצוות בתכלית הדקדוק. גבורי הכח שבעם ישראל הם עושי דבר ה' כמאמר הכתוב: "גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" (תהלים קג, כ). הרי לנו כי אלו שיצאו למלחמה היו צדיקים מופלגים.

בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי
יעקב אבינו אמר ליוסף: "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי" (בראשית מח, כב). ולכאורה קשה שהרי יעקב לא היה זה שכבש את שכם, אלא בניו שמעון ולוי. ואם כן כיצד טען יעקב ששכם שיכת לו, שהוא זה שכבש אותה, וביכלתו לתתה למי שהוא יחליט?

הים לרב" (שם יב), עדין הם עלולים לתלות את הנצחון בכחם ובעצם ידם. ולכן יצא גידעו למלחמה עם שלש מאות איש בלבד, כדי שבני ישראל יהיו מחיבים להודות בכך שהנצחון לא בא בכחם, אלא בידי אותם צדיקים שהוכח שאף פעם לא השתחוו לבעל.

רבי בהשתדלות מעיד על חסר אמונה
הקב"ה הוא הן ומפרנס לכל. מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה. ואף אם יעשה את המאמצים הגדולים ביותר להרבות מזונו ונכסיו, הדבר לא יועיל לו להשיג פרוטה מעבר למה שנקצב לו מראש השנה. ואם כן נשאלת השאלה, לשם מה נצרך האדם לצאת לעבד לפרנסתו?

התשובה היא שמטל עלינו חייב השתדלות שנאמר: "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (דברים טו, יח). הברכה אינה יכולה לחול ללא ההשתדלות. אבל אדם החושב כי השתדלות מרבה תביא לו עשר והצלחה, טועה את טעות חזיו. ואדרבה רבוי השתדלות הוא סבה לענש הצדק בצבא גם הוא רק בבחינת השתדלות בדרך בטבע, כאשר לגדל הצבא ולעצמותו אין כל השפעה על תוצאות המלחמה.

התורה מצוה עלינו למנות מלך שנאמר: "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו). אבל אין זה מלך פכל מלכי הגויים, שילך ויבא לפני העם במלחמה, אלא מלך עם כחות רוחניים. אין לבחור מלך ממנה באסטרטגיה ובקיא בתכסיסי מלחמה, אף אם הוא ירא שמים, מחפש שעם ישראל יתלה את בטחונו בכשרונות הקלימה של המלך.

וכפי שמבאר ה"אור החיים" הקדוש וזו לשונו: "ונראה שפונת הכתובים היא על זה הדרך, לפי שיש במוני המלך ב' גדרים. א' שיהיה המבטח בו להנהיג המלחמות בעצם חכמתו ולצאת כגבור ביום קרב פסדר מלכי האמות. וזה הוא דבר שגאוי בעיני ה' כי סדר מלכי האמות לא ילכו בהם אחרי כשרון המעשה, אלא אחרי תועלות החושיות, הגם שלא ימצא בו דבר טוב מהמשכל, גם ישימו בו כסלם ותקנותם ומן ה' יסור לבבם. וגדר ב' הוא לכבוד ולתפארת ישראל וכדי שה' יעשה בזכותו בדרך שהיה ה' מושיע ישראל ביד השופטים וביד מלכי ישראל הקשרים. וצא ולמד מידו המלך וכו', ודבר זה הוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם".

כאשר בקש עם ישראל משמואל הנביא, שימנה עליהם מלך לשפטם ככל הגויים, חרה בהם אף ה', לא בגלל עצם בקשתם להמליך עליהם מלך, אלא בגלל רצונם ב"מלך ככל הגויים". דמות המלך בעם

הדרך הנכונה בקיום חובת ההשתדלות
וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום (לב, ד)

הרמב"ן מלמדנו על דרך התנהלותו של יעקב אבינו, שאותה עלינו לאמץ, וזו לשונו: "נכתבה הפרשה הזאת להודיע כי הציל הקב"ה את עבדו וגאלו מיד חזק ממנו וישלח מלאך ויצילהו. וללמדנו עוד שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בהצלה בכל יכלתו. ויש בה עוד רמז לדורות כי כל אשר ארע לאבינו עם עשו אחיו, יארע לנו תמיד עם בני עשו. וראוי לנו לאחז בדרך של צדיק, שנזמין עצמנו לשלשת הדברים שהזמין הוא את עצמו, לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך מלחמה לברח ולהנצל".

כאשר יעקב אבינו עמד מול עשו אחיו, היה זה מפגש של שיא הקדשה מול שיא הטמאה. אבל יעקב לא הסתמך רק על צדקותו ותפלותיו, אלא עשה גם השתדלות טבעית ככל יכלתו. הוא שלח לעשו דורון גדול ומקבד, אבל גם ערך תכסיסים מחכמים והתכונן למצב של מלחמה במקרה שהתפלה והדורון לא יספיקו.

מעשי אבות סימן לבנים. יעקב בא ללמדנו כי על אף שעל האדם מטלת חובה להשתדל ככל יכלתו על פי דרכי הטבע, בד בבד עליו לדעת כי לא השתדלותו היא העוזרת ולא מאמציו הם המועילים, אלא ה' יתברך הוא שמציל אותו מכל צרה. ולכן אין לנו לתלות את הצלחתנו בהשתדלותנו, ולא להרבות בהשתדלות מעבר לנדרש בדרך סבירה.

כאשר גידעו עמד לצאת למלחמה עם שלושים ושנים אף איש כנגד צבא מדין שמנה מיליונים, אמר לו הקב"ה: "רב העם אשר אתך מתתי את מדין בידם פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" (שופטים ז ב). אף אם בני ישראל יצאו למלחמה בצבא קטן מאד ביחס לצבא מדין, בכל זאת הם עלולים לתלות את הנצחון בכחם ובגבורתם. לכן הורה הקב"ה לגידעו: "ועתה קרא נא באזני העם לאמר מי ירא ויחרד וישב ויפזר מהר הגלעד" (שם ג). "וישב מן העם עשרים ושנים אף ועשרת אלפים נשארו" (שם). מיד שבו עשרים ושנים אף איש, ונותרו עשרת אלפים לוחמים בלבד אשר עמדו לצאת למלחמה כנגד צבא אדיר. ברם הקב"ה אמר לגידעו: "עוד העם רב הודר אותם אל המים ואצרפנו לך שם והיה אשר אמר אליך זה ילך עמך הוא לא ילך אתך וכל אשר אמר אליך זה לא ילך עמך הוא לא ילך" (שם ד). גם כאשר הצבא של בני ישראל מונה עשרת אלפים איש העומדים למלחמה כנגד מיליונים, כפי שנאמר: "ומדין ועמלק וכל בני קדם נפלים בעמק כארבה לרב ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת

התשובה לכה היא ששמעון ולוי אמנם היו גבורים, אבל בדרך הטבע שני אנשים אינם יכולים לנצח עיר שלמה. בדרך הטבע לא היתה כל אפשרות ששמעון ולוי יצליחו לחסל את כל אנשי שכם. אף כאשר ראה יעקב כי בניו הכניסו את עצמם לסכנה גדולה, הוא נעמד לפני הקב"ה בתפלה ובבקשה. ובזכות זאת עלה בידו שמעון ולוי לכלות את אנשי שכם. וזהו שמבאר תרגום אונקלוס על הפסוק: "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי" - "בצלוחי ובבעותי", כלומר בתפילתי ובבקשתי. וכיון שכל הנצחון לא השג בדרך הטבע, אלא אף ורק בזכות תפלותיו ובקשותיו של יעקב, הוא היה רשאי לתת את שכם ליוסף.

ברשות יעקב היה נשק יעיל הרבה יותר מקשת ומחרב, יעקב נחן בכח התפלה. הנשק הזה סייע לעם ישראל לארוך כל ההיסטוריה והגן עלינו במצבים הכי קשים. עד דורנו אנו זוכים אנו לראות ישועות על טבעיות בזכות כח התפלה, כפי שאינו בעינינו במלחמת ששת הימים, כיצד כל עם ישראל עמד בתפלה, וכל מי שהיה לו מח בקרקדו הבין שכל הנצחון הבלתי צפוי לא בא בדרך הטבע, אלא אף ורק בזכות התפלות שבקעו מעמק לבם של המוני בית ישראל.

תשע עשרה שנה קדם לכן, במלחמת תש"ח, השתוללו המצרים עם מטוסי קרב ועמדו להפיל פצצות על תחנת החשמל רוטנברג. הם החטיאו את המטרה, והפצצות נפלו בקרבת מקום, בתחנה המרכזית של תל אביב. היה זה בשעות אחר הצהריים המאוחרות, בזמן שבדרך כלל התחנה הומה מאנשים השבים מעבודתם. אולם הקב"ה הקדים רפואה למכה. התחנה היתה בנויה בשני מפלסים. המפלס התחתון המקרה שמש להולכי הרגל, והמפלס העליון והפתוח שמש לרציפי האוטובוסים. כדי להגיע לרציפי האוטובוסים היה צריך לעלות במדרגות שהובילו מהמפלס התחתון למפלס העליון. אולם במהלך ההפצצה ארע נס גדול ומפלס הרציפים היה ריק באפן יחסי. מה גם שהפצצה נחתה ברציף האוטובוס של בני ברק, שכמעט לא היו בו אנשים. אמנם נהרגו מהפצצה כארבעים איש, אבל נמנע אסון כבד בו יכלו להרג מאות רבות. באותן שעות קריטיות שהו הורי ליד ביתו של מרן ה"חזון איש" צ"ל. הם הגיעו מביתם שבתל אביב כדי להתיעץ עמו בענין מסים. דלת חדרו של ה"חזון איש" היתה סגורה. אחותו, הרבנית קניבסקי ע"ה, רעית מרן הסטיפלר, יצאה אל הורי ואמרה להם: ה"חזון איש" בקש שאם תגיעו לכאן, אמסר לכם בשמו שלא תלכו, אלא תמתינו עד שיפתח את דלת חדרו!"

הורי יצאו לחצר וחכו בסמוך למרפסת הבית, שדלתה היתה פתוחה. מבעד לפתח הם הבחינו בגדול הדור המסתובב בחדרו הלוח ושוב. מקלו על כתפיו, פניו בוערות באש קדש ופיו ממלמל

בדבקות נוראה. זמן מה חלף ולפתע הגיע לאזני הורי קול פיצוץ אדיר. היו אלו הדי הפצצה שנפלה בתחנה המרכזית. באותם ימים עדין לא נבנו בתים רבים בשטח שבין בני ברק לתל אביב, והרעש וההדהף נשמעו והרגשו היטב.

עם השמע הפיצוץ פתח ה"חזון איש" את דלת חדרו וקבל את הורי ההמומים והנרגשים. הם הבינו כי ה"חזון איש" ידע ברוח קדשו, שפצצה עתידה לכל במקום כל כך הומה ומרכזי. ועל כן הוא התהלך אנה ואנה והתפלל לקב"ה בכל לבו בתחנה ובבקשה, כדי להפר את עצת אויבנו. וכך הוא מנע הרג של מאות אנשים. זו היתה גם הסבה שה"חזון איש" אמר לאחותו להורות להורי שימתינו לו, כדי שלא יהיו ישוה באותו זמן במקום הסכנה. אם הם היו חוזרים לתל אביב באותו זמן, אין לדעת מה היה קורה להם ברציף האוטובוס המגיע מבני ברק, שבשטחו נפלה הפצצה.

גם בדורנו, כשאנו מקפים באיבים רבים ואכזריים המנסים לחסל אותנו בכל דרך אפשרית, עלינו לדעת שבדרך הטבע אין לנו כל סכוי להנצל, אלאי ה' אלוקי מתהלך בקרב מחנה להצילך" (דברים כג, טו). אף כל זאת מתקיים בתנאי שאנו נקים במעשינו ובהתנהגותנו כחתימת הכתוב: "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (שם).

זלזול בהשתדלות גובל בחסר אחריות
בשנת תש"ז התנהלה מלחמת קדש בין ישראל למצרים. במערכה זו ארעו נסים גדולים ועצומים, ובסופה נכבש חצי האי סיני בידי ישראל. בתו של הרמטכ"ל משה דגן, שהיתה סופרת ועיתונאית, כתבה ספר על מלחמה זו. בספרה היא מתארת את חסר האחריות המשווע בו נהגו ראשי הצבא.

החילים נכנסו למדבר סיני עם משאיות של חברת "תנובה" ונסעו על גבי דיונות חול גבוהות. אנשים בעלי אחריות היו אמורים לקחת בחשבון את הסכנה שהמשאיות יתבוססו בחול, ולכרוך על גלגליהן שרשראות של ברזל מיחדות שנועדו לנסיעה בתנאי שטח קשים. אף ראשי הצבא זלזלו ושלחו את המשאיות כמות שהן, ללא כל אמצעי שיאפשר להן לעבר את החולות בשלום. בנוסף לכה, ארעו במלחמה מחדלים רבים, שנבעו מחסר אחריות ומחסר תקשורת מתאימה ועלו לנו בקרבנות רבים. היתה זו תוצאה של האמון המפרז ב"כחי ועצם ידי".

אף בכל אפן הצליחו בסופו של דבר להתגבר על המצרים חרף ההתארגנות הכושלת? היה זה בזכות תפלתו של האדמו"ר מבעלז צ"ל. באותה תקופה גופו היה תשוש, והוא כמעט ולא היה מסוגל ללכת בכחות עצמו. כשנזקק לעבר מחדר לחדר בביתו או להגיע לבית המדרש, נאלצו המשמשים לשאתו על גבי כסא.

והנה לפתע בקש האדמו"ר לעמד על רגליו. וכה הוא עמד במשך עשרים וארבע שעות תמימות, כששפתיו לוחשות תפלה נרגשת. החסידים לא הבינו את המתרחש לנגד עיניהם ובהו באדמו"ר בהשתוממות, מבלי לדעת מהיכן אור את הכחות המפלאים הללו בגילו המפלג, כשגופו חלוש ורפה.

בחלף עשרים וארבע שעות התישב האדמו"ר במקומו, ובו ברגע נודע כי הקרב הכרע לטובת עם ישראל. אין ספק כי היה זה בזכות תפלתו ובקשתו של האדמו"ר, כפי שאמר יעקב אבינו: "בצלוחי ובבעותי"

ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש

ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה (לב, ט)

%בעת שהצורך הנצאי ימ"ש עלה לגדלה והכריז בפמבי על מטרתו להכחיד את היהודים מן העולם, שאל הרב מפוניבז' צ"ל את רבו ה"חפץ חיים" וצ"ל, מה יעלה בגורלם של אחינו בני ישראל בארצות אירופה.

נענה ה"חפץ חיים" ואמר: "לכלות את עם ישראל לא יעלה בידו. מעולם לא הצליח איש לעשות זאת, ואיש לא יצליח לעשות זאת לעולם. מקרא מלא דבר הכתוב: 'ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה'."

היה זה כשבע שנים לפני השואה, שלוש שנים לפני פטירת ה"חפץ חיים". הרב מפוניבז' הבין מתוך הדברים כי שואה מתקרבת לבוא, והסכנה גדולה עד מאד, והוסיף לשאל: "אם יעלה בידו חלילה להכות את יהדות אירופה, היכן יהיה המחנה אשר ישאר לפליטה?" ענה לו ה"חפץ חיים": "גם על כך מקרא מלא דבר הכתוב: 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש'" (עובדיה א, יז).

הרב מפוניבז' שמע את הדברים ויצא מעם ה"חפץ חיים" כשכלו רתת ויזע. הרב מפוניבז' ראה בדברים צוה קדושה לבנות את עולם התורה בארץ ישראל. ולכן הקדיש את כל מרצו ואונו לבנית ישיבות ומוסדות תורה בישוב החדש. נבואה נזרקה מפי קדשו של ה"חפץ חיים" על חרבן יהדות אירופה. רק ארץ ישראל היא שתנצל מידיו של הכותר ימ"ש. ונבואה זו התקיימה במלואה. המצביא הנאצי רומל ימ"ש נפל כשהגיע לגבולות ארץ ישראל.

במהלך תולדות עם ישראל עברו מרפני התורה ממקום למקום ומארץ לארץ, אולם עלינו לדעת כי התחנה האחרונה של התורה היא בארץ ישראל, כפי שנאמר: "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש". וכה אנו רואים גם בימינו, שעל אף שיש תורה בכל רחבי העולם, המרכז הגדול ביותר שכל עיני עם ישראל צופות אליו הוא בארץ ישראל.

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

הפצת ספרים **י. בלוי** באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בווצאפ 054-8564033 | בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה



מענייני החידוק

גליון 33 שנה ב'

הרב שמעון פרג שליט"א - ישיבת מיר

העוה"ב ועשיו כידוע לא מענין אותו העוה"ב אלא העולם הזה. וכמה חזק בזה המסילת ישרים בפרק א' דהאדם לא נברא בעבור מצבו בעוה"ז אלא בעבור מצבו בעוה"ב עיי"ש דהאריך בזה וזה מה דשלח יעקב לעשיו שאין לו לדאוג ממנו כי כל העוה"ז שיש כאן זה ק הכנה לעוה"ב ומצד העוה"ז הוא נחשב גר ואורח ואין לו מה לדאוג בזה כלל והעולם הזה באמת שייך לעשיו.

ויעוין עוד בביה"ל בדרוש ג' בענין הברכות של יצחק ליעקב וכתב שם בתו"ד שבדאי יצחק ידע שיעקב הוא צדיק ועשיו הוא רשע רק בעודם בבטן אמם חלקו ביניהם שיעקב קיבל את העוה"ב ועשיו את העוה"ז ומש"ה יצחק רצה לברך את עשיו בברכת ויתן לך שזה שייך יותר להעוה"ז וגם יעקב התנגד לברכות מעיקרא משום שפיחד שיקבל כי הוא לא רצה שום דבר מהעוה"ז רק רבקה רמזה לו בקח שני גדיי עיזים טובים וטובים לבניך שעל ידן מתכפרין ביוה"כ אחד לה' ואחד לעזאזל. ועיי"ש דהאריך בזה טובא דאם אדם משתמש עם הברכות של יצחק לצדקה ופדיון שבויים והחזקת תלמוד תורה זה נחשב דהברכות שייכים לענייני העוה"ב עיי"ש ומזה רואים שאפשר להשתמש עם כל הברכות לכבוד השי"ת ומזה אי"ז סתירה לחלוקה של עשיו ויעקב בבטן אמם שהעוה"ז שייך לעשיו והעוה"ב שייך ליעקב.

בפרשת ויצא קראנו שלבן אמר ליעקב שהוא גנב את אלוהיו, והקשה לי ר' קלמן וולקר משכונת שערי חסד בדברי התרגום אונקלוס בפרק ל"א בפסוק ל"ב דכתב על הפסוק כי רחל גנבתם לשון רחל נסיבתנן וכן בפסוק ל"ד כתב ורחל נסיבת ואילו בפרשת משפטים בכל הפרשיות של גניבה כתב רש"י בתרגום אונקלוס רק לשון של גניבה ולא לשון נסיבתנן כמו שכתוב בפרשת ויצא, ותירץ שעיקר הויכוח בין יעקב ללבן בגניבת הע"ז אינו ויכוח של חו"מ כמו בפרשיות משפטים אלא עיקר הנושא הוא באמונה שלבן רצה שיעקב ובניו שהם נכדיו של לבן ימשיכו באמונתו של לבן הארמי ויעקב משך את י"ב שבטי י"ה והאמהות הקדושות רחל ולאה למעשה אברהם ויצחק כמו שמבואר ברמב"ם [בפ"א מהל' ע"ז הל' ג'] להמשיך את דרכו של אברהם באמונת יחודו ית"ש, ולכן בפרשת ויצא מבואר לשון של

וישלח יעקב מלאכים, כתב רש"י "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני הוי גביר לאחריך שהרי לא נתקיימה בי. דבר אחר, גרתי בגימטריא תרי"ג כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי", ע"כ. וכל המפרשים נתקשו דשני הפרושים סותרים זה את זה דבתחילה אמר לעשיו לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שהרי לא נתקיימה בי ואח"כ כתב תרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים ומשמע מדבריו שבא להגיד מעלותיו וזה היפך מפשט הראשון שכתב רש"י שהקטין מעלותיו כמו שאמר לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, וכדי ליישב הסתירה שמעתי לומר ע"פ משל שאומרים שעשיו בא לבקר את יעקב ורואה את ביתו מלא באוכל ושתייה ושואל את יעקב הרי יש הסכם בינינו שהעוה"ז שייך לי והעוה"ב שייך לך [כמו שמבואר במדרש רבה ס"ז ע"ב] ומדוע אתה לוקח את העוה"ז. ויעקב אומר לו שכל האוכל זה לכבוד שבת קודש ושבת הוא מעין עוה"ב וכן בסעודת בר מצוה ובר"ח ונשואין ויו"ט שהכל הוא בחינן מעין העוה"ב, וידוע המעשה עם הדיבוק בולנא שהביאו אותו אל ביתו של הגר"א זצוק"ל ואמר הדיבוק שבשמים לא רק שמפחדים מהתורה של הגר"א אלא גם מהאוכל של הגר"א שהוא כמו קרבן, ומזה רואים מה שמובא, וידוע דברי המ"ב באו"ח בסימן קס"ז על דברי הרמ"א בסעיף ה' דמצוה מן המובחר להביא על כל שולחן מלח קודם שיבצע כי השולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, וכתב המ"ב בס"ק ל"א והאכילה שאדם אוכל לחזק כוחותיו ועי"ז יהיה בריא וחזק לעבודת ה' ומזה רואים דגם אכילת רשות המטרה הוא לחזק לעבודת השי"ת, וכמה מחזק שם המ"ב בענין של נותן מלחמו אל דל. ויעוין עוד בסימן ק"ע במ"ב ס"ק מ"ה שכתב בשם השל"ה שאדם שאוכל להעמיד גופו לעבודת השי"ת אז כל סעודותיו הן סעודת מצוה ובזה אפשר להבין את שני הפירושים של רש"י דאינם סותרים זה את זה, דמה שיעקב אמר לעשיו הם דבר אחד דמצד העוה"ז שאתה חושב שיש לי אני אומר לך לא נעשיתי שר וחשוב אינך כדאי לשנוא אותי אלא גר אנכי, וכל מה שאתה רואה אצלי דברים שנראה כעוה"ז הכל הוא בכדי שאני יוכל לקיים תרי"ג מצוות וכל מה שאני משתמש בעוה"ז הוא כדי לקיים את

נסיבתנו לשון של נישואין דהיינו התחברות ואינו שייך כלל לפרשת גניבה שמוזכר בפרשת משפטים. ומצאתי כדבריו בפירוש באר התורה על התורה מתלמידיו של המהרש"ל על הפרשה דהקשה על הפסוק ועתה נכסף נכספת למה גנבת את אלהי מה ענין נכסוף נכספת על גניבת אלוהיו, וכתב בשם המפרשים כי כל מגמת לבן הארמי היתה כדי למשוך את יעקב לאמונתו לכן אמר לו נכסוף נכספת לבית אביך כלומר אילו היית הולך למקום אחר כבר הייתי שמח שתגנוב את אלוהי אולי להיותך חושק בו גנבת אותו אבל אתה נכספת לבית אביך ששונאים הצלמים ומבזים אותם א"כ למה גנבת את אלהי ומזה רואים שעיקר הויכוח בין לבן ליעקב לא היה ויכוח בנושא של חו"מ כמו בפרשת משפטים אלא לבן רצה שמורשת יעקב ובניו הם נכדיו שימשיך להיות המשך של אמונת לבן באמונתו ויעקב אבינו ברח משם אל בית אביו כדי להמשיך את מורשתם של האבות באמונת ה' ויחודו ומש"ה תרגם אונקלוס ונסיבתנו על הגניבה ורחל שגנבה את התרפים שמבואר באונקלוס שזה גם ענין של נסיבתנו שהיא רצתה שגם לבן יעבור לאמונת אברהם ויצחק ביחודו של ה' יתברך, ושמעתי מעשה מידידי המשפיע הרה"ג ר' שלמה מילר מקרית ספר שהגיע בחור לישיבת אש התורה ולמד שם בשקידה עצומה ועדיין היה להיות גדול הדור וביום אחד גילה לרבני הישיבה"ק שהוא עכו"ם ואינו חפץ להתגייר והיה להם צער גדול ולימים הגיעו הרבה בחורים ממקום מסוים לישיבת אש התורה וכשחקרו בדבר גילו להם שהבחור הנ"ל שהוא גוי שולח כל יהודי לישיבת אש התורה ואומר להם את גודל היחוד שיש בעם ישראל ויחודו של הקב"ה ומזה רואים כמו שרחל ולא נסו להכניס את אביהם לאמונת הקב"ה כמו אברהם ויצחק בכל דור ודור אפילו אומות העולם שמגלים את האמת של יחוד ה' שולחים אנשים ללמוד תורה ה'. וידוע מה שכתב בפרקי דר"א [פרק ל"ו, וכן במדרש תנחומא פרשת ויצא] ז"ל "בכוח הע"ז של התרפים שוחטים אדם בכור ומולקים ראשו ומולחים אותו במלח ובשמים וכותבים על ציץ הזהב שם רוח הטומאה ומניחין אותו תחת לשונו ונותנין אותו בקיר ומשתחוים והוא מדבר עמם שנאמר כי התרפים דברו אבן" [זכריה פרק י' פסוק ב'], ולפיכך גנבתם רחל שלא יגידו ללבן שברח יעקב, ושמעתי מהגאון ר' משה מרדכי קרפ שליט"א שא"א להחליפם רק אם עקרו אותו לפיכך רחל לא שברה את זה רק גנבה אותו ומזה רואים את גודל כוח הטומאה שיש בתרפים.

וידוע מה שאמר מרן הח"ח זצוק"ל ידוע כשיעקב נותר לבדו בא סמא"ל ונאבק עמו עד עלות השחר [ושמעתי שסימן סמא"ל הוא 'סיום מסכת אין לעשות', ולהיפך מש"כ "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" 'סלם' ר"ת 'סיום מסכת לעשות'] ונשאלת השאלה מדוע לא נלחם הסטרא אחרא באברהם אבינו ששיבר את הפסלים ומדוע לא נלחם ביצחק ששב וחפר את הבארות של אביו וסתמום פלישתים וגילה את אור האמונה, ותירץ שאברהם אבינו הוא עמוד החסד ויצחק הוא עמוד היראה והפחד האמיתי זה מיעקב שהוא עמוד התורה יעקב אבינו יושב אהלים, ומזה היצה"ר מפחד כמו שכתוב הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו שמאור שבה מחזירו למוטב וכמה מחזקים אותנו כל בעלי המוסר לחזור על דברי הגר"א בקהלת פרק י' על הפסוק אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים אומר הגר"א אם יצה"ר חוטף אותך ברשתו אשר טמן לרגליך שעשית עבירה מ"מ אתה לא תפול ממדרגתך ואחוז דרכיך הטובים כבמקודם כי אחר כך תרפא זאת, וכן איתא שם בתרגום יונתן בתרגום ללשה"ק אם רוחו של יצה"ר מושל בך ומתגבר לעלות עליך מקומך הטוב אל תעזוב כיון שד"ת נבראו לרפואה בעולם לסלק ולהשכיח מלפני ה' חובות גדולים.

וידוע דברי הביה"ל בדרוש ט"ו אחר שהביא בכוח הס"ד שיש ביה"כ כתב שגם בלימוד התורה בלי סיגוף כלל דכח התורה נמשלה לאש ויש לה כוח וסגולה להוציא מלב הלומד התשוקה הנטועה בלבו להרע ובתנאי אם קודם הדיח מעליו עצם החטא וסיים וז"ל וזאת תורת הלומד תורה דקודם עסקו בתורה צריך להתחרט על העבר וקבלה על העתיד ואז כבר הודח מהחטא שעליו ואח"כ בעת עסקו בתורה לשמה הרי נתלבן ומעביר הזוהמא הנבלעת בו בפנימיות הלב ומכשרתו להיות נמשך אל הטוב ולהיות צדיק חסיד וישר ונאמן ומדברי הביה"ל הנ"ל שכל אדם יש לו אפשרות בכל השנה כולה לקבל את יה"כ ע"י עסקו בתורה וכמה אפשר להתחזק בזה. ויעויין עוד בביה"ל בדרוש ט"ו בתו"ד בגודל אחד שעושה מעשה טוב מגביר כוח הטוב בכל העולם וגורם לכל העולם להיות נמשך יותר להטוב דע"י מעשה הצדיק גורם דגם אחרים יכולים להתגבר על יצרם הרע ולהיות משתוקקים אל הטוב ומזה רואים מה שכתבנו במאמרים הקודמים שע"י התחזקות של אדם אחד יכול לשנות את כל העולם כולו וח"ו להיפך.

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו
שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן
שרה ומשפחתו**

**לזכות ידידנו הרב משה והרב רפאל חסן
להצלחה בכל העניינים
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל**

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:

תשלומי חן וחסד ושלמא
רבא מן שמאי ועיניכם
תראנה בניו ובני בניו
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:

מי שישתדל בהדפסת ספרי
אהיה לו למליץ. וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.

(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) זצ"ל:
אם היה מעיק בדבריי מעט
עיון היה מרויח לו טובה
הרבה.

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיעיינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך בפינו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה

פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בניו? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

ויאבק איש עמו עד עלות השחר. איתא בילקוט שמעוני (רמז קל"ג): לקח יעקב את כל מעשר מקנהו, ושלח ביד עבדיו ונתן לעשו, אמר לו הקב"ה: עשית את הקודש חול. אמר לפניו: רשב"ע אני מחניף לרשע בשביל שלא יהרגני, ע"כ. ויש לבאר מדוע שלח יעקב דוקא את המעשר ולא שלח יעקב משלו. וי"ל, דיעקב רצה לעשר את ממונו שקנה בחוץ לארץ, וליתנו לעשו, דלפי שחוץ לארץ היא תחת חלק השרים, לכן ראוי לתת להם חלק כדי שלא יקטרגו עליו, כמו שכתב בפירוש הש"ך עה"פ "ויתן ביד עבדיו" בשם הזוה"ק בענין ב' שעירי יום הכיפורים שאחד לה' ואחד לעזאזל.

וזה מה שכפל יעקב לומר "עשר אעשרנו לך" לרמוז על ענין הנתינה לה', והנתינה לעזאזל. ולכן נמי התחכם בעל הטעמים לעשות הפסק בטעמי הקריאה בטעם טיפחא תחת תיבת "עשר", כרי להפריד בין "עשר" שהוא חול, ומרמז על מה שנתן לעשו, ל"אעשרנו לך" שהוא קודש. ולכן לא היה ליעקב חטא בזה, היות וזה היה כוונתו מתחילה ליתנו לעשו. אלא שעם כל זה אמר לו הקב"ה "עשית את הקודש חול", משום דלא היה לו לקריתו בשם "מעשר". ועוד שלא היה לו לומר את שניהם יחד, שנראה שגם "עשר" וגם "אעשרנו" יהיה להקב"ה, ובכך יש מקום לעז לבריות לומר שמה שנדר לה' נתן לעשו.

ויעקב השיב להקב"ה דהיות שאין חל שם מעשר כלל קודם שבא הממון לרשותו, ממילא הרי הדבר ברור שבשעת אמירתו "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" עדיין לא חל המעשר עד שיבוא לרשותו ויפרישנו, וכשיפרישנו ליתנו לעשו, יתברר לכולם שלא היה כוונתו כשאמר "עשר" אלא להחניף אליו שלא יהרוג אותו, ולתת לו חלק יפה שנקרא מעשר, אך לא היה זה מעשר באמת. [וכוונתו, דאם בשעת האמירה היה חל המעשר, ואחר כך כשהרויח היה נותן המעשר לעשו, היה נראה כמי שמתחרט ונותן מחלקו של קודש לעשו. אולם כיון דבשעת האמירה היה זה כדבר שלא בא לעולם שלא חל המעשר, א"כ בשעה שמפריש המעשר ונותן לעשו, יודעים כולם שהפריש זה עבור עשו, ושוב אין חשש שיאמרו שלקח ממה שהפריש לה' ונתן לעשו].

וירא יעקב מאד ויצר לו. יעקב עלה מורא על ראשו שיש לעשו איז קיטרוג עליו בשביל שנשא שתי אחיות, וגם בשביל כיבוד אב שקיים. וזהו נרמז בפסוק זה, "וירא" על כיבוד אב ואם שנאמר "איש אמו ואביו תיראו". "וירא" מרמז על שתי אחיות שנאמר "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור", ודרשו חז"ל (יבמות ג:) לצור ולצרור.

ולכן חלקם לשני מחנות, כי נסתפק באיזה יש לו אחיזה יותר, או ברחל שכנסה אחר לאה ונישואי לאה בהיתר היה, או כי רחל נתקדשה בשני העבודה, ונישואי לאה אחר כך באיסור, לכן חלקם לשני מחנות כי בטוח היה שלא ישלוט בשניהם.

וירא יעקב מאד ויצר לו. פירש"י ויצר לו שמה יהרגו אחרים. יראה כי כל שטרח יעקב אבינו לקנות הבכורה היה בשביל העבודה, ואם נכשל בשפיכות דמים, לא ישא כפיו (ברכות לב:), וכל שכן עבודה (סנהדרין לה:), ואפילו בשוגג (רמב"ם פט"ו תפילה ה"ג), וא"כ ירא לנפשו פן יפסל לעבודה.

מנחה היא שלוחה לאדוני עשו. ג' במסורה, דין, ואידך (להלן מט:כא) "נפתלי אילה שלוחה", ו"הנה יד שלוחה" (יחזקאל ב:ט) גבי יחזקאל. ונראה שירמזו לפי מה שפירש"י (פרשת ויחי נה:) עה"פ "בקברי אשר כרית ל", שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה אותו כרי, ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה.

והנה ידוע דע"י ערעור עשו במערת המכפלה, שלחו לנפתלי שהוא "אילה שלוחה" להביא השטר מכירה, ובתוך כך חוששים בן דן הרגו כדאיתא בסוטה (דף יג.) ומובן לפ"י המסורה "מנחה היא שלוחה" שנתן לו הכל במתנה, ועיד"ז "נפתלי אילה שלוחה" להביא השטר מכירה, ובה "הנה יד שלוחה" של חוששים בן דן [להרוג עשו].

אבני נזר

לע"נ הרה"ק רבי יחיאל מאיר ב"ר דוד בערגמאן זצ"ל מראשטשעסער נלב"ע ח' כסלו

ויאמר יעקב אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק וגו'. איתא בזוה"ק (ח"א דף קסז.) בטעם התפילה, אף שהיו עמו מלאכים, והקב"ה הבטיחו שיצילנו, שזו היתה רק עבור ישראל לעתיד שיוכלו לפעול בתפילתם בצר להם.

ואף שאין אדם יכול לגרום לעצמו להיות ירא ומיצר אם באמת אינו צר לו כלום, אולם זה דרך הצדקים, דכשחסר להם איזה דבר מתפללים אל הש"ת, ואף שבטוחים הם שהקב"ה ימלא חסרונם, מ"מ התפילה היא לברר שמיד ה' הוא ולולא שהיה מובטח מה', היה צר לו. ועל ידי זה שהתפלל יעקב אף שהיה בטוח, הועיל לבניו שיתקבלו תפילותיהם. (נאות הדשא).

וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב. איתא בספרים שפגם במדת נצח. והפירוש ע"פ מאמר המגיד הק' מקאזניץ "מי יעלה

בהר ה'", אבל יותר רבותא "מי יקום במקום קדשו", היינו שתהיה לו עמידה וקיום ולא יפול ממדרגתו, וזוהי מדת נצח. והנה ביעקב אבינו ע"ה לא פגם כלל, וכל יומיו בחד קטירא אתקטר, אלא בדורות הבאים הטיל פגם, כי מאוד קשה להשאר בדביקות. (שם משמואל).

ויחיו בני יעקב שנים עשר. ד"ב השבטים הם כנגד י"ב המזלות, דבזכותם הגביה את ישראל למעלה מהמזלות, ולכן אף שהמזל מושך בסבעו לדברים בלתי ראויים, כדאמרו בשבת (דף קנו.) מאן דנולד במאדים וכו' מאן דנולד בכוכב יהא גבר וכו', מ"מ ישראל בכוחם למשול על טבעם, ובשביל זה אין המזל פועל בענינם, ומאותות השמים אל תחתו. (שם משמואל בראשית).

איסור הוצאת שן בשבת. אמרו בע"ז (דף כח.) דאסור להוציא שן בשבת. וכתב בשו"ת אהלי יעקב (קשטור, סימן מ"א) דעקירת שן בשבת אב מלאכה גמורה היא וחייב משום עוקר דבר מגידולו, כדאמרין (שבת קז:) גבי מושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה. (וכ"כ בערוך השלחן סעיף כ"ג.) עוד כתב, דחייב משום תולדה דגוז, כמו הנוטל צפרניו דחייב משום גוז (שבת קד:).

אבל האבני נזר (או"ח סימן קל"א אות ה') נסתפק אם אפשר לחייב בעקירת שן משום גוז, דאולי השן הוא חלק מגוף האדם, ואינו דומה לשערותיו.

וז"ל בענין הנוטל שן אם יחשב גוז, יש לעיין דתנן (פ"ו בכורות מ"ד) דאם נטלו השינים מבהמה הוי מום. וא"כ יש לומר דלכן הוי מום, משום דהשינים הוי חלק מגוף הבהמה, וא"כ לא הוי גוז, [דגוזו הוא רק בדבר שאינו חלק מגוף הבהמה]. אך בפ"ז מ"ה שם תנן גבי אדם [כחן], דאם נטלו שיניו פסול [לעבודה] רק משום מראית עין, אבל מום לא הוי, וסתרי אהדדי, [דהרי גבי בהמה חשיב מום]. ואני פירשתי [החילוק], משום דאדם בגדלותו (-בזקנותו) שיניו נופלים, וכיון דזקן באדם כשר, ואז הוא בלא שינים, והוי אדם שלם, לכן גם בילדותו כשר בלא שינים. משא"כ בבהמה דזקן יותר על שלש שנים פסולין למזבח, ואין מקריבין רק קטנים, ואז כולם בעלי שינים, לכן כשנטלו הוי מום.

ולפ"ז יש לומר בשינים דאדם, הואיל וזקנים אין להם שינים, לכן לא חשיב גופן, וגם הוא צומח שהרי נולד בלעדם, לכן חשיב גוזו.

אמנם נראה דתליא במחלוקת, דלרמב"ם (פ"ט שבת ה"ח) דסובר דלחתוך אף יבלת לחה בכלי אין בו משום גוזו מן התורה, ופירשתי באגלי טל (ס"ק י')

דסבירא ליה דגזיזה היינו מן העור דייקא. א"כ הכא נמי כיון שאינו תולש מן העור, לא הוי גוזו מן התורה, עכ"ל.

והנה המג"א (סימן שכ"ח סק"ג) כתב, דהוצאת שן מלאכה דאורייתא היא וחייב משום חובל, כיון שהוא חובל לרפואה, עכ"ד. וכתב האבני נזר שם, דכוונתו, דאע"ג דהדין הוא בחובל דאינו חייב אלא אם כן הוא

סיפור

דיברתי עם כ"ק מרן הרה"ק אדמו"ר שליט"א [הבית ישראל מגור זצ"ל] על דבר הרה"ג ר' יצחק הירש ניימאן ז"ל אבד"ק ניישטעטיל וההתקרבות היתירה שהיה לו אצל כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם מרדכי זצוקלה"ה, וסיפר לי מה שהוא יודע מזהב מניישטעטיל, שהיו בעלי לשון הרע שגרמו להתרחקות בין כ"ק אביו מרן זצוקלה"ה לבין האדמו"ר מאלכסנדר, וזה הרב מניישטעטיל היה מהחשובים באלכסנדר, ופעל אצל רבו שיסע לגור ויבררו הדבר, ומאז חדל המחלוקת. ואמרו אז בגור שפעל טובה רבה, כי היה רחוק הדבר שהאדמו"ר מאלכסנדר זצוק"ל יבוא בעצמו לגור, ואחרת לא היה נתבטל המחלוקת. ובעלי הלצה שברור ההוא אמרו בבדיחותא, כי לעם ישראל היה נס שזה הרב לא היה בזמן אחשוורוש בין השרים ששלח המלך להביא את ושתי המלכה, כי אם הוא היה הולך אתם, היה פועל עליה שתבוא, וממילא לא היתה כל מציאות שתבוא אסתר במקומה, וכל נס פורים לא היה מתרחש. (בן לאשרי ח"ג אות מ"ג).

איר קענט באשטעלען פאר שבת באווארפען- שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גליון מיט די נאמען פון די בעלי שמחה ארויפגעדריקט

אין דאס פארטיילען ביי די שמחה!

אין די זכות פון די צדיקים וועט די שמחה נמשך ווערען שטענדיג

מקח בלייבט מקח!

פארשפרייטען גליון מליצי יושר איז נישט

נאר א סגולה, עס איז אויך א מקח!

זייט מנדב פאר גליון מליצי יושר און

קויפט זיך איין מליצי יושר!

לכבוד הרב העורך של גליון מליצי יושר!

תודה בלי שיעור על הגליון הנפלא עד מאוד, יתן ה' לכם כח והיכולת להמשיך הלאה.
הנה מו"ר הגאון שליט"א תלמידו של בעל החזון יחזקאל זצ"ל, לומד בעיון רב הגליון שלכם בכל שבוע, ושאלתי אותו: וכי צריכים ללמוד הגליון בכל שבוע, מדוע לא די ללמוד זה פעם אחת, דבזה כבר קיימו צוואתם של צדיקים אלו, והם ימליצו טוב בעדינו עבור זה בעולם העליון, וכי הם התנו בתנאי כפול דצריכים ללמוד דבריהם בכל שבוע ושבוע.

והראה לי מו"ר ב"מלך ביופיו (פרק מ') שכתוב שם כך: בכל פעם שנזקק רבינו החזון יחזקאל לכתוב המלצה עבור זולתו, הוא לא עשה זאת בדבר שבשיגרה וכמצות אנשים מלומדה, וכמו שסיפר תלמיד: באתי אליו בבקשה שימליץ טוב עלי בישיבה מסוימת בה רציתי להתקבל כמגיד שיעור, הוא נאות ברצון לכתוב את ההמלצה, אבל אמר לי שיעשה זאת במועד אחר, שכן המלצה צריכים לכתוב בעין ובפנים מסבירות, לשם כך חובה למצוא את שעת הכושר המתאימה למטרה זו - כשרוחו של הכותב טובה עליו, ראשו צלול וכיוצא, עכ"ל.
וסיים מו"ר הגאון שליט"א: יש זמני עת רצון - זמנים המסוגל לישועות, ויש זמנים שאינם מסוגלים. בעל החזון יחזקאל אינו מבזבז זמנו לצאת מגן עדן ולהתייצב לפני ב"ד של מעלה בזמנים שהוא יודע שלא יפעול כלום, הוא ממתין לזמני עת רצון, ואז הוא מתייצב לפני ב"ד של מעלה ושוטח להם טענתו, כמו שהיה מתנהג בעולם הזה שהיה ממתין לכתוב הסכמתו בזמן שראשו צלול וכדומה. ולכן לומד אני הגליון בקביעות בכל שבוע ושבוע, כדי שבעל החזון יחזקאל יהא מוכן לבוא לעזרתי בזמנים הטובים.
אם לפי דעתכם יש תועלת בהדפסת מכתבי, הרשות בידיכם.

מרדכי לייבוביץ
ישיבת אור אלחנן ירושלים

צריך לדם שהוציא, דאם הוא חובל ואינו צריך לדם הרי הוא מזיק ומקלקל, ומקלקל בשבת פטור (רמב"ם פ"ח שבת ה"ז, ע"פ שבת קו). אבל החובל לרפואה שאני, דהוצאת השן חשיב מתקן, כיון דזה רפואה.



לע"נ ר' ישעיה ב"ד אברהם דוב קרלנסקי יא"צ נ"ל
כסלו

ורא יעקב מאד ויצר לו. יש לפרש שהיה בצער על מה שהיה ירא ואין לו בטחון בה'. ומה שמספר לנו הכתוב את זה, שנדע דרך האמיתי שלא ישלה האדם את עצמו שהוא בעל בטחון אמיתי ואין צריך לעשות שום דבר לצורך השתדלות, אלא בהרגיש בלבו שום יראה גשמית, תיכף יתפלל לה' יתברך, ויעשה גם כמה מצוות, ויעשה מה שבידו בדרך הטבע שינצל, ולא יאמר בעל בטחון אני.

ומה שאמרו "גנאי לבן דעת לירא" (ע' חובת הלבבות שער הבטחון פ"ד, ושער אהבת ה' פ"ו), זה נאמר באם אין מרגיש מורא, אבל בהרגישו מורא, אז לא ישלה את עצמו בדאמת בוטח הוא בה' כראוי.

ויקח את שתי נשיו וגו' ויעבור את מעבר יבוק, ויקחם ויעבירם את הנחל. יש לדקדק שכבר אמר "ויקח את שתי נשיו ויעבר את מעבר יבוק", ומהו שוב "ויקחם ויעבירם".

ואולי הם פחדו מעבור, על כן הוכרח הוא עצמו לעבור, וכיון שראו שאין סכנה, שידלם עוד פעם ונתרצו.

חנן אלקים את עבדך. ירמוז דמי שרואה ומרגיש שמידת דין מתוחה נגדו ח"ו, ישתדל להמתיקו על ידי לימוד תורתנו הקדושה דמחכמה נפקא (זהר ח"ב פה). ושם כל ההמתקות.

וזהו שאמר הכתוב "חנן אלקים" מי שרוצה להפוך מדת הדין "אלקים", לחסד וחנינה - "חנן", העצה הוא "את", ללמוד תורתנו שנבטאת בכל"ב אותיות "את", ועל ידי זה "עבדך" יתמתקו הכ"ד בתי דינין בשם ע"ב שהוא בגימטריא חסד עלינו ועל כל ישראל אמן.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות**
אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין ייערע הבטחה!

732-510-0560
gilyonmy@gmail.com

הוא עשו אבי אדום. יש לפרש על דרך צחות, אם אנו רואים בן איש חשוב חולך בדרך כל טוב ומתנהג כעשוי, תדעו נאמנה "אבי אדום", שאביו מתנהג כאדום, מה כתיב באדום, "וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבול" (במדבר כ"א), היינו שהוא קמצן ואינו נותן צדקה לעניים, לכן "ויט ישראל מעליו", היינו שבנו אינו חולך בדרך הישר רח"ל.

במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך. יש לפרש ע"פ אומרים (סוכה נב): יצה"ר נקרא "אורח", והנה מלאך הנאבק עם יעקב אבינו אמרו רז"ל שזה היה הס"מ שרו של עשו, והוא השטן והוא היצה"ר והוא מלאך המות (ע' ב"ב טז), ורצה להחטיו, דזה תפקידו. וכתיב "ורא כי לא יכול לו ויאמר שלחני כי עלה השחר", ואמרו רז"ל שאמר "מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עתה". ופירשו המפרשים, דהמלאך כשמלא תפקידו על מה שנברא, מגיע זמנו לומר שירה. אך יצה"ר תפקידו להסית לבני אדם, ובני אדם לא יצייתו לו, ועיד"ז יקבלו שכר. אבל כיון דכולם שמעו לו לכן לא היה יכול לומר שירה, אבל עכשיו כשפיתה ליעקב אבינו ע"ה ולא שמע לו, אז הגיע זמנו לומר שירה, עכ"ל.

ולפי' יבואר הפסוק כך: "במה יזכה נער את ארחו", היינו איך יזכה את היצה"ר שנקרא "אורח". ואמר: "לשמור כדברך" במה שלא אציית ליצה"ר בפיתויו, רק אשמור כדברך, אז יוכל גם יצה"ר לזכות לומר שירה.

אבשלום. אמרו בסוטה (דף י'): הני ח' "בני" דאמר דוד על אבשלום וכו', דאסקיה לגן עדן. אבל בספרי קבלה (ע' ביאור הרד"ל לפרקי דרבי אליעזר פנ"ג) איתא דהוא עומד בגיהנם. ונראה לע"ד לתרץ, דהרוח עלה לגן עדן, והנפש עדיין בגיהנם.



לע"נ הרה"ג ר' חנן העניף ב"ד מרדכי פישמאן יא"צ נ"ל כסלו

לא נוכל לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה. ולא אמרו "לתת את

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

ארייברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכון דורות ישרים:

- מלאוץ איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען, שהוא עת רצון להתפלל, כדי איר זאלט קענען מיט וואגן די תפילה.
- די תורה גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהשיטת משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע וועג און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מקען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מקען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מ'זאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.
- א תורה וירש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן, וועט עס טוהן פאר אייער ישועה בריאות, באגרייכענעלע.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין, באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט, אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגענקייט, מיט כוונה.
- במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות די שטיין בלייבט אין דעם אויזען פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין, ביי די ריכטיגע צייטען.

דוקא אויך דעם מקובל'דיגע אופן פון מכת דורות ישרים וועט מען ווי עס ווערט מקיים די ווערטער פון אריה"ק אויפן הארץ: **יבער הלב (אגלידען ויין הארץ צו אידישקייט)**, **יחזקאל לב** **לשמים (ס'טוהט די גאנצע מענטש)**, **והראת מלאים (וועט מען וואונדער)**, **מקען עס געבען פון מענש**.

פאר פרטים רופט-טקסט מכון דורות ישרים
dorosyesharim@gmail.com 917-635-3883

צופרידענע עלטערען פון מכון דורות ישרים זאגן:

"מיין קינד איז געווארען א אמענעלע מענטש ער לערנט מוסר, ער וויל ענגליש א מסכתא"

"מיין ווזה בעהט מיר יונגען מיר אויך 5 מינוט פאר סוף גמון קריאת שמע"

"מיין יצחק האט אריינגעלייגט א פילטער"

"אין האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם, נישט וויסענדיג וואס מיין בחור טוהט"

"כהאב אנגעריכטע זענען העלדען מיט מיינע קינדער נאכען מנצח ויין פאר מיין חברים"

בישראל.

מאי שמן קיק, אמר שמואל שאליתניהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו. (שבת כא). כמה יש להתעורר מכאן, בדרך כלל כשבאים תיירים ויורדי ימים ממדינות רחוקות, שואלים אותם ומתענינים אצלם על כל מיני חידושים ודברים מופלאים שיש שם ואין כאן. והנה שמואל היה בקי בהרבה תחומים, הוא היה רופא מומחה, דאמר שמואל כל מילי ידענא אסותייהו (ב"מ קיג), גם היה בקי בחכמת התכונה, דאמר שמואל נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא (ברכות נח). אבל כשבאו יורדי הים לא שאל ולא התענין בשום דבר, אלא כשהגיע משהו חדש הלך לשאול על ביאור תיבה אחת במשנה. וצריכים ללמוד מכאן שאין לנו ענין בשום דבר בעולם מלבד התורה הקדושה.

טומאת אוכלין. הנה כל דיני אוכלין שייכים רק בדבר שהוא ראוי לאכילה, דבלא"ה אינו מאכל ולא שייך בה דיני אכילה, אבל אינו צריך להיות עומד לאכילה. שונה הוא דיני טומאת אוכלין דבעינן שהאוכל גם יהא עומד לאכילה, כדכתיב (ויקרא י"א) "מכל האוכל אשר יאכל", שרק אוכל העומד לאכילה מקבל טומאה. ולכן שתילי תרומה שנטמאו ונזרעו נטהרו מטומאתן מיד, משום שאינם עומדים לאכילה, אבל הם נשארים תרומה כל זמן שהם ראויים לאכילה, מפני דליכא תנאי בחלות שם תרומה שיהא האוכל גם עומד לאכילה. וכן הדין בזרעים שסייג בהם, ובכופת שאור שיחדה לשיבה, דכל זמן שראויים עדיין לאכילה לא נתבטלו מהם דיני אוכלין, אבל נטהרו מטומאת אוכלים משום שאינם עומדים עוד לאכילה. (חזון יחזקאל תרומות פ"ח ה"ה).

לכבוד מו"ל גליון מליצי יושר

ידוע מאנשים פשוטים שנתנו תקיעת כף שיבואו לאחר פטירתם להודיע לקרוביהם מה נעשה עמם בעולם האמת, והם הוצרכו לקיים הבטחתם אפי' שהיה קשה מאוד להם. א"כ כ"ש צדיקים שהבטיחו בכתב שהם ימליצו יושר למי שילמוד ויפרסם את דבריהם, שהם מקיימים הבטחתם, ואינם צריכים לבוא כאן להתגלות בחלום, דהם ממילא נמצאים למעלה בסמוך לב"ד של מעלה.

אבל צריך לידע מה שאמר הרה"ק ר' ישכר דוב **מבעלזא** ז"ע, דשמע מרב אחד שאמר בשעת מלחמת העולם הראשונה, דמי שלוקח קוויטל עם פדיון בזמן קשה כזה, הוא גנב, כי כמעט כולם הולכים לצבא, וכמה נהרגו ונפצעו, ואין זמן כזה עת רצון לפעול ישועה.

ודחה הרה"ק מבעלזא דבריו, ואמר כך: איש שבא אלי עם פתקא, מקודם מנסה אני לפעול בשמים שלא יקחו אותו לצבא, ואם לא אפשר לפעול זאת, מנסה אני לפעול שרק יעבוד במטבח ולא יצטרך ללחום בפועל, ואם לא אפשר לפעול זאת, מנסה אני שלא יהרג, ואם גם זה אי אפשר לפעול, מנסה אני לפעול שיבוא לקבר ישראל, ואם גם זה לא אפשר, אני עושה לו טובה בעולם העליון, עכ"ד.

והרה"ק בעל דברי יואל מסאטמאר שיבח מאד הדברים, ואמר דפשוט דלא בכל מצב אפשר הצדיקים לפעול ישועה, אבל אם רואים דאי אפשר לפעול ישועה העיקרי, הם עושים לו טובה אחרת, עכ"ד. ופשוט דזה גם בהני חמשה צדיקים מליצי אש.

תוכל להדפיס המכתב אם לדעתם יש תועלת בדברי החותם בהוקרה ובהערצה רבה

הק' זלמן לייב א. קרית יואל

אחותנו **לערל'**, מפני שהשם "ערל" לא נפקע מהם גם אחר שימולו, דעכו"ם נקראים "ערלים" מחמת מהותם ואפילו הם מולים, אבל אחר שימולו לא תהיה להם ערלה. משא"כ בישראל כתיב (דברים י:טז) "ומלתם את ערלת לבבכם", וכן "הנה ערלה אזנם" (ירמיה ו:י), אבל הם בעצמם לא נקראים "ערלים". (חזו"ר נדרים פ"ב ה"ו).

בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אותם. הרמב"ם (סוף פ"ט מלכים) כתב וז"ל: ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסייף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה, שהרי שכם גזל, והם ראו וידעו ולא דנוהו, עכ"ל. אבל הרמב"ן בפירושו על התורה חולק עליו, ע"ש.

ומלשון הכתוב מוכח כשיטת הרמב"ם, דהרי כתיב "בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אותם", הרי דהכתוב מאשים כל בני העיר כאילו הם טמאו אותם, והיינו מפני שהם ראו וידעו ולא דנוהו, לכן נחשב כאילו הם עשו. (קובץ מאמרים עמוד קכ"ה).

דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי. (תהלים קי"ט). מי שבחר את דרך האמונה לדרכו בחיים, אז כל משפטי ה' בין לטוב ובין לרע "שויתי", דכולם שוים בעיניו, ואין לו שום טענות ח"ו, כי יודע שהכל במשפט. (אמר זאת בפטירת בנו בכורו).

שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי. (תהלים קי"ט). "שרים רדפוני חנם" - אך מהם אינני מפחד, אני מפחד "מדברך", כי רדיפתם אותי באה "מדברך", שהקב"ה שלחם.

ירושלים הרים סביב לה וה' סביב לעמו. הגיון הדמיון הזה כך הוא, כמו "ירושלים הרים סביב לה" הוא דבר הנראה לעין, כך "וה' סביב לעמו" הוא דבר גלוי ומוחש לכל למי שלא השע את עיניו מראות נכוחה.

הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בישראל. לכא' היה צריך לומר הלא "ידעתם" בלשון הוה, ולא "תדעו" בלשון עתיד. אלא אמר להם אולי כרגע אינכם מרגישים בגודל האבידה, אבל עוד תדעו בימים הבאים כשיורגש חסרונם בכל צעד ושעל, כי שר וגדול נפל היום

לכבוד מערכת מליצי יושר

ברצוני לקיים במכתבי מה שאמר דוד המלך ע"ה "בישרתי צדק בקהל רב", להודיע בקהל רב הצדקה והחסד שעשה לי הקב"ה בזכות הני חמשה צדיקים. איני מאמין בסגולות, אבל סגולות שיש להם שייכות עם תורה - הרי "אין סגולה כסגולת התורה".

לא ידעתי מהגליון שלכם עד שראיתי זאת באתר "לדעת", והתחלתי להדפיס בערך עשרים צילומים מהגליון בכל שבוע בערב שבת, וחילקתי אותם בבתי מדרשים הסמוכים לביתי, ככה עשיתי איזה שבועות. והנה בחודש העבר צלצל אותי מנהל של ישיבה הסמוך למקום מגורי, ואמר לי כי המגיד שיעור הוכרח לנסוע לארץ לבקר הוריו, ומציע לי להגיד שיעור במקומו. לאחר ג' שבועות, אמר לי המנהל: אנו מרוצים מאוד ממך, והציע לי להיות מגיד שיעור בישיבה לזמן הבא.

כשאמרתי זאת לאדמו"ר שלי, התפלא מאד, ואמר: כולם מחפשים משרה, והרבה אברכים מוכנים להיות מג"ש בלי שום תשלום גמול, ואתה קיבלת משרה של מג"ש בישיבה גדולה עם תשלום, על סס של כסף בלי שום השתדלות, איך אפשר דבר כזה?

כשיצאתי מחדרו, עלה במחשבתי כי באמת עשיתי השתדלות לזה כמה שבועות, כי הלכתי בכל ערב שבת לחנות לעשות צילומים מהגליון, וחילקתי אותם לכמה בתי מדרשים בשכונתי, ובזה זכיתי למה שזכיתי.

אלפי תודות

ב.ב.ש. לוס אנדשעלעס

לקראת שבתות החורף הבעל"ט וערבי השבתות 'זכור את יום השבת לקדשו' 'שבתון, שבת קודש להשם'

הקצרים! עצה טובה וקלה, לשמחת וקדושת השבת

מעשה באברך [מעשה שהיה]

הזדמן לאחד הרבנים לפגוש תלמידו משכבר הימים, אברך שלומד בשקידה רבה, ולאחר שיחה לבבית והתעניינות במצבו, פנה אליו הרב בשאלה נוקבת: אני מתרשם שאתה לומד כל השבוע בשקידה נפלאה יומם ולילה, האם הנך מצליח להמשיך את דרכך גם בשבת קודש?

נענה האברך ואמר: ב"ה הנני משתדל לשמור על סדרי הכולל ולשקוד על תלמודי שלשה סדרים ביום, ובלילות הנני משתדל להקדים ולהזדרז לעלות על יצועי כדי לאגור כח ליום המחרת. לא נותר לי זמן בכל השבוע לסידורים הנחוצים כי אם ביום שישי, שהוא היום היחידי לכל הסידורים. בו עלי לעשות נוסף על הסידורים גם את ההכנות החיוניות, הנדרשות והמחויבות לסייע בביתי על מנת להכניס את השבת: הכנת הילדים, סידור הבית וכו'. כתוצאה מכך 'עם הנשמה ממש ביד' בגבול זמן הדלקת נרות מדליקים בבית את הנרות, ואז אני אף רץ לקבלת שבת!

בגלל כל הנ"ל אני נכנס לשבת עם כובד עצום של טרדות הלב הגוף והנפש, נוסף על עייפות רבה שהצטברה מכל השבוע ומהמאמץ ביום שישי, מובן מאליו שהעינים נעצמות כבר בקבלת שבת. כך עוברת נים ולא נים תפילת ערבית של שבת, שלא לדבר על אפשרות להקשיב לשיעור בין קבלת שבת למעריב. מגיעים לסעודת ליל שבת, בכוחות האחרונים מתאמצים לקיים את הסעודה כהלכה עם המשפחה, לשיר מעט זמירות ולדבר דברי תורה בין עצימת עין אחת לשניה, ואחרי הסעודה לסייע בהשכבת הילדים. אח"כ מתיישבים בכבדות גדול ללמוד, פותחים את הגמ' או החומש עד שבמהרה העייפות מכרעת.

אין פלא שלאחר ערב מתיש כזה, הקימה למחרת נעשית בעצלתיים, ובדרך כלל מאחרים לתפילה. המילים אינן מדברות ללב הרדום, התפילה הארוכה מעוררת חוסר סיפוק עם ציפייה לסיומה. הולכים הביתה לסעודה שניה ושוב מרגישים קצת יובש וריקנות, ובכל זאת מתאמצים לקיים את הסעודה כראוי ולהכניס איזה רוח למשפחה, בסיומה, איך לא, נופלת עלי תרדמה עמוקה לכמה שעות.

מתעוררים מתוך כאב ראש מהסעודה והחמין, ומהשינה המרובה, וכבר החמה בראשי האילנות, חיש מהר רצים לתפילת מנחה, אח"כ סעודה שלישית, ואחריה תפילת מעריב. חוזרים הביתה להבדלה, סועדים מלוה מלכה, רצים לאבות ובנים, ורק אז לצערי קמים לתחיה.

שוב עברה חלפה לה שבת המלכה עם תחושת החמצה גדולה... כמעט בלי שום הרגשת הקדושה המרוממת של השבת קודש, ועם זמן רב ויקר שהלך לריק ולא יחזור יותר לעולם. וכיון שבשבת אחה"צ כבר הספקנו לישון מעל ומעבר, ממילא לא מצליחים להירדם מהר במוצ"ש ואין שום טעם ללכת לישון מוקדם. הולכים לישון מאוחר ולמחרת קמים מאוחר, ומתחילים שבוע חדש ברגל שמאל, והכל חוזר חלילה עד השבת הבאה...

זה המצב ונראה שכך הוא ישאר. חבל, אבל אין מה לעשות כי זו המציאות, ונראה שאין שום עצה לשפר את המצב.

הרב הקשיב בקשב רב לסיפור תלמידו, ובסיומו פנה אליו ואמר: ניכר מדברך שאינך מרוצה מהמצב, אך מחמת ההכרח כך הם פני הדברים ואין לשנותם, ולכן הנך משלים עם המצב. כאן הרחיב הרב את הדיבור על גודל קדושת השבת, 'היא השקולה כנגד כל התורה', היא היתה מרכז קבלת התורה בהר סיני², ורק על ידה נקבע כל יהודי שהוא יהודי. היא גם הארמון המפואר של היהודי בעוה"ב כל אחד כפי השבת שלו, שבה יוכל להכניס כל שבוע את כל התורה והמצוות שהוא מקיים, כי היא נשמת כל העוה"ב שלהם³. וסיים: בטוח שהיית רוצה שהשבת תראה אצלך אחרת!

נקודה נוספת חשובה יש להוסיף בנוגע לקיום מצות תלמוד תורה: הנה כל השבוע מוקדש להתקדם בלימוד סוגיות בעיון ובבקיאות, אך בודאי נחוץ מאד למצוא זמן לחזרה כדי לזכור את כל הנלמד, שהרי בלי חזרה לא שייך לזכור את הלימוד. והרי עיקר מצות תלמוד תורה היא כמ"ש חז"ל (קידושין ל' א') 'ושננתם לבנך' שיהיו דברי תורה מחודדין בפיו, שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, אלא אומר לו מיד. ופרש"י 'מחודדין בפיו' חזור עליהם, ובדוק בעומקם, [ועיי"כ] אם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם אלא תוכל לומר לו מיד. וכן כתב הרמב"ם בסה"מ מ"ע י"א 'מ"ע ללמוד תורה כו' שנאמר וישננתם לבנך כו', ואמרו חז"ל שיהיו מחודדין כו' ע"ש, וכן כתב הר"ן בנדרים ח' א'. אין ספק שבגלל כל זה, סיפוק רב יהיה לך אם היית מוצא זמן לחזרות על הלימוד. האם לא כדאי לחשוב איך למצוא זמן לזה? אשר על כן, אמר הרב, אולי ננסה בס"ד לתת עצה קלה לשנות את כל פני הדברים.

ראשית צריך לדעת, ששורש כל הבעיה נעוץ סך הכל בתכנון לא נכון שלך ושל הבית, האיד לסדר את כל סידורי הבית של כל השבוע. ברוך השם לומדים בשקידה רבה במשך השבוע, אבל משאירים יותר מדי סידורים והכנות ליום הששי. הסדר הנכון הוא שאת כל הסידורים והעניינים שיש לך ולבני משפחתך לעשות, תשתדלו בחכמה ובתבונה לפזר לחמשת ימי השבוע וכדרשת חז"ל 'זכור את יום השבת לקדשו', זכרהו מיום ראשון כדי שתוכל לקדשו¹, ועם קצת תכנון ומאמץ בעז"ה תצליחו. [הצעה אפשרית לבית לדוגמא. ביום ראשון ושני- כל הכביסות והגיהוצים, שלישי ורביעי- כל הקניות והאפיות, חמישי - הבישולים והנקיון, ואם בכל זאת נשאר משהו לעשות בע"ש, דוחין אותו למוצאי שבת. וכדאי לדעת שטבע הדברים הוא שמה שלוקח שעה לסדר ביום ששי, לוקח באמצע השבוע שרגילים להזדרז, רק עשר דקות!]. על ידי כל הנ"ל נשאר לעשות בערב שבת רק דבר בסיסי של 'והכינו'.

ששי כמעט מתחילה השבת עצמה!!

באופן כזה, כאשר לכל המשפחה כבר ביום שישי המצב הוא 'כל מלאכתך עשויה', יתפנו לך הרבה שעות ללימוד, לעשות חזרות על סוגיות השבוע ולסכם אותם. כדאי להכין תכנית מוגדרת מה ללמוד, עם חברות מסודרות. גם חשוב מאוד לעסוק להקדיש זמן בפרשת השבוע, ובהלכות שבת השכיחים, ובמיוחד להתבונן האיד להגיש את הדברים לבני המשפחה.

נוסף על הכל, ותוצאה מכל הסדר הנ"ל, הוא הדבר החשוב מאוד מאוד, שישאר זמן סביר ביום שישי לכל אחד ואחד מבני המשפחה 'לנוח בערב שבת לכל הפחות שעה לכבוד השבת'. שודאי אינו דומה המקבל פני שבת המלכה בעיניים נעצמות, למקבלה מתוך רענונות וישוב הדעת, וההבדל שמרגישים בשבת כשמצליחים לנוח בערב שבת, הוא כהבדל שמים וארץ. והדבר כל כך חיוני, בדיוק כמו המנוחה בערב שבועות לקראת חג השבועות, שודאי לא שייך כל עבודת הק' בשבועות בלעדיה. ובשבת הענין הזה חיוני גם לגברים וגם לנשים!

ע"י כל זה יתאפשר לכולם להיכנס לשבת ברענונות ושמחה כדבעי, ולשומרה כהלכתה, כקדושתה, וכתפארתה, מתוך רענונות נפלאה ויישוב הדעת, ולנצל את הזמנים היקרים שבה.

כשסיים הרב את הדברים שאל את תלמידו: האם נראה לך שתוכל לעמוד בזה?

¹ עיי' ביצה טז ע"א

² ערש"י ס"פ שלח

ענה האברך: הדברים נשמעים מהפכניים. ננסה, וה' יהיה בעזרנו!

* * *

אחרי תקופה קצרה נפגשו שוב, וכמובן התעניין הרב שוב בנושא השבת קודש. הגיב האברך בהתפעלות גדולה: 'אין לי מילים! טעם גן עדן כזה עוד לא טעמנו עד היום הזה!'

אספר לרב דברים כהוייתם: **מלאנו אחרי דברי הרב בדקדוק.** מיום ראשון התחלנו ההכנות לקראת השבת עד שביום חמישי בערב כבר לא נותר שום עיסוק, מלבד ההכנה האחרונה לקראת "שבת מלכתא". ביום ששי בבוקר הצלחתי בס"ד לקבוע חברותא ללמוד, ובצהריים הספיקו כל בני המשפחה לנוח כראוי. וזכינו לראשונה להדליק הנרות מוקדם מאד **וכמו שמעירים ומזרזים על כך רבות, מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א וצוק"ל.** הגעתי מהראשונים לקבלת שבת, מלא רעננות ומרץ. מזמורי הקבלת שבת האירו לי באופן נפלא, התפילה קלחה וזרמה מפי, התרוננתי משמחה בעת ששוררתי עם הציבור את הפיוט '**לכה דודי לקראת כלה**', ובכיסופין התפללתי שנוכה מהרה ליישש עליך אלוקיך, כמשוש חתן על כלה. הצלחתי ברעננות להקשיב לשיעור, להתפלל תפילת מעריב ברוממות רוח, **ולהעיד בשמו"ע בכל אברי ולבי על בריאת העולם ע"י הבורא יתברך, ומלכותו עליו!**

בשמחה הגעתי לסעודת השבת. אח! איזו סעודה נפלאה הייתה! את הזמירות של שבת שרו בני המשפחה ביחד, מסרתי להם דברי תורה, הלכה ואגדה, ואף הצלחתי להעניק מלוא תשומת לב לכל אחד מגדול עד קטן, וההרגשה היתה נפלאה ביותר לכל אחד מבני המשפחה. לאחר הסעודה למדתי קצת בבית להאיר את הבית בקול תורה, שבתי לביהמ"ד להצטרף לציבור הק' מקדשי השבת באופן הנעלה של '**ת"ת דרבים בשבת קודש**', להתיישב וללמוד בראש צלול בעומקא דשמתתא. [נוכמה נפלא המנהג שהתפשט בהרבה קהילות, להכין ללומדים כיבוד נאה בחדר צדדי באכילה ושת"י ליתובי דעתא].

מתוך יום ולילה מלאים רוחניות, באופן טבעי הקימה למחרת נעשית במרץ וברעננות, ותפילת שחרית על כל חלקיה קבלה משמעות מיוחדת באוירה של השבת. 'השמים מספרים כבוד קל... תורת ה' תמימה...' הלל הגדול שהיא 'יהודו לה' כי טוב כו', מלכות השם בשלימותה בפרק 'אשרי', ההילול להקב"ה של השמים והארץ וכל צבאם במזמור 'הללו את השם מן השמים', השיר והשבח על שלימות הגאולה בפלאי קריעת ים סוף 'בשירת הים'. ואז הגענו לשיא של הפסוד"ז 'בברכת השיר', היא "תפילת נשמת". להודות בה על כל השמירות והחסדים האישיים, והכלליים, שהקב"ה מעניק לאדם באופן אישי. לפתע מתברר שמצות התפילה ובפרט תפילת שחרית, כשמתחילים אותה עם פסוקי דזמרה בקול נעים עם הציבור ומגיעים למרכז התפילה בברכות ק"ש, ובקבלת עול מלכות שמים ועול מצוות וזכירת יציאת מצרים בקריאת שמע עצמה, ושלימותם בעבודה שבלב בתפילת השמו"ע, אינם מצוות קלות כמו שחושבין, **אלא יש בהן קיום כל המצוות הגדולות של התורה, האמונה והבטחון, האהבה היראה והדבקות בה' ורוממות קדושת בשבת, וכו'.** ואם כך ראויה להיות התפילה בכל השבוע, ק"ו בתפילת השחרית של שבת קודש, שבו נעיד לא רק על מלכות השם ממעשה בראשית וכמו בלילה, אלא גם נוסף לשבח על כל קדושת עם ישראל שהם עם מלכות השם מקדשי שביעי בעולם!

לאחר התפילה והקידוש בביהכ"נ, התיישבתי מיד ללמוד עם החברותא עד הסעודה השנייה, וכך מתוך אור התורה הגעתי לסעודה השנייה שהיתה גם מרוממת ביותר.

מעל הכל ראוי לציין בנוגע לעצם שמירת השבת כהלכתה, שבכח האוירה הרוחנית ששרתה בבית, היתה לי ולמשפחתי עירנות יתר להיזהר מכל פעולה שיש בה חשש חילול שבת ע"י מלאכה או שבות ח"ו, ואפילו בשוגג, מה שבני אדם נכשלים בהם רק בגלל חוסר תשומת לב ועייפות, כגון איסורי בורר, טלטול מוקצה וכו'.² והגעתי ג"כ למסקנה, עד כמה חשוב לעשות קביעות רציניות כל שבוע ללמוד הלכות שבת ביסודיות, ולכל הפחות בערב שבת ובשבת עצמה, כי בלעדי מוכרחין ח"ו להכשל!

² ועיי' אוה"ח שמות לא, טז ³ עיי' טור סי' רצ"א ⁴ עיי' קידושין ל ע"א, ועיי' ברי"ם סה"מ מ"ע י"א, ורש"י ברכות ו ע"ב ⁵ פרק נח' ⁶ ער"ם סוף הלי שבת

לאחר מכן הלכתי לנוח קצת, וכשהגיע זמן המנחה שהיא הינעילה של שבת, זוהי הפעם הראשונה שהרגשתי קצת מה הכוונה 'יום מנוחה וקדושה לעמך נתת... מנוחה שלימה שאתה רוצה בה...' שנשבח להקב"ה בתפילת מנחה גם על מתנת קדושת יום השבת עצמה שהיא יום מלכות השם בעולם, ושהיא גם אות על יום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים!³ בסעודה שלישית תוך כדי הזמירות המרגשות והמרוממות, הרגשנו הרגשה נפלאה שאינה באה אלא בשעת רעוא דרעוין. לאחר הסעודה מיהרתי למעריב, ואחרי ההבדלה וסעודת מלוה מלכה, תחושת כל המשפחה היתה: 'חבל שכבר הסתיימה לה שבת המלכה', והתחלנו לצפות בכליון עינים לשבת הבאה... ומהקדושה הזאת המשכנו למצוה הגדולה בתורה - 'ללמד תורה לבנים' במסגרת אבות ובנים.

מתוך הרגשת טעם נפלא של 'מעין עולם הבא יום שבת מנוחה', התיישבתי במוצאי שבת להמשך השינון והלימוד, ולהעלות על הכתב את סיכומי הסוגיות והחידושים שנתחדשו ונתוספו במשך השבת, עד שהכל נהי' ברור ומסודר. עליתי על יצועי בשעה סבירה, מתוך סיפוק אושר ותענוג עלאי ומלא מרץ לשבוע החדש, ומתוך הרגשה של רוממות ועליה, שזכיתי לטעום מעט 'מניחוה של שבת מלכתא השקולה כנגד כולם' ולנצל את הזמנים החשובים הללו 'בתלמוד תורה כנגד כולם' [שהשקולה של כל אחד מהם ענין שלם בפני עצמו], להרגיש בחוש עד כמה כעת הסוגיות ברורות ותפוסות בידי בזכות החזרות השינון והסיכום של הסוגיות שעסקתי בהם, ובטוחני שהתקרבתי אין ערוך למצות תלמוד תורה בצורה המחוייבת וכנ"ל.⁴ טעמתי פתאום את עומק מאמר חז"ל: 'שקולה שבת כנגד כל התורה!' שרק ע"י מצות השבת האדם ממליך את הקב"ה על כל גופו רוחו ונשמתו ממש, ושלימות ההמלכה היא ע"י עסק התורה בה כראוי! ולוואי שנוכה לעוד שבתות רבות עם הרגשה זו!

כלל הדברים שלשה, [א] לסדר כל עניני הבית והשבת עד יום חמישי בערב [ב] לנוח בע"ש מנוחה קבועה לכל בני המשפחה. [ג] להכין בצורה ברורה עניני הפרשה, והלכות שבת.

לסיכום: קרוב הדבר מאד לכל אחד ואחד, אם רק מתארגנים מראש ועושים הכנה מעשית גופנית ונפשית, עד שכל משפחה ומשפחה יכולה להגיע לצורת שבת שכזו בעז"ה, שהיא 'מעין עולם הבא'. ובשבתות כאלו בודאי נזכה גם לכל הברכות בעוה"ז ובעוה"ב וכמו שהבטיח הנביא הק' ישעיהו ע"ה⁵: "אז תתענג על ה' בעולם הבא, והרכבתך על במתי ארץ בעולם הזה והאכלתיך נחלת יעקב אביך בלי מצרים בשניהם, כי פי ה' דיבר".⁶ וכבר מפורטים כל הברכות בפסוקי "ויתן לך" במוצ"ש, שהקפידו מאוד גדולי ישראל בכל הדורות לומר [כמה מהם שאפשר וטוב מעט בכונה], כדי לפתוח את כל שערי הברכות המגיעות לכל אחד מישראל בזכות השבת הק'!

הדרן עלך שבת קודש והדרת עלן, דעתן עלך ודעתך עלן,

לא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי!

שבת שלום ומבורך!

ברזמו של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון י"ב

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

פרשיות
ויצא - וישלח
תשפ"ב

מצות ברכת התורה - ברכה הראשונה

מנין לברכת התורה לפני מן התורה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו (ברכות כא ע"א)
מאי מצרכי, א"ר יהודה אמר שמואל אשר קדשנו במצותיו ולונו לעסוק בדברי תורה (ס"א ע"ב)

ברכת התורה
חלק א'

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו לעסוק בדברי תורה

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמ"ס ברומו של עולם

נחת רוח ליוצרו.

למה לא אומרים 'ללמוד' תורה

כתב המהר"ל (נתיב התורה פ"ז) דאם היו אומרים 'ללמוד' תורה היה משמע דוקא אם לומדים כהלכה, ואם לא היה מכיון ההלכה לא היה נקרא תורה, וזה אינו כלל, כי גם אם אינו מכיון להלכה הוא ג"כ מצוה וידוע מה שביאר החפץ חיים במה שאנו אומרים "אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר", הכונה דהשכר הוא על עצם העמילות, אפילו לא זכינו להבין לבסוף, אבל הם אינם מקבלים שכר על עצם העמילות אלא התכלית היוצא ממנה. וזהו שהדגיש ה"ח כאן שהברכה הוא על מצות עסק התורה, ומסיים והערב נא לפי שהקב"ה עוזר ותומך לכל העוסק בתורה ומלמד אותו להבינה על בוריה, והיינו שמה שמוטל עלינו הוא רק 'לעסוק', וצריכים בקשה מיוחדת שנזכו שהקב"ה מלמד אותנו כדי להבין את התורה, וכמו שאמרו (מגילה ו ע"ב) יגיעת ומצאת תאמין, דאפילו אחר היגיעה היא מצאה.

מהו כוונת ההוספה של 'בדברי' תורה

ומאיך גיסא מצינו בספר מנחות וקדושה שביאר תיבת לעסוק, ח"ל "הגרא" פירש דיבור הוא שלומד התורה כמו שהיא כתובה, ואינו מבין עומק פירושה ולכן לא נאמר לעסוק בתורה שהיה משמע שיורד לעומקו של הלכה, ואמר בדברי תורה ללמדנו שגם לימוד התיבות מצוה, כמאמרו (שבת סג.) לעולם לגמור איניש אפילו לא ידע מאי קאמר.

והר"י ב"ר יקר ביאר עוד טעם דאומרים דברי תורה ולא רק 'לעסוק בתורה', דלשון דברי תורה משמע דברים שבע"פ כדאמר ר' יוחנן (גיטין ס:) לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא ע"פ דברים שבע"פ שנאמר (שמות לד) "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". וע' בתיוקן תפילה (בסי' אוצ'ה"ת) שהאריך לבאר למה מקדימין תורה שבע"פ לתורה שבכתב.

ברכה ראשונה

בברכה הראשונה של ברה"ט אנו מודים לנותן התורה ית' על עצם המצוה שצונו ללמוד תורתו, וקדשנו בקדושתה, וכשם שקדושת התורה גבוהה משאר המצוות, כך ההודאה ע"ז צריך כוונה יתירה משאר המצוות.

וצונו 'לעסוק' בדברי תורה

לשון לעסוק הוא מלשון הקרא (בראשית כ"ו כ') "כי התעשקו עמו", שנשא ונתנו עם יצחק וטענו טענות לאמר לנו המים, וה"נ כתב ה"ט"י "לעסוק ענינו הוא משא ומתן בדרך שאלה ותשובה בפלפול וסברא לברר האמת". וזהו כוונת הקרא 'יהגית בו יומם ולילה' (יהושע א' ח'), כמש"כ רש"י (ע"ז יט). "יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתריץ. (עיון תפלה באוצ'ה"ת) והר"י ב"ר יקר פ"י "לפי שעסק אחר מבטל עסק הזה" כמש"כ בקהלת ז' ז') "כי העשק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה" - כשהחכם מתעסק בדברים הרבה, מעכבין אותו מן התורה שניתנה בלבו, ע"כ. מבואר מדבריו דענין של עסק הוא להיות שקוע בו לגמרי בלי שום דבר אחר מפריעו.

כנגד תורה שבע"פ

וכתבו הראשונים (תרי" ברכות יא: והר"י ב"ר יקר) דברכה הראשונה היא כנגד תורה שבע"פ. וכ' ה"ח, שעיקר ההכנסה שהבטיחנו השי"ת (כ"פ בחוקות) לא היתה אלא על עסק התורה, שהוא העמל והטורח, כמ"ש אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה שבעל פה וכו', לכך תקנו לברך לעסוק בד"ת.

ואיתא בתורת כהנים (ריש פ' בחוקות) אם בחוקותי תלכו - מלמד שהמקום ב"ה מתאווה שיהיו ישראל עמלים בתורה, ופי' המלבי"ם משום שיש בזה נחת רוח לפניו, ובעבור זה יצדק שכר (ר"ל יהיה ראוי לקבל שכר טוב מאת ה') באשר השלים חפץ השי"ת, ע"כ. וכע"ז מצינו בגמ' בברכות (ז:) אשרי מי שעמלו בתורה ועושה

הקדמה למצות ברכת התורה

זהירות שלא ללמוד עד שיברך

כתב הטור (ס' מ"ז) ברכת התורה צריך לזהר בה מאד כדאיתא בנדרים (פא ע"א) מפני מה תלמידי חכמים אין מצויין לצאת מבניהם תלמידי חכמים רבינא אמר מפני שאין מברכין בתורה תחלה וכו' ומפני זה אבדה הארץ וכו'. וכתבו המפרשים (ע' בב"י וב"ח ופמ"ג) שהתלמידי חכמים הגילים בתורה ועומדין קודם הבוקר ושוכחין ברכת התורה. והוסיף המ"ב בשם הח"א (ס' מ"ז סק"ב) דצריך לזהר בה מאד שלא ללמוד עד שיברך. ובעל התוס' יו"ט (בדברי חמודות פ"ק דברכות אות ע"ט) מדקדק "מדקאמר לשון תחלה ולא סגי במאי דקאמר שאין מברכין בתורה דש"מ שהיו מברכין אלא שלא הקפידו שלא ללמוד כלל קודם שיברך אלא כשבא לימוד לידם למדו ואח"כ כשזכרו היו מברכים על הלימוד שאח"כ ואפ"ה קפיד קרא וקאמר שעל זה אבדה הארץ". וכתב החינוך (מצוה ת"ל) דמי שלומד קודם ברכת התורה מבטל מצות עשה.

ישמח בהודאתה על הגדולה שבטובות

וכתב בשו"ע הגר"ז, יראה כל אדם שתהיה כלי חמדתו של הקב"ה שהיה משתעשע בה בכל יום, חשובה בעיניו לברך עליה בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם, שזה מורה שעוסק בה לשמחה, ע"כ. והביאור בזה הוא כמ"ש המהר"ל (בח"א בנדרים), דאף דהיו מברכין הברכה בפה וגם בלב, לא היו מברכין אותה כפי הראוי לה, דיש לברך על כל דבר כפי הברכה שנתן השי"ת, ולגודל הטובה והברכה שהוא התורה שנתן השי"ת לישראל לא היו מברכין כ"כ בכל הלב. וע"ז כתב הגר"ז דצריכים לשמוח בה שזכינו לא רק לדבר יקר, אלא לדבר הכי יקר בעולם, וכלשון החובות הלככות (שער הבחינה פרק ה') והגדולה שבטובות שהיטיב בהם הבורא לאדם וכו' התורה הנתונה למשה נביאו ע"ה וכו'. וכ"כ הערוך השולחן (מ"ז ז') דחלק של ההודאה הוא להכיר ש"אנחנו בני ישראל אין לנו בעולם דבר חשיבות זולתה".

מסורת התפילה | נוסח ברכה ראשונה

הדק היטב, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע.

וכמו"כ מצינו ברמח"ל בדרך ה' (ח"ד פ"ח) בענין קריאת התורה במועדות "וגם בזמנים המיוחדים, כפי ענינם, ראוי שנקרא הפרשיות הנוגעות לענינים ההם, לחזק הארת הימים על ידי כח התורה, שהוא הכח היותר חזק שיש לנו". ומבואר שהתורה משפיע אור על הענין שקורא ממנה.

ובעיקר דברי הרד"א מצינו כע"ז בהש"ל ע"מ מגילה (פרק נר מצוה אות ו') שכתב לכוין בברכתו על המגילה לכל שאר מצות היום "כי כולן מצות מדברי קבלה וראויות לברך עליהם אשר קדשנו "ק" שהברכות של המגילה קאי על קריאת המגילה ועל קיום מה שכתוב במגילה, דהיינו הסעודה, ומשלוח מנות כו'.

הנה יש לישב דעת האבורה להכליל עשיית המצוות כשמברך על התורה, ע"פ משי"כ הנהפ"ח (ש"ד פ"ל), "ולא עוד אלא שגם אותה הקדושה וחיותו ואורן של המצות שמקדשים ומחיים להאדם המקיימם, הוא נלקח ונשפע רק מקדושתה ואורה של התורה ק"ק. כי המצוה לית לה מגרמה שום חיות וקדושה ואור כלל רק מצד קדושת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. ויש לכוין גם זה הענין בכתוב "כי נר מצוה ותורה אור", כענין הנר שאין לה בעצמה שום אור כלל רק מהאור המאיר בה, עכ"ל. וזהו היסוד בדברי ר' ישראל סלנטר באגרת המוסר בבאור הענין 'תורה תבלין' ח"ל "וזאת הלא ידוע, כי השתנות הטבע תולד רק מלימוד והרגל רב, ולכן היסוד העקרי והעמוד הנכון, להכין את עצמו לשמירה מהעבירות ועשיית המצות, הוא רק הלימוד הרב בהלכה זו הנוגעת לעבירה זו או למצוה זו, ובפרט בענין

- לשון הבית יוסף בסימן מ"ז -

כתב הרא"ש (ברכות פ"א סי' יג) ויש מקומות שאומרים 'לעסוק בדברי תורה'. וה"ר יונה (ברכות ה: ד"ה מאי מברך) כתב שבטעמא דמדייקות מצא 'על דברי תורה', וכתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' מג) שיותר נכון לומר 'על דברי תורה' לפי שהוא כולל עסק הלימוד ועשיית המצות, וכן כתב אבן יהוה (המנחה הל תפלה ס"י) כלומר דאילו 'לעסוק בדברי תורה' אינו אלא על קריאת התורה.

ולי נראה דיש לדחות דאדרבה מוא טעמא גופיה עדיף טפי לברך 'לעסוק בדברי תורה' שהיא ברכה מיוחדת לקריאת התורה שהוא בא לעסוק בה עכשיו, מלבד 'על דברי תורה' שכולל ג"כ עשיית המצות שאע"פ עכשיו לעשותם ולכשיעשה מברך על כל מצוה ברכה המיוחדת לה. ומכל מקום נוסחת הרמב"ם (תפלה פ"ז ה"ה) היא 'על דברי תורה'.

תפילה כהלכתה

הרב אלחנן ברונר שליט"א בעמ"ס נתיבות הברכה

מצות ברכת התורה מדאורייתא או מדרבנן

איתא בברכות (כא.) מניין לברכת התורה לפניו מן התורה שנאמר "כי שם ה' אקרא גודל לאלקיני". ופרש"י דה"פ "כשבא משה לפתוח בדברי שירה א"ל לישראל אני אברך תחלה ואתם ענו אחרי אמן, כי שם ה' אקרא בברכה אתם הבו גודל לאלקיני באמן". ולפי"ד רישא דקרא קאי על הברכה דמשה וסיפא על עניית אמן של כלל ישראל, ואיירי בברכת התורה דמשה בירך לפני אמירת שירת האזינו שהוא דברי תורה. ובשטמ"ק הוסיף וז"ל, והאי ברכה עה"ת היא, מדכתיב לעיל מיניה "יערוף כמטר לקחי", עכ"ל. וכוונתו ד'לקחי' היינו התורה כמש"כ רש"י עה"ת שם.

אולם האבודרהם (תפלות חול ריש ש"ג) כתב וז"ל, לפניו מנול דכתיב "כי שם ה' אקרא גודל לאלקיני" וכו', והתורה נקראת "שם ה'" לפי שהיא מלמדת כבוד שמו וכו', עכ"ל. ולפי"ד רישא דקרא "כי שם ה' אקרא" קאי על התורה, וע"ז צוה מרע"ה "הבו גודל וגו'", שכולם יברכו עה"ת. ועד"ז פ"י המהרש"א וז"ל, מצאתי כתוב דהכי משמע ליה ברה"ת, "כי שם ה' אקרא" דהיינו כשאני קורא בתורה שהיא כולה שמות של הקב"ה, שכל התורה באותיותיה היא שמותיו של הקב"ה וכו', עכ"ל.

האם מצות ברכת התורה הוא דאורייתא או דרבנן

להרמב"ם ז"ל שאינו מונה אותה בפני עצמה, נראה דהיא בכלל מצות ת"ת, ולהכי לא באה במנין³ אבל היא מדאורייתא וכו', עכ"ל. וכן מבואר מדברי החינוך (מצוה ת"ל) שכתב ז"ל, וכל שאר הברכות כולן הן מדרבנן, חוץ מאחת שהיא מן התורה וכן הוא מפורש בגמרא בברכות והיא ברכת התורה לפניו, גם הרמב"ן יחשוב אותה מצות עשה בפני"ע, עכ"ד. אך החינוך בעצמו לא מונה אותה בפני"ע, דס"ל כהרמב"ם דנכללת במצות ת"ת.

אך בשו"ת פני משה (סי' א') האריך להוכיח בדעת הרמב"ם והטור דברה"ת הוא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא⁴ דהרי בתחילת הלי ברכות כתב הר"מ דכל ברכות מדרבנן לבד מברכה"מ, וגם מביא יחד עם כל ברכות דרבנן (בפ"ז). וכן הטור לא הזכיר כלל שהוא ברכה דאורייתא כמו שהזכיר בהלכות ברה"מ⁵. והאחרונים (הפרי"ח ברכי יוסף ומאמר) האריכו בדבריו.

דעת הרמב"ן

הרמב"ן (סה"מ שכחת העשין ט"ו) כתב וז"ל, שנצטוונו להודות לשמו ית' בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו וכו', אמרו מניין לברה"ת לפני מן התורה וכו', והעולה מזה שברה"ת לפני מ"ע דאורייתא וכו' ואין ראוי למנוחה מצות אחת עם הקריאה כמו שמקרא ביכורים אינו נמנה אחת עם הבאתו, וסיפור יצי"מ עם אכילת הפסח, עכ"ל, ומבואר דס"ל דהוא מה"ת. [וכ"ה שיטת החינוך (מצוה ת"ל), והרשב"ץ (בברכות לה, ובזהר הרקיע מ"ע כ"ד, ובתשו' ח"ב סי' קס"ג), ומדברי הרשב"א (ברכות מה:)] מבואר שגם דעתו הוא כן². וכתב השג"א (שם) דלפי"ז מי שיש לו ספק אמר ברכת התורה צריך לחזור ולברך דספיקא דאורייתא לחומרא כמו שמצינו לענין ק"ש וברכת המזון.

ב' דרכים בדעת הרמב"ם

הקריית ספר (פ"ב מהל' תפלה) לומד דדעת הרמב"ם הוא דהכל מצוה אחת הוא וז"ל,

ברכת התורה בציבור

דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא מהא דאמרינן במגילה (כג.) דנשים עולות למנין שבעה, ומבואר דס"ל דהוי ברכה על מצות לימוד התורה, והשיג ר"ת דאין זו ראייה דברכת התורה לפניו ולאחריה לאו משום מצות ת"ת שאפילו בך הערב נא וכו' חוזר ומברך, ובא"ז (דיני ק"ש סי' כ"ב) הוסיף בשם ר"ת דהא דמברכין הוא משום חיבת התורה שנתקנה ברבים לכבוד התורה⁶.

לדינא

ג. וכ"ז היכא דלא בירך עדיין ברכת אהבה רבה, אבל לאחר שבירך אהבה רבה אפילו לא למד תיכף אחר התפילה אין לחזור ולברך בעצמו, [משנ"ב שם בשם הפמ"ג].

ד. ואם רוצה לצאת ברכת התורה ממי שעולה לקריאת התורה, יצא ידי ברכת אשר בחר בנו, אע"ג דהמברך אינו מחויב אלא חיוב מדרבנן, דכל הברכות אע"פ שיצא מוציא, [פמ"ג משב"צ סי' מ"ז סק"י].

ה. קטן שהגיע לחינוך אינו יכול להוציא את הגדול בברה"ת לפי מה שסוברים הרבה פוסקים דברה"ת הוי מן התורה. [ביה"ל בסו"ס מ"ז בשם הפמ"ג].

א. השא"א העלה לדינא דברה"ת היא מה"ת, ולכן בספק חוזר ומברך, וכן פסק המ"ב (סי' מ"ז סק"א) דכיון דהרבה ראשונים ס"ל דברה"ת חיובה מהתורה לכן בספק חוזר ומברך, וידוע דעונש מי שאינו מברך בברה"ת גדול מאד, וקשה לסמוך על מקצת האחרונים שהביא השע"ת דאמרו דמספק שב ואל תעשה, עכ"ד. אך מסיים המ"ב, דעדיף לצאת מאחר או שיכין לכתחילה לפטור בברכת אהבה רבה.

ב. ומ"מ כתב המ"ב בשם השא"א ודה"ח דבספק לא יברך אלא ברכת "אשר בחר בנו" שהיא המעולה שבברכות⁷.

הגר"א שהבאנו "דכאן מברך על המצוה", אבל הרמב"ן ס"ל דלא שייכא כלל למצות ת"ת אלא הוי מצוה בפ"ע ילהדות לה' על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו, הרי דהוא ברכת השבח שנתן לנו את תורתו ולא על מצות לימוד התורה. [ויתבאר עוד בזה בגליון הבא בעזרהש"ת], ונפיר ז"ל דהוי מצוה בפני"ע ולא נכלל במצות לימוד התורה.

4. וז"ל ספר הבתים שהעתיק דברי הגמ' בזה"ל מצוה מדברי סופרים לברך על המצות אמרו חכמים רמז לברה"ת מה"ת מנין שנא' וכו', מבואר שאינו דרשה גמורה.

5. והאחרונים [רע"קא (מהד"ח) בברכות שם, שאג"א (סי' כ"ד)] הביאו ראייה דהוא מדרבנן מהא דבעל קרי מברך ברכת המזון לאחריה אבל ברכת התורה אינו מברך כלל. ותלו האחרונים ראייה זו אי הרהור כדיבור דמי או לא, דאי אינו כדיבור אי"צ לברך לפני שמהרהר בק"ש. וכבר הקשה כן המאירי וע"ש מש"כ בזה.

6. ודלא כדעת הפר"ח דיש לברך כל הברכות כמו שמצינו לענין ספק קרא קריאת שמע דמברך כל הברכות, וכתב השג"א דאינו דומה דהתם כתב בשו"ת הרשב"א (סי' קכ"א) דמעיקרא כך היתה התקנה שכל שהוא חייב לקרות צריך הוא לקרות לכתחילה בברכותיה, ע"ש. והפמ"ג הוסיף דעדיין ק"ק מהא דכתב המג"א (קפ"ד סק"ו) דהיכא דמברך ברכה"מ מספק צריך לברך גם ברכה רביעית דלא לזלזול בה, וע' באג"מ (ח"ב סי' ג') מש"כ בזה.

7. ולכאורה בלא"ה אין לבחור את ברכה הראשונה לצאת בה, דהרי נחלקו הראשונים אם ברכת "והערב נא" הוא ברכה בפני"ע או המשך ברכה הראשונה, וא"כ נכנס עצמו לספק אם להמשיך בברכת "והערב נא". ואם התחיל לברך ונסתפק אם כבר בירך ברה"ת אין להמשיך בברכת התורה נא לפי דעת הרמ"א (סע' ו') דמעיקר הדין אין לאומרה ב"ו, דהרי הוא ברכה בפני"ע, אלא שכתב שיותר טוב להחמיר לומר עם ו', והוא דבלא"ה איכא ספק אם בירך, וגם יש ספק אם הוא מדאורייתא, בודאי צריך לנהוג כעיקר הדין דהוי ברכה בפני עצמה וכבר יצא ידי ברכה הראשונה.

1. ובשא"א (סי' כ"ד) כתב דאין לברך אלא על דיבור של תורה ולא על הרהור, וז"ל "משום דכיון דילפי לברה"ת לפניו מקרא ד"כי שם ה' אקרא" כיון דכתיב "אקרא", היינו כמאן דכתיב דיבור דמי, דאקרא היינו דיבור, ואין חייב בברה"ת לפניו אלא העוסק בתורה ע"י קריאה ודיבור ממש, אבל לא ע"י הרהור ל"ח דס"ל הרהור לאו כדיבור דמי, כל היכא שנא' בקרא דיבור, עכ"ל. וכ"כ הנשמת אדם (כלל ט' סק"ד). והעיר בשו"ת בנין עולם (אוי"ח סי' ו') על הנשמת דנעלם ממנו דברי רש"י ז"ל דמבואר דאקרא לא קאי על עסק התורה רק על הברכה שהוא ודאי בדיבור. וכמו"כ העיר בספר תורת רפאל לר' רפאל שפירא מוולאזין (סי' א') דדבר זה תלוי בפלוגתת רש"י והרד"א ב"ה הקרא והילפותא. [ודעת הגר"א (סי' מ"ז סע' ד') דחייב הברכה הוא גם כשהמהרהר בד"ת כיון שהברכה נקנת על המצוה, ומצוה איכא גם בהרהור שנא' "והיגית בו יום ולילה" והיגית היינו בלב, ויתבאר עוד בזה בעזרהש"ת].

2. והאחרונים (השג"א והפר"ח והמ"ק) הוכיחו שהוא מדאורייתא מהא דאמרינן בנדרים (פא.) על מה אבדו הארץ על עזובם את תורתם, שלא ברכו בתורה תחילה. וז"ל המור וקציעה "אם מדרבנן בעלמא היא איך יפרש דבר זה הקב"ה בעצמו והלא כל עיקר לא חייב השי"ת בברכה זו ואין הקב"ה בא בטרוניה על ביותיו, ודבר זה מבואר בעצמו שלא יענש הקב"ה עליה אא"כ הזהיר וכו'". ובנשמת אדם (כלל ט' סע' א') הוסיף דבאמת כן משמע בהרא"ש בפירושו שם שכתב וז"ל, על עזובם את תורתם אשר נתתי להם, כלומר ברכה שצויתי לברך לפניו, עכ"ל. אך מה שהביא הפר"ח ראייה מדקאמר הקב"ה להא מילתא, כדכתיב "ויאמר ה' על עזובם את תורתם", דהיינו שלא ברכו בתורה, מוכח שהיא דאורייתא, דחו הברכ"מ והנמ"א דלפי מש"כ הר"ן שם בשם ר' יונה דאין ראייה, דאלימוד שלא לשמה ועלבון התורה קפיד, גם לפי מה שפי' הרמב"ם בספר פאר הדור (סימן מ"ב) דאקריאת התורה קאי אין הוכחה, דבזה לכונ"ע הוי דרבנן.

3. ועי' באבי עזרי (פ"ד מהל' ברכות ה"ב סק"ב) שמישש קושיית הרמב"ן מביכורים ואכילת פסח, דשאני הכא שהוא ברכה על מצות ת"ת וכל ברכה הוא דין בהמצוה שכן צריכין לעשות המצוה לברך עליה ולעשותה, שהרי ברכה היא ברכה על המצוה, ע"כ אפשר שאין למנוחה לשתיים אלא למצוה אחת. וכע"ז כתב הערוך השולחן (סי' מ"ז סע' ב').

ונראה דבזה פליגי הרמב"ם והרמב"ן, דהרמב"ם למד דהברכה הוא על מצות ת"ת וכמו שמבואר בדברי

תגובות והערות בעניני מדור הלכה ניתן לשלוח: a025861267@gmail.com

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה למייל BSO6307929@gmail.com

לתרומות, להנצחות ולרפואה שלימה 02-6307929 | BSO6307929@gmail.com | ניתן לתרום גם בעמדת נדרים פלוס

אוצר החידות והדיעות לפרשת וישלח

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

דין תורה שנפסע מן הפרשה

חידה. היה דין תורה בין שני שותפים באבנים טובות ומרגליות, ולקח אחד מהם הצרור בידו למכור (והוא שמר את המרגליות בשקית שהיתה מונחת ביד שלו), ואירע אסון שנגנבו ממנו, ותובע השותף השני בטענה שנחשב כפושע שהי' לו להטמינו בבגדו יפה, והשותפות הייתה באופן כזה שהתנו שכל אחד חייב בפשיעה. מהיכן הוכיח אחד מגדולי הפוסקים בדור הקודם מפרשתנו, האם הוא נחשב פושע כששמרם בצורה זו או שלא.

תשובה. בקובץ ישורון חלק יד עמ' קצו הביא דהגר"ד וינפעלד בעל דובב מישרים מטשעבין הוכיח מרש"י בפרשתנו רש"י שכתב עה"פ (יד) הבא בידו - וכו'. ומדרש אגדה מן הבא בידו אבנים טובות ומרגליות, שאדם צר בצרור ונושאם בידו וכו' ע"כ. הרי מוכח דדרך לישא אבנים טובות בידו עיי"ש.

עצה של המחנה הנשאר לפליטה

חידה. [לב - ט] והיה המחנה הנשאר לפליטה, היכן מצינו עוד בתנ"ך שנשתמשו בעצה זו לחלק לשתי מחנות כדי שיהיה המחנה הנשאר לפליטה. והיכן מצינו בתלמוד עצה דומה לזו ג"כ כדי להציל דבר מה.

תשובה. א. בגמ' סנהדרין [ל"ט ב']: כתיב (מ"א י"ח) ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עובדיהו מאה נביאים ויחביאם חמישים איש במערה, מאי שנא חמישים (דהיינו מה הטעם שכל חמישים בנפרד), א"ר אלעזר, מיעקב למד, שנאמר והיה המחנה הנשאר לפליטה, ר"ל אולי יקרה סבה במערה אחת כגון אם תודע איזבל אשת אחאב ותהרגם או סבה אחרת ישארו החמישים שבמערה השניה. וכ"ה בילקוט שמעוני איתא א"ר יצחק מפני מה זכה עובדיה בניביאות, מפני שהחביא מאה נביאים, שנאמר ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עובדיהו מאה נביאים ויחביאם חמישים וגו', מאי שנא חמישים חמישים, אמר ר"א מיעקב אבינו למד, והיה המחנה הנשאר לפליטה, ובפסחים (פו ע"ב) איתא שמין אחד אמר לרבי חנינא, שהרומאים הם טובים מהיהודים, שכתוב כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל, עד הכרית כל זכר באדום, ואילו הרומאים אינם מכלים את היהודים שהם תחת שלטונם, ענה לו ר' אושעיא כי הסיבא שהם אינם הורגים שלא יאמרו שהם מלכות קטיעה, ונשבע לו המין שאכן זו הסיבה שאינם הורגים את היהודים במדינתם, וכך עשו שראה שלא יוכל להרוג את שני המחנות לא הרג אפילו מחנה אחד.

ב. בגמ' ב"מ ק"ז ב' מצינו רעיון זה של חילוק מחנות בכספו של האדם, דאיתא, א"ר יוחנן, לעולם ישלש אדם נכסיו שליש בתבואה שליש בזיתים שליש בגפנים, ופירש"י שיש שנה שלוקה בגפנים ובזיתים ואינו לוקה בתבואה, ויש שנה שלוקה בזו ולא בזו ותהיה לו פליטה, עכ"ל, כ' התנ"ת לכא' י"ל דמאמר זה נסמך אלמוד זה שלפנינו:

חידה: איזה כלל בהלכות יוצא לדרך למדו בגמרא מיעקב אבינו

תשובה. בגמ' ע"ז [כ"ה ב']: למדו מהפסוק (יד) אל אדני שעירה - ת"ר, ישראל שנודמן לו עובד כוכבים בדרך ושאלו להיכן הולך, ירחיב לו הדרך, כמו שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע, דכתיב עד אשר אבא אל אדוני שעירה, וכתיב (פ' י"ז) ויעקב נסע סכותה. [ור"ל אם הי' צריך לילך עד פרסה יאמר לו שצריך לילך שתי פרסאות, שאם בלבו של עובד כוכבים להרע לו אולי ימתין עד פרסה שניה ובתוך כך יפרוש ממנו, וכך עשה יעקב אבינו שאמר לעשו שילך עד שעיר ובא רק עד סכות. ועיין ביו"ד סי' קנ"ג מענין זה].

חידה: מה היה בפכין קטנים שחזר עליהם יעקב, ואולי היה ריק.

תשובה. בבבלי התוס' כתבו וז"ל פירש"י מלמד שחזר על פכים קטנים וסמך לדבר מדכתיב לבדו אל תקרי לבדו אלא לכדו ד"א לשון בית הבד שמושכין ממנו שמן זית ודרך הוא להצניע שמן בפכים קטנים עכ"ל והצד"ל כתב בשם המהרש"ל שמצינו בחז"ל שהקב"ה אמר ליעקב אתה מסרת נפשך בשביל כך קטן בשבילי וגם אני בעצמי אשלם לבניך בכך קטן לבני חשמונאי שנעשה נס ע"י כך קטן עכ"ל והיינו דעי"ז זכו לנס חנוכה בכך השמן וצ"ב הקשר בין מה שמסר יעקב נפשו על כך קטן לנס חנוכה בכך השמן.

בספר תפארת יהונתן כתב שבפכים קטנים היה שמן וזה היה ביוהכ"פ והיה מוקצה ולכך נשאר אצלם.

ב. בספרים הקדושים מובא שבזכות מעשה זה ד"פכין קטנים" זכו ל"פך קטן חתום בחותמו של כהן גדול", אולם אין מזה הוכחה שאכן במציאות היה 'שמן' באותן פכין קטנים, דיתכן שיש כאן רק רמז וכדו'. [ואדרבא, הרי במקו"א מבואר שהשמן היה נתון בתוך 'מקלו' שהיה נוטל עמו ובו יצק על המצבה וכו']. ומ"מ יתכן שיש שיבארו שכך היה במציאות. ויעוין קובץ "אור תורה" (י-ם, שנה ג חוברת ח דף עמ' ג), אבני חפץ (ח"ד במפתחות עמ' שיז) בשם מג"ע, ובמנחת יצחק (לגאב"ד י-ם זצוק"ל) ואם למקרא (להגה"צ ר' דב קוק שליט"א) כאן

בפרשה. ומ"מ בפירוש "הדר זקנים" לבעלי התוספות, משמע שאכן היה בפסוק אלו שמן, אמנם עדיין אפשר לדחות שהיו אמור ליתן בהם שמן אך אין הכרח שבאותה זמן היה בהם, וגם אפשר שכוונתם דבעלמא נותנים בהם שמן, עיי"ש בדבריהם.

חידה: מה השייכות בין מצות הכנסת אורחים למצוות גיד הנשה.

תשובה: כתב בהדר זקנים (לב לג) וזה לשונו: ד"א על כן על שלא עשו בני יעקב כהוגן שהניחוהו ללכת לבדו ולא עשו לו לוייה והוזק על ידם בגיד הנשה אסר הקדוש ברוך הוא עליהם גיד הנשה כדי שיהיו זריזים בלוייה ולא יענשו פעם אחרת ברישול לוייה. ולכך הוזהר ללות את יוסף בנו כאשר שלחו אל אחיו ולא נענשו שניהם:

ובאופן נוסף אפ"ל, בפסחים (מו:) מובא דינו של רבה שהאופה מיום טוב לחול, לוקה שאומרים 'הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה' ושם בדף מ"ז: שאל אותו אב"י מהדין של 'המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואוכלו לוקה חמש' וכו'.

חידה: היכן מצינו שיש אחרי אחרון, עוד אחרון.

תשובה: שכתוב בפרשה לאה וילדיה אחרונים ואח"כ ואת רחל ויוסף אחרונים.

יש לעיין. ויעקב נסע סכנתו ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכנת על פן קרא שם המקום סכות: מדוע יעקב קרא למקום על שם צורך בהמותיו, הרי כל מה שעשה סוכות הוא רק בגלל הבהמות.

תשובה. האור החיים הקדוש תירץ כי יעקב היה הראשון שבנה דיר לבהמות, מה שלא עשה אדם קודם שיבין סוכה לבהמות, ועל שם ההמצאה החדשה הזו קרא עליו שם המקום. והגר"ח קנייבסקי תירץ כי יעקב התבודד הרבה בין הסוכות להשיג עליהן, וע"ש כך קרא המקום סוכות. והגר"ש פיישר בספרו דרשות בית ישי (סי' א) תירץ שבא ללמד כי עיקר ענין אתם קרואים אדם, וענין כתפארת אדם לשבת בית, כי עיקר הדירה הוא בארץ כנען ולא בעבר הירדן. ובספר נחלת שדה כתב שבא לרמז שבר"ה ויו"כ מתקן ומטהר האדם את פנימיותו, ובחג הסוכות מתקנים את הלבוש, את החיצוניות של האדם, כי הסוכה הוא בבחינת אור המקיף כדברי הבני יששכר. ולכן יעקב אחר שניצח את עשו, עכשיו בא לתקן בדברים החיצוניים והסובבים אותו, לכן קרא השם סוכות, דוקא על מקום המקנה, הם הדברים החיצוניים. וע"ע בספר זבח יוסף.

חידה. כיצד דברי הגמ' בבבא קמא דף סב ע"א, אמר רבא: הנותן דינר זהב לאשה, ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא, הזיקתו - משלמת דינר זהב, משום דאמר לה: מאי הוה ליך גביה דאזקתיה; פשעה בו - משלמת של כסף, דאמרה ליה: נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי. - שייכים לפרשתינו ומרומזים בפסוקים.

תשובה. במעשה שכם ודינה כתוב כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה, לכאורה הפסוק הזה תמוה, שמתחיל בנבלה ולאחר מכן הוא מקטין את החטא לאמור וכן לא יעשה. ובאר הבית הלוי ע"פ הגמרא בב"ק דאיתא התם אמר רבא, הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו - של כסף הוא, הזיקתו, משלמת דינר זהב, משום דאמר לה מאי הוה ליך גבי' דאזקתיה'. פשעה בו, משלמת של כסף, דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי. נמצאנו למדים שאע"פ שהיא לא ידעה כלל שהוא דינר זהב ולא קבלה שמירה רק על דינר כסף כמו שאמר לה, מ"מ אם הזיקתו חייבת לשלם כל ההיזק כפי שהוא באמת, מפני שאפילו לפי טעותה לא היה לה רשות להזיקו, ולפיכך מגלגלין עליה את הכל. והיינו דאמר הכתוב, מצד מעלתו של בחיר האבות יעקב היה מעשה שכם נבלה נוראה, ואע"פ ששכם לא היה לו מושג מקדושתו של יעקב, אין זה כלום, שהרי כן לא יעשה לשום אדם, יהיה מי שיהיה, לפיכך נידון על כל חמור הנבלה.

חידה. השכר של בנימין שנבנה בית המקדש בחלקו, הוא מחמת דבר שקרה בפרשתינו, מהו הדבר והיכן זה כתוב.

תשובה. בספר קול אליהו כתב דאיתא בגמרא דהטעם שנבנה בית המקדש בחלקו של בנימין מפני שהוא לא השתחוה לעשו, דהא עדיין לא היה נולד באותו הזמן. וכתב בספר דברות צבי שבאמת בגמרא לא נמצא טעם זה, אבל בספר מדרש תלפיות (ענף חלוקת הארץ) הביא טעם זה, ומקורו בתרגום שני למגילת אסתר (גג), דאיתא התם שאמרו השרים של אחשוורוש למרדכי, והלא אבותיך השתחוה לאבותיו של המן, והיינו שיעקב אביך השתחוה לעשו אבי המן. ענה להם מרדכי, אני מזרעו של בנימין, וכאשר השתחוה יעקב לעשו עדיין לא נולד בנימין, ומימי לא השתחוה בנימין לאיש. וממעי אמו שמר אותו הקב"ה עד הזמן שיעלו בניו לארץ ישראל ויבנה בית המקדש בחלקו וישכון שכנתו בגבולו.

צע"ג. הנה בפסוקים (ו) ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוו: (ז) ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו: צ"ע דלכאורה עשה כן מחמת ששמר על יוסף ואמו יותר מכולן, והרי אין דוחין נפש מפני נפש, א"כ מה היה ההיתר לשים את בני השפחות ראשונה.

תשובה. הגר"מ שך ביאר מצינו שיוסף הביא דיבת אחיו רעה שמזלזלים בבני השפחות, וזלזול זה גרם צער ויסורים לבני השפחות, וממילא יש בכוחם זכות לכפרת עוונותיהם ולכן נשלחו ראשונים, יחד עם המגן - הצער והייסורים. אחריהן העמיד את לאה וילדיה

שהואיל והיו פחות אהובים מיוסף ורחל, לפיכך אף הם היו בנמיכות רוח יותר וראויים להינצל יותר מרחל ויוסף שהיו אהובים עד מאוד, ולבסוף העמיד את יוסף ורחל שמכוח היותם האהובים ביותר לא היו בעלי ייסורים ומעטות זכותיהם להינצל. ובקובץ מים זכים ביאר דמיירי שיעקב אבינו סידר את בני משפחתו, בתחילה הוא הוציא את לאה וילדיה מהקבוצה, והעמיד אותם בעורף המלחמה בסוף הקבוצה, דופעולה זו מותרת, כיון שהיא מוגדרת כפעולת הצלה, ויש בזה דיני קדימה. ולכן נמצא שבאמת בתחילה היו לאה וילדיה אחרונים, ועמדו בסוף הקבוצה. ואח"כ יעקב אבינו חזר והוציא את רחל ויוסף מהקבוצה, והעמיד אותם בעורף המלחמה בסוף הקבוצה ממש, שפעולה זו נמי מותרת, כיון ששוב הפעולה הזאת מוגדרת פעולת הצלה, ונמצא שיעקב עשה רק מעשים של הצלה, שעל זה יש דיני קדימה, וייתכן שיש גם דין קדימה של החביב קודם לשאינו חביב.

חידה. מה השייכות בין רב אחאי גאון לעשיו?

תשובה. בפסוק "יש לי רב - אחי יהי לך אשר לך".

חידה. סגולה למצוא חן בעיני הבריות (בפרשה)

חידה. לפרט בתפילתו. מהיכן בפרשתינו אנו יודעים שהמתפלל צריך לפרט בתפילתו.

תשובה. במשנה ברורה (סי' קיט) הביא בשם הפרי חדש שהביא מהזהר פרשת וישלח, מיד אחי מיד עשו, שצריך לפרט דבריו בתפלתו.

חידה. איזה תנא מוזכר דרך רמז בפרשה.

תשובה. א. חנן (עי' כתובות פ"ג מ"א ועוד), וכתוב "אשר חנן אלוקים את עבדך. ב. רב.

מצות תחומין רק אצל יעקב.

חידה. ויחן את פני העיר, מדוע יעקב קבע מצות תחומין ולא אברהם אבינו שרק עירובי תבשילין מצינו שקיים ולא עירובי תחומין?

תשובה. עיין משך חכמה כאן עה"פ ויחן את פני העיר.

חידה. מי התחרט על מצוה שעשה, ובגלל זה נהרג?

תשובה. א] עיין בבעלי התו' כאן שנתחרטו על המילה ולכן הרגו אותם. [ואולי הביאור בזה

ב] כתב הרב חיד"א אך בזאת נאות להם וגו'. התנו עמהם שלא יעבדו ע"ז והם לא עשו כן אלה עבדו בסתר וכידעו בני יעקב כן עבדו והרגום וזהו בהיותם כואבים שנתחרטו על מה שעשו. וזה שאמר להם יעקב הסירו את אלוהי הנכר ויטמין אותם ולא שרפום שאם ירדפו אחריהם ויאמרו מדוע הרגתם אותם והלא קיבלו שלא יעבדו ע"ז יראו להם שלא בטלום וכל זה חשבו בחכמתם רבינו מהר"א מגרמיזה זצ"ל בכ"י.

חידה. כיצד רמזו בשם הפרשה כל הני כללי שיעקב הכין עצמו לדורון תפילה ומלחמה?

תשובה. וישלח, שלח דורון, תפילה לחש, ויחלש לפי חרב.

חידה. איזה הלכה נתחדשה לדורות, ורמזה כאן בפרשה בתיבה שהיא הפך המשמעות של ההלכה, ומדוע נרמז דווקא בתיבה זו הלכה זו.

תשובה. עשיו שונא ליעקב.

חידה. היכן רמזו בפרשה שהערב רב ישלטו בתלמידי חכמים באחרית הימים לפני בא הגאולה.

תשובה. עיין בספר אבן שלמה להגר"א מה שהביא מזוהר חדש עה"פ פרשת וישלח

וַיִּשָּׂם אֶת הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת יְלָדֵיהֶן וְאֶת רֵאשֵׁנָה וְאֶת לֶאָה וְיְלָדֶיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרָנִים:

חידה. באיזה יום בשנה נאבק המלאך (שרו של עשיו) עם יעקב אבינו ע"ה?

תשובה. במדרש תנחומא (בלק סי' יא) מבואר שמעשה זה היה בליל פסח וכן הוא בפיוט ובכן ויהי בחצי הלילה, וישר ישראל למלאך ויוכל לו לילה וכן איתא בפירוש התוס' וברוקח שזה היה בפסח בליל שימורים ליל המשומר מן המזיקים אם הוא בביתו לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר ועתה הוא יחיד בשדה לאחד נראה ומזיק, ויאבק נעשה אבוקה אמר לו יעקב אתה בא אלי בשלהבת וכו'. וראה מה שנו"נ בזה בספר באור פניך (עמ'קח).

ב] חידה. מי ניצל בזכות תפילין שהיו בראשו וציצית בבגדו?

תשובה. בתנא דבי אליהו והובא בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ו) עה"פ ויוותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו, אמרו ז"ל, מלמד שרצה להורגו ולא היה בו כח מפני שיעקב אבינו היה מזויין, תפילין בראשו ובזרועו, וציצית בבגדו, הה"ד וירא כי לא יכול לו

טעם שחייב על אכילת גיד הנשה

צ"ע. מדוע חייב על אכילת גיד הנשה, הרי גידין זהו כעץ בעלמא ואין בזה טעם ואין דרך לאכול את זה?

תשובה. בספורנו כתב כדי שיהיה ההזק אשר הורה בנגיעת כף הירך, היזק בדבר בלתי נחשב אצלנו. וברשב"ם איתא לזכרון גבורתו של יעקב ונס שעשה לו הקב"ה שלא מת. באוה"ק כתב לצד שנזדעזע הגיד ממקור הקדושה ושלט בו הקליפה, בחינה זו בכל מקום שהיא נטמאה ואסרה הבורא היודע, ותמצא סוד בזה כי אין בו טעם כיון שנעקרה קדושה ממנו וכו'. והגר"א נבנצאל כתב שסיבת האיסור של גיד הנשה אף שבלאו הכי אין אוכלים אותו שכן טעמו כעץ בעלמא, כדי לזקוף לזכותנו מצווה נוספת כדאיתא במכות רצה הקב"ה לזכות את ישראל וכו'. וכתב טעם נוסף, שבגיד הנשה מופיע בעיקר שורשו ומהותו של היצר למנוע מאתנו את העוה"ב, והיצה"ר אינו נותן לאדם לא עוה"ב וגם לא עוה"ז אלא עץ בעלמא, וממילא כל יתר המקומות בהם נותן הוא בכל זאת מעט עוה"ז לאדם, הנם טפלים ביחס לעניני המרכזי. מקור טומאה זה שפגע ביעקב, הוא שגרם לחורבן, לגלות, הוא שגרם להותיר את עם יעקב כעץ בעלמא.

חידה. מתי עשיו זכה לקפיצת הדרך ומדוע?

תשובה. במדרש שכל טוב ובתרגום יוב"ע איתא דנעשה נס ליעקב ועשו שב באותו היום למקומו, והיינו שנעשה נס לעשו והיה לו קפיצת הדרך כדי שלא ישוב לבו לחזור ולהרע ליעקב. וכ"כ רמ"ד וואלי בספרו אור עולם שנעשה לעשו נס של קפיצת הדרך, כי לפעמים נעשה נס אל הרשעים לתועלתן של הצדיקים.

חידה. מה הראיה שבמלחמה אין דין איסור סכנת נפשות, ומותר לסכן נפשות?

תשובה. במנחת חינוך מצוה תר"ד מבואר דהתורה ציוותה אותנו להילחם ומסכנים נפשות במלחמה, והראיה מיעקב שנכנס למצב של סיכון מפני עשו, הרי כשנהיה מצב של מלחמה ובמצב זה נדחית המעשים מפני פיקוח נפש. וכן מבואר בשל"ה (פ' ויצא ד"ה וישלח יעקב). וראה מה שביאר בזה הגרי"ז בפרשת בשלח.

לקראת שנה מלכתא



dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 302

פנינים לפרשת וישלח

כאשר רב אהרן-לייב שמע מפיו את תכנית הנסיעה, אמר: "ליפא, כיון שאתה יוצא לאמריקה, הייתי מעוניין לעשות אתך עסק..." "ר' ליפא הסתכל על ראש הישיבה, וראש הישיבה הביט עליו בחזרה, ממתין לתגובתו. "מצוין..." - הגיב ר' ליפא בחיוך מלא תמיהה. "ליפא, זה עסק רציני..." - אמר לו. "זה עסק, שאתה יכול להרוויח מיליון דולר מזומן" - חידד רב אהרן-לייב את המתח...

העסקה הגדולה שמרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, הציע לר' ליפא ישראלזון שליט"א



"כִּי תִנְיֶי אֱלֹקִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל" (בראשית ל"ג, י"א)

מעשה שהיה בעניי ושמרן רב אהרן-לייב, שהיה לעשיר בתבל. אחד משכניו, שמו הרב ליפא (הרב ליפא ישראלזון, בנו של הגאון רבי יוסף ישראלזון, נכד מרן הגרי"ש אלישיב וקרוב לליבו של רב אהרן-לייב), התעתד לצאת מארץ ישראל למטרה חשובה, ולנסוע לאמריקה.

שם בארה"ב, כידוע, נפגשים פנים אל פנים עם אליל הכסף, הזהב והדולרים. לפני כל נסיעה, נהג להיכנס לסבו מרן הגרי"ש אלישיב ולמרן רב אהרן-לייב, לקבל עצה וברכת הדרך. גם כעת הוא עמד בחדר (ברחוב חזון איש 5), כדי להצטייד בברכה המחממת והמעודדת.

אך הפעם שלא כתמיד. המתנה לו הפתעה:

כאשר רב אהרן-לייב שמע מפיו את תכנית הנסיעה, לפני שהושיט לו יד לברכת הצלחה, נתן בו מבט היוורה גיצי חכמה ואמר:

"ליפא, אתה יודע מה? כיון שאתה יוצא לאמריקה, הייתי מעוניין לעשות אתך עסק..."

ר' ליפא הסתכל על ראש הישיבה, וראש הישיבה הביט עליו בחזרה, ממתין לתגובתו.

"מצוין, ראש הישיבה מעונין לעשות איתי עסק... מצוין!..." - הגיב ר' ליפא בחיוך מלא תמיהה.

"ליפא, זה עסק רציני!..." - אמר לו.

'אלו עסקים כבר אפשר לראש הישיבה לעשות עם אברך כמותי... אולי יש כאן לועג לרש?', חשב לעצמו.

"זה עסק, שאתה יכול להרוויח מיליון דולר מזומן", חידד רב אהרן-לייב את המתח.

ר' ליפא הפסיק לחייך במבוכה. והרהר בקול: "מה ראש הישיבה רוצה ממני, מה כוונתו?...".

"זה לא צחוק זו עסקה של ממש..." התעקש רב אהרן-לייב.

נו, נו...

שקט שלפני עסקאות גדולות, דממה.

"האם אתה פוגש גבירים באמריקה?"

ר' ליפא השיב בחיוב.

"גם גבירים גדולים?"

"זה בתכנית שלי לפגוש כאלו".

"תיפגש גם עם מליארדרים?"

"לכאורה כן" - השיב ליפא.

"שמע נא: אם אתה פוגש שם באמריקה גביר יותר גדול ממני, אתה

מקבל מאיתי מיליון דולר מזומן...". מיליון דולר!!

ר' ליפא כבר לא ידע מה קורה וכיצד עליו להגיב. הוא הסתכל על רב

אהרן-לייב בחיך נבון - - -

שני הצדדים של העסקה, הביטו זה על זה.

ואז הגיעה הפתעה:

התרומם רב אהרן-לייב מכסאו, לקח את ר' ליפא בידו - יד ביד, והחל

לפסוע בבית.

נעמד סמוך למקרה.

פתח הרב את המקרה, ממש כך, והצביע על התכולה בשאלה: "תאמר

לי, האם חסר כאן משהו? יש ב"ה אוכל ליום יום, מאכלים לשבת.

בבקשה, תבדוק ותחפש האם חסר דבר נצרך ומועיל בשבילי, שאין

כאן".

משם פסעו ונעמדו ליד ארון הבגדים.

פתח רב אהרן-לייב את הארון: "ראה כמה בגדים יש לי, לשבת ולימי

חול, קיץ ולחורף, וכי חסר משהו?"

נכנס איתו יד ביד למטבח. הצביע ראש הישיבה על מה שיש בו: "כלי

בישול, כלי אכילה, כל מה שצריך, מה אין לי כאן? גשמיזות - לא חסר

לי כלום!". ואז הוסיף בלחישת: "וברוחניות אני משתדל לעשות מה

שצריך..."

אחז בחוזקה בידו של ר' ליפא: "ליפא, אני שואל אותך, האם יש אדם

בעולם עשיר יותר ממני? ואם בכל זאת תמצא שם באמריקה, תקבל

מה שסיכמנו!"

התיבות הללו נאמרו בעוצמה, בעוז ובגבורה.

הרב ליפא היה נסער. הוא היה בערפול חושים קל. קד קידה, הושיט יד

ונפרד לשלום ולברכה, ויצא לשדה התעופה.

בדרך ל"שדה התעופה" מלמל הרב ליפא לעצמו שוב ושוב את

המשפט: "גשמיזות, יש לי הכל, לא חסר לי כלום! וברוחניות אני

משתדל לעשות מה שצריך".

המטוס המריא, יצא לדרך. לחפש את העשירים של העולם...

החיפוש

היה הרב ליפא מתוקף תפקידו, עובר בארה"ב מאיש לאיש. מחצי מיליונר למיליונר, וממיליונר ל... מיליארדר להשיג כספים, ובתוך ניסה גם את מזלו למצוא את העשיר הגדול בעולם, יותר מרב אהרן-לייב.

ולא מצא.

האחד סיפר לו על מתח רב ובעיות עם עורכי הדין שלו. השני, היה נראה כבר יותר מאושר, אבל גילה את אוזנו כי מכרסמת לו בחיים צרה מתמשכת בתוך הבית, גם ילד שעבר תאונה ה' ירחם. לשלישי בכלל לא היתה מנוחה, כי יש לו מיליארד ורוצה שני מיליארד, הוא בריצה מטורפת אחרי הכסף.

יום אחד הוא עמד בפתח הטירה של אחד מהגדולים ביותר, שכדי להגיע לחדר שלו, נסע בתוך הטירה במשך כשש דקות. הוא חשב כל הזמן לעצמו 'הנה הגעתי לעשיר ביותר בין היהודים'. בעיצומה של הפגישה הידידותית, לוחש לו המיליארדר אמירה בלתי צפויה: "אם רק תבטיח לי חודש אחד של רוגע ושלווה, אתן לך כעת צ'ק על 3 מיליון דולר" (הרבה יותר ממה שהרב שטיינמן הבטיח לו). כמה מסכן האיש...

לקראת הטיסה בחזרה לארץ הקודש, היה לו רגע מביך עם מיליונר שהתאונן קשות, ואמר: "לא אתה ולא שכמותך חברים שלי, כולכם ידידים של הכסף. הנני אדם בודד ללא ידידים. אין לי כבר אמון באיש, וגם לא בבני משפחתי הקרובים כרעייתי והילדים, כי הם מכבדים ואוהבים אותי בגלל הכסף, עם אינטרסים, אין לי ידיד אחד לרפואה בעולמי!"...

ר' ליפא שב מחו"ל

לאחר שהרב ליפא שב ממסעו, נכנס לקבל ברכת שלו' עליכם מרב אהרן-לייב, ועדכן אותו: "עדין לא מצאתי. האם העסקה שבינינו תקפה גם לנסיעה הבאה?" - שאל.

"בוודאי!", היתה התשובה.

"אז אני ממשיך לחפש..." - אמר, ועל פניהם של שני צדדי העסקה, התפשט חיוך (חיוכו של רב אהרן-לייב היה, חיוכן של צדיקים שבכל דור, שהראה הקב"ה לאדם הראשון, שמובא באבות דרבי נתן פרק לא: "מלמד שהראו הקדוש ברוך הוא כל הדורות, שעתידין לצאת

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעיי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו



בבוקרו של אותו יום הלכו עשרת עשירי העיר לודז' להיטהר במקווה, להתכונן לקראת המצוה. כשאף אחד מהם, כמובן, אינו מעלה על דעתו שידידו אף הוא מתכונן לאותה סנדקאות ממש. בשעה היעודה התמלא האולם הקטן בו נערכה הברית, בדמויותיהם של עשירי העיר. כל אחד מהם הגיע במיטבו, מוכן ומזומן למצוה הסגולית שרכש בדמים מרובים. "רגע, איך התקבצו כל עשירי העיר בברית של אברך עני ורש?", ריחפה מאליה השאלה בחלל...

סיפור מופלא על עשרה עשירים שאחזו ב'סנדקאות' אחת



מאת: הרב שמעון טיקוצקי

"קח נא את ברכתי אשר הבאת לך" (בראשית ל"ג, י"א)

תפילת מעריב הסתיימה בשטיבל החסידי של 'ז'דונסקא וולא', העיירה הפולנית הקטנה, פלך לודז'.

שני אברכים צעירים יצאו מבית הכנסת, משיקים את סוליות מגפיהם בשכבת הבוץ החלקלקה שציפתה את הרחוב, סימן ההיכר של החורף המזרח אירופאי. "מגיע לי מזל טוב!", אמר אחד מהם לחברו בחיוך קל, "נולד לי בן, ביום ראשון הבא אכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה!".

"מזל טוב!", הזדעק בלבביות החבר, "שיהיה לך הרבה נחת ממנו, ומכל יוצאי חלצין!".

"אבל אני עוד לא יודע איך אקנה את צרכי סעודת הברית", הוסיף אבי הבן בנשימה אחת, שהסבירה את הארשת העגמומית שעל פניו.

"מה אתה לא יודע?", נעץ בו החבר את עיניו בתדהמה, כאילו אגרטל זכוכית התנפץ זה עתה באוזניו.



משה יחיאל גלברט נולד עם כפית זהב בפיו, כלשון העולם.

אביו, הסוחר החסידי ר' מרדכי מענדל גלברט הוא אחד מעשירי העיר לודז', בעליו של אחד מבתי החרושת הענקיים בעיר. הילד מושה'לה גדל כבן עשירים, בשפע של מותרות, משמלאו לו שמונה עשרה נישא והפך לאברך משי, השוקד על התורה והעבודה, כשאביו, הנגיד, מחזיק אותו על שולחנו ומעניק לו את כל צרכיו, ובלבד שישב וילמד מבוקר עד ערב.

הקריסה הגדולה קרתה בשקט. ביום סגריר אחד, ללא רעש רב, פשט ר' מרדכי מענדל את הרגל, איבד את כל נכסיו במחי השקעה כושלת.

בתחילה עוד איכשהו נשמר הסוד.

חבריו הקרובים של ר' מרדכי מענדל ידעו שהאיש רעב ללחם, אך בציבור הרחב עוד התייחסו אליו כאל גביר אדיר. כמובן שבעיירה 'ז'דונסקא וולא' בה מתגורר בנו, האברך ר' משה יחיאל, טרם שמעו מילה על המהפך. אבל בחשבון הבנק של ר' משה יחיאל, הורגש היטב השינוי לרעה. תמו שנות השובע.

קשה לשער מי התייסר יותר, ר' מרדכי מענדל ה'יורד' בעצמו, או דווקא בנו, ר' משה יחיאל, שמעולם לא התנסה ולו בעבודת הכפיים העדינה ביותר, וכעת מצא עצמו נזרק אל ים החיים הסוער, מסיפונה הגבוה של ספינת יוקרה. השלב הראשון, הקשה מכל, היה לצאת מהדירה השכורה בה התגורר על חשבון אביו, ולחפש לעצמו מרתף כלשהו, לעבור לגור בו עם משפחתו.

לאחר אינספור חיפושים, שהיו מסכת ייסורים ובושה כשלעצמה ("ממתי בנו של נגיד מתעניין בחורבות ומרתפים זנוחים?"), מצא ר' משה יחיאל דירה חשוכה בפאתי העיר לודז'. באישון ליל גררה המשפחה הצעירה את מיטלטליה לדירה החדשה, אלא שגם עבור ה'נכס' החדש, מתברר, לא היה בידו מספיק כסף...

בימים הבאים עלה וירד ר' חיים אלתר בבתייהם של עשירי לודז', מכר את הסנדקאות הנכספת שוב ושוב לשורה של כעשרה נגידים, בעלי הון ואמצעים, תמורת סכומים מכובדים, עד שסוף סוף היה בידיו סכום כסף נכבד

במוחו רעיון נועז.

הוא טיפס במדרגות ביתו של ר' חיים ברוך, בעל בית החרושת לגרביים, עוד נגיד לודז'אי מפורסם, נקש בדלת והחל לספר באוזניו את כל הסיפור, על ר' משה יחיאל שהגיע למצב כספי נורא, ועל ה'סנדקאות' שברצונו לכבד אותו, דווקא אותו, את ר' חיים ברוך.

"כידוע", זרק ר' חיים אלתר ברמיזה, "סנדקאות היא סגולה לעשירות"...

כעבור דקות ספורות יצא ר' חיים אלתר מהבית המפואר, כשבאמתחתו סכום נאה מהנגיד שקנה את הסנדקאות בפעם השנייה.

בימים הבאים עלה וירד ר' חיים אלתר בבתייהם של עשירי לודז', מכר את הסנדקאות הנכספת שוב ושוב לשורה של כעשרה נגידים, בעלי הון ואמצעים, תמורת סכומים מכובדים, עד שסוף סוף היה בידיו סכום כסף נכבד, בן כמה מאות זלוט'ס, שיספיק לידיו לתשלום ה'מקדמה' עבור הדירה, ולרכישת צרכי סעודה בסיסיים לכבוד הברית.

אלא שדווקא אז, לאחר שהצליח לכנס סכום נכבד שיש בו כדי להעמיד את ידידו על רגליו, החל ליבו נוקפו ומרעידו: "מה עשית? נכון, הייתה לך כוונה טובה, לשם שמים, אבל איך תיחלץ מהבור שכרית בעצמך? כל הגבירים יבואו לסעודת הברית ויאשימו אותך בהונאה, בהולכת שולל, אנא תישא את פניך?"...

נכון עלה ר' חיים אלתר לביתו של המרא דאתרא ד'זדונסקא וולא, הגאון רבי אליעזר ליבשיץ זצ"ל, שנודע כחכימא דיהודאי. בביתו נכח גם חתנו, הגאון רבי משה בעער הי"ד, ת"ח וגאון עצום. "כבוד הרב!", פתח חיים אלתר ושלף מכיסו צרור של מזומנים. במשך כמה דקות סיפר על ה'הרפתקה' אליה נגרר רק מתוך רצון לסייע לחבירו. ארשת חריפה ומחויכת נפרשה על פני הרב. הוא היה המום מחד

בעל המרתף דרש מקדמה של כמה מאות זלוט'ס עבור הדירה, בלית ברירה הסכים לחכות עוד כמה ימים עם התשלום. ומשמים, באותם ימים בדיוק, הצטרף למשפחת גלברט הצעירה תינוק זעיר שנולד למזל טוב. כעת נוספו להם הוצאות חדשות בדמות סעודת ברית והוצאות נלוות...

"אתה מבין?", סיים ר' משה יחיאל, לאחר שהנחית באוזני ידידו את התגלית המרעישה על מצבו הקשה, "אני עוד לא יודע מהיכן אמצא קורת גג, אז להכין סעודת ברית למזומנים?".

החבר, ר' חיים אלתר ברגר שמו, אברך חסידי צעיר, מלא תושייה ומרץ, החליט שהוא מתגייס לעניין בכל הכוח. לפני הכל ביקש מיידו להמתין רגע ברחוב, הוא רץ בחזרה לבית הכנסת בו התפללו לפני כמה רגעים, ניגש אל ר' גרונם הגבאי, המנהל את קופת גמילות חסדים המיועדת למקרים כאלו בדיוק, סיפר לו על האברך שנולד לו בן ואין בידו אפילו שווה פרוטה.

הגבאי שלף מהקופה את הסכום המקסימלי לפי התקנון, עשרה זלוט'ס. ר' חיים אלתר אץ החוצה ותחב את עשרת המטבעות בידו של ידידו, שהקלה פורתא עלתה על פניו. שניהם ידעו שהסכום הזה לא 'מגרד' אפילו את הסכום הדרוש לו.



ר' חיים אלתר, אומר ועושה. עוד באותו ערב שם פעמיו לאחד הבניינים המפוארים בעיר, לביתו של הנגיד המפורסם ר' נתן דוד וישליצקי.

לחיצה על ידית מוזהבת הובילה את ר' חיים אלתר במסדרונות מפוארים עד למשרדו של ר' נתן דוד. יהודי חסידי בכל הופעתו והווייתו.

"אתם מכירים את ר' מרדכי מענדל?"

"בוודאי!" השיב ר' נתן דוד.

"בנו, ר' יחיאל משה, עומד להכניס את בנו בברית, והוא חפץ לכבד אתכם ב'סנדקאות'..."

"וכמה הוא רוצה בעד הסנדקאות?", קלטו חושי המסחריים של ר' נתן דוד את הרמז.

"מצבו הכלכלי דחוק במיוחד, אתם בוודאי מבינים שמגיעה לו נתינה הגונה בעבור כיבוד זה".

"אני אתן חמישים זלוט'ס", הכריז ר' נתן דוד, "ובעזרת ה' בבוא העת אוסיף על כך כהנה וכהנה".

"בסדר גמור", דץ לו ר' חיים אלתר, "ביום ראשון הקרוב אתם מזומנים בשעה עשר בבוקר לברית שתתקיים..."

כשיצא ר' חיים אלתר מביתו של ר' נתן דוד, החלו רגשותיו סוערים, רק עתה קלט איזה מטבע 'עוברת לסוחר' הייתה בידו. אם ר' נתן דוד הסכים לשלם כל כך מהר חמישים זלוט'ס עבור סנדקאות, הרי שהוא עלה על 'מתכון מנצח' לגייס סכומים נכבדים עבור ידידו השרוי במצב קשה.

אך מאידך, בסנדקאות, כידוע, אפשר לכבד רק בן אדם אחד. הוא המשיך לצעוד מהורהר ברחובות העיר החשוכים, כשלפתע עלה

מבטים המומים צצו על פני הנגידים, הם החלו להבין מה אירע כאן...
"אך בוודאי אתם מבינים, רבותי, שאי אפשר לכבד את כולם לקיים
את המצוה בפועל ממש, ולפיכך הרשו לי להציע לכם שאני אשמש
בשליחותכם כ'סנדק', מה שלא יגרע בכחו זה מהזכות העצומה
והסגולתית שנפלה לידכם, לזכות ב'סנדקאות' באופן נדיר שכזה.

"מי שרוצה לחזור בו מהעסקה - יכול לגשת ולקחת את כספו
בחזרה", הבהיר הרב, "אבל מי שמוכן להשתתף במצוה, הריני
מבטיח לו בפה מלא, שהוא לא יפסיד מאומה ואדרבה שכרו יגדל
מאוד!".

רטט של התרגשות עבר בין הנוכחים.

הרגש הכספי, החוש העסקי, התחלף בן רגע בתחושה אחרת,
מרוממות, של מצוה לשם שמים, נטולת כבוד וגגיעות אישיות, כזו
הנובעת מעומק הנקודה היהודית. אף אחד מהנגידים לא ביקש
חזרה את כספו, כולם הסכימו פה אחד להצעתו של הרב, שהתעטף
בטלית והתיישב בשליחותם על כיסאו של אליהו הנביא, ועד מהרה
הרעידו ברכותיו הרוחות של האב הטרי את החדר.

"אשר קדשנו במצוותיו... להכניסו בבריתו של אברהם אבינו...
בין כך ובין כך פנה הנגיד ר' נתן דוד, 'המתחיל במצוה', אל האברך
ר' חיים אלתר, תחב בידו עוד כמה עשרות זלוט'ס, וביקשו לרוץ
לקנות עוד כמה מטעמים, בקבוקי בירה, הערינג ומיני מרקחים, כדי
שיספיקו בשפע לכל המשתתפים.

מי שלא השתתף באותה סעודת ברית, לא ראה סעודת ברית
שמחה מימיו. נגיד העיר לודז' הסבו סביב שולחן אחד, כשפניהם
מאירות משמחה, על המצוה המיוחדת שהתגלגלה לידיהם. בתום
הסעודה מסר רב העיר את הסכום הנכבד לאבי הבן, ר' משה יחיאל,
שלא ידע את נפשו מרוב שמחה, דמעות של אושר זלגו מעיניו.
והלא כך אמרו חז"ל: "תינוק בא לעולם - בא וכיכרו בידו".

(מתוך הספר החדש ומעורר ההשראה 'ריקוד האש בבוכנוואלד' - זיכרונותיו של
הרה"ח איש החסד, אוד מוצל מאש, רבי חיים אלתר ברגר זצ"ל)

מהרעיון הנועז, אך בה בעת העריך והתפעל ממסירותו של אברך
למען ידידו, רק בשלה מוכן היה להסתכן בצעד כזה.
"תנוה דעתך!", שיבח אותו הרב על התעוזה והיוזמה, "טוב עשית,
יפה פעלת, יכול אתה למסור לי את הכסף שאספת, ובעז"ה אני
אדאג לחלץ אותך מהמיצר אליו נקלעת..."



בבוקרו של אותו יום ראשון, הלכו עשרת עשירי העיר לודז' להיטהר
במקווה, להתכונן לקראת המצוה. כשאף אחד מהם, כמובן, אינו
מעלה על דעתו שידידו אף הוא מתכונן לאותו מאורע בדיוק,
לאותה סנדקאות ממש...

בשעה היעודה, התמלא האולם הקטן בו נערכה הברית, בדמויותיהם
ממוסגרות צעיפי המשי ומעילי הפרווה של עשירי העיר לודז'.
כל אחד מהם הגיע במיטבו, מוכן ומזומן למצוה הסגולתית שרכש
בדמים מרובים. מרגע לרגע נעשתה האווירה מביכה. המבטים חצו
את החדר לאורכו ולרוחבו.

"רגע, מה גם אתה עושה פה?", שאל איש את רעהו, ללא אומר
ודברים.

"איך התקבצו כל עשירי העיר, בברית של אברך עני ורש?", ריחפה
מאליה השאלה בחלל.

בירכתי האולם הצטנף לו האברך ר' חיים אלתר, מוכן ומזומן לכל
התפתחות לא נעימה. מי שהציל אותו, ברגע האפס, היה לא אחר
מרבה של העיר, הגאון רבי אליעזר, שנכנס פתאום אל החדר והניח
על השולחן ערימה עבה של שטרות. חיים אלתר הכיר היטב את
השטרות שנאספו על ידו בעמל.

"מוזר ורבותי!", פתח הרב בקול נרגש, "יש לנו כאן 'ברית מילה'
מיוחדת במינה, סיפור שלא קורה בכל יום. כל אחד מכם, נגידים
יקרים, שילם סכום נכבד עבור ה'סנדקאות', לפי שורת הדין היא
שייכת לכולכם".

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורטל
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

אחד הצעירים, שהיה סקרן לדעת מהו המכתב הבהול באמצע ימי החופשה, התנדב לחצות את הנהר, ולמסור אותו לביתו של רבי יצחק אלחנן. בסקרנותו כי רבה, פתח הצעיר את המכתב, ולתדהמתו גילה שבקשתו של רבי יצחק אלחנן עוסקת בהאכלת החתול שבחצר ביתם...

צורר ספורים על יחסם של גדולי הדורות לבעלי חיים

הרב ישראל ליוש

"וַיַּעֲקֹב נִסֶּע סְכֵתָהּ וַיָּבֵן לָהּ בֵּית וַלְמִקְנָהּ עָשָׂה סְכֵת... קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סְכֵת" (בראשית ל"ג, י"ז)



"הוא הרי אוכל את העכברים", עניתי בפשטות "שמע מה אתה מדבר!" - העיר לי ר' אל'ה - "הרי החתול הובא לכאן כדי לחסל את העכברים, אם כן, אחרי שאכל כבר את כולם, מה יאכל? כנראה שכבר כמה ימים לא בא אוכל לפי...". מיד נטל ר' אל'ה כוס חלב, מזג לחתול ואמר לי: "אסור לאדם לאכול לפני שהוא מאכיל את בהמותיו, כאשר אחד הברואים משרת אותך, עליך להאכילו לפני שאתה אוכל!"...

משגיח ישיבת גרודנא, הגה"צ רבי הלל כגן זצ"ל, נוהג היה להניח את שיירי מאכלו על אדן החלון, עבור הציפורים והיונים. ואכן הציפורים היו באות לחדרו ומתנהגות כאילו היה זה השובך הפרטי שלהן, עפות ומצפצפות, ובאופן טבעי החדר התלכלך מאוד... פעם שאל אותו תלמיד: "רבה! איך אפשר לחיות כך...?", ר' הלל פשט את ידיו ואמר: "מה אעשה...? הרי כתוב 'ורחמיו על כל מעשיו'..."

השמש זרחה על הכפר השוכן על שפת הנהר שליך 'קובנא', והגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, שנפש שם באותם ימי קיץ, יצא מהאכסניה שלו כשבדיו מכתב. הוא חיפש אחר יהודי העובר את הנהר לכיוון קובנא, כדי שיעביר את המכתב לבני ביתו.

מה ראה יעקב אבינו לקרוא למקום ע"ש הסוכות שעשה עבור המקנה, וכי איזו חשיבות יש לסוכות הללו, עד כדי שהם מתכבדים בקריאת שם המקום על שמם?

דברי ה'אור החיים' הקדוש יאירו את עינינו באור יקרות, וילמדו אותנו פרק חשוב בחובת חמלת האדם על כל מעשי הבורא ית': "אולי" - כותב ה'אור החיים' - "כי עשה דבר חדש בחמלתו על המקנה, מה שלא עשה כן אדם קודם, שיכין סוכה לבהמות, ולשינוי חדש, קרא המקום עליו".

עפ"י דברי ה'אור החיים' נבין, שבניית הסוכות עבור המקנה, היתה הנהגה חדשה שלא היתה נהוגה קודם לכן. ובקריאת המקום ע"ש הנהגה זו, ביקש יעקב אבינו להעביר מסר לדורות שהנהגה זו אינה סתמית, היא ראויה לקריאת שם המקום, כי חובתו של האדם לרחם ולחמול על כל הנבראים, אף בעלי החיים!

כאשר אנו עוסקים בענין הפסוק "ורחמיו על כל מעשיו", מיד עומדת לנגד עינינו התמונה המפורסמת, איך הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל מוזג חלב לחתול בחצר ישיבת 'כפר חסידים', אלא שמאחורי הפעולה האצילית הזו הנובעת מפשטות, ענווה ורחמנות יוצאת דופן, ישנו סיפור מקדים...

תלמידו רבי יוסף דוד שלוסברג מספר: יום אחד טייל רבי אל'ה בחצר הישיבה, וראה חתול מסתובב כאילו היה זה ביתו, שאל אותו ר' אל'ה: "מה זה החתול הזה? מה מעשיו כאן?", הסברתי לו שערב אחד, כאשר הרבנית, אם הישיבה, נכנסה למחסן הישיבה, הגיעו לפתע עכברים. היא חששה שהם יכרסמו במאכלים ובכלים שאוכסנו שם, ולא ידעה כיצד לסלקם.

אחד הבחורים הציע שיביאו חתול למחסן, והוא יאכל את העכברים, ואכן בחור זריז מיהר להוציא את ההצעה אל הפועל, וכעבור כמה דקות היה בידו חתול שהועמד על משמרתו, ועשה את תפקידו נאמנה. העכברים נעלמו...

ר' אל'ה שמע את כל הסיפור ושאל אותי: "נתת אוכל לחתול?",

עומדת לנגד עינינו התמונה המפורסמת, איך הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל מוזג חלב לחתול בחצר ישיבת 'כפר חסידים', אלא שמאחורי הפעולה האצילית הזו הנובעת מפשטות, ענווה ורחמנות יוצאת דופן, ישנו סיפור מקדים...

ברצפת ביתו של הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל ששכן בקומת קרקע, נוצר חור ויצאו ממנו נמלים שטיילו בחופשיות בכל הבית, ואף עלו על שולחן האוכל. רבי זאב דאג לבדוק כל מאכל טרם הכניס לפיו, שלא עלו עליו נמלים, אך בשום אופן לא הרשה לבני ביתו לסתום את החור, "צריך לרחם גם על נמלים!" - טען רבי וועלוועל...

ונסיים בסיפור קדמון שמוזכר בספר 'קב הישר': אשה אחת הזיזה סולם שעמד ליד לול תרנגולים, דרכו היו האפרוחים עולים ויורדים מהלול. מן השמיים הענישוה והיא נהייתה עקרה. כאשר באו אל האריז"ל ובקשו ישועה, גילה להם שגזירה זו נגזרה על האשה בעוון 'צער בעלי חיים'. הבינה האשה במה מדובר, תיקנה את מעשיה והשיבה את הסולם למקומו, וברוך ה' מיד נפקדה בסימן טוב ובמזל טוב.

אחד הצעירים, שהיה סקרן לדעת מהו המכתב הבהול באמצע ימי החופשה, התנדב לחצות את הנהר ולמסור אותו לביתו של רבי יצחק אלחנן. בסקרנותו כי רבה, פתח הצעיר את המכתב, ולתדהמתו גילה, שבקשתו של רבי יצחק אלחנן, עוסקת בהאכלת החתול שבחצר ביתם: "כתוב בתהילים 'ורחמיו על כל מעשיו' - כתב רבי יצחק אלחנן לבני ביתו - 'ובחצר ביתנו מתהלך חתול שהייתי רגיל להשקותו חלב בכל יום, ועתה אינני שקט, כי לפני נסיעתי שכחתי למנות אדם אחר שיעשה כן במקומי, על כן אבקש מכם שתחוסו עלי ותואילו בטובכם להשקות את החתול כל יום, עד שאחזור..."

הגאון רבי מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל, מספר בספרו 'מון המצר' על יהודי שאף בשעתו הקשה, כשהיו עומדים מנגד, ועתידו ועתיד משפחתו תלויים כחוט השערה בין החיים ובין המוות, הוא ברחמנותו דואג לבעלי החיים.

היה זה רבי אייזיק רוזנצווייג הי"ד, שהתפרנס מגידול תרנגולים. הוא הוביל עם משפחתו ברכבת המוות, וכשהוא מוכה ומבוזה ע"י נוגשיו הנאצים ימ"ש, שצחקו עליו וירקו בפניו, זעק מקרון הרכבת לנאצים שעמדו על הכביש: "לכו לביתי ותנו מים ומזון לתרנגולים... הם לא אכלו ולא שתו כבר יום שלם...!".

הוא לא נח ולא שקט, עד שראה מרחוק את חברו רבי משה יהודה צילץ הי"ד, שהיה עדיין מחוץ לגזירת המוות. ר' אייזיק קרא לו וזעק אליו בקול גדול: "צער בעלי חיים דאורייתא... תנו מים ומזון לתרנגולים..."

פעם הלך הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל ברחוב, וראה חתול שהכניס את ראשו לקופסת שימורים, ולא הצליח להוציאו משם. הוא קפץ ודילג, התהפך והתגלגל, והראש לא יצא, הקופסה משקשקת ומרעישה והחתוך הולך ומסתבך. רבי שמואל אהרן ברחמיו, לא יכול היה לשאת את צערו של החתול, ולמרות מעמדו וגילו, ולכאורה אין זה לפי כבודו, הוא ניגש אל החתול, תפס אותו בידו, וחילץ בזריזות את ראשו מהקופסה... הרי כתוב "ורחמיו על כל מעשיו", ואיך אפשר שלא לעזור לחתול המסכן.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת



לאחר הפסקה קלה, המשיכו האחים והכריזו בדרמטיות ובקפדנות: "אף פעם לא נמחל לרב שפירא ולרב מפוניבז', על העוול שעשו נגדנו!..." הוא היטה אוזנו כאפרכסת ושאל: "מה לכם ולגדולי תורה ענקיים כאלו?!"

הם אומרים 'יש לי רב', ואנחנו אומרים 'יש לי כל'!



הרב בנימין בירנצוויג

"וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ יֵשׁ לִי רֵב... וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב... וְכִי יֵשׁ לִי כָל" (בראשית ל"ג, ט"ז-י"א)

עשו אומר "יש לי רב", ויעקב אומר "יש לי כל"!

שתי נוסחאות! שתי השקפות עולם!

- מבאר ה'חפץ חיים' על התורה, עשו מבטא בדיבורו את השקפת עולמו, יש לו הרבה ממון, והמשמעות היא 'יש לי הרבה', ומי שיש לו הרבה רוצה עוד הרבה, יש לו מנה רוצה מאתיים! ויעקב אבינו מבטא את השקפת עולמו - 'יש לי כל', יש לי כל מה שאני צריך, אני מרגיש עשיר גדול כי יש לי כל מה שאני צריך, אני לא צריך יותר!!

הג"ר ראובן פיינשטיין היה מספר, שאביו מרן הגאון ר' משה זצוק"ל, אמר לו כמה פעמים: "אני יותר מאושר מהעשיר רוקפלר, כי אני עובד במטרה להרוויח, כדי לשים לחם על שולחני וקורת גג מעל ראשי, אבל המיליארדר רוקפלר הוא עובד בחינם, כי לא יתכן שיהנה מן הכסף שירוויח, אפילו בעוד אלף שנים, כי יש לו כבר כ"כ הרבה כסף עד סוף הדורות..."

את דלתות מחשבותיו של הבחור הנבון, והדליקו אור פנימי בלבו שהלך והתחזק, והחזירו למוטב.

מעשה שסיפר ר' יעקב גלינסקי זצ"ל (תורת חיים על אבות עמוד ש"ג): בעיירות סיביר במחנות ההסגר, תחת תנאי חיים ירודים, כשכולנו שבורים ורצוצים, נתגלה לנו רכוש פנימי שווה יותר מכל הון דעלמא, ומעשה שהיה כך היה:

כשגלינו לגלות סיביר, עשינו את שנות הגלות יחד עם עשירי ליטא הנכרים, וביניהם יהודים ההולכים קדימה לרוח הזמן. בין הגולים נמנו שני אחים יהודים, שהיו בשעתם העשירים הגדולים ביותר בקבוצה. על אף ששני היהודים היו רחוקים מדת ואמונה, ניסיתי לחזק ולעודד את רוחם שהיתה שבורה עד מאד ממצבם. לעומתם ניסו בחורי הישיבה ללמוד תורה ולהתחזק בעבודת ה' בדרכם הם. יום אחד באו שני הגבירים, וסיפרו איך שכל ימי חייהם מסרו נפשם על רכוש שרכשו אבות אבותיהם במשך מאות שנים, אלא שפתאום נהפך עליהם הגלגל, והם אבדו את כל נכסיהם, הכל ירד לטמיון! העושר הגדול הפך לחלום...

לא יכלו עוד האחים להתאפק, והגיעו עד כדי דמע כשאמרו לי: "יעקב אתה מאושר! חינכו אותך בחיי אמונה וביטחון! בחיים של תורה! זה היה הרכוש שרכשת, ואותו אי אפשר לגזול ממך את הרכוש הזה, הוא הלך עמך עד סיביר, ואילו אנחנו", ממשיכים האחים בקול חנוק, "חשבנו שהחיים מתחילים ומסתיימים בכסף, ברצונות ותאוות, מה נשאר מכל אותו רכוש? כלום! מקנאים אנחנו

מסופר על בחור, שלא מצא את סיפוקו בלימוד התורה, התרעם על הדלות של לומדי התורה, ופזל למעיינות אחרים לשנות מהם. דמיונו היה בשפע, והממון קרץ לו מהעבר השני.

אביו, במר יאוש, הגיע איתו למרן החזו"א, בביתו הדל והפשוט במושבה הקטנה בני ברק. כשנכנסו לבית הדל, הרגיש הבן: 'הנה צדקתי!', ואמר לאביו: "תראה, בשביל חיי תורה צריך חיי דלות ועניות..."

נכנסו לחדרו הקדוש של מרן החזו"א, ודמותו הטהורה רבת ההוד והאצילות, נצבה בפניהם. שפך אביו של הבחור בפני מרן החזו"א את התלבטותיו של בנו, ואז הישיר החזו"א מבטו אל הבחור, כמי שקורא מחשבותיו, ואמר לו: "אתה רואה את החדר הזה? איזו פשטות, כסא, שולחן ומיטה פשוטה מעץ, והרבה ספרים. כן, דע לך! כאן זה מה שאתה רואה!", ואז הצביע החזו"א על ליבו, ואמר: "אבל כאן בלב שלי פנימה, חדרי הלב מלאים רכוש שאינו נמדד במספרים! אושר ועושר עצום ורב! אושר וסיפוק שאי אפשר לקחתם ממני! והם איתי תמיד ולעולם!"

כמובן שדבריו הנוקבים והחודרים כליות ולב של מרן החזו"א, חדרו

הוויכוח נמשך והתלהט, עד שהשניים קבעו ללכת אל מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ולשאול את פיו. כשנכנסו, ראש הישיבה הציג את הבחור שלצידו במילים הבאות: 'היום הגעתי ועמי המתמיד של הישיבה שלנו, מספר אחד בהתמדת התורה בישיבתנו!' - כשהבחור מסמיק ומחוויר לסירוגין, ואילו רבי חיים מתחייך חיוך גדול, ומביט בו בהתפעלות...

מיהו זה שמסוגל ללמוד 400 שעות ביום אחד?



הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"כי גם זה לך בן" (בראשית ל"ה, י"ז)

אחת המתנות שקיבלנו, אחד הערכים שאנו גאים בהם ללא ספק, הוא הרצון התמידי המפעם בלב כל מי שיהודי יכונה, להיטיב לזולתו, לתמוך בו, להרבות חסד, להעניק לחברו עזרה וסיוע. כמה סיפוק ואושר צרוף יש ברגע הזה, בו יהודי מרגיש שיש לו את היכולת לעזור, לתת, להקריב מעצמו ולסייע לאחר, ועזרתו באמת עמדה לימין חברו וסייעה לו בזמן אמת לעבור רגע קשה או מורכב. לתת זה לקבל, כולנו יודעים, ושואפים לתת ולסייע ככל האפשר.

הבעיה היא, שרבים סבורים שהם לא באמת יכולים, הם לא מסוגלים ואין בהם את העוצמה לעמוד באתגר כזה, להיות כתובת שמסייעת לכל דורש, להיות האדם אליו פונים ובעזרתו יוצאים מכל מצוקה. זה נראה כמו משימה שמתאימה ליחיד סגולה, מנהלי ארגונים גדולים, בעלי יכולת כלכלית גבוהה, או אנשים מוכשרים במיוחד.

וכי זו האמת? וכי אדם רגיל, מן היישוב, שאין לו ארגון ולא מערכת, אינו משופע בכסף והוא לא בעל כשרון מזהיר, אינו יכול להפוך למגדלור של נתינה ותמיכה? וכי בהכרח נדרשים כישורים יוצאי דופן, יכולות כספיות גדולות, נכונות להתמסר בשעות לא שעות, התייצבות למשמרת התנדבות ארוכה וכיוצא באלה - כדי להפוך למופת של עזרה, כדי להיות מסוגלים להעניק סיוע שיש בו כדי לשפר חיי אדם אנשים ואף לחלצם ממצוקתם ולהפוך את חייהם מן הקצה אל הקצה?!

כאמור, יש שכאלה שחושבים שככה זה, אולם הבה נגלה שאין אלו פני הדברים:

לכל אחד מאיתנו יש כח סמוי, יוצא מן הכלל. הוא לא עולה כסף, ולא לוקח זמן. הוא לא דורש כשרון יצירתי, ואינו מצריך משמרות ארוכות. למעשה, תוך כדי חיי היום יום, בין ריצה לאוטובוס לרכישה במכולת, בדרך לכולל או בחזור מהעבודה, לפני ארוחת ערב, לאחריה וגם באמצעה, בכל עת ובכל רגע - יכול כל יהודי להפוך למעייין נובע של נתינה ותמיכה, בעזרת כלי אחד פשוט, שכולנו מצויינים בו:

הפה.

היכולת להביע מילה, דיבור, אמירה או מחמאה. זה הכל. זה משנה חיים של אנשים, זה נותן להם כח, זה מעניק להם שמחת חיים, לפעמים זה מה שיחלץ אותם ממצוקתם. כן, ככל שזה פשוט, זמין, נגיש ונוח, כך זה לא יאמן: מילה אחת, מחמאה במקומה, תשומת לב חיובית, אמירה משבחת - זה משנה גורלות של אנשים, נותן להם כח ותקווה!

זה כל כך מצוי, עד שמיותר להכביר בדוגמאות: הרעיה או הילד שהכינו ארוחת ערב, החזן שזה עתה התפלל לפני העמוד, כמו גם הבחור שיושב ולומד בשקיקה בפינה, כמו בעל המכולת שסידר מדפיו בזריזות, כמו נהג האוטובוס שהופיע זה עתה, כמו כל שכן, ידיד או מכר, שרק נאמר לו: 'תודה חיה מאוד טעים!', 'ישר כח, התפללת נהדר!', 'כל הכבוד, חילך לאורייתא!', 'וואו, איזה מסודר ונעים לקנות פה', 'איך הגעת בזמן', ואפילו בוקר טוב או לילה טוב, החיוך שלך מאיר עיניים - - -

כל אותם משפטים 'קטנים' כביכול, שאינם דורשים מחשבה ולא מערך משומן, לא עולים פרוטה ואפילו לא לוקחים זמן - המילים והמשפטים האלה נותנים כח, מעניקים תקווה, מדליקים אור בעיניהם של חברים ומכרים, פותחים להם שער להצלחה. זה כל כך פשוט וזמין - כמה כדאי לשים לב ולעשות!

ובפרשת השבוע יש לנו דוגמא חיה לכך: רחל אימנו עומדת ללדת את בנה השני, בנימין. המצב קשה, היא מסתכנת בנפשה. אומרת לה המיילדת 'אל תיראי, כי גם זה לך בן!', רגע, וכי רחל אימנו לא ידעה שהיא עתידה ללדת את השבט האחרון משבטי י-ה, את בנימין? וכי המיילדת חידשה משהו, או גילתה משהו שלא היה ידוע קודם? הרי רחל אימנו היתה נביאה, היטב ידעה מה היא יולדת, וכי הוא בן, ואף הספיקה לקרוא לרך הנולד בשמו!

אלא שכאן מסתתר מסר סמוי: גם כשהכל ברור וידוע, גם כשיש נבואה שמימית שהתינוק ייולד, גם כשהיולדת היא נביאה שיודעת שייולד בן ושמו בנימין - עדיין, ברגע המאתגר של הלידה, המילה הטובה של המיילדת נותנת לה כח, נוטעת בה עוצמה לעבור את הרגעים הקשים, מעניקה לה יכולות. נכון, רחל אימנו היתה יולדת בכל מקרה, וכאמור - כנביאה היא ידעה בדיוק מה ייולד, איך הוא ייקרא, וכי הוא האחרון מ-12 השבטים, ובכל זאת המילה הטובה נתנה לה כח!

אחים יקרים, לכולנו יש הזדמנויות כאלה, אינספור, בכל יום. כל מי שמסיבנו עלול להיות ברגע קשה עכשיו, וגם אם לא - מילה טובה תמיד עוזרת, תמיד משמחת, בכל מצב נותנת כח. הבה נפזר סביבנו מילים טובות מכל הלב, נחפש כל סיבה להחמיא בבית ומחוצה לו, בקרב חברים ובין מכרים, לאנשים קרובים ואף לזרים, ונזכה להיות שותפים בהארת חייהם ובהצלחתם של ברואי תבל, שנטלו כח והחזיקו מעמד בכוחה של מילה טובה!

ה'מתמיד' המפתיע של הישיבה...

הם היו שני חברים, שלמדו יחדיו בישיבה, לפני כחצי יובל. חברים אמרנו אולם אין זה מדויק - שכן האחד היה תלמיד שקדן שהגה בתורה בהתמדה, נחשב לאחד מגאוני הישיבה שידיו רב לו בכל סוגיא נלמדת, ואילו השני - רחוק היה מהתמדת התורה כרחוק מזרח ממערב, התקשה לשבת על מקום אחד יותר מרבע שעה, וגם כשרונו היה בינוני ומטה...

ודווקא לכן, כשנפגשו כעבור שני עשורים, היה בעיני השקדן לפלא, כשנודע לו שהחבר ההוא - אותו הכיר מהישיבה, קם והפך למרביץ תורה נודע, והוא מפורסם כגאון ששולט היטב בכל מכמני המסכתות הנלמדות בישיבות, וכמתמיד שהוגה בתורה ללא הפסקה. רגע, איך זה יתכן, הלא בישיבה נחשב כבינוני מינוס, ואולי כחלש מינוס...

החליט החבר להתחקות אחר עקבות חברו לשעבר, ולגלות מה עבר עליו מאז הכירו בישיבה ועד ימינו אנו, ואז נפעם כשנודע לו דבר הסיפור, ומעשה שהיה כך היה:

אותו בחור, שכאמור היה נכשל ונחשל בכל תחום לימודי, נשבר לבו בקרבו, והוא הרגיש שאין מקומו עוד בישיבה. באחד הימים בא לפני ראש הישיבה, והודיעו בקול שבור אך נחרץ כי הקיץ הקץ על נסיונותיו למצוא טעם בלימוד התורה, והוא מבין שעם כל הכאב והצער שבדבר - הוא פשוט סוגר את הגמרא ויוצא לעבוד, לפחות לעשות משהו בחיים.

ראש הישיבה שמע, וחש כאב עז מפלח את לבו. היטב ידע כי לא קל

לתלמיד שלפניו, כל יום בישיבה דורש ממנו מסירות ומהווה אתגר. ובכל זאת, כששמע את הדברים יוצאים מפיו - חש שאינו מסוגל לתת לו לעזוב בצורה כזו, והחל לשואלו:

'אמור לי בבקשה, כמה זמן אתה כן מסוגל ללמוד, במאמץ מקסימלי?', והבחור הרחרר ארוכות כמחשב את חשבונות, והשיב: 'בקושי בקושי, אולי אגיע לארבע שעות ביום... זה המקסימום!' אם יורשה לי שאלה נוספת, הגיב ראש הישיבה בשאלה, 'וכמה להערכתך לומד הבחור המתמיד ביותר בישיבה, זה שלא עוזב את הגמרא כמעט ולו לרגע?', 'אווהו', הגיב הבחור, 'המתמיד של הישיבה - להערכתך הוא לומד ארבע עשרה שעות ביממה. ארבע עשרה שעות. ואני, המקסימום שאני מסוגל בקושי רב ובמאמץ עילאי זה אולי ארבע שעות!'

אם כן אתה עוקף את המתמיד של הישיבה, כן? זה ידוע לך? - אמר ראש הישיבה, 'הבה נעשה חשבון: באבות דרבי נתן כתוב, שפעם אחת בצער שווה יותר ממאה פעמים שלא בצער. אמת ויציב כי המתמיד הלז לומד ארבע עשרה שעות ביום, אך זה בא לו בקלות יחסית, זה כשרונו והוא נהנה מכל רגע. לעומתו, אתה - כשאתה לומד ארבע שעות בשיא המאמץ, הרי זה ארבע שעות בצער, שהן שוות כמו ארבע מאות שעות של המתמיד הנבחר בישיבה. אז מי לומד יותר ממי?'

הבחור צחקק במבוכה, והשיב ב'נו נו...'. סתמי שכזה. הוא לומד בצער, ולכן כל שעה שלו נחשבת מאה, כלומר - שעה אחת שלו - זה כמו שבוע לימוד של המתמיד בישיבה. חשבון מעניין, אבל לא כל כך מתקבל על הדעת... 'ראש הישיבה עושה ממני צחוק...' - פלט לבסוף במבוכה רבה, 'הלוואי הייתי מגיע לקצה קרסוליו של מתמיד הישיבה!'

'אתה לא רק מגיע, ולא רק לקצה, ואף לא לקרסוליו. אתה עוקף אותו, ובענק. ארבע מאות שעות ביום, הוא בשום אופן לא יכול לתת תפוקה כזו, גם אם ירצה. אתה המתמיד של הישיבה, איך אוכל לוותר על המתמיד של הישיבה? איך אתה מהין לחשוב על עזיבה, שעה שאתה הכתר של התמדת התורה בישיבה?'

הבחור חיך, והחל להתווכח. החשבון לא נכון, ואולי הוא רק בערך, ואולי רק כמעט. הוויכוח נמשך והתלהט, עד שהשניים קבעו ללכת אל הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ולשאול את פיו. כשנכנסו, ראש הישיבה הציג את הבחור שלצידו במילים הבאות: 'היום הגעתי ועמי המתמיד של הישיבה שלנו, מספר אחד בהתמדת התורה בישיבתנו!' - כשהבחור מסמיק ומחוויר לסירוגין, ואילו רבי חיים מתחייך חיוך גדול, ומביט בו בהתפעלות...

ואז, תיאר ראש הישיבה את החשבון במדויק, והסביר באיזה 'מתמיד' מדובר... הוא לא יכול ללמוד יותר מארבע שעות, זה דורש ממנו מאמץ עילאי. לפי התרגיל החשבונאי של פעם אחת בצער שווה כמו מאה שלא בצער - הרי שהוא עוקף את כל תלמידי הישיבה פי כמה וכמה, ולימודו הוא כלימוד ארבע מאות שעות מדי יום!

עתה, הביט רבי חיים בבחור במבט מתפעל שבעתיים, וביקש ממנו:

נו, אם אתה כזה מתמיד גדול - תן לי ברכה!

והבחור, המום, נבוך ומבולבל גם יחד, לא הצליח להוציא הגה מפיו. רבי חיים קניבסקי מבקש ממנו ברכה, כי הוא המתמיד של הישיבה! אולם רבי חיים לא התכוון לוותר, ועמד על כך שה'מתמיד' של הישיבה יברכו, עד שלא נותרה לו ברירה, והוא שלף מפיו ברכה חטופה ומגומגמת משהו 'ימלא השם כל משאלות ליבכם לטובה', ורבי חיים נענה ב'אמן' ובברכת 'וכן למר'...

הביקור הסתיים, וראש הישיבה, יחד עם הבחור, שבו לישיבה. עתה הרגיש הבחור שלא בנוח, הרי הוא המתמיד של הישיבה, רבי חיים קניבסקי מבקש ממנו ברכה - איך הוא יכול לעזוב את הישיבה? איך הוא יכול להיפרד ממנה? הוא חייב לנסות, שוב ושוב ושוב - עד שהצליח ואכן גדל וצמח למרביץ תורה ההוגה בה בשקידה רבתי, ושמו נישא בהערצה בפי כל תלמידיו - כפי שמסופר בגיליון 'שיעורי ליל ששי לבני עליה', מפי החבר הנפעם של הבחור...

ועתה, אחים יקרים, בואו חשבון: אם ראש הישיבה היה מתחיל במילות מוסר וכיבושין, אם היה מתעלם, אם היה אפילו מצטער - כל אלה לא היו משאירים את הבחור בישיבה, ולבטח לא מגדלים אותו לתלמיד חכם ומרביץ תורה. אבל ראש הישיבה בחר בדרך של מילה טובה, וברגע בו שמע על תלמידו המתקשה - החל להחמיא לו, לרומם אותו, הכתיר אותו באחת ל'מתמיד' הבלתי מעורער של הישיבה - והתוצאה הברוכה ידועה.

אחים יקרים, סביבנו המון אנשים כאלה, ברגעים דרמטיים יותר ופחות בחייהם, ברגעים קשים, וגם ברגעים פשוטים. מחמאה אחת מכל הלב, מילה טובה שנותנת כח, משפט מחזק שמטעיף אנרגיה - את זה כולנו יכולים לתת, ולעולם לא נשער לאן הדברים יובילו ומה תהא התוצאה. הבה נחפש כל הזדמנות לומר מילה טובה, להחמיא לזולת, לחפש בכל אדם את הנקודות החיוביות ולהחמיא עליהן מכל הלב, ונזכה להיות שותפים בבנינם של רבים ובהצלחתם לדורות!

כמה מילים שחוללו מהפך!

הסיפור הבא, ראשיתו בבחור נחמד אחד, בן למשפחה טובה, אשר לדאבון כל לב בפתע פתאום החל להידרדר רוחנית. הוריו ומוריו חזו בכאב בילד הפלא עד לא מזמן, כיצד הוא חוצב לעצמו בורות נשברים שאין בהם מים ולא לחלוחית תורה, מתחבר לגרועים שבחברים, ומוצא את עצמו ממושמע ונכנע לתכתיבי היצר.

הדבר היה כואב ומצער, וגם מעורר תמיהה. הוא נולד וגדל בבית מצויין, ספג מנעוריו חינוך טוב, וגם הצליח בלימודיו. כל מי שניסו לדבר אל לבו, לא רק שליבים התמלא כאב עצום, אלא שגבותיהם גם הורמו בתדהמה. איך זה קרה? מניין לו לבחור שתונך וגדל כראוי - לעזוב את אורחות החיים והחינוך שקיבל? מה גרם לשינוי הדרמטי כל כך בהתנהגותו?!

אחד היועצים החינוכיים הנודעים נכנס בעובי הקורה, והחל לשוחח עם הבחור, שיחה ועוד שיחה, מנסה לדלות מעומק לבו את הסיבה שמובילה את הבחור לבחור בדרך לא טובה. לא בנקל עלה בידו לפרוץ את סגור לבו של הבחור, אולם לבסוף, היתה לו תחושה

**בנוהג שבעולם, אם אבא מגלה
את בנו בבית בשעה שהוא אמור
לשהות במוסד החינוכי, הרי
שבדרך כלל הוא יתקיף את בנו
בשאלה: 'מה אתה עושה כאן?
למה אתה לא בישיבה? למה
אתה לא במוסד? מה קרה - למה
אתה בבית?' זו לא הדרך**

שעמד על סוד העניין, והוא מיהר לגבש תוכנית פעולה... הלה יצר קשר עם משגיחי הישיבה אליה השתייך הבחור - אם כי קשה לומר שלמד בה, וביקש את עזרתם. 'נחוצים לי 7-8 בחורים טובים ויקרים, עידית שבעידית של הישיבה, לצורך משימה חשובה של הצלת נפשות רוחניות!' - ביקש, וגם נענה. ערב אחד ישב עם חברי הקבוצה, ופרש בפניהם את היוזמה - שלהערכתו יש בה כדי להציל את הבחור...

הבחורים נענו בשמחה, ועוד באותו ערב יצאה היוזמה אל הפועל. שמונת הבחורים שנטלו על עצמם את האחריות, החליטו פשוט להתחבר אל הבחור, לדרוש בשלומם בכל עת, להחמיא לו בכל הזדמנות, לקרבו אליהם בקריאה של חיבה. הם מעולם לא העירו לו דבר, לא אמרו לו מילה ביקורת, רק הרעיפו עליו מחמאות, ותמיד מצאו סיבה לומר לו מילה טובה...

דבר יום ביומו, ערב ובוקר, הם עשו הכל כדי לפגוש בו, לומר לו 'בוקר טוב' בהארת פנים, להחמיא על החולצה המגוחצת, על המילים שהשיב, על חכמת החיים ששזורה בכל מילה שיוצאת מפיו. אין לדעת אם האמינו בכל המחמאות שהרעיפו עליו, אבל הם האמינו במטרה, ובתוצאותיה המקוות...

ולא ארכו הימים, והבחור דגן, שלא היה מודע לכל המתרחש מאחורי גבו, חש חלק מהחבורה האיכותית בישיבה. הן שמונת הבחורים הטובים של הישיבה, מתעניינים בו בכל עת, מחמיאים לו בכל שעה, דורשים בשלומם באהבה בכל הזדמנות. ופתאום, לא היה לו נעים להמשיך לשהות בחברתם של החברים הישנים - שדרדרו אותו אל פי פחת, שכן השהיה בחברת הבחורים הטובים - היתה לו נחמדה בהרבה, מתגמלת הרבה יותר, במילים טובות וחמות...

רק מאוחר יותר, גילה היועץ שטיפל בעניין את הסיפור כולו למחנכיו של הבחור, שהופתעו מהמהפך שהתחולל בנפשו של תלמידם. הוא סיפר, כי לאחר אינספור שיחות עם הבחור המתמודד, גילה וזיהה

ממנו כאילו הם עומדין ומשחקין לפניו. ויש אומרים לא הראהו אלא צדיקים בלבד")

נסיעה שניה

בנסיעה הבאה לחו"ל, פגש ר' ליפא את הצדיק ר' אורי זוהר בפאתי רחוב בניו יורק, וסיפר לו ככה בדרך אגב, כי יש לו עסקה עם מרן הגר"ל שטיינמן, והציג את פרטי העסקה...

הרב זוהר שמע, הרהר, ואז אמר לו:

"זכית! יש לך את המיליון כי אני יותר עשיר ממנו... והחשבון הוא פשוט: ראש הישיבה לא עבר את החיים שאני עברתי, וכיון שכך, אני יודע טוב ממנו, כמה אני צריך להיות מאושר, ועד כמה להיות עשיר השמח בחלקי, בכל דף גמרא נוסף, בכל תיקון במידה והתרוממות באמונה ובדבקות, לך נא ותאמר לרבן של ישראל כי מצאת עשיר ממנו..."

הם נפרדו, כשרבי ליפא שואל בחיך את הרב זוהר: בכמה אחוזים הוא מעונין, מתוך המיליון שיקבל מרב אהרן-לייב...

לאחר שתי דקות דילג אחריו הרב זוהר, וקרא לעברו: "במחשבה זריזה נוספת, החלטתי שטעות היתה לי, 'חוזרני בי'. מדוע? אסביר לך", אמר הרב זוהר במתק שפתי:ו:

"כל אחד מאתנו יש לו אמצעים לעורר את יראת השמים, כמו שמפורש בגמרא 'אם פגע בך מנוול זה, הצר הרע, משכחו לבית המדרש', 'יזכיר לו יום המיתה'... לי אישית יש אמצעי נוסף, שכאשר אני נחלש ביראת שמים שלי, הנני מעלה בזיכרוני את הצורה של הרב שטיינמן. צורה? כי בכל פעם שיש לי את הזכות להיכנס לאליו, בכל פעם! אני מוצא אותו יושב זקוף על המיטה, כובע לראשו ושרפרף מטבח מושכב מאחוריו. 'ובכן, דע, כי מי שיושב כך, כשהוא בינו לבין עצמו, אינו עם עצמו, אלא יושב הוא כך לפני השכינה הקדושה, ומי שמקיים כך את דברי הרמ"א בסעיף הראשון בשולחן ערוך: 'שיויתי ה' לנגדי תמיד', וודאי שלא הגעתי לקרסולי קרסולי ב'עשירות' שלו. אולי לא שמת לב, כי כולנו רגילים לראותו כך, אבל דע לך, הוא כל העת יושב לפני ה'! שיויתי ה' לנגדי תמיד. הוא עשיר מכולנו! (ובגלל כך, הגדיר את מצבו ואמר: "אני משתדל לעשות מה שצריך" כי הוא לפני ה')..."

"אז אם כן, תמשיך לחפש...!", קרא לעברו הרב אורי זוהר, בטבורו של הרחוב הניו יורקי, ושניהם נפרדו והמשיכו למצוותיהם.

חזרה מחו"ל

בשובו ארצה, סיפר ר' ליפא לרב אהרן-לייב את מה שעבר עליו, בכללות, וגם את ה'עשיר' - הרב אורי זוהר, שפגש שם ברחוב בניו יורק. שהוא אכן עשיר גדול, אבל עדיין הוא סבור שאינו עשיר גדול יותר מהרב שטיינמן...

העשיר שבתבל שמע, וחיוך קל ריחף על פניו.

פסע הרב ליפא לכיוון היציאה מהבית, והתחשק לו להציץ שוב במקרה, לראות האם העשיר שבתבל, אכל חצי או רבע מהמאכלים שהיו שם לפני הנסיעה... (רבי אהרן לייב הדגיש כמה פעמים, שלעני ולעשיר יש אותה הנאה מהאוכל. העני ברעבונו נהנה מלחם טרי מהחנות, עם

מעט שמן וביצה, אולי עוד יותר מהנאת העשיר מאכילת בשר ודגים. "ישבתי בחדרו", סיפר הרב יעקב גוטרמן שליט"א, "והוא ביקש ממני שאביא לו (מהמקרה) את מנת התפוחים המבושלים הקטנה שהיה אוכל. ואז אזרתי אומץ ותמהתי, אודות הסיגופים של ראש הישיבה באכילה. חייך מרן ואמר: 'אני אספר לך: בחו"ל היתה עניות גדולה, בשבת היו אוכלים לפעמים את העצמות של העופות, ומי שהיה עשיר, יכול היה להרשות לעצמו לאכול עוף בשבת. מי שהיה עשיר עוד יותר, אכל בשר. ועשיר הגדול אכל בשר גם באמצע השבוע, כמו העשיר הנודע - ויסוצקי. ושאלו ברוסיה, אם כן באמצע השבוע, מה הוא אוכל בשבת? והשיבו כי בשבת הוא אוכל קומפוט תפוחים... והנה אני יותר עשיר ממנו, כי אני אוכל כל יום קומפוט..."

"אמרתי לסבא", סיפר נכדו של מרן, "שמעתי כי היו תקופות, שלסבא לא היה כסף כלל לקנות עוף, ואכלו כל השבוע קישואים או חצילים משבת לשבת" (בדרך כלל הגר"ל לא היה מגיב לסיפורים הללו). פתח סבא את פיו הקדוש ואמר בנחרצות: "לא היה חסר לי, אז בשעתו טעמתי בהם כמו טעם עוף ממש, לא היה חסר לי כלום! וגם הייתה עושה מפטריות. יש פטריות שהם סם המוות אבל יש פטריות שאפשר לאוכלן, והיה טוב מאד, מה יש לגבירים מהכסף שלהם, וכי הם אוכלים זהב? וכי חיייהם בריאים או ארוכים יותר מחיי העניים?"

באותה שיחה דיברו גם על 'כבוד', רבי אהרן לייב אמר: "לא חסר לי ענין של כבוד, ולא מפריע לי כבוד, כי כבוד זה כלום!", והמשיך: "תראו דוגמא, כמה שכבוד הוא כלום, אחד יש לו רכב מפואר, יש לו כבוד כיון שהרכב שלו היחיד במינו בארץ. הרכב שלו ושל הנוסע לפניו הם אותו דבר, נוסעים טוב ונוחים במיוחד, שניהם שווים, רק שהוא מרגיש טוב יותר, בכך שהוא יודע שהוא יושב ברכב היחיד בארץ, אני שואל אתכם, האם זה הכבוד המהולל, וכי זה כבוד?!" (אחר כך נתן דוגמאות נוספות, באפסיות הכבוד).

וכך, מפעם לפעם במשך כעשר שנים ויותר, כאשר נפגשו הרב והתלמיד השכן, קד ר' ליפא קידה, והביט על 'גדול הדור', וגדול הדור הביט עליו בשתיקה - כאיש עסקים האומר לשותפו לעסק: "אתה זוכר, כי יש בינינו עסקה..."

בפעם האחרונה

כמה ימים לפני אישפוזו של רב אהרן-לייב בתשע"ז, הרב ליפא נכנס בפעם האחרונה.

רב אהרן-לייב שכב על מיטתו בחולשה רבתי, ואחד התלמידים שח עמו בתשובות רעק"א (סימן ס,ט הלכות כיבוד אב ואם). ר' ליפא הושיט יד, ואז כדרכו של גדול הדור-בענווה יתירה, ביקש: "נו ליפא, ברכני..."

"וכי ראש הישיבה עושה ממני צחוק?" - השתומם התלמיד ושאל, אבל מיד התעשת, וברך בחום ובקול רם: "שראש הישיבה ימשיך להיות העשיר בעולם...". נזכר גדול הדור בעסקה, ומיד חייך את החיוך האחרון ביניהם - פנים לפנים...

(מתוך הספר 'חכימא דיהודאי')

סוף סוף נראה החבר מרחוק, עוד רגע והוא כבר מגיע. ברגע זה התקרבה אל החבר עגלה ובה מקום אחד בלבד. לתדהמתו של ר' מאיר קפץ החבר ועלה על העגלה עם מטלטליו. עוד רגע, והנה חלפה העגלה על פניו של החבר המוכה, בהותירה אחריה ענן אבק, וחבר אחד, נאמן, העומד ומחכה... איזו תדהמה, איזו אכזבה, איזו תרעומת! לימים סיפר כי באותו רגע אמר לעצמו: אם יקרה לי מקרה דומה שנית לא אחכה! אך בו במקום חזר בו: חלילה לי! - נזף בעצמו. וחזר ואמר בלבו: על אף הכל, איני מתחרט על שחייתי, היה כדאי! למען עצמי, למען טוהר נפשי, כדאי היה לחכות ולא להשאיר בין לוויה מאחור! "באותו רגע שמחשבה טהורה זו חלפה בלבי, חשתי שמהו התשנה בי והייתי לאיש אחר, טוב יותר".

(מתוך 'ומתוק האור' בראשית ג)

בספר 'המשגיח ר' מאיר' מובא מעשה מופלא, המציג את מידותיו המופלאות של רבי מאיר חדש זצ"ל, ואת הכח שהיה בו להעביר על מידותיו. היה זה בתקופת מלחמת העולם הראשונה, כאשר הוא נתגלגל ובא עם אחד מחבריו לכפר נידח. והנה הגיעה ידיעה שהצבא הגרמני הולך וקרר. רוב תושבי הכפר נבהלו ומיהרו למלט את עצמם על עגלותיהם, ובין כלל התושבים נחפזו אף שני החברים לצאת אל מבואות הכפר, מתוך מטרה לעלות על אחת העגלות. לפתע נזכר החבר כי שכח את אחד מחפציו בכפר פנימה. הוא מיהר לחזור לחפש את אבדתו, ור' מאיר נותר במקום על מנת לחכות לו. בזו אחר זו חלפו על פניו עגלות עמוסות אנשים על מטלטליהם. הזמינו אותו להצטרף, אך הוא סרב. כיצד זה יעזוב את חברו בדד? עוד מעט לא יישארו עגלות בכפר, אך החבר טרם חזר, והוא נשאר על עמדו, עומד ומחכה.

המשך מעמוד 19 | נבחני ה'דף היומי בהלכה'

לצד הסיפוק הפנימי והאמיתי של עמידה בעקרונות העקביות, של שמירת המסגרת הלימודית והמבחנים, התחלתי לקלוט את המסירות של 'דרשו', כשכל אחד בתפקידו אחראי המבחן - לצד המזכירות במשרד, עושים הכל לעזור לכל אחד להצליח לעמוד במסגרת שלו ללימוד ולידיעת התורה".

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

לא היה זכר למבחן, האחראי לא היה במקום, התברר שהוא כעת בביתו מוחמת הקורונה. כמובן, די מוהר, הגיעו כמה נבחנים תושבי המקום וחיש מוהר הכל הסתדר, הגיע אחראי חילופי לצד הבאת חומר המבחנים לבית הכנסת. ואז התברר שמשום מה מבחני 'קניין חכמה' נפלטו מהמארז... "יצירת קשר מהירה למשרד 'דרשו' העלה את הרעיון לשליחת המבחן בפקס, כמה ניסיונות חוזרים ונשנים, והמבחן הגיע בהצלחה.

המשך מעמוד 21 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

להתעטף בו, והסוחר הביא לה את הסחורה וסייע בעדה, היא העניקה לו את החגורה. אך אילולי זאת, אין ספק שגם על החגורה היתה מבקשת תמורה".

סיים הנצי"ב את דבריו, הביט במשכיל עז הפנים ואמר לו בקול נוקב: "הינך תמה כיצד הצלחתי להוציא את ה'העמק דבר'? התשובה היא שלא מכוחי הוצאתי אותו. ביחס לעמקות הנפלאה שבחיבור זה, הזמן בו השקעתי בכתיבתו אינו מספיק כלל וכלל. ה'העמק דבר' הוא מתנה מן השמים! כל סדר יומי טובב סביב התורה, את כל עיתותי אני מקדיש לעמלה של תורה, ולכך מזכה אותי הקדוש ברוך הוא במתנת חנם להוציא חיבור נפלא שכזה מתחת ידי. אך אתה שאינך לומד מאומה, כל זמןך מבזבז על עיסוקים זוטרים הנוגדים את ערכי התורה, מדוע שיזכו אותך משמים להוציא חיבור תורני? לא מעניקים משמים מתנות חנם למי שלא עושה מעצמו דבר!"...

בשביל ליזכות לעזרה ממרומים בלימוד התורה, זקוקים להילחם! לעמוד! להשקיע! רק אז רואים סייעתא דשמיא!

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

מביא לו המוכר ניירות עטיפה וחבלים בכדי לאורזם. "ניגש אליו הלה ושאלו: 'כמה שילמת עבור העטיפות והחבלים הללו?' והשיבו הקונה: 'לא שילמתי עליהם מאום - קיבלתי זאת בחינם!'. הרעיון מצא חן בעיניו, ונעמד גם הוא בתור לבקש עטיפות נייר וחבלים.

"כשהגיע תורו, הביא לו המוכר את מבוקשו, ונקב בסכום לתשלום בסך כך וכך מעות. 'מה קורה כאן?' התרעם האיש, 'איפה ואיפה! לפני חמש דקות ראיתי שמפלוגי לא נטלתם מאומה על נייר עטיפה וחבלים. מדוע ממני אתה דורש תשלום?'

"שוטה שבעולם!", השיב לו המוכר, 'האדם שראית קודם, רכש אצלי מוצרים רבים בסכום עתק, ועל כן היה זכאי לקבל גם חבילת נייר לעטיפה וחבלים, כדי שיוכל לארוז את המוצרים ולקחת אותם הביתה בצורה בטוחה ומסודרת. אך אתה שלא קנית בחנות דבר, מדוע שתהיה זכאי לקבל משהו? אינך לקוח כאן, ואינך זכאי גם לא מתנה מועטת!"

"גם אשת החיל", המתיק מרן הנצי"ב, לאחר שהכניח סדין שלם

בך יעקב!"...

לאחר הפסקה קלה, המשיכו האחים והכריזו בדרימטיות ובקפדנות: "אף פעם לא נמחל לרב שפירא, הגאון רבי אברהם דובער שפירא זצ"ל בעל ה'דבר אברהם' מקובנה, ולרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, על העוול שעשו נגדנו!"...

לשמע הדברים עושה רבי יעקב גלינסקי את אזנו כאפרכסת ושואל: "טענות? אלו טענות? מה לכם ולגדולי תורה ענקיים כאלו?"... משיבים האחים: "כן, טענות! ועוד איך טענות! למה לא באו אלינו הרב כהנא והרב כהנמן, עם כלי נשק להוציא ממנו כסף לצדקה ולמוסדות התורה? כל פעם שבאו הגאונים להתרים אותנו, עד שקיבלנו אותם לפגישה, וכשכבר נערכה הפגישה כמה פשרות התפשרנו על סכומי כסף זעומים, טיפשים היינו!! הנה הקומוניסטים באו עם כלי נשק, וחמסו מאתנו את הכל, אילו הגיע רכושנו למוסדות תורה - היינו רגועים, שקטים ושלוים, היינו גם כאן בסיביר הרחוקה

בעלי רכוש רב! היינו רגועים ביודעינו כי רכושנו בלתי ניתן לגניבה, והוא הולך אתנו לכל מקום! היינו רגועים כי היה לנו במה לתפוס ולהתנחם בשעות קשות אלו! היה לנו רכוש וחוסן פנימי, כדי שנוכל להתמודד בסער התקופה!"...

כך הם בכו ובכו על מר גורלם, בראותם לעומתם את בני הישיבות, השמחים בחלקם גם בשעת מיצר, מרכושם שרכשו כל חייהם ונצבר בלבם ובנפשם, והוא מזונם וחלקם בכל עת וזמן, ובכל מקום בעולם. סיים רבי יעקב זצ"ל: "במצב זה נודע לנו איזה רכוש פנימי יקר רכשנו בישיבה, רכוש שווה בהרבה מכל רכוש שבעולם, אותו רכוש לא יוכל אף אחד ליטול מעמנו, גם בזמנים הכי קשים! האושר הפנימי שרכשנו עומד לנו לנחמנו!"...

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג, כתבו ל: 7622500@gmail.com

המשך מעמוד 27 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

כי הוריו - שהם חכמים ונבונים, יראי שמים בתכלית ואנשים רציניים מאוד - למרבה הצער לא השכילו להעניק לבנם מילה טובה, לטעת בו שמחת חיים, חדוות עשיה. מתוך רצונם הכנה לחנכו היטב, עסקו בעיקר בדברי ביקורת כלפיו, אז הוא הלך לחפש מי שיחמיא לו... כך מצא את החברים שדרדרו אותו רוחנית, וכך נגאל מהם - בעזרת חברים טובים ששמו להם למטרה להעניק לו את אותן מילים מעודדות ומחזקות, שהפיהו בו שמחת חיים וחדוות חברים. הוא פשוט כבר לא נזקק לחברים השליילים, שכן הטובים שבחבורה - אותם הוא מעריך שבעתים - מרעיפים עליו מילים טובות לרוב, ואלה מוצאות מסיילות ללבבו...

על סיפור המהפך שהתחולל בנפש הבחור, מעיד הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ' שליט"א בספרו 'טיב הפרשה', ויש בו מסר מעורר מחשבה: הכי קל להעביר ביקורת, לנסות לתקן, להניח את האצבע ולמקד את המבט בשלילי. זה עשוי ליצור תוצאה טובה, אבל אינספור פעמים מוביל לתוצאה גרועה והרסנית...

ומנגד, מילים טובות בונות עולמות, מחיות נפשות, מעניקות שמחת חיים ונותנות כח לעמוד בפני כל אתגר, לנצח כל התמודדות, להתגבר על כל קושי. מילים טובות מעניקות לאדם משמעות לחייו, משנות את המבט שלו על עצמו, ואפילו מחייבות אותו להתאים את עצמו למידות של המילים הטובות המדוברות עליו. זו הדרך המובחרת להשפיע ולהועיל, זו הדרך הטובה ביותר להעניק עזרה לאדם מתקשה, לתת לו כח!

כל אדם, בחור כמבוגר, סב כאב, תלמיד חכם כעם הארץ, מגיד שיעור או רופא, נהג אוטובוס או אדריכל, מלמד או אפילו חברותא - זקוק למילה טובה. הדבר מחייב אותו לעמוד בסטנדרטים גבוהים, בהתאם

למילים הטובות שנאמרו לו, ונותן לו כח לצלוח כל אתגר, להתמודד בגבורה, להצליח בחיים. הבה נעניק מילים טובות לכל סובבינו, בבית ובחוץ, בקהילה ובשכונה, הבה נרעיף מילים טובות מכל הלב - ונהיה שותפים בהצלחתם של כל מכרינו וחברינו כל החיים!

המילים הראשונות - מכריעות!

הגאון רבי ראובן שראבני זצ"ל, מראשי ישיבת 'יקירי ירושלים', נודע כמחנך בחסד עליון, שמצא מסיילות ללב כל תלמיד. בנו, יבדלחט"א הרה"ג רבי יהושע שליט"א, מספר כי אביו נהג לומר, שבנוהג שבעולם, אם אבא מגלה את בנו בבית בשעה שהוא אמור לשהות במוסד החינוכי, הרי שבדרך כלל הוא יתקיף את בנו בשאלה: 'מה אתה עושה כאן? למה אתה לא בישיבה? למה אתה לא במוסד? מה קרה - למה אתה בבית?'

זו לא הדרך. כשאבא פוגש בן בעיצומו של יום, ראשית עליו לומר לו מילה טובה, להעניק לו חיבוק אוהב. לומר לו 'כמה אני שמח לראות אותך, לקבל את פניך שלא בשעת שגרה'. רק לאחר קבלת פנים לבבית, שמעידה על קרבת הלבבות והאהבה המפעמת בלב של אבא - כפי שהוא מובעת במילותיו, אפשר להתחיל לברר מה קרה, האם נענש, ולמה...

אבל האל"ף בי"ת, ההתחלה, חייבת להיות מילה טובה, חייבת להתחיל במשהו מחזק, מעודד ואוהב. רק כך אפשר למצוא מסיילות ללב הבנים, ולהצליח לגדלם לתורה וליראת שמים כשאיפתנו הטהורה!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

וארטים לפרשת השבוע

לב ה. ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשיו וגו' עם לבן גרתי. הנה אמרו חז"ל בסוטה לה. כל מקום שנאמר כה אינו אלא בלשון הקודש, ויש להבין מדוע כאן לאמר לומר דבר זה בלשון הקודש? וי"ל שכאן יעקב אמר על לבן גרתי ואומרים חז"ל ומואב ברש"י גרתי מלשון תריג מצוות שהוא שמר. וד"י שידך להבין רק בלשון הקודש. חתם סופר.

לב ה. עם לבן גרתי ואחר עד עתה. אומר רש"י ותרי"ג מצוות שמרתי. ויש להקשות כיצד אומר ששמר תרי"ג מצוות הלא כיבוד הורים הוא לא קיים באותו הזמן? וי"ל דהנה מצינו בפרשת וישב (לו יא) על הפסוק ואביו שמר את הדבר אמר רש"י שהיה יעקב יושב ומצפה מתי יתקיים חלומו של יוסף כלומר המילה שמר מלמדת על האדם שהוא יושב ומצפה מתי יתקיים הדבר. והיינו מה שאמר יעקב ותריג מצוות שמרתי וגם כיבוד אב ציפיתי כבר לקיים, כי שמרתי מלשון ציפיה. חתם סופר.

לב ח. וירא יעקב מאד ויצר לו. וברש"י ויצר לו אם יהרוג הוא את אחריים. מדוע חשש שמא יהרוג אחריים הא דינא הוא דהבא להרגך השכם להרגו? ועו"ק למה כתב יהרוג את אחריים, ולא כתב יהרוג את עשיו? (ועיניו בשפתי חכמים מה שכתב). וי"ל ע"פ גיטין נו. שנירון קיסר (מצאצאי עשיו) הלך להחרیب את ירושלים הוא התגייר ויצא ממנו רבי מאיר, ורבי מאיר נקרא בגמ' אחריים, **ומזה בלבד הוא פחד**, שמא הוא יהרוג את עשיו ואז **אחריים** דהיינו רבי מאיר לא ייצא מחלציו.

לב טו. עיזים מאתים ותישים עשרים וגו', ויקח מן הבא בידו מנחה. בבעל הטורים כתב לכך נסתיימו כל התיבות באות מ"ם לשלח לו יעקב את כל בעלי מומים שאינם קרבים ע"י המזבח. ומדובר בשלח לו בעלי מומים פנימיים שהם פסולים גם לבני נח. ומהיכן ידע שיש להם מומים פנימיים, היינו שהם טריפה, הרי מבחץ ד"ץ לא ניכר? ועי"ז י"ל מה שכתב הרמ"א יו"ד לו. שאפשר לבדוק טריפה ע"י שמעביר את ידו על הבהמה טרם השחיטה אם מתכופפת סימן הוא שכשירה ואי לא טריפה. וזה מה שכתוב בפסוק: בתחילה מופיע הכל במ"ם בסוף, היינו בעלי מומים עם מום פנימי, ואיך ידע? אומר הפסוק **ויקח מן הבא בידו מנחה**, היינו משהעביר בידו ועי"י כך בדק.

לב כג. ויקם בלילה ויקח את אחד עשר ילדיו. וברש"י ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה. וקשה מנלן לרש"י שדינה היא זאת שהיתה חסרה, אולי גד אולי יששכר היו חסרים? וי"ל ע"י רש"י לקמן מט כט, בעניין הברכה שבירך יוסף את בנימין נאמר שם אלקים יחנך בני. ואומר שם רש"י כי על כולם כבר נאמר חנינה אצל יעקב, בפרשתינו לג ה. - **היללים אשר חנן אלוקים את עבדך**, ובנימין עדיין לא נולד, ואומר שם רש"י שלכך אמר שם יוסף לבנימין לשון חנינה, **והנה** אם היה חסר כאן אחד השבטים, גם לא אותה היה צריך יוסף לברך בלשון חנינה, בהכרח שכולם היו בחוץ, וממילא ע"י מסיק רש"י כי מי שלא נכלל בתוך האחד עשר ילדיו שנמנים כאן בפסוק היא דינה ולכן הוא שואל ודינה היכן היתה. **עו"ל:** דהטעם שביהמ"ק נבנה בחלקו של בנימין הוא משום שלא השתחווה לעשיו. והנה אם מישוה אחר היה חסר, אזי ביהמ"ק יכול היה להיבנות בחלקו כי היה עוד מי שלא השתחווה. והקשה ע"כ רבי דב לנדא שליט"א הא **לוי** לא קיבל חלק בא"י, פרט לערים שבהם ישבו שזה לא נחשב לנחלתם אלא לנחלת כל השבטים, וא"כ מנלן שדינה היא זו שהיתה בתיבה, אולי לוי שממילא לא היתה אפשרות שחלקו יהיה בבית המקדש משום שאין לו נחלה בא"י ויישב ע"כ רבי ש"ימ דיסקין צ"ל הנה הטעם שלא היה ללויים חלק ונחלת בא"י איתה ברש"י דברים י ט לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינם פנויים לחרוש ולזרוע. ואמר רבי שמעון משה דאם כך אפשר היה שהחלק שלהם יהיה במקום ביהמ"ק ששם ממילא לא מקום חרישה וזריעה, ומוזה שלא נתנו להם את השטח הזה אלא לבנימין סימן שגם לוי היה ביחד עם אלו שהשתחוו לעשיו וא"כ בהכרח שדינה היתה זו שהוכנסה לתיבה.

לב כה. ויוותר יעקב לבדו. פרש"י ששכח פכים קטנים. כתב התפארת צבי, הנה איתא בזוהר גבי נגעי בתים כתוב וצווה הכהן ופינו את הבית, היינו שהקב"ה חס על ממונם של ישראל, לפיכך ציווה לפנות את הבית קודם ההריסה, ואומר ע"כ הזוהר ק"ו שיחוס התי"ח על עצמו ולא יצא יחידי בלילה. וי"ל שזה כוונת רש"י: כי היה קשה לו מדוע יעקב הלך יחידי בלילה

הרי לתי"ח אסור הדבר. ותירץ רש"י ששכח פכים קטנים, היינו ששכח את הקי"ן של פכים קטנים היינו שהקב"ה חס על ממונם של ישראל. פנינים יקרים.

לב כז. לא אשלחך כי אם ברכתני. ומואב בגמ' חולין צא: א"ל יעקב וכי גנב אתה שאתה מתירא מהשחר? ל. ובגמ' בחולין שם מואב שמעלתי ישראל גדולה ממעלת מלאכי השרת, דאילו ישראל אומרים את ה' אחרי ב' תיבות, **שמע ישראל** ה', ואילו המלאכים אומרים אחרי ג' תיבות, **קדוש קדוש קדוש** ה'. ומקשינן שם הא גם המלאכים אומרים אחרי ב' תיבות, **ברוך כבוד** ה'. ומתרגיזין דרך לאחר שנתנה רשות לומר אחרי ג', הותר גם אח"ז לומר גם אחר ב' תיבות. וא"כ הכל מיושב: יעקב אמר אני אשלח אותך רק אם ברכתני ברכת כהנים. אומר לו המלאך, אני מלאך! ובברכת כהנים ה' נמצא בתיבה השניה, א"כ המלאך לא יכול לברך, ואם תרצה לומר שכבר ניתנה לו רשות, התשובה היא, אומר המלאך, רק כעת ניתנה לי רשות לומר פעם ראשונה קדוש, א"כ אני לא יכול לברך אותך. רבי יונתן איבשיץ.

לג ג. וישתחו ארצה שבע פעמים. החיד"א (בספרו ראש דוד פרשת במדבר) הביא כשהמן אמר לאחשוורוש ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים הוא בא לומר לאחשוורוש שהעם הזה צריך להיות בטל ברובו וא"כ צריך לבטל אותם, ולפי האמת זה לא טענה כי כתוב שכשירדו למצרים הם היו 69 ונכנס עימם הקב"ה ונעשו 70 והרי הקב"ה לא בטל ברוב. אבל הגמ' בב"ב כג אומרת שהיו 69 ויוכבד נולדה בין החומות ונחיו 70 ולפי"ז חוזרת טענת המן כי ה' לא איתם. והנה ביאור פלגותיה חז"ל לא יוכבד מצטרפת ל- 70 או לא י"ל דנחלקו האם עובר ירך אמו ואז לא מצטרפת וצריך להקב"ה או עובר לאו ירך אמו ואז כן מצטרפת ולא צריך את הצירוף של הקב"ה. והנה המן טען למה אתה לא כורע ומשתחוה הלא סבא שלך בנימין השתחוה לי דהרי מרדכי היה מזרע בנימין ורחל השתחוה לעשיו כשבנימין היה עובר. מה ענה מרדכי עובר ירך אמו וא"כ לא נחשב שבנימין השתחוה, ולכן כעת כשראה המן שאין מרדכי כורע ומשתחוה לו נולדה לו הטענה ישנו עם אחד מפוזר ואז הוא צריך להתבטל ברוב כי מרדכי חידש לו שעובר לאו ירך אמו א"כ הקב"ה לא היה עמכם א"כ אתם יכולים להתבטל. ויש להוסיף דמצינו בחולין המן מהתורה מניין המין העץ. והנה חווה טענה שיכלה לאכול מעץ הדעת כי הציווי היה לאדם ולא לחווה ואם נאמר שעובר לאו ירך אמו אין עליה איסור כי לא נצטווה. ולמעשה לא לא טענה כי ה' הזהיר מעץ הדעת לא תאכל והוא אכל מהפרי ונענש כי כל היוצא מהעץ דינו כעץ וא"כ גם חווה נאסרת בעץ כי היא יצאה מאדם. וזהו הרמז המן מהתורה מניין היכן רמזו המעשה בין המן למרדכי אם עובר ירך אמו או לא, המין העץ.

לג ד. ויפול על צוואריו וישקוה ויבכו. וברש"י הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב. רבי יונתן איבשיץ מעיר עי"ז, הן שעשיו שונא ליעקב אנתון יודעים מצוין, והם דואגים להזכיר לנו זאת מידי פעם. אבל מה זה **הלכה** - איזו הלכה יש כאן? וי"ל ע"פ שו"ע יו"ד פח ב דשניים המכירים זה את זה אסורים לאכול בשר וחלב וגו' ושולחן, שמא מתוך קירבה יערבבו. אבל ישראל וזו מותר תמיד ואין חשש שיערבבו, כי הלכה היא עשיו שונא ליעקב, הנה לנו ההלכה.

לג י. על כן ראיתי פניך כראות פני אלוקים ותרגני. היתכן לומר שפני לבן הם כפני אלוקים? אומר רבי יונתן איבשיץ, שיעקב לא הסתכל על עשיו כי הוא רשע (וזה הרי אחד הטעמים ש"י"א כי יצחק התעוור בגללם, כי הסתכל בפני עשיו). וזה מה שאמר יעקב ראיתי פניך כראות פני אלוקים. כמו שאסור להסתכל על אלוקים דכת' כי לא יראני האדם וחי, ה"ה פניך.

לד כה כו. ויהי ביום השלישי וכו' ויקחו שני בני יעקב וכו' ויהרגו כל זכר. ואת חמור ושכם בנו הרגו לפי חרב. יש להקשות הא עיקר החטא נעשה ע"י שכם וחמור, וא"כ מה הטעם הרגו קודם את כל העיר ורק אח"כ את שכם וחמור. וי"ל ע"פ הרמב"ם מלכים פ"ט היד שכתב שם בטעם שהרגו את כל בני העיר, כי חטאם היה משום שבני נח מצווים על הדינים והיה

פרשת וישלח תשפ"ב

על בני העיר לדון את שכם וחמור ע"י שגזלו את דינה, ומוזה שלא עשו את זה נתייבו מיתה, ע"כ דברי הרמב"ם. וא"כ י"ל, אומר רבי ברוך דב פוברסקי בספרו בד קודש, שכיוון שכל חיובם הוא על זה שהם לא דנו, אז הם חייבים רק כל עוד הם יכולים לדון ולא דנים, ואם יהרגו את שכם וחמור לפני כל העיר, אזי הם לא יוכלו לדון, וממילא יפטרו מmitה. לכן הרגו קודם את כל העיר ורק אח"כ את שכם וחמור.

שם. ויהרגו כל זכר ואת חמור ושכם הרגו לפי חרב. הטעם שרק חמור ושכם נהרגו ופני חרב ואצל כולם לא נכתב לפי חרב. י"ל ששכם וחמור נתייבו מיתה על גזילת דינה, והדיון הוא שכן נח נהרג בסיף כשעובר בקום ועשה על אחד מז' מצוות ב"ן (רמב"ם שם). אך בלא"ה אין נהרגין בסיף למרות שיש עונש מיתה. וא"כ כל אנשי העיר שנענשו רק על זה שלא דנו את שכם וחמור ולא קיימו הדין לדון את שכם וחמור, אין דין להורגם בסיף ולכן לא נכתב איך הרגום (ע"פ חת"ס ח"ו סימן יד). ובצלת השורן.

לד כה כז. ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי וגו'. בני יעקב באו על החללים ויבזו. יש לעיין מדוע שמעון ולוי לבד הרגו את בני שכם ואילו שאר השבטים לא נטלו חרבם (בהשראת אביהם כמבואר בהמשך שיעקב טען לפניהם על שעשו זאת), ואילו בבזיה השתתפו שאר השבטים. וי"ל שמעון ולוי טענו שאין הם גרים כלל כי התגיירו רק בשביל לשאת את דינה, ואילו יעקב טען אולי הם גרים באמת. ולכן לאחר ששמעון ולוי הרגו אותם, שאר בני יעקב השתתפו בבזיה משום שהם אחזו כמו יעקב אביהם שטען שאולי הם גרים באמת וממילא אפשר לבזז משום שגר אין לו יורשים. חתם סופר.

לה א. ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית קל וכו' ועשה שם מזבח לקל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך. יש לעיין מה הטעם כתב את הסיבה שצריך לעשות מזבח בברחך מפני עשו אחיך. ועוד רש"י במקום כותב שיעקב אפי"ן נדרו, וצ"ע הרי יעקב התחייב להביא את הנדר כשישוב בשלום אל בית אביו כמו שאמר במפורש ושבתי בשלום אל בית אבי, ועדיין לא בא לבית אביו? וי"ל, אומר הפרשת דרכים דרוש ג, שכונות יעקב היתה שחיוב הקרבן שלו יהיה כשישוב בשלום וינצל מעשיו. ומעשיו הוא כבר ניצל, ולכן אמר הכתוב ויעשה שם מזבח וגו' בברחך מפני עשיו אחיך, משום שההצלה מעשיו זו סיבה מספקת להביא קרבן, אף שאל בית אביו עדיין לא הגיע, אבל ההגעה לבית אביו היא לא הסיבה העיקרית להביא הקרבן, ולכן הוא ג"כ נענש.

לה ב-ג. ויאמר יעקב וגו' הסירו את אלוהי הנכר ונקומה ונעלה. מדוע רק עכשיו כשבא ללכת נזכר לומר הסירו אלוהי הנכר ולי"א זאת בזמן שהביאו את השלל? וי"ל שרק כעת זה נודע לו, כי באו לעלות ולא הצליחו, כעניין שאמרו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י ואז נודע לו כיוון שלא זו בגלל שיש עליהם ע"ז, ולכן אמר הסירו וכו' ואז נקומה ונעלה, ונכתב בהמשך ויתנו אל יעקב את כל אלוהי הנכר ויסעו. ישמח משה.

לה יז. ויהי בהקשותה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תראי כי גם זה לך בן. וקשה מה אמור להרגיע אותה שזה בן? וי"ל שהפחד שלה היה ממה שאמרה בשעתו ליעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, ז"א שאם יהיו לה בנים לא תמות, ואם לא אז תמות, וכאן פחדה שהולכת למות בגלל מה שאמרה. א"ל המילדת לא תמותי בגלל הקללה שלך, כי כעת הקללה בטלה כי יש לך בנים, וקללתך היתה רק אם לא יהיו לך בנים. אמרי שפ"ר.

לו יב. ותמנע היתה פילגש לאליפז וכו'. הגמ' בסנהדרין צט: מספרת על מנשה בן חזקיהו שהיה רשע והיה מקנטר על דברי התורה ואמר, לא היה לא למשה לכתוב ואחות לוטן תמנע, ותמנע היתה פילגש לאליפז וכו'. ומתרגת הגמ' דתמנע בת מלכים היתה, והיא רצתה להתגיייר ולא קיבלוה, אמרה מוטב להיות שפחה לאומה זו ולא גבירה לאומה אחרת. א"כ יש תועלת במה שכתבה התורה. וקשה, הא בכל פרק לוי נמנים עשרות שמות ואלופים ולמה לא הקשה מנשה על שאר הפסוקים שאין בהם שום נפק"מ? ומתוך המהרי"ל דיסקין שאת פסוקי האלופים כולם צריך להלכה ואינם מיותרים, שהרי אדומי עד דור שלישי אסור בקהל, ומדור שלישי מותר. לכן הוצרך לספר סדר בני אדום שנדע מתי הם מותרים בקהל. משא"כ בתמנע שיצא ממנה רק עמלק, כדכתיב ותלד לאליפז את עמלק, ועמלק אסור בקהל, א"כ אין שום נפק"מ בזה שכתבו אותו.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

קניבסקי ע"ה הוסיפה פרט מעניין, שבאותו יום שנחנך הכולל היתה מסיבת האירוסין שלהם.

בבחרותו, היה רבי יצחק אלחנן ספקטור שריו בעניות גדולה ומרה. הגיעו הדברים לידי כך שבתקופה מסויימת לא היה לו אפילו די כסף בכדי לקנות מעילים לרגליו, ולא נותרה בידו בריה ונשאר בביתו מבלי יכולת לצאת ללמוד בבית המדרש. והנה, ביום מן הימים נודע ליצחק אלחנן הצעיר, כי בחור בן גילו, בן עשרים עומד להינשא בקרוב. מחשבה קלה הביאה את הגאון הצעיר למסקנה, כי בודאי יקנה הלה מערכת בגדים חדשה לקראת חתונתו וזוג נעליים בכלל זאת, ומעתה, עלה בלבו רעיון לפנות אליו ולבקשו כי יעניק לו את נעליו הישנות אשר בוודאי לא יבואו לידי שימוש אם ישארו ברשותו, ואילו הוא, יצחק אלחנן, יוכל להשתמש בהם לאורך ימים טובים. ואכן, ממחשבה למעשה. עוד באותו היום ניגש יצחק אלחנן אל אותו בן עשרים, וביקש בתחנונים להעניק לו את נעליו הישנות בכדי שיוכל לשוב ולפקוד את בית המדרש כמימים ימימה!!!

אולם החתן העשיר, למרבה הפגיעה, סירב. הוא הביט בבוז אל העילוי הצעיר המוסר את נפשו למען התורה הקדושה, ואמר לו בנימת זלזול: "אם תלך לעבוד ותרוויה סוף - הרי שלא תזדקק למנת בשר ודם, ותוכל לקנות נעליים בכסף אותו תרוויה בעמלך!!!". ויצחק אלחנן הצעיר, הוא סבר וקיבל. את השתדלותו - הוא עשה, אולם את יהבו - לא השליך מלכתחילה אלא על אביו שבשמים. מאחר והבין כי לא זו הדרך בה עתיד היו לזכות במנעלים 'חדשים', לא ראה כי טעם לנסות לשכנע ולהתחנן, רק שב אל ביתו והמשיך ללמוד בשקידה. בסופו של דבר, עלה בידו של המתמיד הצעיר להשיג נעליים בדרך זו או אחרת. ההשגחה העליונה דאגה לכל צרכיו, בעוד הוא ממשך את מסכת התעלותו וגדל בתורה מיום ליום. ברבות הימים אף נתפרסם שמו בשערים כתלמיד חכם מופלג וכפוסק הדור, בעוד אותו עשיר החמץ את ההזדמנות לזכות בחלק מזכות תורת רבן של ישראל. והיה היום, ורבי יצחק אלחנן, אשר עתה נחשב לאחד מגדולי הדור, הגיע לזילנא כשבאמתחתו תכריך של כתבים מחידושי, לשם הדפסת אחד מספריו. בשערי העיר הוכנה קבלת פנים המונית לקראתו של הגאון המפורסם, אשר נתכבד עתה בכבוד מלכים. מספרים, כי במעמד זה השתתפו כעשרים אלף איש, וכי הדבר הותיר רושם כה רב בעיר עד שהמושל מקומי אשר על רבי יצחק אלחנן לשלש וללקוד את העיר, מאחר והכבוד הרב אשר הוענק לו האפיל על הכבוד אשר חלקו תושבי העיר לצאר בכבודו ובעצמו כאשר פקד את וילנא, עובדה אשר היה בה כדי לעורר חשש פן יחשב הדבר לפגיעה בכבודו של הצאר 'ירושלם'. בין הבאים לחלות את פני הגאון, בין קהל ההמונים אשר יצאו לקראתו היה אף אותו בן עשרים הזכור ולא לטוב. הלה, אשר לא קישר בשום אופן בין בחור הישיבה האביון אשר לבקשתו סירב לפני שנים רבות, לבין גדול הדור הזוכה עתה לכבוד מלכים הגה רעיון בליבו: מאחר ונודע לו כי הגאון הגיע אל וילנא לשם הדפסת ספרו ראה הוא לכבוד לעצמו לממן את הוצאת הספר לאור, ואת ההוצאה הזו מיהר להעלות בפני האורח הנכבד: הנני מוכן לקבל על עצמי את כל הוצאות הדפסת הספר והפצתו, אמר. רבי יצחק אלחנן זיהה מיד את בן שיחו, הוא החליט לסרב ואף הוסיף ואמר לעשיר: אחרת הלא המועד. בניו של רבי יצחק אלחנן לא הבינו את פשר הסרב, אך רבי יצחק אלחנן סירב להם את הסיפור והוסיף דעו לכם בני, כי אילו היה בן העשירים הלוה נענה לבקשתי בבחרותי; אילו היה לי אז, באותו חורף, זוג נעליים טובות יתכן שהייתי מוסיף חיל בתורה, עולה ומתעלה יותר מכפי שהתעלתי, ומגיע להישגים גדולים מכפי שהשגתי! אילו כך היו פני הדברים הרי שבאופן טבעי היה לאותו עשיר זכות וחלק הגון בתורתו. אולם מאחר ולא זכה בכך, מאחר וסירב לתמוך בעיר היתום הקטן אשר זקוק לעזרתו הרי שעתה אין הוא ראוי ליטול חלק בהדפסת ספרו, אינני מוכן לאפשר לו את הזכות הזו בה היו חפץ מחמת הכבוד שיש לו מזה. מהספר שמח זבולון.

ומעשה מעין זה, מסופר על ה'חפץ חיים'. בצעירותו נשלח לסעוד ארוחת צהרים אצל יהודי בשם 'צריצין', כמנהג אותם הימים ואותו 'צריצין', קמץ היה ועינו צרה בבן הישיבה אשר נשלח לאכול על שולחנו, וחרז בו מהרסמותו לארוח לסעודה. כאשר הגיע ישראל מאיר הצעיר אל ביתו סירב הלה להכניסו באמתלות

כוחה של החזקת התורה. כתוב בפרשתנו: וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. ואמר הוזהר הקדוש שכשראה שרו של עשו שאינו יכול לפגוע בתורתו של יעקב החליט להחליש כחם של אלו התומכים בלומדי התורה, כי כשלא ימצא מי שיתמוך בלומדי תורה או לא יהיה קול יעקב ויהיו הידים ידי עשו. וכידוע עד ימינו אנו הסטרא אחרא מנסה את כחו בכל דרך שהיא שהגבירים ושאר עמך בית ישראל לא יתמכו בתורה כראוי, וכידוע הפוסקים כותבים שמצות החזקת התורה קודמת לכל הצדקות. רבים סבורים שמצות החזקת תורה נוגעת רק לגבירים. אבל האמת היא שזה נוגע לכל אחד ואחד, שצריך לתמוך ככל יכולתו בכללים ושיטות ושאר מוסדות המרבים תורה בעם ישראל, אם בתרומה חד פעמית ואם בהוראת קבע כל אחד כפי יכולתו. וכמו כן תמיכה בת"ח השוקד על תלמודו הרי היא ג"כ בכלל החזקת תורה שכן על ידי כך הוא נשאר בהיכלי התורה ואינו יוצא לעבוד לפרנסתו. **וכע"ז? כתב החפץ חיים** בספר חומות הדת והוסיף שם: וטעם הדבר שגלוי לפני כבודו ית' שאם לא ימצאו ח"ו מחזיקי התורה ממילא יתמוטט הדת כולו. ורצה שיהיה לכל ישראל חלק בקדושת התורה וכעין זה מצינו בעת שרצה הקדוש ברוך הוא להשרות שכינתו בישראל ע"י המשכן ונתנו כ"א בקע לגולגולת איש לא נעדר מזה.

סיפר רבי איסר זלמן מלצר שבתקופת כהונתו כרב בסלוצק, היה בעיר אברך אחד גדול בתורה, שסייע הרבה מאוד **בעסקנות** פעילה לטובת הישיבה. לימים הוצעה לאברך דין משרת רבנות. הואיל ולא היה האברך זקוק למשרה לשם פרנסה, שכן היה מתפרנס בכבוד גם ללא זה ובו בזמן גם מצא סיפוק רוחני בפעילותו לטובת הישיבה, לא היה להוט ביותר אחרי משרת הרבנות. ברם, מאידך, כרסם בלבד הספק שמא רצוי לו לקבל את המשרה, שכן בכך יהיה זמנו פנוי ללימוד בשביל עצמו, בעוד שבמצבו הנוכחי בטלוהו טרדות הישיבה מתלמודו. רבי איסר זלמן שלחו שישאל את החפץ חיים שאלה זו. הוא הגיע לחפץ חיים והח"ח ענה לו במשל: שאלו הח"ח! מהו המחיר של זוג נעלים שנעשה לפי הזמנה אצל סנדלר פרטי. כששלח רובל, השיב המושל. ומחו מחירו של זוג נעלים שמיוצר בבית חרושת, שני רובל, השיב. כמה מרווח הסנדלר בזוג נעלים? רובל וחצי. ובעל הבית חרושת כמה הוא מרוויח מכל זוג נעלים שמייצר? כעשרים או שלשים (פרוטות). אם כך, לא הרפה החפץ חיים, שהסנדלר מרוויח בזוג נעלים פי כמה וכמה מהחרשתו, הרי מן הדין היה שהסנדלר יהיה עשיר בעוד שהחרשתו יהיה עני, ואילו מדרכו של עולם הוא שהסנדלרים הם בדרך כלל עניים. בעוד שהחרשתנים צוברים הון תועפות! הדבר פשוט, הסביר האורח הסלוצקאי, בעוד שהסנדלר עוסק במקצועו הוא לבדו ואין בכוחו להוציא מנתחת ידו אלא זוגות בודדים של נעלים בלבד, הדי בה בשעה עובדים בבית החרושת מאות פועלים והרווחים הזעומים לכאורה שבעל בית החרושת מרוויח מכל פועל ופועל מצטרפים לסכומים גדולים שמעשירים את בעליהם. הגע איפוא בעצמך: אם תקבל משרת רבנות, אמנם יתכן שתרוויח לעצמך עשר שעות לימוד בכל יום ויום. אך מה ערך יש לכך לעומת הלימודים בישיבה שמאות תלמידים לומדים בה עשר שעות ליום כל אחד! הלא אפילו אם לא יעלה לחלקך, בשכר סיועך לישיבה, אלא מחצית השעה ליום לכל תלמיד ותלמיד אין ערך לשכרך.

בספר מנחת תודה סיפורים על רבי חיים קניבסקי מאת נכדו רבי גדליה הוניגסברג מספר סיפור נורא. היתה בחורה מבוגרת מאד שהיתה לה את המחלה 'ליע', ועברה טיפולים, ולבסוף החמיר מצבה, וחייה עמדו לה מנגד. הוחלט בעצת הרופאים שחייבים לנתחה ולהוציא את הגידול, והרופאים אמרו שאין כמעט סיכוי שהניתוח יצליח אבל אפשר לנסות. באה שבוע קודם הניתוח לבקש ברכה מרבי חיים קניבסקי, רבי חיים ברוך ואמר 'שתחזיק תורה', ובזכות זה היא תהיה בריאה, ולפני שיצאו חזר ואמר לא סתם צדקה אלא לתמוך בתורה. ואכן קבלה על עצמה להחזיק כולל. לאחר שבוע חזרה למקומה בחו"ל והיתה על מיטת חדר הניתוח, ופתחו וראו שאין מה לנתח, וסגרו בחזרה ושאלו מה קורה מה טעינו. לאחר תקופה קצרה הציעו לה שידוך אמר רבי חיים קניבסקי לא להעלים בשום אופן, ואכן לאחר שלשה פגישות נודע לו לבחור, והסכים. והרבנית

שונות ומשונות, ושלחו ריקס ורעב בחזרה אל בית תלמודו. לא הועילו כל השתדלויותיהם של מנהלי הישיבה, אשר ניסו להסביר לאותו 'צריצין' כי זכה לארח על שולחנו בחור בן עליה אמיתי אשר שוקד על תלמודו ביום ובלילה ועתיד להאיר את שמי עולם התורה. הלה סירב בתוקף להמשיך בהסדר אכילת ה'ימים' על שולחנו, כאשר כתוצאה ישירה מכך נאלץ הנער ישראל מאיר הצעיר להישאר רעב בקביעות באותו יום בו אמור היה לסעוד על שולחנו של הקמץ הלוה. לימים צריצין הזה נקלע למצב קשה והיה לפני מאסר הוא בא לבקש ברכה מהח"ח שמיד זיהה אותו הח"ח הזכיר לו את הסיפור ואמר לו תראה מה הפסדת כעת אני אברך אותך אבל דע לך מה הפסד יש למי שלא תומך בלומדי תורה בזמן.

הסיפור הבא לעומת זאת, הוא סיפורו של אדם שהשקיע השקעה אשר הניבה פירות לימים, פירות אשר אין לשער את ערכם! אחד מגדולי הרבנים היכל פעם ברחוב והנה הוא פוגש ביהודי זקן הסובב בחצות ולפניו עגלה ובה כריכים ומיני משקה, אותם הוא מוכר לעוברים ולשבים ומוצא בכך את פרנסתו בדוחק. רחמיו של אותו רב נכמרו על היהודי הקשיש, הוא רכש ממנו אי-אלו מוצרים, וביני לבני נקשרה ביניהם שיחה המאכלה פנה אליו הזקן וביקש את עזרתו: וכך סיפר: בצעירותי, התגוררתי עם הורי באחת מעיירות ליטא. בית הורי היה בצמוד לביתו של רב העיירה, כאשר קיר דק הפריד בין דירתנו לדירת הרב. מצב זה, אילץ אותנו להיות שותפים מלאים לשיחות אשר התנהלו בדירה השכנה, כאשר בין השאר הגיעה לאזני שיחה אותה לא אשכח במשך כל ימי. היה זה באחד הלילות, כאשר שמעתי את בנו של הרב, ילד רך בשנים, הבוכה ומתחנן בפני אביו כי ישלחנו לישיבה ללמוד תורה. הילד הצעיר, אשר כשרונותיו העילויים היו לשם דבר בעיירה לא ביקש בעולמו מאומה כי אם להגיע לישיבה, לעלות ולהתעלות בתורה ויר"ש. אולם הרב למרות רצונו הרב לא יכל להעתר לבקשת בנו מכא זה שאין לו כסף בשביל לשלוח את בנו ללמוד. אך הבן המשיך לבכות ולהתחנן, ואני, לא יכולתי לעמוד מנגד. ובלבדי גמלה ההחלטה כי את סכום הכסף הראשון אשר יגיע לידי אמסור לידיו של שכני הרב, בכדי שיוכל לשלוח את בנו לישיבה כשאפיתו הטהורה. ואכן, כך עשיתי. את הימים הקרובים הקדשתי לעבודה מאומצת, כאשר לנגד עיני עומדת בכל עת המטרה אשר הצבתי לעצמי להשיג די מעות אשר יסיפיקו בכדי לאפשר לילד הרך להוציא את חצו לא הפעל וליסוע ללמוד בישיבה. ואכן לאחר מספר ימים הצלחתי לאגור מעט מכספי הדל צררתי את הכסף דפקתי בדלת הרב והושטתי לו את הצרור ובו הסכום הדרוש, ולאחר שהתנצלתי על שהאזנתי בעל כרחי לשיחה שהתנהלה בינו לבין בנו לפני מספר ימים - הסברתי כי עלה בידי לייסר את הסכום הנדרש בכדי למלא את משאלתו של הילד. לשמחתו של האב ולאוסרו של הבן - לא היה גבול. הרב הושיט את ידו הרועדת מהתרגשות, ונטל את צרור הכסף כשפיו אינו פוסק מלמלמל דברי תודה ולהרעיף ברכות על ראשי. כבר למחרת היום ארוזה הרבנית מעט מטלטלים עבור בנה, והילד יצא לדרכו אל הישיבה. מאותו היום ואילך אין לי שמץ של מושג מה עלה בגורלו של נער זה אשר הינו כיום בודאי אדם מבוגר סיים הקשיש את סיפורו, ופנה אל בן שיחו בבקשה בלתי שגרתית: את הכסף אותו מסרתי לבן הרב, השגתי בזיעת אפי, הוא אמר, והמשיך: אני רוצה לדעת מה עלה בגורלו של ילד זה, ומקוה אני כי תוכל לסיעני בכך. מלבד שמו של הנער לא ידועים לי פרטים נוספים אודותיו, אולם שמא ואולי הזדמן לך להכירו ותוכל לשמחני בבשורה טובה באשר עלה בגורלו, שאל. הרב בירר את שמו של הנער תוך שהוא מבטין לעשות כל שיכולותו בכדי לנסות לאתר. אלא שמששמע את השם יוצא מפיו של אותו קשיש, התברר לרב כי הבירור מיותר לחלוטין. שמו של הנער, אשר אמנם גדל מאז מוכר לכל בר בי רב, ואף בשורה טובה ניתן לבשר לזקן אשר התמסר למענו בילדותו. שכן שמו הפרטי של אותו הנער היה 'אהרן', ואילו שם משפחתו - היה קוטלר. כן. היה זה לא אחר מאשר הגאון רבי אהרן קוטלר, מקים עולה של תורה באמריקה, אשר לזכותו נזקפת ההתעוררות הרוחנית הכבירה במדינה זו בעשרות השנים האחרונות! התרגשותו של הרב פרצה מאליו, פנה ואמר לו: הידע אתה את מי שלחת לישיבה? הלא שלחת את גדול הדור ללמוד! אין לך אפילו שמץ של מושג איזו מתנה כבירה הענקת לעולם התורה. אתה הענקת לעולם היהודי כולו את גדול הדור שלו - קרא הרב

בהתפעלות, ומעיניהם של השניים זלגו דמעות התרגשות ושמחה. **והדברים אמורים** גם לגבי אשה שמסייעת לבעלה ע"י ששולחת אותו ללמוד תורה. רבי חיים קניבסקי אומר שנשים יישבו ליד הבעלים שלהם בעוה"ב.

ואלו שמחזיקים תורה זוכים שילמדו אותם בשמים את כל מה שנלמד בזכות כספם, כך כותב החפץ חיים בשמה"ל שער התורה פ"ו. וידוע הסיפור על רבי חיים עזר גרודזינסקי שהתקשה מאוד בעניין של אישה עגונה, ובלילה נגלה אליו הסנדלר של העיר שנפטר כמה ימים קודם לכן ואמר לו בקשר לעגונה עיין בספר פלוני, והעורר הרב והנה חלום, הוא פתח את הספר ומצא בו תשובה לספקותיו, הלך רבי חיים עזר לחפץ חיים וסיפר לו המעשה, אמר לו ה'יח"ח זה לא פלא אני מכיר את אותו סנדלר שהיה תורם רבות לישיבות ואברכים ובזכות זה בשמים גילו לו סודות התורה. ואותו סיפור היה ג'י"כ עם רבי חיים מוולאז'ין. ושלמה המלך אמר בצל החכמה בצל הכסף, והיינו שהמקום המוצלח ביותר להשקיע את כספו הוא אצל לומדי תורה, כי תומכי התורה הקב"ה

ידיעות חשובות מגדולי ישראל, וכן דברים חשובים נוספים, ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: כשאדם הולך לפעול באיהו עניין שלא יהיה, מה עשה דבר ראשון? **תשובה**: רש"י לב ט. מביא. יעקב אבינו הכין עצמו למריבה עם עשיו בשלשה דברים דורון תפילה ומלחמה. דבר ראשון הוא הכין עצמו בתפילה, שזה כותב בפסוק י - אלוכי אבי בעזרי. ורק בפסוק כב הביא את המנחה. וכן בגזירת המן, קודם מרדכי קרע בגדיו ולבש שק ואפר, ורק אח"כ כשאסתר הלחה לו את הסך, מרדכי ישל לאסתר שתבטל את הגזירה. ומעשה אבות סימן לבנים, כשמתרגש על אדם משהו, דבר ראשון יתפלל להקב"ה, ורק אח"כ יתחיל את ההשתדלות, ומי שעושה כך זוכה לראות הצלחה בכל ההשתדלויות של אה"כ. רבי חיים קניבסקי אומר לאנשים שיש להם לדיח'ם שקשה להם בשידוכים, או מחלות וכדו'. קודם להרבות בתפילה ורק אח"כ לפעול את ההשתדלות הנצרכת, ולא להכות לזמן שחלילה יהיה מאוחר, ודבר שאר ע"י תפילה מובטח שיצליח הרבה הרבה יותר מבא שבעושה אותו כדור העולם.

שאלה: עד כמה חשוב שיהיה לאדם כח הרצון להצליח בכל ענייניו? **תשובה**: שכס בן חמור רצה מאוד להתחתן עם דיהה אלא שבני יעקב התנו זאת שכל בני עירו ימולו, והפלא הגדול ששכס הצליח בכך וכל העיר מלו את עצמם למרות הכאב הכרוך בכן ואיך הצליח בכך? התשובה היא כי חפץ בבת יעקב.. בגלל שהוא חפץ מאוד ודבר שרוצים מאוד מצליחים אפי' להפוך עולמות, כשהשאיפות גדולות אפשר הכל. אצל משה רבינו גם רואים שהוא בא להרים את המשכן למרות המשקל הכבד שלו והוא עשה ככל יכולתו והקב"ה השלים את זה, מי שעושה מה שיכול הקב"ה משלים לו את השאר, ומסופר על רבי יוחנן שכשהוא ראה לראשונה את ריש לקיש קופץ את הנהר הוא אמר לו חילך לאוריתא, והיינו שבכוחו הגדול ילך ללמוד תורה! והטעם שצריך כח בשביל ללמוד תורה הרי מצינו אנשים חלושים שלמדו יותר מכולם, כדוגמת הרב אלישיב שמגיל צעיר מאוד כבר היה חלש עד שהרופאים קצבו לו לחיות שנים מעוטות, מ"ל שרבי יוחנן הבין שבשביל לקפוץ את הנהר לא מספיק כוחות מיוחדים, אלא צריך גם כח רצון ושאפה, ועם כח רצון זה אמר רבי יוחנן חילך לאוריתא. רבי חיים קניבסקי נשאל איך הוא זוכר כ"כ הרבה בחזנות נוראה את כל התורה שבע"פ, ורבי חיים עונה מי שעושה מה שיכול והיינו שמשקיע בלימוד מה שיכול זוכה לס"ד מיוחדת ומספיק כ"כ הרבה בשנה, והתפקיד הוא לעשות ככל היכולת. כשיש שאיפה גדולה וכח רצון אפשר לעשות הכל. כמו לדוגמא בשעת שרפה רח"ל אדם מסוגל לעשות דברים שהם הרבה מעל כוחותיו כדס ההכרח והצורך הגדול נותנים לאדם תנופת כח אדירה הרבה מעל כוחותיו. סיפור נוסף סיפר אותו הרבי מקלויזנבורג פעם הוא ביקש טובה מאיזה יהודי למען ביה"ח לניאוד, אמר לו היהודי רביה אני אעשה מה אני יכול! אמר לו הרבי בן אדם לא יודע מה אני יכול, וסיפר הרבי שלפני השואה הוא היה חלש מאוד עד כדי כך שתלמידו נשא עבורו את הגמ' מרוב שהיה חלש ולא היה לו כח, והנה פרצה השואה הגיעו הגרמנים התחילו להעביר אותם בפרך, ומספר האדמו"ר לא נשאתי ע"ה גמ', אלא שקים כבדים שהייתי צריך להעלות רגלי קומות ולרדת, וכך במשך שעות רבות. ההסבר הוא בן אדם לא יודע מה הוא יכול בפרט ברוחניות.

שאלה: אדם העובד בעבודה שאינו מסוגל להמשיך בה משום שבעל המלאכה מאוד תקיף ומלחץ ומאוד לא נעים לעבוד שם, האם ראי שיתפטר מיד או שיחכה עד שימצא עבודה אחרת? **תשובה**: רבי חיים קניבסקי אומר תמיד שלעזוב עבודה ולהישאר בבית זה יותר גרוע מכל הצקה של לחץ וכדו', ולכן כל עוד אין עבודה אחרת

ילמד אותם את כל התורה. **והתורה היא עץ החיים למחזיקים בה**. ואלו המחזיקים תורה הם לא מחזיקים את התורה כי התורה לא צריכה שיחזיקו אותה, אלא הם מוחזקים בזכות התורה וכלשון הכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה. ולא כתוב אותה. **וידוע** הסיפור על חמיו של רבי חיים מטעלו שהחזיק את חתנו רבי חיים במשך תקופה ארוכה, וביום שהפסיק הוא מת. כי הוא לא החזיק את התורה אלא התורה החזיקה אותו. **וגם בזמננו** התפרסם סיפור דומה שסיפר אותו רבי אליהו דיסקין, לפני מספר שנים היה בחור באמריקה שאביו מאוד רצה שילמד באוניברסיטה כדי שתהיה לו פרנסה וכו' אבל הבן חשקה נפשו בתורה וביקש מאביו שהוא רוצה לעלות ללמוד בארץ ישראל, הסכים האב אבל רק שנה אחת ואכן הבן עלה ללמוד בארץ שנה אחת וזכה ללמוד באותה השנה אצל רבי אליהו לאפיאן בכפר חסידים, כעבור שנה הוא חזר לביתו ובתחוננים ביקש מאביו ללמוד תורה עד החתונה ואחרי החתונה הוא יילך ללמוד באוניברסיטה. אביו שראה כמה הוא משתוקק הסכים בשני תנאים א. שילמד בליקווד. ב.

ידיעות חשובות מגדולי ישראל, וכן דברים חשובים נוספים, ערוך בדרך של שו"ת

לפני הטבח הנורא שהיה בעיירתו בזמן השואה בחלום ואמר לו תדע לך מחר ייערך טבח נורא בעיירה שלך ואני יכול להציל אותך ואת משפחתך, אבל כתיש שאני בעולם האמת ואני יודע את המעלה הגדולה שיש לנטבחים ולמתייסרים על קדושת שמו אני יודע שזה הדבר הכי טוב להם כעת, לכן אני נמנע מלהצילך ולהצילם.

שאלה: היכן קבורה רחל אמנו? **תשובה**: רבי שלמה קלוגר בספרו חכמת התורה כותב שרחל הועברה ע"י הקב"ה למחרת פטירתה למערת המכפלה והייתה קבורה רק יום אחד בבית לחם ודייק זאת בפסוקים בפרשה שכתוב היא מצבת קבורת רחל וכו'. ידוע שהבן איש חי נפטר לפני שבעים שנה בבגדד ונקבר שם, ובכ"ז איש שיה הוציאת מצבה לבן איש חי ואף אחד לא העלה עצמותיו, והמסורת היא שגופו הטהור הועבר בידי שמים לחר הזיתים. ולכן ישנם שתי מצבות, אחת בבגדד ואחת בירושלים, דבר זה נודע בחלום לרבי אברהם עדס ועוד כמה מגדולי החכמים בירושלים. וכע"ז מצינו על עוד כמה מגדולי הדורות.

שאלה: מצינו בתורה שיעקב אבינו חזר על פכים קטנים למרות הסיכון שהיה בדבר, בגלל שצדיקים חביב עליהם ממונם מוגופם (חולין צא והובא ברש"י כאן). ומגיד מצינו הרבה בספרים להימנע מקמצנות, וא"כ נשאלת השאלה מה הגדר להימנע מקמצנות ומאיך לקיים מאמר חז"ל צדיקים חביב עליהם ממונם מוגופם? **תשובה**: הפלא יועץ בערך כליות מאריך מאוד בגנות מידת הקמצנות, ומ"מ הוא כותב שזה הכל בדברים **המוכרחים** לאדם אבל בדברים שאינם מוכרחים לאדם צריך לשמור מאוד על ממונו ואפי' שווה פרוטה יהיה שווה בעיניו הרבה שלא יניחו לאבוד. ומי שלא שומר על כספו תעזי ליתן ע"כ את הדין, והדברים אמורים בעיקר על אנשים שלא שומרים מספיק על חפציהם כגון שמשאירים סוודרים, מעילים ומטריות וכן מובות במקוואות, הם עוברים על עניין הזה של זלזול בממון וחלילה עתידים לתת ע"כ את הדין.

שאלה: איך נושאים חן בעיני השני? **תשובה**: מצינו בעיקב כשבא להיפגש עם עשיו ורצה לשאת חן בעיניו הוא אמר לו ויהי לי שור וחמור ואומרים חז"ל שהכוונה היא ליוסף ויששכר שהיו לומדי תורה, וקשה הרי זו סיבה שלא ימצא חן בעיניו, כי עשיו היה הפוך מעניין לימוד התורה? ואומרים בעלי המוסר שבכדי למצוא חן בעיני השני על האדם להישר מבט לשני ולומר לו מה שהוא באמת ללא כחל ושרק, כי זה מה שאנשים אוהבים, לא להתיפף. וכשאדם מנסה להראות שהוא משהו שונה אז השני לא רק שלא נושא הוא חן בעיניו אלא הוא מזלזל בו ובטלה ההערכה אליו.

שאלה: בחורף הארוך קורה הרבה שאדם נכנס לסוג של עצבות, יאוש, חוסר אנרגיה וחוסר ערך עצמי, איך ניתן להשתלט ולמנוע מצב זה? **תשובה**: כשמגיע לאדם כזה רגע עליו לברוח ממצבשה זאת ביתר שאת ולהתרומם ולהמשיך בדרך יום רגיל, היינו לקום מיד בבוקר ולעשות סדר יום מחייב. ובעיקר להפעיל את הגוף, אם ע"י הפעלה ספורטיבית, ואם זה ע"י קימה מוקדם, וכן להיות במחיצת כמה שיותר אנשים.

שאלה: יש לנו ממשלה רעה שרודפת מאוד את הדת, האם יש איזשהו הסבר הגיוני לכן שהרדיפה הכל כך מרושעת מתבצעת דווקא על ידי ממשלה שהעומק בראשה הוא אדם חובש איזושהי כיפה? **תשובה**: בספר אבי הישיבות עמוד 135 מסופר שכאשר סיפרו להגר"ח מוולאזין שנולד בן לקיסר פאוול ושמו נקרא 'ניקולאי' פרץ בבכי, ולכשנשאל על סיבת ההתייפחות השיב: חוששני שניקולאי זה יהיה צורר היהודים ויביא עלינו

צרות צרורות. ומנין לי זאת, משום ששמו מתחיל באות נ' ומסורת היא בדינו שכל קיסר ששמו (הפרט) מתחיל באות זו היה צורך היהודים, כאלה היו נמרוד נבוכדנצר נבוזראדן נירון קיסר, וגם הוא ניקולאי ודאי יהיה כמותם עכ"ז. יה"ר שיהיה לממשלה רודפת הדת שנפתלי בנט בראשה, מפלה גדולה במהרה.

שאלה: בחודש האחרון התפרסם סיפור מעוז שקרה בארצות הברית שבחורה חרדית נישאה לבחור ישיבה חרדי, ולאחר החתונה התברר שהוא בחור ערבי שהתחזה לחרדי. מה מושך בחור ערבי להינשא ליהודיה? **תשובה:** מצינו ברש"י בסוף פרשתנו לו יב מובא שהגויים תאבים לידבק בזרעו של אברהם. והתאווה הזאת ממשיכה עד ימינו אנו.

שאלה: החורף הגיע ואיתו היובש הגדול, היובש בכפוף הידיים, בפנים. אז מה שמים? **תשובה:** יובש בפנים ובעור הידיים נפוץ מאד במיוחד בתקופת החורף, אז הלחות מאד יורדת. המון אנשים סובלים בימי החורף מיובש בידיים ויובש בשפתיים. כדי למנוע יובש בשפתיים יש לשתות הרבה מים, חשוב מאד לדעת לא ללקק את השפתיים אם מתחיל יובש, כי זה רק מחמיר את הבעיה ולהתחיל מיד בטיפול מונע. תרופת הסבתא שיש זה שמן זית. לטיפול בכפוף הידיים לפני השינה, כאשר הידיים נקיות, יש למרוח עליהן שמן זית, לשים כפפות אקסטיות הנצמדות לעור ולישון כך למשך לילה.

מלאכות שבת: בשבע שער הבאנו שיש איסור להוציא אוכל מפסולת. השבע נביא מה הוא הגדר של "פסולת": נאכל על ידי הדחק: גם דבר הראוי עדיין לאכילה אבל אינו נאכל לא בשבת, הדחק, הרי הוא נחשב פסולת כלפי הדבר הראוי לאכילה לכתחילה ובשופי, וכגון עלי חסה מעופשים במקצת אשר אין דרך בני אדם לאכלם לכתחילה, הרי הם נחשבים כפסולת ואסור לברור את העלים היפים מן הגרוגות אלא בידו ולאחר זמ"ה בהמשך נפרט מזה עוד.

תערוכת חתיכות גרועות וטובות: ואפילו אם כל האוכל ראוי לאכילה לכתחילה אבל מקצתו גרוע מחברו, וכגון דקירת בשר או דגים אשר מקצת מן החתיכות נשרפו במקצת עקב שישולם, יש להחשיב את החתיכות השרופות כפסולת ואסור לברור את החתיכות המשובחות יותר אלא באופן המותר.

פסולת מחמת איסור: פירות שמקצתן אסורים באכילה ומקצתן מותרים באכילה, וכגון פירות טבל או ערלה המעורבים עם פירות מותרים, אסור לברור את הפירות המותרים באכילה מתוך האסורים באכילה אלא באופן המותר סמוך לסעודה וכו', לפי שהפירות האסורים באכילה נחשבים כפסולת. מתוך 'מנחת איש' לרבי א"י שפירא שליט"א.

הלכות שמיטה המצויות. השבע הגיעו ספיחין לחנויות: **איסור ספיחים:** מהות האיסור: ירקות, תבואה, קטניות כגון שעועית, אפונה, גרעיני חנויות כדו', ושאר גידולים

בבוקר יש לשטוף את הידיים ולמרוח תחליב רחצה על הידיים לנקות אותם. ואז להשים קרם ידיים. למניעת שפתיים סדוקות אפשר למרוח על השפתיים לפני השינה מעט דבש ועליו מעט שמן זית. לוקחים כפית דבש וכפית וחצי שמן זית. לוקחים קערה קטנטנת ומערבבים את שניהם יחד עד שהכל מעורבב טוב טוב. שמים את הקערה בתוך המקרר ומקפא. מוציאים אחרי כמה שעות, מינימם חצי שעה (כמה שיותר יותר טוב) ויוצאת מין פלסטינה קשה הדומה לתכשירים שאנו מכירים. לוקחים את המשחה ומורחים על השפתיים.

שאלה: אדם שצריך לבקש מבן הזוג שלו איזה טובה, אך יבקש ויוסיף בביתו אחווה? **תשובה:** יש שתי דרכים לבקש. יש שמבקשים בלשון ציווי: תביא לי כוס מים! יש שמבקשים בלשון בקשה: תוכל להביא לי כוס מים? - היינו, כשהבקשה היא בלשון ציווי אז זה מברר את האחוה מהחלון. אבל כשהבקשה היא בלשון שאלה ותחנונים אז זה מברר אהבה ואחוה ושלוש ורעות בבית. לכן תמיד יבקש בדרך שאלה ובקשה ולא בציווי. אדברה ושלוש בך.

שאלה: איך להתייחס למרדנות של ילד מתבגר? **תשובה:** ידוע שילד מתבגר עובר שינויים המקיפים את המערכות הרגשיות והנפשיות שבו, חלק מתהליך ההתבגרות הוא מרדנות וזו תופעה נורמלית, כי בשלב הילדות הוא לא היה כלום הוא לא הבחין בין דמיון

הלכות

חד שנתיים [שיש לזרעם מידי שנה] שצמחו בשנה השביעית, בין אם נזרעו בסוף השנה הששית ע"י אדם, ובין אם צמחו מאליהם בשביעית [כגון זרעים המתפזרים ברוח] ואפילו אם גדלו בשטח הפקר, וכן גידולים שנקצרו לפני שביעית וחזרו וצמחו מאליהם בשביעית, בכל אלו אסורים חכמים גזירה משום עוברי עברה שזרעו בשביעית ויאמרו שגדל מאלינו, וגזירה זו בין שהשד שיש לו פעלים ובין שהשד חזק [מלבד כמה שדות ואופנים שמנו חז"ל], ונקראת גזירה זו בלשון חז"ל 'איסור ספיחין'. לאור האמור, גם הנוהגים לקנות ירקות במקום שאינו תחת השגחה מהודרת, ומעשרים בעצמם אח"כ, בשנת השמיטה צריכים להקפיד לרכוש את כל הירקות והפירותים (גם לא קלויים) רק בחנות שתחת השגחה מהודרת בכדי שלא להיכשל חלילה באיסור ספיחין. וכן עשוי תיבאר, זרעי תבלינים, צמחים ועלים להכנת תה, וכיו"ב, יש בהם איסור ספיחין ואסור לתבל בהם או לחולטם במשקה. [בפועל חלקם הגדול הוא יבוא חו"ל שאין בו שביעית וצריך לברר כל מין לגופו]. **דין הבננות,** אף שמגדרות הן כירק, שהרי מברכים עליהן בפה"א ואין נוהג בהם ערלה, מכל מקום הכרעת החזו"א שלא נאמרה בהם גזירת ספיחין. איסור ספיחין נאמר דוקא בפירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית. **אמנם פרחי נוי שאין בהם ריח,** כיון שאין בהם קדושת שביעית, לא נאמר בהם איסור ספיחין, ולכן מותר להשתמש בהם גם כאשר צמחו בשביעית מעצמם או שנזרעו בשיטת. אכן, **צמחים ופרחים המיועדים רק לריח,** ישנו ספק חלה עליהם

חידות

מקומות שפרשה שיעקב בנה מצבה: ד. שתי ערים בפרשה שמופיע בפרשה שהן שמות אדם: ה. מה שמו תחת האלון ומה תחת האלה?

חידות עונות השנה (ידע תורני): ו. למי קר בקי? ז. מה הקשר בין ימי הגשמים לחג השבועות? ח. מה הקשר בין הגשמים לבין חתן וכלה? ט. מה יותר קשה מהקיץ? י. מי מהנבראים משול לענף?

חידה תורנית: יא. היכן מצינו עשר משניות ברצף המתחילות באותן שלוש מילים?

חידות כלליות: יב. ראובן מגיע לבית הכנסת כל חמשה ימים, שמעון כל ארבעה ימים, ולוי כל שלושה ימים, תוך כמה ימים יפגשו שלושתם בבית הכנסת?

חידות לשאל את הילדים: יג. במה אדם מסתכל הרבה פעמים ביום? יד. איזה מים אוכלים אותם?

תשובות: א. לב יז. עדר. ב. לג כ בשכם. לה ז בבית קל. ג. מצבת קבורת רחל. מצבת ניסוך בלה יד. ד. שכם בן חמור נשיא שכם. תימן בן אליפז. חושם מארץ חמני. ה. תחת האלון נטמנה מינקת רבקה. תחת האלה נטמנו נזמי הע"ז. ו. "חמרא" אפילו בתקופת תמוז קריא ליה" (שבת נג.). ז. "גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה" (תענית ז.). ח. "מאימתי מברכין על הגשמים - משיצא חתן לקראת כלה (ענין רש"י) (ברכות נט.). ט. "שלה דקייטא קליא מייטא" (יומא נט.). י. "אדם...משול כחרס הנשבר... וכענן כלה" (ונתנה תוקף). יא. פרק ט בב"מ

למצואות והוא הבחין בהוריו שהם כל יכול, לפתע הוא קולט את העולם, יש אנשים טובים ורעים, עשיר ועני, מקובל ודחוי, והמידע הזה מתסכל אותו, כי הבטחון העצמי שלו מתחיל להתערער, הוא בודק איך החברה מסתכלת עליו, מבחינים ועול גדול נופלים עליו, ורוב הדברים הם בתת מודע אז הוא בכלל מתפוצץ, ועוד גילויים שהם הרבה פעמים קשים לו, וזה שלב שיש עם מי לדבר אך הוא לא ממוסד ולא יציב בלי עול ואחריות, לכן צריך דבר ראשון לתת לו את הכבוד, ובמקומות ששייך לתת לו להחליט לבד, להיזהר לא לעשות דברים שיגררו לוויכוח, וכמובן מנות גדושות של הבנה חום ואהבה יותר מלילים. שירגיש שאנחנו עמו בצומת הזה שהוא חלום מעלי, להחזיר הרבה השקפה בסעודות שבת כשהאווירה טובה. אך תמיד צריך לזכור לשים גדר וגבולות כי גם הוא מעוניין במקום חזק ויציב וגם הוא בוחן אותנו בזה.

שאלה בחושן משפט: נוסע שהקיא במונית האם חייב לשלם על הנזק או שיכול להיפטר מדין בעליו עמו שהנהג עובד אצל הנוסע? **תשובה:** הנה יש לדון במוזק שלא בכוונה האם נחשב לפשיעה או מוזק בידים, בפתחי תשובה קע"ו ה' הביא בזה פלוגתת המשל"מ והבית מאיר. ובשו"ת קנין תורה ג סו מוכרע מדבריו שאם לא היה אונס גמור אין במוזק פטור של שמירה בבעלים וחייב. משפטי אהרן עמוד קטו.

קדושת שביעית, וממילא גם איסור ספיחין שייך בהם, והכרעת הפוסקים שצריך להחמיר בזה. לכן עשבי ריח ופרחים שעיקרם לריח, גם אם צמחו מאליהם בשביעית אסורים כדין ספיחין מספק. **איסור ספיחים אינו נוהג בעציץ שאינו נקוב,** ולכן צמחים, פרחים ועשבים המיועדים לריח הגדלים בעציץ שאינו נקוב, מותר להריח מהם. **איסור ספיחין אינו חל על הנזרעים בשנה השישית,** כאשר התקיימו בהם התנאים כדלהלן: בירקות הכרעת החזו"א שנאסרו באיסור ספיחין רק שתילים שלא החלו לגדול כלל לפני שביעית, אבל אם הציצו מעל פני האדמה קודם שביעית אינם באיסור ספיחין, ואילו בקטניות האיסור הוא כאשר לא הגיעו לשלש גידולם לפני שביעית. **ירקות הגדלים בשדה נכרי (יבול נכרי),** בין אם גדלו מאליהם ובין אם זרע אותם הנכרי בשמיטה, אין בהם איסור ספיחין, וזאת גם לדעת הסוברים שיש קדושת שביעית בפירות נכרי, ומכל מקום אם שכר ישראל את השדה מהגוי יש בגידולם איסור ספיחין. ירקות שנאסרו באיסור ספיחין אסורים באכילה, והעומדים למאכל בעלי חיים אסור להאכילם לבעלי חיים, וכן אסור להריח בצמחים העומדים לריח אם יש בהם דין ספיחין. **ירקות האסורים באיסור ספיחין,** דינם ככל מאכלות אסורים, ולכן מאכל **שהתבשל בו ירק** האסור באיסור ספיחין, הרי הוא אסור את המאכל כולו, **וגם את הכלים צריך להכשיר** כדין כלי שהתבשל בו מאכלות אסורים. ערוך מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א.

המקבל שדה מחברו. יב. כל שישים יום. יג. בשעון. יד. מרק.

חידון משמעויות מילים לפרשת וישלח.

ט' משמעויות למילה רגל.

רגל - רגל אדם. רגל שולחן וכדו'. "לרגל המלאכה ולרגל הילדים" רש"י: לפי פירושה שהן יכולין לילך (בראשית לג יד).

רגל - בגלל. "ויברך ה' אותך לרגל" תרגום: בדילי. (בראשית ל ל).

רגל - איסוף אינפורמציה בסתר. לרגל את הארץ. "ויאמר עליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם" (בראשית מב ט).

רגל - פעם. "שלוש רגלים תחוג לי בשנה" רש"י: רגלים - פעמים, וכן: כי הכיתני זה שלש רגלים (שמות כג יד).

רגל - רכל. "לא רגל על לשוננו" מצודת ציון: עניין רכילות ולשון הרע (תהלים טו).

רגל - חג. "חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך" (פסחים קט.).

רגל - כבוד - לרגל השמחה.

רגל - תחתית. עמד לרגלי הרר.

רגל - בסיס. רגליים לדבר.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456

ואח"כ alon@gmail.com

או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

למי פדאי ללמוד ע"מ לקנטר?

שיקרא רבי, וזה בסדר, אבל כאן מדובר על מי שלומד ע"מ לקנטר - שהלימוד נעשה לו סם המות.
בספר ראשון לציון כותב שאמנם התוספות אומר דברים חמורים על מי שלומד ע"מ לקנטר - אבל כשמתחיל ללמוד, עדיף שיבוא אפילו לקנטר, העיקר שבסוף ילמד לשמה...
הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א מספר שהכיר בחור חילוני שהתחיל להתחזק - וחבר שלו כעס על העניין.
והציע לו - בא נלך יחד לשיעור תורה ואני יוכיח לך שאני צודק. החבר בא ע"מ לקנטר, שפך את כל מה שיש לו לטעון - ולבסוף הכיר את האמת, והיום הוא ת"ח מופלג!
הסיפור הזה עוזר לנו להבין את דעת האור החיים...

תניא היה ר' בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר {משלי ג-יח} עץ חיים היא למחזיקים בה, ואומר {משלי ג-ח} רפאות תהי לשרך, ואומר {משלי ח-לה} כי מוצאי מצא חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר יערף כמטר לקחי - ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר {דברים כא-ד} וערפו שם את העגלה בנחל. [ז].

התוספות מקשה שהלא בפסחים [נ:] הגמרא אומרת 'לעולם יעסוק אדם בתורה אע"ג שאינה לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'!
ומתוך שבפסחים מדובר על 'שלא לשמה' היינו כדי שיכבדוהו

פקרפן צריך לבחור את המופת - אבל סידוך הוא משמים!

אומר מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל שאליעזר ושאל בן קיש דיברו על סידוך - שהוא נגזר משמים.
אבל יפתח הגלעדי הבטיח קרבן, וזה דבר שצריך לבחור את המופת! ולא להסתפק במה שמזדמן...
בכל מקרה ניתן להתבונן ולראות כאן את ההשגחה הפרטית - ולדעת שהכל מאת הבורא יתברך, שמסובב כל דבר בדיוק, מי יצא? מהיכן? ומתי?

א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן, לאחד השיבוהו שלא כהוגן, ואלו הן: אליעזר עבד אברהם ושאל בן קיש ויפתח הגלעדי. [ד].

צריך להבין מה ההבדל! מדוע לאליעזר עבד אברהם ושאל בן קיש השיבו כהוגן, וליפתח הגלעדי השיבו שלא כהוגן?

איך מלמד יופל להתייחס יפה?

לא מחמיא, ואפילו להיפך, שקיבלו ממלמד מסוים.
אמנם מבואר בגמרא שזו התפקיד של התלמיד לפייס את הרב - לחשוב איך להתחנך, ולגרום לו שיהנה ממנו.
אבל הדרך למנוע את הבעיה היא - להגיע מוכן לשיעור, כך המלמד לא נרתע מכל שאלה ואינו מרגיש מאויים.
שכשהמלמד שלם עם עצמו - יש לו את גם העוצמה להישאר בצריך עיון, [הרעק"א מלא בצ"ע] זה לא בושה!
כך הוא יכול לתת לכל תלמיד את כל הסבלנות, ולאפשר לו לצמוח לאילנה רבבא.

רבא אמר אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כבדל, בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים, שנאמר והוא לא פנים קלקל, מאי תקנתיה? ירבה עליו רעים, שנאמר וחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה, כ"ש אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מעיקרא. [ח].

מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל דיבר בפני מלמדים ועורר אותם שרואים כאן בגמרא את האחריות להעניק יחס אוהד לתלמידים. ואמר, שהרבה הורים מתלוננים שילדם קיבל 'משבר' בגלל יחס

מה לומדים מהסיפורים על נובהרדק?

'נתינת אמון' - כשאדם סומך על מישורו, ההוא מרגיש מחוייב! ואם כן ודאי שהסומך ובוטח בה' באמת - ה' עתיד להצדיק את האמון שנתנו בו, ולספק לו את משאלותיו.
כידוע בנובהרדק עבדו הרבה על מידת הביטחון, והתפרסמו הרבה סיפורים מפעמים על ההצלחות שלהם.
אבל כשאנו שומעים את הסיפורים יש לנו נטיה להתעניין רק בדברים המפשימים בהתרחשות המעניינת...
ואנחנו מפסידים את העיקר, כי הנושא הוא לא 'איך ליסוע ברכבת בלי כרטיס?' אלא 'איך לחיות עם אמונה כל כך חושית, עד שלא צריך כרטיס?'
הסיפורים הללו נבעו מעבודה מתמדת, על אמונה עמוקה, והכרת האמת הפשוטה שאין עוד מלבדו! והתוצאה היתה חיים יהודיים אמיתיים - חיי שמחה ואמונה.
כאשר זוכים לחיות חיים יהודיים אמיתיים, אלו הם חיי שמחה.

וא"ר ר' אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה, מניין? מחולדה ובור, ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה עאכ"ו. [ח].

וברש"י: מחולדה ובור. שהמיתו שני בני אדם, מצוי הוא באגדה, מעשה בבחור אחד שנתן אמונתו לריבה אחת שישאנה, אמרה מי מעיד? והיה שם בור אחד וחולדה, אמר הבחור בור וחולדה עדים בדבר, לימים עבר על אמונתו ונשא אחרת והוליד שני בנים, אחד נפל לבור ומת, וא' נשכתו חולדה ומת, אמרה לו אשתו מה מעשה הוא זה שבנינו מתים במיתה משונה? ואמר לה כך וכך היה המעשה.

צריך להבין מה שייך 'להאמין' בבור וחולדה? וכי יש להם כח והבנה?

מסביר הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל שהנושא הוא

מתנת חינוך

ענייני נר חנוכה | פרק במה מדליקין
הרה"ג רבי נחום פרצוביץ שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

כשחר אורן

תשובות אמרים ונהגות
ממרן הגרא"ל שטיינמן זיע"א

מתנת חינוך

הרה"ג רבי נחום פרצוביץ שליט"א

ענייני חנוכה | פרק במה מדליקין

מה מאד התענגתי כאשר בא לפני תלמידי המוכה, רב חביבי מטובי פארי ישיבתנו עדיו לגאון, נר"נ של גדולי ישראל ראשי ישיבת מיר לדורותיהם זצוק"ל, מוה"ר נחום פרצוביץ, ובירו גליונות ספרו אשר שמו יקבנו 'מתנת חינוך' בענייני חנוכה.

בשורות אלו פותח מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פוניבז' את הסכמתו הנלהבת לספר 'מתנת חינוך'.

ובהמשך דבריו כותב 'ידעתי היטב בחיותו מופלא בכשרונותיו המצויינים ובהבנה עמוקה וכעת נפלאתי לראות חילו כאשר זכה להקיף וכו' ולחדש חידושי נכוחים בשכל זך ובתבונה ישרה בטוב טעם ודעת וישמחו בהם חכמי התורה'.

הספר מקיף את סוגיות דפרק במה מדליקין וענייני חנוכה, ובראשו פתיחה רבתי ביסוד ימי החנוכה. הספר מחולק לי"ב שמעתינות בעניין חנוכה שיעור ההדלקה ודין כבתה, וכו' ז' סימנים. סוגיא דמהדרין וכו' ז' סימנים. מקום ההדלקה וכו' ה' סימנים. סוגיא דשמש וכו' ג' סימנים. סוגיא דלמטה מעשרה וטפת הסמוך וכו' ג' סימנים. עניינים בחנוכה וכו' ה' סימנים. איסור להשתמש לאורה וכו' ח' סימנים. חלקה עושה מצוה וכו' ז' סימנים. סוגיא דאכסנאי וכו' ט' סימנים. ברכות הדלקה והרואה וכו' ה' סימנים. סוגיא דחשד והקיפה פתילות וכו' ג' סימנים. נר חנוכה ונר ביתו וזמן הצדקה וכו' ג' סימנים. ואחריו דין נר שבת. ויה"ר שיתקבלו הדברים בחבה בבית המדרשות.

ניתן להשיג במחיר מסובסד לרגל היואצייט הדי למרן זיע"א

כשחר אורן

הרב אהרן י. ניב שליט"א

זכה הר"ר אהרן ניב שליט"א מה שלא זכו אחרים, להיות מקורב אל מרן רבינו זיע"א בזמן הנץ החמה, בהיותו מלווהו במשך שנים רבות מביתו לתפילת ווטיקין בבית הכנסת איצקוביץ שם קבע רבינו את מקום תפילתו.

בדרך מבית הכנסת לבית רבינו ניצל הרב הנ"ל את שהותו עם רבינו ופשט לפניו ספיקות ובעיות במגוון נושאים במשך שנים רבות, וכחכם המשמר את מה שיש לו, גם העלים על הכתב עד שבאו לכדי ספר נאה ומקיף במגוון נושאים ושאלות מגוונות, למעלה מ 350 עמודים מלאים מזן אל זן, מסודרים לפי נושאים, לפני הקרא נגלה אוצר של ממש הן של עובדות ודרך חיים, והן של שאלות בחינוך, בהלכה, בהשקפה נכונה, וביושר המידות, כשהכל מתובל ביושר חודו של מרן ראש הישיבה זיע"א בתשובות שפעמים יורדות היטב אל נבכי הנפש, ומגלים צפונות הנגיעה, כשאף השואל לא תמיד יורד לשורש המקום ממנו יצאו הדברים.

מלבד מה שרשם ממה ששמע בלכתו עם מרן זיע"א גם רשם ממה שראה בשבתו עמו בבית הכנסת הנהגות מופלאות ודקדוק הלכה בעת התפילה, וצורת עבודת הלב של רבינו בעמדו לפני קונו.

כאמור לקראת יום הזכרון הרביעי למרן זיע"א ניתן להשיג את הספר במחיר 25 ₪ בנקודות ההפצה כפי הרשום מטה.

יה"ר שיהיו הדברים לחיזוק ותועלת לרבים.

את הספר ניתן להשיג אצל המחבר שליט"א
052-769-7036 פארן 14 ב' רמת אשכול ירושלים
Np7036@gmail.com

לבידור נקודת הפצה: 054-84-77-962
Ay1niv@gmail.com טלפון המחבר 0527624314

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 62 | כסליו תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

רבינו הגדול מרן ראשי הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
בקידוש לבנה ובמסירת השיעור הקבוע בביתו



רבני 'גבעת המורה' ונציגי ועד הדיור
מקבלים את ברכת מרנן גדולי ישראל שליט"א לדגל ההדשמה לפרויקט החדש



נשמח לקבל תמונות ישנות מגדולי ישראל.
חפשו באלבומים המשפחתיים, גלו אוצרות נדירים
והיו שותפים לזיכוי הרבים!

לשליחת תמונות למדור "לראותם"
k.gilyonot@gmail.com



מרן הגר"ש שטינמן שליט"א בשמחת השבע ברכות
לנכדת האדמו"ר מרדאג שליט"א



הנגיד רבי שלמה ורדיגר
מרדאשי אגודת ישראל באמריקה בביקור אצל מרן



הגאון הגדול רבי משה יהודה שלזינגר שליט"א ראש ישיבת
קול תורה וחבר מועצה"ת. בכנס יסוד פתיחת 'בית המוסד'.



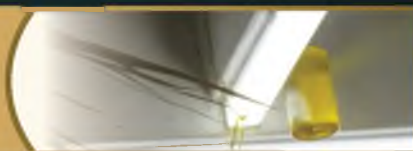
מועמד לחיים לרגל שמחת הבר מצווה לנך מרן שר התורה שליט"א
נכד לבנו הגדול הגאון רבי אברהם ישעי' שליט"א
ובן להרה"ג ד' יוסף שלמה הלופסקי שליט"א

מועמד פתיחת בית הכנסת "מנין אברכים" ויסוד כולל אברכים
במעוזו של מרן ראש הישיבה הגר"א לוי שליט"א ראש ישיבת שכר שביד וחבר מועצה"ת
בהשתתפות הגר"ד לב שליט"א מרדאשי הישיבה והגר"י כהן דומ"ץ הקהילה



לקבלת השמן:
053-3145900

שמן זית מהודר משיירי מצוה שהיה תלוי כנוי סוכה
בסוכת מרן דשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א





הרב אוריבך שליט"א



ועד מהמשגיח הגה"צ ד' יונתן אבר שליט"א לאברכי ורבני לב שומע

מעמד סיום השי"ס מחזור ג' בשיעור הנמסר ע"י הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א

בבית הכנסת חניכי הישיבות - בית אהרן שבדאשזות הגד"מ קליין שליט"א בהשתתפות מרן הגדב"ד פובדסקי ומרן הגד"ש שטימון שליט"א



מעמד זיכרון וחיזוק בהיכל מתיבתא וכולל "ברכת שמואל"

ביומא דהילולא דדשכבה"ג מרן רבינו דבי ברוך בעד ליבוביץ זע"א ליל ה'



לשיתפות:

053-3145900

השתתף במגבית החנוכה והיה שותף
בזיכוי הרבים הגדול של אלפי הלומדים מדי שבוע



הגר"א נבנצל שליט"א רב העיר העתיקה

ונשיא כולל צילז של היכל, בשיעור בביתו לבני ישיבת "פאר ציון".
נראה משמאל בנו הגאון ד' חזקיהו נבנצל שליט"א ראש הישיבה
ודאש כולל "צילז של היכל"



מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין

בשיעור בהיכל כולל 'עמדת שלמה'
רמת בית שמש ג'



מעמד אדיר ורב רושם

התקיים בלב שכונת גני אילון-אחיסמך, בו השתתפו מאות
מתושבי השכונה, אשר התאספו ובאו להטות שכסם ולהשלים
את בניית בית המדרש הגדול 'חניכי הישיבות' בראשות המרא
דאתרא הגר"א ברדיא שליט"א



לזכות בסגולה:

053-3145900

להדליק נרות חנוכה בשמן של שיירי מצוה

"הוא מנהג יפה וסגולה שיאריך ימים" (מדרבי הגר"ח פלאני)



עלו ראש הגבעה

הזדמנות אחרונה
סיום ההרשמה:
י"ח כסלו 22.11

סביבה איכותית

קהילה מבוססת

ניהול וליזוי מקצועי



**אילת
השחר**

קריית איכות
ע"ש הגר"י"ל שטינמן זצ"ל

גבעת המורה מתרחבת עם קריה חדשה
על שם מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל
יוזם ומייסד הקהילה החרדית בעיר

בניהול הצוות המקצועי של הרב רפאל הופמן
ובפיקוח הגר"י סילמן שליט"א
כליזוי משרד עו"ד סגל כהן

לבירורים והרשמה:

073-374-6699

אנכא

במה אנחנו יהודים?

נשמעים לזעקתם
לא מוותרים על אף יהודי!

4,563 פעילים בכל רחבי הארץ < 858 שיעורי תורה < 3,280 חברות
2,087 ילדים בשנה נרשמים למוסדות תורניים < 182 נערים בשנה נרשמים
לישיבות קדושות < 7,950 משפחות בשנה נמצאות בקשר עם פעילי לב לאחים

המהפכה לא תעצר!

מרבית תורה בעולם

1800-550-300

ארגון
הפעילים
לב לאחים



כפי תהיה

המכתב ההיסטורי וחסר התקדים של גדולי ישראל:

הנה כל מגמתנו וחפצנו לעשות נחת רוח לבורא כל עולמים, ולקדש את שמו בעולמו, ואין לך שמחה גדולה יותר משמחה זו כאשר שבים בנים ומכוונים לבם לאביהם שבשמים, לדבקה בו בתורתו הקדושה ובמצוותיו, ולאידך, כמה צער יש לו לאב שגלו בניו מעל שלחנו, ולבבם אינו פונה אליו, כתינוקות שנשבו ואין יודעים ומכירים באביהם רח"ל.

ועל כן תחזקנה ידי רבני ומנהלי ופעילי הארגון הגדול "לב לאחים", אשר יסודתו בקודש בידי מצוקי ארץ זי"ע, וכל הנחגתו על פי דעת תורה והכוונת גדולי ישראל וחשובי הרבנים שליט"א, ומוזה עשרות שנים אשר זכו לפעול בקרב אחים תועים, אנשים ונשים ונערים ונערות ובתים שלמים, לייצבם על דרך טוב, לקרבם ולהטעימם מעונג התורה הקדושה ואושר קיום המצוות, ובפרט שרוב פעילותם על ידי אברכים תלמידי חכמים, אשר מקדישים מזמנם להשיב לב בנים אל אבות, וכמה גדולה זכותם בזה ובבא.

וכאשר הוצרכו כעת לקרוא לעזרת ציבור בני התורה לקיים את המפעל הגדול הזה, ולחזקו ולהוסיף עליו כהנה וכהנה, חלא ודאי שכל אשר כבוד שמים יקר ללבו יראה לנכון ליטול חלק גדול במפעל קדוש זה, והמקיימו בממונו כאילו קיימו בעצמו ממש, ושלוחו של אדם כמותו, ואין שיעור לגודל הזכות, באשר תיקון נשמות רבות, הם וזרעם תלויים בזה, והכל יביא בחשבון.

ובגמרא (בבא מציעא פ"ה, א) אמרו כל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, וברש"י (ירמיהו ט"ו, י"ט) שכל המחזיר אנשים למוטב הרי בכחו ממש לבטל גזירת שמים, וכל המסייעים לארגון "לב לאחים" הרי הם בכלל הבטחה נוראה זו, ויבטלו מעליהם כל גזירה קשה, ויזכו במדה כנגד מדה שילכו בניהם ובנותיהם בדרך טוב תמיד, ויראו מהם רוב נחת דקדושה.

ג' י"ג אדר א' תש"ס

מבהיל:

"התורמים ל'לב לאחים' בכוחם לבטל גזירת שמים!"

ההבטחה:

"יזכו שילכו בניהם ובנותיהם בדרך טוב תמיד"

השכר:

"אין שיעור לגודל זכות תיקון נשמות רבות, והכל יביא בחשבון"



המהפכה לא תעצר!

מרבנים תורה בעולם

1800-550-300

לב לאחים
הפעילים ארגון

קוומאצ' י"ט-כ' בכסלו - המדפדפה לא תעצור
אנכי מבקש
לב לאחים
36 שעות
נותנים לב לאחים

לזכות נשמת

לימוד התורה של ילדי קרן ההסעות
לע"נ יקיריכם



משתתפים במימון להסעה ביום השנה ליקירכם
וזכות לימוד התורה יוקדש לעילוי נשמתם

אין לך עילוי נשמה גדול מזה



מזן ראש הישיבה הגאון רבי ברוך מרדכי אורחי שליט"א
מציין בלוח "לזכות נשמת"
את יום היארצייט של אביו
הרב ישראל בה"ר יעקב וצלל"ה

הצטרפו והנציחו את זכויות
הלימוד של אלפי ילדי קרן ההסעות
ביום השנה לפטירת יקיריכם
בלוח "לזכות נשמת"

הצטרפו לגדולי ישראל שכבר הנציחו את שמות יקיריהם:

1700-50-66-22

אמץ ילד!
מסמך 100x12

ת.ד. 257 ב'רן או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-י: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי הדיעוק והנצחתי ע"ר 95-659-804-5
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמחיר נכון לתורם בקלות ובמהירות בכל עמדות "גדלים מלוס" בדוכני הארץ



קרן ההסעות
גלגל ההצלה של ילדי ישראל